

גליון פ
אלול - תשרי
שנת ה'תשפ"ד-ה

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ו

קדישת ציון

התאחדות החרדים לדרישת ציון על טהרת הקודש

יהי רצון מלפניך
ה' א-להינו
וא-להי אבותינו,

18 מלך רחמן,
למען שמו באהבה

8 שרתשוב
ורחם עלינו,

עת חפץ ובראה נתקיים בנו אם תעירו וכו' עד שתחפץ.
והנראה שהחפץ הזה הוא התעוררות עליון
(תשובת הגרי"ח זוננפלד עמ' ש"ה)

19 ועל מקדשך
ברחמיך הרבים,

הורשת האויב הערבי היושב בכירת המקדש

ותבנהו מהרה
48 ותגדל כבודו.
פסוקי בנין

9 אבינו מלפנו,
גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה,
והופע והנשא עלינו לעיני כל חי,
משמעות התקיעה

22 וקרוב פזורינו מבין הגוים,
ונפוצותינו כנס מידבתי ארץ,
מי יזכה?

והביאנו לציון עירך ברה"ק,
ולירושלים בית מקדשך
בשמחת עולם

ירח האיתנים

24 יום הכיפורים
ממה אנו בורחים?

9 שמעה ותשמח ציון
12 יודעי תרועה - בארץ ישראל

14 שמיני עצרת
ושמחת תורה
הקפות שניות
לשמחת תורה
תשפ"ד

29 סוכות
שלושת האבות ושלושת הרגלים

45 חשיפה בלעדית
הקטע שהושמט בטעות ממכתב היהדות החרדית לבני ישמעאל
וידעתם כי אני ה' א-להיכם שכן בציון חר קדשי והיתה ירושלים קדש וזרים לא יעברו בה עוד (ויאל ר"ח)

עדכונים על ארועי החג בירושלים המקודשת - בקו האגודה 079-607-3701
עולא ואתכנשו בהילולא דקודשא בריך הוא. בחג שמחים בירושלים.

גליון 80
אלול - תשרי
תשפ"ד-ה

מו"ל: עמותת 'קדושת ציון'

יו"ר ועורך ראשי: הרב יהודה אפשטיין
עורך תוכן ועורך אחראי: הרב יואל ברמן
עריכה לשונית: הרב יהודה אפשטיין
עורך משנה: הרב פסח הלפרין
ציילומים: ויקיפדיה, ארכיון האגודה.

עיצוב ועימוד:

קליין קליין zk7305@gmail.com

ועדת ביקורת

דוא"ל: ph@kedushastzion.org

מחלקת הפצה

דוא"ל: hafatza@kedushastzion.org

להרשמה לקבלת הגליונות בדוא"ל,

ולשאלות בכל ענין:

office@kedushastzion.org

☎ 079-6073701 שלוחה 9

☎ 077-3181693

מודפס באלפי עותקים, ומופץ בריכוזים
החרדיים ברחבי ארץ ישראל ובחו"ל.

אין המערכת אחראית לתוכן הפרסומות.

לע"נ

שמואל שמשון בן ישראל

לאה מרים בת ישראל

דב בער בן משה

יהודית חביבה בת ר' שלום יוסף

משפחת רבין

הערת המערכת: גליון זה משמש במה לנושאים שונים הנוגעים לדרישת ציון. המאמרים והכתבות נמצאו ראויים להופיע בבמה זו, אבל תוכן הדברים הם על אחריות הכותבים בלבד. הארות והערות שתקבלנה בשמחה ובברכה, לדון כדרכה של תורה, ובפרט כדרכם של תלמידי חכמים שבארץ ישראל, הנוחים זה לזה בהלכה. והאמת והשלום אהבו. דוא"ל לענייני הגליון ולתגובות: DOAR@KEDUSHASTZION.ORG

אגודת קדושת ציון
פועלת להעמיק את תודעת המרכזיות של ארץ ישראל ביהדות, כמקום שנתנהל בו כאומה שלמה הפועלת על פי תורת ה'.

חלק א' - מאמרים:

3 דעת תורה - מסודר לפי ימי השנה י"ג אלול - מרן רבי יוסף חיים זצוק"ל בעל 'בן איש חי' • כ"ד אלול - מרן בעל החפץ חיים זצוק"ל • כ"ז אלול - מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצוק"ל

7 ויואל משה - החדש

דברים לזכרו של מורנו ורבונו הגאון רבי יואל שוורץ זצוק"ל

8 אם תעירו ואם תעוררו את... השנאה

הרב יהודה אפשטיין - יו"ר האגודה

9 שמעה ותשמח ציון

הרב מנשה בן-יוסף

12 יודעי תרועה - בארץ ישראל

הרב חיים לנדו

14 הקפות שניות לשמחת תורה

תשפ"ד הרב חיים מאיר אינהורן

18 ומביא גואל למען שמו באהבה

הרב בצלאל גנז

20 בעקבות הספר הקדוש

'אם הבנים שמחה' חלק י"ז

ליקט: הרב בצלאל גנז

תוכן הגליון

22 נסיך רוב יושביה

הרב משה מלוביצקי

23 המשך סדרת 'מחזה ישעיהו'

הורדת האויב הערבי היושב בבית

המקדש הרב חיים דוידוביץ'

24 בית המדרש

קוראים כותבים ותגובות המערכת

24 דרישת ציון

• ממה אנו בורחים? • לקדושת

ציון יש השקפה סדורה? משהו

מעשי? או רק הצפת העניין?

• להודות על הזכות אבל להבין שיש

גם חושך

25 יופיה של ארץ ישראל

כיום אנו בכלל לא מכירים

25 אויבי ה'

ואתה על במוטימו תדרוך

שאלה שאינה קשורה בפוליטיקה

26 שלא יעלו בחומה

הערה בהלכות מדינה

בנין המקדש וחידוש העבודה

מאמרים

29 שלושת האבות ושלושת הרגלים

30 כאשר עם ישראל ידרוש, אז הוא יקבל

31 ידיעות חשובות ויקרות לזמנים אלו

33 גלות הערב רב ואתחלתא דגאולה

- הילכו שניהם יחדיו?

חלק ב' - המגזין:

36 המשך סיקור

הועידה השביעית

• חובת ההודיה לה' על מתנת הארץ

- משא הגאון רבי יצחק ברנד

• התפילה לבקשת הגאולה

38 האילן פורח מהיסודות -

מדור חדש מהספר 'נחלת יעקב -

גדולי ישראל בונים את ארץ ישראל'

• השריד מהעליה החסידיית הראשונה

• גאולת בית הכנסת אור החיים

40 מקומות בארץ - שכס, חלק ג'

הרב מאיר גולדמינץ

42 קום התהלך בארץ - רשמי

טיול / אָלֵי עֵזָה - רשמי מסע

45 מכתב לבני ישמעאל

46 היחס אל מקום מקדשנו

48 מקורות לבנין המקדש

התאחדות החרדים לדרישת ציון
על טהרת הקודש

קוראים נכבדים שלום וברכה!

שנה קשה חלפה על כולנו, והתפילות בתחילת שנה זו תקבלנה משנה טובה, וחזקה על כל אחד מאתנו שיוכון יותר, שיתאמץ יותר, שיתחבר יותר למקום שלו כבן המתחטא על אביו. מומלץ מאד לקרוא, סליחה - ללמוד - את מאמרו של הרב מנשה בן-יוסף לפני שניגשים לראש השנה, כדי לקבל מושגים אמיתיים על מהותו של יום, ועל-ידי כך להתחבר יותר.

אנחנו בקדושת ציון עורכים את חשבון הנפש שלנו כאגודה, תוך אוזן קשבת לרחשי לב הציבור האדירי בכמות ובאיכות שנעשה יותר ויותר מעורב, מביע את דעתו ומפרה את החשיבה בקרב המערכת. אין כל ספק, שהטלטלה הנוראה שעברנו מחייבת הגברת הילוך משמעותית בכל הקשור למערכת הרעיונית בה אנו מצויים בלב לבו של בית המדרש ובחיים הציבוריים שמחוצה לו. ממילא, עלינו לשנס מתנינו ולקבץ את כל הכחות העומדים לרשותנו כדי לעמוד במשימה האדירה, וכן להשתמש בכלים חדשים, הנצרכים להצלחת המערכה.

אנו בקדושת ציון מתפללים, ומבקשים שתתמללו עמנו, שתהיה זו שנה של גילוי כבוד שמים, ומלכותו בכל משלה, וגם באגודתנו אשר זו משימתה. נשתדל לקדם את המהלכים הנכונים, היעילים והחזקים ביותר על-מנת להפיץ את הבשורה ככל הניתן. לעת עתה לרגל השנה החדשה, א"ה אנו רוצים לבשר על הרחבת הפעילות באמצעות מאמר יומי שיפורסם לתמוצה בדוא"ל, מתוך תקווה שתהא זו סנונית ראשונה, לקשר יומי ורציף, לקראת הפקת מערכת עדכונים דיגיטלית קבועה. שתהווה בעזר ה' מעין 'עיתון', אשר יאיר את אירועי היום המתרחשים באורה הבהיר של התורה והאמונה. מלבד זאת, תהיינה בעזר ה' פעילויות נוספות, והציבור יעודכן עם כל התפתחות.

בנקודה זו אנו פונים אליכם, הקוראים הנאמנים, שתכירו בגודל השעה ובגודל האחריות המוטלת עלינו, ותרמתו איש איש כפי יכולותיו בגוף, ברוח ובממון, כדי שנוכל לקדם את שמו של א-להי ישראל ונראה יחדיו את מלכותו פרוסה על-פני תבל ומלואה.

תכלה שנה וקלותיה, תחל שנה וברכותיה,

שנה טובה וגמר חתימה טובה לכם, הקוראים הנאמנים, לפעילים המסורים ולכל בית ישראל,

בברכת התורה,

שלכם - העורך

[Signature]

יהודה אפשטיין - יו"ר אגודת 'קדושת ציון'

- התאחדות החרדים לדרישת ציון על טהרת הקודש.

מתחברים למשמעות התורנית המעשית של ארץ ישראל

kdust.office@gmail.com | טל: 079-538-3396 | qdushat-zion.022.co.il

לתרומה: נדרים פלוס: 'אגודת קדושת ציון' | בנק מזרחי (20) סניף 459 מספר חשבון 109491 - 'קדושת ציון'

דעה תורה

עורך המדור - הרב דוד מלינובסקי

במדור זה נביא בעזר ה' עניני דרישת ציון והמסתעף מדברי גדולי ישראל, שיום פטירתם חל בחודשי הגליון. הקוראים החשובים מזמנים לשלוח חומרים מתאימים (נא להקפיד לציין מקור) לעורך מדור זה בדוא"ל MD@KEDUSHASTZION.ORG.

בכל מחסורם. ולדבר זה היה חמרא בר חמרא לגבי אביו הגאון כמהר"ר אליהו ז"ל, הוא הגבר אשר מרוב אהבתו לארץ ישראל עורר את לב ידידו ואוהבו הגאון החסיד רבי אליהו סלימאן מני ז"ל לעלות לארץ ישראל, וקיבל כל מחסורו עליו עד יומו האחרון ואחריו החרה החזיק לתומכו ברא כרעא דאבוה, רבינו ז"ל.

וכך העיד על רבינו ז"ל תלמידו ונאמן ביתו רבי בן ציון חזן ז"ל: 'אהבתו לארץ ישראל במדה גדושה עד מאד, ובפרט אהבת ירושלים ושאר ארצות החיים ולמוסדותיהם. וכמה היה מכבד ומטיב להשד"ר, וכמה היה מלמד זכות על תושביהן ומעורר רחמים עליהם. ובזמן שהיה מגיע לו מכתב ממנהיגיהם שעומדים באיזה צר ומצוק חלילה, היה עושה הרעשות ומקבץ נדבות ושולח להם בהקדם האפשרי. ורוב ספריו הדפיסים בעיר הקודש ירושלים ת"ו כדי להנות את הפועלים והעסקנים תושבי ארץ הקודש'.

ביקורו בארץ הקודש

רשפי שלהבת י-ה של רבינו לארץ חמדת אבות לא נשארו כמוסים אך בליבו. ביום ג' כ"ה בניסן תרכ"ט, ארי עלה מבבל וישם לדרך פעמיו אל ארץ ישראל כשהוא מלווה על ידי אחיו רבי יחזקאל ז"ל. בדרכם התנהלו ע"י ארחת גמלים מונהגת בידי גמל ישמעאלי אשר הובילם דרך המדבר בואכה סוריה באורחות מדבריות. עד כי ביום י"ב אייר הגיעו לדמשק העיר, ומשם כוננו דרכם לעבר ארץ ישראל לחון עפרה ולהשתטח על קברות הצדיקים הטמונים בה.

כאשר פקד רבינו נחלת אבות, קברי אבותינו שבחרון, עורר עליו חמת הטמאים בני השפחה, זבובי המוות המבאישים ר"ח טוב. מאורע מדאיב זה נתפרסם הרבה ובא רישומו במכתבי העתים: 'זה איזה

מרן רבי יוסף חיים זצוק"ל
בעל 'בן איש חי'
י"ג אלול תרס"ט

אהבתו וצפיתו לארץ ישראל
ב"ג אלול תרס"ט, נפטר מרן הגאון רבי יוסף חיים מבגדד, בעל 'בן איש חי'. בספר תולדותיו (הוצאת ישיבת אהבת שלום) הובא על חיבתו הרבה, חמימותו ופעולותיו למען ארץ ישראל, ונביא כאן קטעים מהספר הנ"ל: אהבה רבה ואהבת עולם אהב רבינו ז"ל את ארץ ישראל, ארץ חמדה טובה ורחבה, נחלת אבות, שהעניק מלך כל הארץ לעם קרובו. יושב היה רבינו בארץ בבל ורוחו ולבו בארץ הקודש. מארץ שנער כאב את שוממות ערי הקודש והמחוזות, ושמח על ניצני שלוה שהחלו נראים בארץ. אף הוא בכבודו ובעצמו בן איש חי רב פעלים מקבצאל למען ארץ הקודש, יושביה, חכמיה, ושלוחיה. עד אשר כינוהו חכמי ירושלים, מלאך מושיע ממרום לבת ציון העלובה.

גם בדת תורה תמימה היה רבינו דורש בעוז ובתעצמות על שבחיה והלכותיה ומנהיגיה של ארץ הצבי, אליה נשא את נפשו עד שעניו ולבו היו שם כל הימים.

אף הוא היה ראש המעוררים להצית מחדש את שלהבת ארץ הקודש החבויה בלב כל דורשי ציון. ודין גרמא להתעוררות עליית חכמי ורבינו בבל לארץ הקודש. ואף בעלייתם לא הסיר חסדו מהם ובריתו נאמנה עמם להעתיק עבורם מאת אדוני הארץ, להטיבם ולעמוד לימיהם

הגאון רבי
יעקב פרץ
זצוק"ל

ט"ז אב תשפ"ד

מתוך חוברת שפורסמה על ידי המשפחה אחר פטירתו

"אאמו"ר [הרב יעקב פרץ זצ"ל] אהב את ארץ ישראל אהבה רבה עד שאמר כמה פעמים, וכן ראינו שכתב - 'מאוד השתוקקתי לה וקשה לתאר את הצפייה לעליה ארצה, עד שהיה לי הרצון רק לבקר בה ולמות - העיקר לראות את הארץ'. וכשהאנייה הגיעה לארץ ישראל, זלגו עיניו דמעות שזכה לבוא לארץ ישראל, מה שלא זכו כמה דורות לפניו'.

"בח' באב תשי"א, נסעו ממרסיי לכיוון ארץ ישראל, וכתב אאמו"ר זצ"ל - 'כשהתקרבו לארץ ישראל - לחיפה, היה לי אושר גדול ממש שזכיתי להיכנס לארץ ישראל, ממש אושר עילאי שהיה שקול כנגד הכל ואמרתי לעצמי - עתה השגתי את כל מבוקשי'.

וי להאי שופרא דבלי בעפרא!

אגודת 'קדושת ציון' מבכה מרה את הסתלקותו של ענק התורה ואציל המידות, אשר זכה להעמיד תלמידים ותלמידי תלמידים מורי הוראה, דינים וראשי ישיבות, חיזק נחשלים בגופם וברוחם והעמיד משפחה לתפארת בישראל, מחבר סדרת הספרים 'אמת ליעקב', ראש ישיבת 'היכל פנחס' ומדרש ספרדי, רב בית הכנסת באר שבע

מורנו הגאון

רבי יעקב פרץ זצ"ל

אשר עמד לימין אגודתנו ולא חת ולא זע מפני המלעיגים, ודרשותיו ודברותיו היו תמיד רוויים אהבת אש קודש לארץ אשר בה בחר ה', לשמירת נחלתנו מפני אויב, להעלאת יהדות הגולה לארצנו ולהעמדת התורה על תלה כחוקת האומה.

מי יתן לנו תמורתו!

מערכת 'קדושת ציון' זכתה לנועם שיח -
ראיון עם הרב זצ"ל, בגליון 70 - פסח תשפ"ג.

קרקע בית המקדש מן החלונות שבה, הרי זו מעלה יותר ויותר, ואשרי הזוכה להתפלל שם ולעסוק בתורה במדרש הבניי שם.

מענה מובן היטב התאמצותו של רבינו לייסד דווקא במקום מקודש זה בית מדרש לתורה, אשר בזכות פועל ידו הקדושה, ובזכות מעשיו – מעשיהם של צדיקים אשר יש להם קיום לעד, קומם במקום זה בית יוצר לתורה, תל שהכל פונים אליו.

על החשיבות הרבה והמקום הנכבד שתפסה ארץ ישראל וירושלים במשנת רבינו, יש ללמוד גם מרוב החשיבות שיחס למנהיגיה ולתקנותיה שנעשו ונקבעו במרוצת הדורות על ידי רבנן סבוראי מתקיפי ארעא דישראל.

בהגיע השמועה המרה [על הסתלקותו] אל הגאון המובהק רבי חיים ברלין זצ"ל, אב"ד ירושלים, קרע בגדיו וקרא עליו בקול מר ונשבר מאמר רבי זירא 'ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי גדלה שעשועיה, אוי נא לנו כי אבדה כלי חמדתה'. כאשר תמה הגה"צ רבי יוסף חיים זוננפלד אשר שהה במחיצתו באותה שעה, 'והלא צדיק זה לא ביקר בארץ ישראל כי אם פעם אחת בלבד, ואיך יאמר עליו ארץ צבי גדלה שעשועיה, נענה רבי חיים לעומתו ויאמר 'הן אמרו רבותינו אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה, וגאון קדוש זה כל ימיו ציפה לראותה, וכפי הנראה מספריו היו רוחו ונפשו קשורות והדוקות תמיד בארץ הקודש'.

חודשים ארי עלה מבבל ויאיר לנו עד חברון, הלא זה הוד הרב הכולל חסין קדוש יאמר לו, מגזע היחס והמעלה, כמוהר"ר יוסף חיים יצ"ו, להשתטח על קברי אבות העולם, ורצה להיכנס בהקלעא (- מצודה), ויסבוהו הישמעאלים סביב סביב וסור טמא קראו לו, כי המקום קדוש הוא, ואלמלא מוראה של מלכות הרבו פצעיו חינם. הרב הנזכר מקנאת אדמת קודש אשר נהפכה לזרים, זלגו עיניו דמעות ושב לביתו בפחי נפש. ובאשר ידע הרב כמונו כי ישנו דבר אחד להישמעאלים אשר בעבורו יטהרו טמאים, והוא הכסף אשר איננו נמאס בעיניהם, קרא לביתו לאחד מגדולי הישמעאלים ויתן על ידו מלא כף כסף, והוא הביאהו אל תוך המקום, ולא אנה לצדיק כל און מהישמעאלים כי הכסף טיהרו'.

מאורע מעציב זה הניאו לרבינו לעשות מעשה לעורר נדיבי עם לנסות לגאול נחלה זו, ובכך לגול במעט חרפת הבנים המרוחקים מנחלת אבותם. חכמים שונים תרמו את חלקם למאמצי גאולת המקום, אך סופו של דבר לא עלתה בידם.

לגדול חיבת הקודש ואהבת הארץ הביא עמו רבינו ז"ל בחזרתו לבבל מאבני המקום ומעפרה שקים מלאים מכל טוב עפר הארץ, על דרך שקדמו ועשו יכניה וסיעתו, והניחם בבית הכנסת הגדול אשר בבבל. ומכאן יראה הקורא ובדעתו ישכיל עד היכן הגיעה השתדלותו של רבינו ז"ל להשריש בלבבות קהל עדתו את אהבת ארץ ישראל והתשוקה לחונן עפרה. ועל ידי זה נעשה בלא ספק חיזוק לדברי חכמים שאמרו: 'המתפלל צריך לכוין את לבו לארץ ישראל, והיתה תקומה להמקום להוסיף בו קדושה, לא נצרכה אלא להעדפה, ואלה מוסיף על הראשונים, לעשות פועל דמיוני להיות עיניהם אל ארץ ישראל נשואות, לאמץ הלבבות לביאת משיח וקיבוץ גלויות בב"א.

למען ירושלים לא ישקוט

השתדלותו ורוב התמסרותו של רבינו לשלום ירושלים ובניה, נגלתה לעין כל כאשר חשף זרוע קדשו ויצא כברק חיצו למען קופות עניי ירושלים לבל יגרע ויחסר חלקם, ועמד לישעם במחלוקתם עם שאר ערי הקודש, כמו גם בשאר דברים בהם עמד לימינם תמיד, עד שכונה משום כך על ידי הראשון לציון הגאון יש"א ברכה 'מלאך מושיע ממרום לבת ציון העלובה'. [השתלשלות הפרשה וחלקו הרב של הבא"ח בה מסופר שם באריכות].

מפעולותיו הכבירות של רבינו זכיתו לדורות, יש לזקוף גם את הקמת ישיבת 'פורת יוסף' שבתוככי ירושלים, בית אולפנא רבא אשר משם יצאה תורה והוראה לישראל. זאת באמצעות הגביר הצדיק רבי יוסף אברהם שלום ז"ל, אשר היה מכוון מעשיו עפ"י הדרכת רבינו מאז, והרבה פעלים לצדקה וחסד בהשתדלותו. וע"פ בקשת והוראת רבינו נתן לכסף מוצא לגאול מקום מקודש השוכן בירושלים מול מקום המקדש, לקומם עליו בית גדול לתורה ולתפלה.

לא בנקל היה הדבר, כי הרבה יגיעות יגע רבינו להביא את רבי יוסף אברהם שלום לגמור בדעתו להקדיש את כספו לבניית הישיבה בירושלים, כאשר סיפר לימים הגאון רבי עזרא עטייה ז"ל. ויש המוסיפים כי בתחילה עלתה הסכמתו של הנדיב לכונן בית חולים בירושלים, עד שהניאו רבינו לשנות את דעתו להקמת הישיבה. ומסורת בפי בני בבל כי מתחילה חשב רבי יוסף לבנות הישיבה בבבל, אבל רבינו השיבו כדברי נבואה, עתידה בבל שתחרב וארץ ישראל שתבנה, ומן הראוי איפוא לקבוע הישיבה בארץ ישראל.

על החשיבות והקדושה היתירה של בית כנסת ובית מדרש, הקרובים אל מקום המקדש, מצינו בספרו של רבינו 'עוד יוסף חי' ז"ל: 'בית הכנסת שהיא תוך חומת ירושלים מקודש יותר ממקום שהוא חוץ חומת ירושלים... וגם מקום שהוא תוך החומה בודאי יש הפרש בין מקום למקום לענין קדושתו ומעלתו, והיינו כי כל מקום שהוא קרוב וסמוך להר הבית שבו קרקע המקדש ובית קדש הקדשים הוא מעולה ומקודש יותר... ולכן בוודאי בית הכנסת ובית המדרש שהיא בנויה עתה קרוב וסמוך להר הבית, היא מעולה ומקודשת יותר כיון שהיא סמוכה וקרובה לשער השמים, וכל שכן אם העומדים שם יכולים לראות ממנה

מרן

בעל החפץ חיים צצוק"ל

כ"ד אלול תרצ"ג

חלומו ותשוקתו - לחיות בארץ ישראל

בכ"ד אלול תרצ"ג נפטר רבנו בעל החפץ חיים צצוק"ל, שידועה השתדלותו הרבה לעלות לארץ ישראל. וכך מסופר עליו (החפץ חיים חייו ופעלו

עמ' תרח):

לחיות בארץ ישראל היה חלומו ותשוקתו של החפץ חיים מעודו. הוא, שתמיד השתדל לעודד ולנחם את אחיו שבגולה, בלמדו אותם לחיות ולצפות לגאולה, למשיח, לירושלים הבנויה - היה חדור געגועים ויצאים מן הכלל לארץ ישראל...

בשנת תר"מ עלה רבה של רדין, ר' יהודה'לה לארץ ישראל. משם כתב במכתב לידיד נפשו החפץ חיים: "בחוף לארץ לא הרגשתי את קדושת השבת וזהרה. את קדושת השבת ואת זיו תפארה התחלתי להרגיש בבואי לארץ הקדושה". תופעה כזו הגבירה ביתר שאת את השתוקקותו לארץ ישראל. בדרך כלל לא היתה זו אצלו שאיפה נאה בלבד, אלא שבכל הזדמנות ובכל מקרה חשב והשתדל באופן ממשי להגשים את חלומותיו.

"מי יודע אם יזכה להיות מאלה שיכניסום לארץ ישראל בשוב ה' את שבות עמו. אך מי שיהיה שם מקודם לכן, יש תקוה ששוב לא יגורש משם" - טוען היה.

ההתעוררות שהחלה לעלות לארץ ישראל - משום שפקד ה' את נמנו

כותב בנו בספר 'תולדות החפץ חיים' (עמוד מג, והוא במכתבי החפץ חיים עמ' 44): בזכרוני כי בשנת תר"נ ותרנ"א, שהחלו לגרש את אחינו בני ישראל ממוסקבה, התעוררה אז תנועה גדולה לארצנו הקדושה, המגורשים למאות ולאלפים החישו למפלט למו לארץ אבותינו, קנו שם קרקעות, נטעו כרמים, יסדו מושבות, כן בתחום המושב נאספו אסיפות, נתייסדו חברות, שלחו משולחים לקנות קרקעות, בעלי בתים מכרו נכסיהם וכל חפציהם, ובצרו כספם עלו בשמחה לארצנו הקדושה, בתקותם למצוא שם בלי זעת אפים עושר ואושר.

בזמן זה קבלתי מכתב מאבי ז"ל ובו הוא מעירני על ההתעוררות הגדולה בכל פנות עמנו לעלות לארצנו הקדושה, ומשער, כי הימים ימי עיקבא דמשיחא, וכי פקד ד' את עמו, ואפשר הוא אתחלתא דקיבוץ גלויות, שהוא קודם ביאת המשיח, ואם היינו ביכולת, היה מן הראוי

לקנות קרקע ולעלות להארץ, אבל באשר אין בכחנו לע"ע, נעשה את אשר מוטל עלינו ואשר בידנו וכו'.

עוד כתב שם (עמ' טו): היה בטחוננו חזק שבקרוב יפקוד ד' את עמו, ויותר התחזק בתחילת שנות הששים, שנתעוררו למאות ולאפים לשוב אל ארצנו ולעבוד אדמתה, והחלו לדבר על דבר שיבת ציון בכל האומות, וראה בזה אצבע א-להים, וכי ישיב ד' את שבות עמו בקרוב וישיב שכינתו לציון עירו ויכונן מקדשו, ובעבודת בית המקדש נשמח כלנו, ובחזקת אמונתו הכין את עצמו ואת אחיו הכהנים במדינתנו בידיעת הלכות עבודה, כידוע ומפורסם, והיה עומד ומצפה מיום ליום לישועת ד' ולהתגלות כבודו.

העיקר הוא שיתנהגו בדרך התורה

עוד כתב בנו (שם עמ' עה): אבל ידעו נא הקוראים, כי מר אבא לא היה מן הקיצוניים בין החרדים בדבר הציונות, הוא לא דרש מהעולים שיבלו שם ימיהם בתורה ובתפלה כל הימים, רק כי יתנהגו על פי התורה והמצווה, וכמו שנהגים כל בני ישראל הישרים בגולה. זכורני כי באתי פעם לבית אבי לבקרו בימי האחרונים ומצאתי שם חוברת שלוחה מבית אדמו"ר אחד. ובהביטי בו ראיתי כי הוא מתנגד לכל הישוב החדש. ובאש קנאתו הוא פוגע גם ברביים של חסידים שנותנים רשות לאנשי שלומם לנסוע להארץ. והוא אומר: 'ישלחו אותם לכל ארץ וארץ אבל לא לארצנו הקדושה', ולפי דבריו שם הארץ הזאת נבחרת רק לעבודת השם, וכהנה וכהנה מאריך שם בדבריו. ושאלתי את מר אבא אם עיין בהחברת הזאת. ענה לי כי אין בכחו לעת זקנותו להתעניין בכל דבר הנשלח לו. וביקשתיו שאף על פי כן יעיין קצת. וכשהגיע להמקומות שמרעיש עולמות, הניע בכתפיו ולקח התנ"ך בידו, והראה לי ביחזקאל (לה, יב) נאמרו על גוג 'לְשַׁלַּל שְׁלַל וְלָבַז בַּז לְהָשִׁיב יָדָךְ עַל חַרְבוֹת נְשֻׁבוֹת וְאֶל עַם מְאֻסָּף מְגוּיִם עֹשֶׂה מְקַנְהָ וְקַנְיָן עִי"ש, הרי שעמנו עסקו במקנה וקנין, אלא העיקר הוא שיתנהגו בדרך התורה.

טעות המרגלים היתה שחשבו שה' לא יכניסם לארץ ישראל משום חוסר הזכויות שלהם

להלן נצטט מאמרי נועם של מרן החפץ חיים בספריו הקדושים. "ועתה נבאר מעט את ענין המרגלים. דלכאורה יפלא מאוד, מהי הסיבה שהטעתה אותם לירד פלאים כל כך, והטעו את כלל ישראל. ויותר מזה, שאף הסנהדרין טעו בזה, כדכתיב ותשא כל העדה ויתנו את קולם וגו', ופירש"י סנהדראות. ויותר מזה, שאמרו כי חזק הוא ממנו, ופירשו חז"ל שכביכול אינו יכול להוציא כליו משם, ואין אמרו שטות כזו.

אכן כאשר נתבונן היטב, נמצא שכל זה הטעות של מרגלים, נמצא גם אצלנו מין יצר הרע זה, ונסביר זה הענין בסוף דברינו. אך מתחלה נדבר אודות המרגלים שהלכו לרגל הארץ, כי משה רבנו ע"ה אמר וראיתם את הארץ מה היא, ופירש"י יש ארץ מגדלת גבורים ויש ארץ מגדלת חלשים יש מגדלת אוכלוסין וכו'. ומה הארץ השמנה היא אם רזה וגו', ולקחתם מפרי הארץ. כי הארץ שאנו רואין פירותיה גדולים וטובים, היא מעלה גדולה. וכן כשאנו רואין שהיא מגדלת גבורים וגבוהי קומה, וכן שעמה רב הוא, סימן שאיירה טוב מאוד. אבל כל זה הוא למי שמאמין בדברי ה' שהבטיח לתת לנו את הארץ, ובודאי לא אדם הוא להנחם. אבל מי שמפקפק בעיקר הענין, ומתחיל להסתפק ולחשוב שלנצח גבורי כח כאלו ועם רב כזה צריך לזה זכות גדולה מאוד שיהיו הכל בגדר צדיקים וקדושים, ואין לנו אנשים כאלו. כל מה שהוא רואה יותר במדינה שאנשיה רבים מאוד וגבורים, וגבוהי קומה שצריך לתת להם מדה לגבהן, הוא הכל חסרון אצל, ונפל לבו על ידי זה...

ואף כאן, כשבאו לרגל הארץ התגבר היצר עליהם לומר לנצח עם רב כזה וגבורים כאלו, צריך לזה זכות גדולה ונוראה אבל לא לאנשים כמונו שזה מקרוב עשינו העגל, וגם בשר תאוה, ולזה אמרו 'בְּאֵנָה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ הִיא וְזֶה פְרִיָּהּ. אֲפֹס כִּי עַז הָעָם הַיִּשְׁבֵּי בְּאֶרֶץ גּוֹי וְגַם יְלָדֵי הָעֵנָק רָאִינוּ שָׁם. עִמְלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב, וְכֹאמֹר: 'וְצִרְיִן לְזֶה זְכוּת מִשֶּׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם כְּמוֹ שֶׁהִיא מְכַבֵּר, וְכֹאמֹר: 'מִי יוֹדֵעַ שִׁיחִיהָ עַד אִז, כִּי הִיא לָהֶם גִּילּוּי דַעַת מְנַבּוֹאֵת אֶלְדָּד וּמִידָד, וּמִלְבָּד זֶה, הַחֲתָי וְהַיְבוֹסִי' וגו' וכאומר שלנצח כולם קודם שנבוא לארץ

ישראל צריך גם כן לזה זכות גדולה, ובפרט לבוא אל העם בארץ ישראל ולהתגבר שם עליהם.

'וַיְהִי כִּלְבָב אֶת הָעָם אֶל מִשֶּׁה, וּכְפִירֵשׁ"י שֶׁהִשְׁתִּיקֵם, שֶׁאִמְרוּ: 'זִכִּי זוּ בִלְבַד עָשָׂה לָנוּ בֶן עֵמֶרְם וְהִלָּא קִרְע לָנוּ אֶת הַיָּם וְהוֹרִיד לָנוּ אֶת הַמָּוֶן וְכוּ'. וְכֹונְתוֹ אֵילּוּ בֵּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִמָּנוּ בְּדִין, לֹא הִיא נִקְרַע לָנוּ הַיָּם, וְלֹא הוֹרִיד הַמָּוֶן, כִּי גַם בַּיָּם הִיא שְׁלֵא כְּרֹאֵי, כְּמוֹ דְכָתִיב (תְּהִילִים קו, ז): 'יִזְמְרוּ עַל יָם בַּיָּם סוּף', וְכֵן עַל הַמָּוֶן הִיא מִתְחַלֶּה תְּלוּנָה, וְכֵן כָּל אוֹתוֹ הַעֵת עַד כַּעַת [וְכִמוֹ שֶׁאִמְרוּ מִשֶּׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם אַחֵר כֵּךְ (בַּמִּדְבָּר יד, ט): 'סִלַּח נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה כִּגְדֹל חַסְדְּךָ וְכִאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה מִמְצָרִים וְעַד הַנְּהָר]. וְאִף כַּעַת עֲלֵה נַעֲלֵה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ מִשֶּׁה, וִירִשְׁנוּ אוֹתָהּ כְּאֲשֶׁר נִבְּוֵא שָׁם...

והנה כאשר ראו המרגלים שהעם פוסחים על שתי הסעיפים, כי יש מהם שנתקבלו דברי כלב באזניהם, הוציאו דבה על הארץ, ואמרו הארץ אשר עברנו בה לתור אותה ר"ל דקדקנו מאוד וראינו שאיירה רע מאוד ומזקת לבריות ולא נשאר בה כי אם הגבורים הגדולים...

והנה על שתי הטענות האלו השיבו יהושע וכלב בקצרה, על מה שאתם מוציאים דיבה ואומרים שדקדקתם היטב לראות וראיתם שאיירה רע, גם אנחנו עברנו לתור אותה ודקדקנו לראות וראינו שטובה הארץ מאוד מאוד וגו'.

ועל טענה הראשונה שאתם אומרים שהבטחת הקדוש ברוך הוא בנתינת הארץ היא דוקא אם נהיה צדיקים, היא טעות מעיקרה. הקדוש ברוך הוא אינו מדקדק על האדם לומר אושיעך רק באופן שתהיה צדיק, רק אומר לו 'לא אושיעך אם תהיה מורד חס ושלום', ולזה סיימו יהושע וכלב ואמרו 'אך בה' אל תמרודו, וכל זמן שאין אדם מורד בהקב"ה לעקור מצוותיו בכוונה, יוכל לקוות לכל טוב" (שמירת הלשון ח"ב פי"ט. וראה שם בהרחבה).

דורנו יכול לזכות לגאולה אף ללא זכויות

"ידוע מה שאומרת הגמרא על הפסוק אני ה' בעתה אחישנה, זכו אחישנה, לא זכו בעתה. ואל יפלא בעיני האדם לומר, איך נוכל לומר שכעת יזכו ישראל מה שלא זכו דורות הקודמים שהיו מזוזין הרבה יותר לתורה ולמצות, ואראה לעיני הכל פסוקים מפורשים בתורה, והיא תקוה רבה שנתחזק ונצפה לישועה:

והוא, בפרשת בהר וכי תשיג יד גר ותושב עמך וגו' או לעקר משפחת גר אחרי נמכר גאולה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו וגו' אם עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאולתו וגו' ואם מעט נשאר בשנים וגו' כפי שניו ישיב את גאולתו וכו'... ואם ח"ו לא תהיה זכות כלל [אף שבאמת זה לא יצויר כדלקמיה] מכל מקום יש זמן קצוב לגאולתנו, וזהו הזמן דבעתה שהוא אפילו לא זכו כלל, ודומיא דעבד הנמכר שאפילו אין לו פרוטה אחת להשיב לאדונו מכל מקום קבעה התורה זמן שהוא מוכרח לצאת לחירות, וכמו שכתוב הטעם כי לי בני ישראל עבדים וגו'...

ועתה נבא לענייננו, אל יתמה האדם איך יוכל להיות שיתגלה הקץ בימינו מה שלא זכו לזה בכמה דורות שלפנינו מאה שנים קודם, אשר היו זכאים אז יותר, דזה אינו, דבזמן מוקדם היו צריכים להביא זכויות הרבה כל כך כדי שיוסר מהם החוב של מאה שנות גלות, ובודאי זה לא היה אז בידם לפרוע כל כך. והנה בודאי במשך מאה שנים שישראל נפוצים בארבע קצות הארץ וסובלים מצוקות הרבה מאד, בודאי נוקינו הרבה מעונותינו על ידי זה, ונוכל לקוות על הגאולה" (שם עולם שער ההתחזקות עמ' יד).

מֶרֶן הַגָּאוֹן רַבִּי יַחְזְקָאֵל אַבְרַמְסְקִי זְצוּק"ל כ"ד אֶלוּל תשנ"ו

בכ"ד באלול תשל"ו נפטר מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצוק"ל, אשר כותב על עצמו: בהגיע אלינו איזו בשורה טובה מן הארץ, אנו שמחים כמו על גאולתנו ופדות נפשנו. בכליון עינים מחכה כל אחד ואחד על עיתוני בוקר

ותעצומות עוזו, והיה כשמשון אחרי התגלחו, רפה וחלש כאחד האדם, וכאשר קפחו את הרוח שאימץ תמיד את לבבו אשר גם פחד מושלים עריצים לא הצליח עליו להסב לבו מאחרי תקותו (שם).

כנגד תלונות הגויים יש להשען רק על דבר ה'

כאשר תקיף התנועה את כל העם, כשהוא תקיף באחדותו ומרגיש בכל בתי נפשו ההכרה הנכונה, שתכליתה של 'שיבת ציון' אינה מחמת צרת היהודים לבד, אך שם צוה ה' את הברכה בחיי היהודים בתור עם ישראל, וראו אז גם כל עמי הארץ כי שם ה' כתוב וחתום על השטר שיש לנו על האדמה הזאת...

אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם וכו'... צפה הקב"ה מראש שעתידות הן האומות העולם לבא בטענה על בני ישראל שלסטים הם, ושלא כדין נטלו הארץ מהעמים אשר ישבו עליה ושלא במשפט התנחלו. עמד והשמיענו בפתח דבריו שבתשובתנו על תלונות הגויים יש לנו להשען על אבינו שבשמים אשר לו הארץ ומלאה, שהוא נטלה מהם ונתנה לנו, ומתת א-להים אינה בטלה לעולם (שם).

עניות הדעת גורמת להסתפק בחיי נוחות בשיבת חוץ לארץ שיש בה חילול שם ישראל

ההודאה בספר הספרים והכפירה בברית אשר כרת ה' עם אבותינו על ירושת הארץ, שני דברים אלה המכחישים זה את זה, אם הם יוצאים מפי בני ברית את היא על עניות הדעת של בני אדם, אשר הגלות ושעבוד מלכויות השפילו את רוחם והפחיתו את מדת הסתפקותם הנפשית, והם מסתפקים בחיים שיש בהם בושה וכלימה וחילול שם ישראל, אך אם אין בהם שפיכת דמים וביזת הרכוש, ויש להם קורת רוח במצב ישראל בין העמים שיש בו חלאת האנטישמיות, אך אם אין בו שנאת ישראל מעשית של שוד ורצח (שם).

אשרי האיש שיש לו חלק בבנין הארץ בחומר וברוח

אשרי האיש שיש לו חלק בבנין הארץ בחומר וברוח; בעבודה חומרית הוא משדד את אדמתה בונה ערים ונוטע כרמים, וברוחו הוא מרגיש את אותה ההרגשה האצילית שרגליו עומדות על קרקע המשכן של ישראל ותורתו... אין מנוחתם של ישראל כבוד, אלא על נחלתם, על אמונתם ועל תורתם (שם).

אתערותא דלעילא צריכה אתערותא דלתתא

ויאמר משה אל העם באתם עד הר האמורי אשר ה' א-להינו נתן לנו. ראה נתן לך ה' א-להיך את הארץ, עלה רש כאשר דבר ה' א-להי אבתך לך אל תירא ואל תחת" (דברים א)... חליפות ותמורות כאלה אינן חלות אלא על ידי שלש סגולות נפשיות: לב מלא עוז ושאיפה למעלה. רצון כביר שיסודתו ברוח טהורה ודעה זכה. אמונה ובטחון בא-ל עולם אדון כל הארץ ומושל בכל העמים, שהראה לנו ניסים ונפלאות אשר עין לא ראתה כאלה מיום בראוה' את האדם על הארץ, הוציאנו ממצרים במסות באותות ובמופתים, בקע לנו את הים, פרש עלינו ענני כבודו, הוריד המן והגיו סיעות שלום לנו לאכלה, הוציא לנו מים מסלע להשקות אותנו ואת בעירנו, ועל כל אלה הנחיל לנו כבוד עולמים בממשלת הרוח, בהגלותו עלינו על הר סיני ודבר עמנו פנים בפנים ונתן לנו את תורתו לעבדה ולשמרה בארץ אבות - הוא יראנו גם עתה נוראות כאלה אשר לא ראתם עוד עין בן תמותה מעולם, ויכניע תחתנו את הגוים, וינחיל לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו לתת לנו.

"עלה רש" שכל אתערותא דלעילא צריכה איתערותא דלתתא, ותשועת ה' מלמעלה כפי ההזדמנות אליה מלמטה. "אל תירא ואל תחת" כשם שלא נפל פחד האריות ובני שחף ולא אימת שרפים מעופפים ודרקונים בכל הדרך אשר הלכתם בארץ תלאבות ממצרים עד הנה (שם עמ' 42).

לדעת את שלום הארץ ומה יעשה בה, כל מכתב המגיע עדינו הוא מחיה נפשית... זה עתה נודע שהמצב בארץ הולך וטוב, הלואי שתהיה בשורה זו שמועה נכונה...

ההתענינות בכל הנעשה בארץ ישראל היא גדולה מאד. כל רצח אנו חשים, כל אחד ואחד מאתנו, כאילו הוא רצח בעצמותיו. ומתוך השקפה זו תבין שמכאובים הם מכאובינו. אבל מי שחש בכאב הציבור הוא גם נמנה על אלו המשתדלים למצוא מזור ותרופה. הסבלנות והבטחון של הישוב בשעה הנוכחית, המה שתי עטרות של היהודי הנצחי, אשר בהם ישראל יתפאר - חזקו ואמצו ה' עמכם" (מלך בפייו ח"א עמ' 463 - 464).

היהדות האמיתית - להיות שייך לתורת ה', לעם ה', ולארץ ה'.

עוד כתב: להיות יהודי אמיתי - הן בנוגע לשייכות עם תורתנו הקדושה, הן בנוגע לזיקה נפשית עם האומה העברית ועם ארצה - זו היא הדרך היחידה לקיומנו ולתחייתנו (מלך בפייו ח"א עמ' 493).

העיסוק ברשיון עליה לארץ ישראל - היא מצוות ה' השקולה ככל התורה

ידוע ומפורסם בין כל באי עולם אשר בני ישראל בכל ארצות פיזוריהם לא פסקו מעולם מלחלום את שיבת שבותם, וזה כאלפיים שנה מני אז שגלו מעל אדמתם כל היהודים בכל רחבי תבל מתפללים שלש פעמים מידי יום ביומו ערב ובוקר וצהרים, על גאולת הארץ וקיומן גלויות בתוכה... ויש מאחינו בני", אשר בגלל החרדה... הוציאו כרוז, שהטיפול בהשגת רשיון הכניסה בשביל אלפים ורבות שרידי חרב היונה, המתגוללים עוד במחנות ההסגר הוא ענין פוליטי של איזו תנועה ולא דבר דתי של כלל ישראל.

אנו היושבים על מדין רואים חובה לעצמנו לפרסם את דעתנו דעת תורה בנידון זה: "הקשר ההיסטורי" הנזכר במנדט (- הבריטי) יסודו בהבטחה הא-לוהית החקוקה בתורה, וכשם שתורתנו הקדושה שהיא דברי א-לוהים חיים היא נצחית, כך ההבטחה היא נצחית...

שקולה מצוות ישוב ארץ ישראל כנגד כל התורה כולה, וכל חוק השולל זאת אפילו מנפש אחת מישראל, לא נוכל להשלים אתו, כשם שלא נוכל להשלים עם כל גזירה הנוגעת לאחת ממצוות ה' (מלך בפייו ח"א עמ' 495).

התורה תלויה בעם ה' על ארץ ה'

מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצוק"ל הוציא ספר בשם 'ארץ ישראל נחלת עם ישראל', שתכליתו לבאר ולברר שהקדוש ברוך הוא הוא זה שהנחיל לעם ישראל את ארץ ישראל, והוא המביא אותם אליה. הספר מקיף את ענייני ארץ ישראל ואת הקשר השמימי שבין עם ישראל לארץ ישראל. ונביא כאן כמה קטעים מדבריו:

קשר עם ישראל עם ארץ ישראל הוא קשר ארצי ושמימי, ולפיכך הוא קשר נצחי שלא ינתק לעולם... הלא 'רבו [רובי] תורתו כמו זר נחשבו' על ארץ אחרת, ואינם מתקיימים אלא על האדמה הזאת שהיא המקלט האחד בכל ארצות התבל לנו ולרוחנו "שארץ ישראל ראויה לתורה ואין התורה שלמה אלא בא"י" (הרמב"ן). ועיין בפירושו על התורה בראשית כו, ה. ובדברים יא, יח), "כי ישראל קראים נחלת השם והארץ היא נחלתו, והתורה תלויה בשניהם - בעם השם על נחלת השם, והעוזב אחת עוזב השנית, (ואמרו בבראשית רבה פ' לך לך) אם נכנסים לארץ מקבלים א-לוהות" (הגריעב"ץ בהקדמתו בסדור תפלה "בית יעקב"). ויפה אמר מי שעמד על אמת זו: מצב היהודים הוא מיוחד במינו. שאלות העם הדת והארץ קשורות אצלם זו בזו, במידה שאין דוגמתה בשום עם בשום דת ובשום ארץ (מתוך ההקדמה).

הקשר בין ישראל לארץ ישראל - רק על ידי התורה

אלמלא רגש התורה השוכן עמוק עמוק בנפש יהודי שקיום מצוותיה בפועל תלוי בקדושת הארץ, היה כבר נקפד הפתיל הלאומי ורגש המולדת כבר פג ונשכח מן הלב... אלה החדשים אשר מקרוב באו, והכריזו שהתורה לחוד והארץ לחוד, ושארין להם בשיבת ציון אלא מקלט בטוח, והתכלית הגשמית... את נפש עם ישראל קבעו, כאשר שללו ממנו תכונתו, תכונת הקודש אשר בקרבו, אשר שמתהו עם עז וחסון, שיש בכוחו לעמוד בפני כל הסערות אשר תסובבנה אותו, הלא זהו הוא האופי הלאומי שלו, שבהתכחש לתורתו שהיא מקור חייו

ויואל משה -

החדש דברים לזכרו של מורנו ורבנו הגאון רבי יואל שוורץ זצ"ל

מאת בעהמח"ס בית בארץ ישראל, ונטעתם, חיבת הארץ ועוד

ידי משיח, אלא עלינו לפעול ולעשות, ורק אז נזכה והקב"ה יסייע ויגמור בעדנו.

בחסדי ה', הספר הגיע לידי הרבה גויים שהתחזקו מאוד מהספר, ובאו רבים ללמוד אצלו מה תפקידם בעולם. הספר תורגם לשתיים עשרה שפות, וכרגע אני מאוד רוצה להעלות את תפוצת הספרים בדרכים שונות [אשמח למי שיוכל לסייע בדבר - שיפנה אלי].

גאולה על ידי רשעים

ישנה קושיה שלכולם קשה, מאז הקמת המדינה בנסים של 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות' - **כיצד יתכן וה' עושה נסי גאולה על ידי רשעים?**

צד אחד במפה תרץ, שהם לא כל כך רשעים. או שבתוך לבם הם מאמינים, או שזכות ארץ ישראל מחפה על מעשיהם הרעים וכיוצא בכך. לצערנו, גישה זו גרמה לרבים להתחבר לאותם רשעים, ורבים חללים הפילה. **הצד השני תירץ**, שזה שאין כאן כל גאולה וישועה, ועדיין אנחנו בגלות, וממילא אין קושיה חזקה.

לרבי יואל היתה גישה חדשה, **צד שלישי**, שאולי אינו כל כך מקובל, אבל כך הוא הגיע למסקנה שזו האמת - שאכן זוהי תחילת גאולה אמיתית, ובאמת הם גם רשעים אמיתיים, ואסור להתחבר אליהם. וכיצד מיישבים את הקושיה העצומה - זהו פרק הדורש לימוד בפני עצמו. לכן, כאשר שמע על ארגון 'קדושת ציון', שהחליט לברר את האמת ללא פחד ורתיעה, ולהגיע למסקנות הנכונות למרות שאינן בהכרח כל-כך פופולאריות, הצטרף לארגון במלוא המרץ!

'ויואל משה החדש'

וכאן נגיע לנקודה חשובה מאוד - רבי יואל שוורץ מאוד העריך את האדמו"ר רבי יואל מסאטמר זצ"ל. מעשה היה בבין הזמנים אחד שנסעו כל המשפחה לבני ברק, וכשירדו מהאוטובוס ראו שלטים בכל מקום, המודיעים על פטירתו של האדמו"ר מסאטמר. רבנו נבהל מאוד מהדיעה, עצב גדול כסה אותו, והוא לא יכל להמשיך בנופש, וחזרו כבר באותו יום לירושלים, שכן כיצד אפשר להנות ולשמוח כאשר גדול בישראל נלקח לבית עולמו. למרות זאת, סבר רבנו שדברי האדמו"ר מסאטמר היה להם מקום בתקופה ההיא, בה ראו כיצד ה"ציונים" בארץ ישראל רק גורמים ליהודים לרדת מדתם. אמנם הוא הבין, כי לאחר מלחמת יום הכיפורים, אז התחילה להתבסס תנועת התשובה שרבנו היה שותף פעיל בה, ועשרות אלפים התחילו לחזור לשמור מצוות במסירות נפש של ממש, עד שכיום המקום היחידי בעולם בו עם ישראל מתרבה משנה לשנה הוא בארץ ישראל, ודאי שגם האדמו"ר מסאטמר היה אומר, שלא חל כיום כל איסור לעלות ולרשת את ארץ ישראל.

אדרבה, הגאולה תגיע רק על ידי שכל היהודים היראים לדבר ה' יעלו במהרה לארץ ישראל, יכירו בנסים ובנפלאות שיד ה' עשתה, יודו לו וישבחו לשמו.

הנה לכם על רגל אחת משנתו הגדולה של מורנו ורבנו זצ"ל - כל דעה והשקפה צריכה תמיד בדיקה האם גם כיום היא רצון הבורא? זה שחשבנו עד היום בצורה מסוימת, אינו מחייב להמשיך במסירות נפש להמשיך הלאה באותה דרך.

תמיד יש לבדוק מה ה' שואל מעמך - היום!!!

אם תקישו באוצר החכמה ר' יואל שוורץ, לראות את כל אוצר הספרים הגדול שכתב ר' יואל במשך ימי חייו, הספר שתקבלו ראשון ברשימת הספרים הוא - **הקדמה לספר ויואל משה החדש.**

למרות שאוצר הספרים מסדר את הספרים לפי א-ב, והספר השני ברשימה הוא אילת השחר, משום מה נכון לשעת כתיבת השורות, הספר הראשון ברשימה הוא 'ויואל משה החדש'.

נראה, שזה לא לחינם, אלא באמת אם נרצה לתמצת את דמותו הענקית של מורנו ורבנו הגאון רבי יואל שוורץ זצ"ל - זהו **"ויואל משה החדש"**.

דמות מיוחדת מאוד

זכיתי במשך שנים להיות מקורב לר' יואל, היות וחמי זצ"ל ערך איתו את אחד מספריו הראשונים - 'השואה', וזכיתי לראות דמות מיוחדת מאוד מאוד.

רוב בני האדם נוהגים להשאיר עם אותה דעה ועמדה שאתה גדול, שלאורה התחנכו, וכל דעה אחרת תיפסל בעיניהם, מחמת ק"נ תירוצים, כאשר התירוץ העיקרי הוא, שמה שחונכתי וחשבתי עד היום - זה האמת. נדיר מאוד לראות אדם שמשנה את דעתו ומכיר, שיתכן ומה שחשב במשך שנים - אינו האמת.

רבי יואל שוורץ זצ"ל, שיום פטירתו יחול ב"ב לחודש אלול, היה תלמיד חכם מיוחד במינו. כל דבר הוא היה בודק מהתחלה, ללא השקפות ישנות, ללא דעות קדומות, בודק מה באמת רצון הבורא בנושא זה כיום ולאור זאת היה מתנהג, גם אם הדבר בכלל לא היה פופולרי באותה תקופה.

נביא כמה דוגמאות:

בשנת תשמ"א, הוא מוציא את הספר הראשון בעולם על הלכות בדיקת תולעים. באותה תקופה, אין לציבור כל מושג באילו ירקות מצויים תולעים, ואיזה סוג תולעים, וכיצד בודקים את ירקות העלים. הוא נכנס לסוגיה עד הסוף, נוסע למשרד הבריאות ולוקח משם המון חומר. בהמשך, הגיע בשיתוף הרב פאלק מאנגליה גם למשרד הבריאות באנגליה, וכך הוא מגיע למידע עצום ומוציא את הספר הראשון בעולם בנושא זה.

לא מעניין אותו אם קוראים לו מעכשיו 'הרב של התולעים' או כל מיני כינויים למיניהם, הוא תולה בפתח החנות של 'סריגת יואל' תמונה ענקית של תולעת מוגדלת פי 2000, וכשאנשים שואלים מה זו התמונה המוזרה הזו, אשתו מסבירה שזה מה שאנו אוכלים בירקות שאיננו בודקים.

התמונה מאוד עזרה לאנשים להבהל מאכילת ירקות עלים ללא בדיקה, אבל מסתבר, שלא הרבה נשים שמחו להכנס לחנות עם תמונה של חרקים מוזרים.

אור לגויים

בשנת תשמ"ג, הוא מוציא ספר על תפקידם ויעודם הרוחני של אומות העולם. רבות הוא חושב, האם להוציא ספר זה לאור, שכן מי בכלל יתענין בספר זה? האם הגויים יתענינו בספר מסוג זה? לבסוף הוא מחליט להוציא את הספר - לא בגלל שזה רווחי, לא בגלל שזה פופולרי, אלא בגלל שהוא הגיע למסקנה, כמו שאמר לי כמה פעמים - "התפללת היום שחריתי? ומה אמרת? "הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו".

ר' יואל הגיע למסקנה, ולפיה עלינו לעשות מעשים בשביל שתתקיים התפילה שנאמרת בראש השנה: "וידרשו עמים לא ידעו. ויהללוך כל אפסי ארץ. ויאמרו תמיד יגדל ה'", כמו שידוע מתורתו של הגר"א, האומרת שכל נבואות הגאולה לא תתקיימנה מעצמן ללא שום מעשה מצדנו רק על

1 הערת המערכת: זכורנו כיצד הופיע מורנו לראשונה בכינוס שערכה האגודה בימי הראשונים בבית כנסת במעלות דפנה כמחאה על הפינוי האכזרי של יהודים מהישוב עמונה. רבי יואל הגיע לכינוס של כשלושים איש, כאשר כמעט ולא שמעו על האגודה באותם ימים, ונאם נאום חוצב להבות אש, כאילו הוא מופיע בפני אלפים רבים! בהמשך, הופיע בכל הועידות השנתיות בפני קהל הולך וגדל, ואף בשנתו האחרונה, הגיע במסירות נפש עילאית לכבד אותנו בנוכחותו בוועידה שהתקיימה אז בפני אולם מלא וגדוש בשירת ירושלים. זאת, מלבד נושאים רבים בהם היה מדריכנו בקביעותן ברמת ההסתכלות התורנית והן ברמת דרכי הפעולה, דברים המנחים את 'קדושת ציון' עד היום.

אם תעירו ואם תעוררו את... השנאה!?

הרב יהודה אפשטיין

בוערת האהבה בקרבו - אין צורך להשביעו. מי שטוב לו בלייקוד או בבורו פארק או בלונדון או באנטוורפן וכל מאווייו הרוחניים מסתכמים בעבודת ה' פרטית לצד חיי הנוחות הגשמיים - לא עבורו טרח שלמה המלך להשביע את האומה. מי שאין לו ולו צל של הבנה במהותו של עם ישראל, בטיב הקשר שלו עם בורא עולם - יכול לשבת גם כאן בבני ברק או בקרית ספר או אפילו בירושלים, להתיחס למה שקורה בעזה ובלבנון כאילו זו מלחמה בין רוסיה לאוקראינה, ולדבר על 'גלות' בה אנו שרויים, סחופים דוויים כפי שהיינו באירופה, תוך ניתוק מוחלט מהמציאות. אותו יהודי מנותק - הגם שהוא יכול להיות מדקדק בפרטי הלכות רבות - הפקיע את עצמו משייכות ליסודות הקשר העמוקים ביותר של כלל ישראל עם בורא עולם, הלא היא ברית הארץ, שנכרתה עם אבי אומתנו בבין הבתרים, ואחריה שוב פעמים רבות. הוא אינו יודע

אהבה מהי, וממילא אין גם צורך להשביעו שלא לעורר אותה.

אך ישנו דבר חמור בהרבה מהתופעה המצערת הזו. ישנם כאלו שלא רק שאין צורך להשביעם שלא לעורר את האהבה, אלא היה ראוי שיושבעו לא לעורר את השנאה! הרי כל מי שמתבונן במעט שימת שכל בתהליכים המופלאים שהתרחשו כאן במאתיים השנים האחרונות - מבין כי האהבה שבה להתעורר, והבטחת הדוד לשוב אל רעייתו הולכת ומתגשמת. כה עזה היא האהבה, עד שהדוד מרעיף עליה שפע אדיר בכל התחומים, וזאת על-אף שבמשך שנות גלותה נתלכלכלה בחטאים ובמושגים זרים. אותן שבועות האמורות בשיר השירים, שלא לעורר את האהבה, ואשר עליהן מבוססת הסוגיה בכתובות - מסתיימות במילים 'עד שתחפץ' - יש עת, בו לא רק פגה השבועה שלא לעורר את האהבה, כי אם אדרבה - ה' חפץ לעורר את האהבה - כי לא שילוחיה שילוחין, כי עוד היא אשתו והוא אישה. זהו המצב התקין של מערכת היחסים עם בורא עולם! ואם הושבענו להתגבר על התשוקה הטבעית, לכלוא את רגשות האהבה ולהמתין לשעת הכושר תוך חריקת שיניים - על אחת כמה וכמה אנו מחויבים להתעורר ולעורר, ללבות את כל הרגשות העזים שהיו מדוכאים במשך קרוב לאלפיים שנה כאשר שעת הכושר מגיעה!

אולם ישנם כאלו, המתעטפים באיצטלה של צדקות, ולא די להם שאינם רואים ואינם מבינים ואינם קולטים את גודל השעה, את ה'היינו כחולמים' המתרחש כאן, בשוב ה' את שיבת ציון, אלא שבאותה דבקות בה עם ישראל בכל הדורות החזיק באמונתו כי בוא תבוא עת דודים, ובאותו חשק אדיר שפעם בקרבם, עד שהוצרך דודם להשביעם שלא יעוררו את האהבה עד שתחפץ - באותה דבקות חפצים הם להחזיק בכל תוקף בגלות, בריחוק מה', בבגדי אלמנותה של הרעיה, גם כאשר המציאות זועקת מכל פינה, כי עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו, לשוב אליו יתברך בכל לב ולב! לכאורה היה מקום להשביע אותם, שלא לעורר את השנאה! אכן, בחסדי ה', השנאה, הריחוק, הפרוד, הולך ונמוג, ומי שחפץ בה - צריך לעורר אותה בכל כוחו, להתעלם מהמציאות המזדקרת לעיניים, ולאחוז באופן נואש בחצאי משפטים שאולי נאמרו ואולי לא נאמרו על-ידי אי מי מגדולי ישראל, וגם אם נאמרו - אולי הוצאו מהקשרם, ומהם ניתן להבין שהיו מתוכם כאלו שפקפקו בשעתו בתהליך, אשר כיום צריך להיות עיוור כדי להתעלם ממנו. יתרה מכך, ברובן המוחלט של אותן אמרות, כאשר בררנו את הדברים, אם נאמרו - נאמרו רק על חלקם של הרשעים, אשר כידוע היה שנוי במחלוקת בין גדולי הדור הקודם. בקרב חוגים מסוימים, אגב, עדיין ישנם כאלו שטוענים כי 'לא יצא שום דבר מהצהרת בלפור', משום שכך מקובל אצלם כבר מאה שנה.

כתב רבנו הרמב"ם באגרת תימן - 'ולפי שידע שלמה עליו השלום ברוח הקודש שהאומה הזאת בארך זמן גלותה תפצר להתנועע בלא עתה הראויה, ויאבדו בשביל זה, ויבואו עליהם צרות, והזהיר מלעשות זה, והשביע האומה על דרך משל ואמר (שיר השירים ג ה): 'השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ'."

עמנו סבל נדודים רבים במהלך שנות גלותו. בכל התלאות שעבר בארבע קצות הארץ, תמיד קווה לשוב לעמוד על מתכונתו הנכונה, לחיות לפני ה' א-להיו, אשר הנביאים דימו את היחס שלו אלינו כאל יחס של איש ואשתו, ועלה על כולם שלמה המלך בחברו את שיר השירים, אשר הכריע רבי עקיבא, כי אין העולם כולו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים, ושכל הכתובים קודש, ואילו שיר השירים קודש קדשים (משנה ידים ג ה). רש"י הקדוש בפתחה לפרושו על שיר השירים מתאר תיאור מרטיט של יחסי הרעיה והדוד בעת גלותנו, כשהגעגועים ממלאים את לבה והיא חולמת על היום בו תשוב להתרפק בחיקו, וז"ל - "שראה שלמה ברוח הקדש שעתידין ישראל לגלות גולה אחר גולה חורבן אחר חורבן ולהתאונן בגלות זה על כבודם הראשון ולזכור חבה ראשונה אשר היו סגולה לו מכל העמים לאמר 'אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה', ויזכרו את חסדיו ואת מעלם אשר מעלו ואת הטובות אשר אמר לתת להם באחרית הימים. ויסד ספר הזה ברוח הקדש בלשון אשה צרורה אלמנות חיות משתוקקת על בעלה, מתרפקת על דודה, מזכרת אהבת נעורים אליו ומודה על פשעה. אף דודה - צר לו בצרתה, ומזכיר חסדי נעוריה ונוי יופיה וכשרון פעליה, בהם נקשר עמה באהבה עזה, להודיעם כי לא מלבו ענה, ולא שילוחיה שילוחין, כי עוד היא אשתו והוא אישה והוא עתיד לשוב אליה."

זהו הרקע, זה המצע, זה היסוד הרעיוני לכל סוגיית הגלות והגאולה, הריחוק והקרוב בינינו לבין מלכנו, ובלא הבנה יסודית של אותו מנגנון, לא ניתן לגשת לסוגיית שלוש השבועות שבסוף מסכת כתובות. יותר נכון, לא ניתן לגשת לשום סוגיה הקשורה לכלל ישראל ומערכת היחסים שלו עם בורא עולם. יש כאן אהבה, השתוקקות, געגועים, רצון לשוב ולחיות יחדיו, בכי וצער על גלות השכינה, על אובדן הקשר, על ניוון כל מערכות החיים של האומה כאשר הושלכנו מעל פניו.

מי שחי את המושגים הללו - מובן לו מאד מדוע יש להזהיר מדחיקת הקץ, מלעורר את האהבה כשעדיין לא הגיע הזמן. מי שמתאונן על כבודם הראשון של ישראל, כלשון רש"י, מי שמרגיש כאשה משתוקקת על בעלה, מי שמבין כי אף הקב"ה נקשר עמנו באהבה עזה, מי שמבין כי אין שילוחינו שילוחין, עודנו אשתו והוא אישנו, והוא אכן עתיד לשוב אלינו - מי שמבין כל זאת, מחפש כל הזדמנות להגיע לרגע המיוחל. וככל שחולפות השנים, רק מתגברת ההשתוקקות והגעגועים שורפים את הלב. במצב כזה, כשאנו חולי אהבה, אנו עלולים לעשות מעשים נמהרים, אנו עלולים להחפז בטרם עת.

גם כאשר האהבה בוערת בלב, אסור להיות מנותקים מהמציאות. ומאידך - איך אפשר להמשיך את החיים כרגיל? אשה צרורה, אלמנות חיות! הרגש מבעבע, רוצה להתפרץ, וכדי שלא נבוא לידי סכנה מרוב תשוקה שטרם הגיע העת להביאה על סיפוקה, לא נותר בידי הדוד ברה, כי אם להשביע אותנו, שלא נעורר את האהבה. מי שלא אוהב, מי שלא

שמערה ורשתמת ציון

הרב מנשה בן-יוסף

עיניים במצוות התרועה

יום טוב של ראש השנה, לא נתפרש ענינו בתורה בביאור, רק נאמר עליו - "יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש" (ויקרא כג כד), ונאמר בו - "יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כט א).

העולה מן הכתוב הוא, שאנו מצווים להריע ביום זה, וכן מבואר שעל ידי תרועה זו אנו נזכרים לפניו יתברך, כמו שנאמר - "זכרון תרועה", וכמו שנאמר "והרעותם בחצוצרות על הצר הצורר אתכם, ונזכרתם לפני ה' א-להיכם ונושעתם מאיביכם" (במדבר י ט).

וזהו עיקר קדושתו של יום, שהוא יום שבו אנו נזכרים לפניו יתברך, ובזכרון זה תלויה כל תשועתנו, וכבר נתבאר עניין זה במאמר "יום הזכרון" (תשרי תשפ"ג).

אמנם לא נתפרש בתורה מהי מהות התרועה עצמה, מהו התוכן בה, ומפני מה היא מכנסת זכרונותיהם של ישראל לאביהם שבשמים.

ובגמ' (ראש השנה טז) - "אמר רבי אבהו: למה תוקעין בשופר של איל? - אמר הקדוש ברוך הוא: תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני".

ודבר זה צריך באור, כיצד קשורה התקיעה בשופר לעקדת יצחק, שעל כן היא נחשבת לנו כאילו עקדנו עצמנו לפני ה'; הרי לא יתכן שתחשב מצוה זו כעקדה רק מפני שהיא נעשית בקרן של אותו בעל חיים, שעלה לעולה במעשה העקדה.

מלכות ה' בראש השנה ומושג הדין

עוד ענין גדול ומרכזי ביום זה, שהעמידו לנו מסדרי התפילות, הוא גילוי מלכות ה'. בתפילותינו ביום זה אנו מבקשים על גילוי מלכותו, הן בברכת קדושת השם והן בברכת קדושת היום, עד כדי שאף בחתימת ברכת קדושת היום, אנו חותמים - "מלך על כל הארץ, מקדש ישראל ויום הזיכרון". אף את מלכויות אנו כוללים בברכת קדושת היום, וכל זה מראה בעליל, שענין המלכות מרכזי הוא ביותר ביום זה.

ואנו נדרשים להבין, מה נשתנה יום זה מכל הימים, והיאך הוא מתקשר למלכות ה' ולבקשה עליה. גם יש להתבונן, היכן נמצא בתורה הרמז והשורש לעבודה זו של בקשת המלכות.

ועל כל זאת יש להתבונן בענין הדין שיש ביום זה, עליו שנינו במשנה (ראש השנה פ"א מ"א ב) - "בארבעה פרקים העולם נידון... בראש השנה כל בני העולם עוברים לפניו כבני מרון". והרי לכאורה לא מצאנו התייחסות לנושא זה במצוות היום, ומסדרי התפילות לא סדרו לנו שום תפילה לזכות בדין ביום זה; רק בזמן הגאונים הוסיפו 'זכרנו לחיים' ושאר בקשות שבתפילה. וזה דבר שדורש באור.

מלכות ה' ומשפטו - ענין אחד הם

ובאמת, מלכות ה' ובואו לעשות משפט - דבר אחד הם, כמו שנאמר (תהלים צו י-ג) - "אמרנו בגוים ה' מלך... ישמחו השמים ותגל הארץ ירעם הים ומלאו. יעלו שדי וכל אשר בו אז ירננו כל עצי יער. לפני ה' כי בא כי בא לשפט הארץ".

ואף במלכותא דארעא, מתפקידי המלך המרכזיים ביותר הוא לעשות משפט. כמו שנאמר (משלי כט ד) - "מלך בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ, והרבה כיוצא בכך. וכאשר ה' בא לשפוט את הארץ, אזי הוא באותה שעה מלך על עולמו, בהיותו נוהג בעולמו את מנהג המלך לשפוט את עמו.

וכ"כ רש"י (ברכות יב) בטעם הזכרת 'המלך הקדוש' ו'המלך המשפט' בעשרת ימי תשובה, וז"ל: המלך הקדוש - לפי שבימים הללו הוא מראה מלכותו לשפוט את העולם".

נמצא, שמלכות ה' המתגלית ביום זה היא קומו לשפוט את הארץ ביום הזה.

מהות משפט המלך

והנה בדין הנעשה בארץ מצאנו 'שני דינים' - יש דין שעיקר מגמתו הוא יישום האמת כמות שהיא, לשלם לצדיק כצדקתו ולרשע כרשעתו, לתת לכל אחד את המגיע לו, מפני שכך היא האמת. ובפשוטם של דברים, רוב משפטי התורה כתשלומי חובל ומזיק, הריגת הרוצח ורוב חייבי מיתות בית דין - מטעם זה הם, שלפי אמתת הדברים זהו הצדק, ומוטל על ישראל להוציא לפועל את האמת והצדק.

אבל יש דין, שמגמתו העיקרית אינה יישום האמת, אלא תיקון העולם, שכאשר יראו בני האדם את הדין הנעשה ברשעים, לא יזידון לעשות כמעשיהם, ובוזה תימצא לו לעולם מנוחה.

1 ובברכת זכרונות הזכיר הדין רק בפתחת הברכה בתורת שבת, אבל בהמשך הברכה כשאנו עוברים אל הבקשה, אין אנו מבקשים להיזכר לחיים טובים ולשלום, רק אנו מבקשים על זכירת ישראל וירושלים לגאולה.

המשך מעמוד קודם

אמנם נכון, הושבענו שלא לעורר את האהבה בזמן שנגזר עלינו ריחוק, וזאת משום שהטבע הבריא משתוקק לעורר, ויש צורך לרסנו. ואמנם נכון, שלא הושבענו שלא לעורר את השנאה כשהמציאות היא של קירוב, משום שדבר זה לא יעלה על הדעת, וכפי שלא משביעים אדם סתם שלא יירק בפרצופו של אביו. את אותו רגש יהודי טבעי ובריא מקבלים על-ידי לימוד התורה, הנביאים והכתובים בצורה רצינית, ביחד עם דברי האגדה של רבותינו, המרחיבים את הלב ומעוררים את אותה אהבה שחסרה לנו, ושעליהם נאמר - "רצונך להכיר את מי שאמר והיה העולם - למוד הגדה, שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם ומדבק בדרכיו" (ספרי עקב פיסקא מט).

להערות: YEPSTEIN@KEDUSHASTZION.ORG

לקבלת מאמרי אקטואליה קצרים מכותב השורות, מדי יום ביומו לדוא"ל, שלחו בקשה ל: SHEMA@KEDUSHASTZION.ORG

בא כי בא לשפט הארץ ישפט תבל בצדק ועמים באמונתו (תהלים צו י-ג).⁵

גדר מצות התרועה

והנה במצות התרועה שנצטוינו עליה ביום זה, נאמרו טעמים רבים על ידי רבותינו הראשונים – כולם אהובים כולם ברוכים, כולם קדושים, ושבעים פנים לתורה. אמנם נראה, שבפשוטם של דברים, עיקר מהות התרועה היא הבעת שמחה בהתגלות מלכות ה' ובסדרי משפטו הנקבעים ביום זה לכל השנה העתידה לבוא, וכמ"ש הריטב"א (ראש השנה טז) וז"ל: "ובמה – בשופר. עיקר הפירוש, דאכולהו קאי, במה ראוי להמליכני ולהזכיר זכרונכם לפני – בשופר, שכן כתיב 'ויתקעו העם בשופרות וימליכו את שאול עליהם למלך', ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקייעא, והיינו דעבדינן נמי תרועה במלכותי". וכ"כ עוד ראשונים ואחרונים.

וכן נראה מן הכתוב (תהלים פא ב-ה) – "הֲרִינֵנו לֹא-לֵהִים עֲוֹנֵנו הֲרִיעֵנו לֹא-לֵהִי יַעֲקֹב. שְׂאוּ זְמִרָה וְתָנוּ תָף כְּנֹר נְעִים עִם נָבֶל. תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגְנוּ. כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֹא-לֵהִי יַעֲקֹב". הרי שהתרועה בחודש עליה נצטוינו, היא תרועה ורינה, שראוי לה להיות מלווה בכינור נעים ונבל, והיא על כך שה' א-להינו ועוזנו בא ביום זה לשפוט את הארץ, ובמשפטו תרום קרננו.

גם הכתוב "בַּחֲצֻצֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הֲרִיעֵנו לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ ה'" (תהלים צח ו) נדרש בחז"ל על שופר של ראש השנה במקדש. [ובודאי השופר שבמקדש ובמדינה, בכללותם הם ענין אחד, שהרי בשניהם מתקיימת מצות התרועה מן התורה, על-אף שיש חילוק בפרטיהם].

ואם כנים הדברים, אזי מצאנו בתורה את היחס לדן שמתקיים בראש השנה, שכאשר ה' בא לשפוט את הארץ, אנו מצווים להראות את שמחתנו במשפטו זה, שהוא הוא גילוי כבוד מלכותו, והוא תיקון העולם, והוא ישועתנו ותיקוננו.

הפחד מהזנחת משפט ה'

אמנם מאידך, בגילוי מלכות ה' ומשפטו יש גם פחד ורעדה, שכאשר "מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִין מְזַרְהָ בְעֵינָיו כֹּל רָע. מִי יֹאמֵר זְכִיתִי לְבִי טְהִרְתִּי מִחֲטָאתַי" (משלי כ-ט). וכל אדם חרד על נפשו, שבבוא ה' לשפוט את הארץ ובהתגלות מלכות ה', יפגע הדין גם בו.

וכבר מצאנו, שהנביא מזהיר את אלו המבקשים את גילוי משפט ה', למען יעשה משפט ברשעים, שכאשר ה' יופיע ויתגלה, הם עצמם אינם מובטחים לעמוד בדינו, וכמו שנאמר – "הוֹגְעֶתֶם ה' בְּדַבְרֵיכֶם וְאִמַּרְתֶּם בְּמִהַ הוֹגְעֵנוּ בְּאִמְרֵיכֶם כֹּל עֲשֵׂה רָע טוֹב בְּעֵינֵי ה' וּבְהֵם הוּא חָפֵץ אוֹ אֵיהָ אֶ-לֵהִי הַמִּשְׁפָּט. הַנְּנִי שֶׁלַח מִלֵּאכִי וּפְנֵה דֶרֶךְ לִפְנֵי וּפְתַאֵם יָבֹא אֶל הִיכָלוֹ הָאֵדוֹן אֲשֶׁר אַתֶּם מִבְּקָשִׁים וּמִלֵּאָה הַבְּרִית אֲשֶׁר אַתֶּם חִפְצִים הִנֵּה בָא אֲמַר ה' צָב-אוֹת. וּמִי מַכְלִיל אֵת יוֹם בּוֹאוֹ וּמִי הַעֲמִד בְּהִרְאוֹתָיו כִּי הוּא כָּאֵשׁ מִצְרַף וּכְבָרִית מִכְבָּסִים" (מלאכי ב יז-ג).

וכן מצאנו בכמה מקומות יראה ופחד מפני בוא יום ה', וכמו שנאמר – "פָּחַדוּ בְצִיּוֹן חֲטָאִים אֲחֻזָּה רָעָדָה חֲנִפִּים מִי יָגוּר לָנוּ אֵשׁ אוֹכְלָה מִי יָגוּר לָנוּ מוֹקְדֵי עוֹלָם" (ישעיה לג יד). ועוד נאמר – "ה' מֶלֶךְ יִרְגָזוּ עַמִּים יִשָּׁב כְּרוּבִים תִּנּוּט הָאָרֶץ" (תהלים צט א), וכן נאמר – "מִשְׁמִים הַשְּׁמַעַת דִּין אָרֶץ יִרְאָה וְשִׁקְטָה. בְּקוֹם לְמִשְׁפָּט אֶ-לֵהִים לְהוֹשִׁיעַ כֹּל עֲוֹנוֹ אָרֶץ סָלָה" (שם עו ט-ו).

2 וז"ל הרע"מ בפרשת אמור: "בחדש השביעי באחד לחדש וגו' פקודא דא לתקוע שופר בראש השנה דהוא יומא דדינא... בגין דהוא מקטרגא חפי וכסי ואנעל פתחא על מלכא... למתבע דינא על עלמא... בידי דהאי מקטרגא שוי קודשא בריך הוא למתבע דינא על כל עלמא ושוי ליה יומא ידיעא למתבע קמיה כל דיני דעלמא, דהא קודשא בריך הוא עביד ליה ושוי ליה קמיה... למיהו דחילו דקודשא בריך הוא סלקא ושירא על כלא... ורזא דא (קהלת ג) ו'הא-להים עשה שייראו מלפניו', מאי עשה – עשה להאי מקטרגא... וכל דא בגין דידחלון מקמי קודשא בריך הוא כלא.

3 ויש להוסיף בזה, שיש והמלך מסלק את הרשעים מממלכתו כדי שלא יזיקו לבני המדינה, ואף זה הוא מכלל הנהגת המלך, אך אין זה שייך לענין המשפט, שכן שם המלך פועל כמלך הנלחם באויבי המדינה, אלא שפעמים שהאויבים הם חיצוניים, ופעמים שהם פנימיים, והוא מסלק אותם כשם שמסלקים כל פגע המאיים על המדינה. אבל משפט המלך מתקן את העם, לא מפני שבסילוק הרשעים, הם לא יוכלו עוד לעשות רע, אלא שעל ידי המשפט ברשעים, העם כולו לומד ללכת בדרך הטוב. {ובשפת הח"ן דינא א"ה אינו מוז"א, אלא מנוק' מסדרי ההתגלות, וכמפורש בזה"ק ח"ב קפז.} 4 ואמנם זה פשוט, שגם הרעות הבאות על הצדיקים נגזרות בראש השנה, שאין לך כל דין ודין שאין בו צד מסוים של גילוי מעשי ה', ובבחינה מסוימת, יש לומר שאדרבה – כשהקדוש ברוך הוא עושה דין בצדיקים, הוא מתירא ומתקלס. אבל צד ההסתר שיש בדין זה, הוא אינו מענינו של משפט ראש השנה, ואדרבה – הוא סותר אותו. ומה שהוא בא, אין זה אלא מפני שעדיין בראש השנה זה לא זכינו לגילוי שלם של מלכות ה' בעולם.

5 וראיתי לחסידים ואנשי מעשה, שהיו נוהגים לומר את ששת המזמורים הראשונים של קבלת שבת, העוסקים בשמחה על בוא ה' לשפוט את הארץ, תחת אמירת שש פעמים למנצח כנהוג, ואחריהם אומרים פעם אחת למנצח, והוא מנהג נאה.

ומצאנו בכמה מקומות בתורה מגמה זו של הדין, כמו שכתוב בזקן ממרא (דברים יז ג) – "וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד", וכן בכמה חייבי מיתות שבתורה.

משפט זה הוא משפט המלך, שהמלך לא הוקם על העם כדי ליישם את האמת, אלא כדי לתקן את העם, ומשפטו של המלך הוא משפט שנועד לתקן את העם, כמו שנאמר (משלי כט ד) – "מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ", שקיומה ותיקונה של הארץ הוא עשית המשפט, שהרי אלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו, ואין מורא בלא משפט.

ועיקר מגמתו של דין זה אינו עצם ביצוע הדין, אלא היראה הבאה בלבות כל בני העם, שעל ידה יכנעו כולם אל דרכי האמת והצדק. ולו יצויר שלא יוודע דבר העונש בעם, הרי שעיקר מגמת משפט המלך לא נעשתה.

גם אצל ה' יתברך יש בחינה של דין, שענינו יישום האמת והצדק, שכיון שה' אוהב משפט, הרי הוא מתקן את הארץ לפי האמת, ומשלם גמול טוב לצדיק ורע לרשע.

אבל בבחינת בוא ה' למלוך על עולמו, אזי הוא שופט את העולם במשפט המלך, דהיינו שהוא שופט את העולם, במשפט כזה שמטרתו שיראו בני העולם כולו, איך מגיע גמול טוב לטובים, ורע לרשעים, ועל ידי כן ייראו את ה' וישבו לדרכי הטובים והנכוחים, וכמו שנאמר – "כִּי כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לְאָרֶץ צַדִּיק לְמַדּוֹ יִשְׁבִּי תֵבֵל" (ישעיהו כו ט).

משפט ה' בראש השנה

המשפט הזה הוא המשפט של ראש השנה? ביום זה, הקדוש ברוך הוא יושב כמלך שיושב לשפוט את עמו, ולראות איך לתקנו ולהביאו להיות טוב יותר. משפט זה אינו בא לרועע את הארץ ולאבדה, אלא אדרבה – לתקנה, להעמידה ולהושיעה, כי כאשר יראו בני האדם כי יש שכר טוב לצדיקים וגמול רע לרשעים, ויפול עליהם פחד ה' ואימתו, ישובו לעבוד את ה' וללכת בדרכיו, ובזה תלוי כל תיקונו של עולם.³ והנה, יש שמשפטי ה' נגלים לנו, ואנו רואים כיצד נותן ה' שכר טוב לעושי רצונו ורע לעוברי רצונו. אך יש ודרכיו נסתרים מעמנו, ואין אתנו יודע עד מה, מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל בוגדי בגד.

ועל-פי מה שנתבאר, שהדין של ראש השנה מגמתו היא תיקון העולם, על ידי שיראו בני האדם את משפט ה' בעולם, מובן, שהדין שדרכו נסתרה מעמנו, המתבטא בהנהגה של 'צדיק ורע לו', אינו מענינו של ראש השנה, ובמובן מסוים הוא סותר את ענינו של ראש השנה. וזאת, משום שהדין של ראש השנה בא לפעול גילוי מלכות ה' בעולם ותיקון העולם על ידה, ודין זה של הרעות לצדיקים, הוא הסתר מלכות ה' מן העולם, ותוצאותיו הן חורבן העולם.⁴

ועל-פי זה ברור, שמשפט זה של ראש השנה, הוא סיבה לשמחה רינה וצהלה, שמשפט זה הוא תיקון העולם, והעולם כולו שמח וצוהל על כך, וכמו שנאמר – "אִמְרוּ בְגוֹיִם ה' מֶלֶךְ אֶף תִּכְוֶן תֵּבֵל בַּל תִּמוּט דִּין עַמִּים בְּמִישְׁרֵיהֶם. יִשְׁמְחוּ הַשְּׁמִים וְתֵגַל הָאָרֶץ יַרְעֵם הַיָּם וּמְלֵאוּ. יַעֲלֹ שָׁדַי וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ אֵז יִרְנְנוּ כֹּל עַצֵּי יַעַר. לִפְנֵי ה' כִּי

ונמצא, שאמנם ישנה שמחה גדולה ביום זה, בנקבעים סדרי מלכות ה' בעולמו, אך יש בו גם מקום לפחד ורעדה, שכל אדם אינו יודע אם הוא יהיה מכלל אלו שגילוי מלכות ה' תפגע בו.

עבודת העקדה שבתרועה בשופר

וכאן נדרשים ישראל עם קרובו בני אברהם אוהבו זרע יצחק יחידו שנעקד על גבי המזבח, להגביר בלבם את השמחה במלכות ה', על פני הפחד על ענינם הפרטי שייכול להפגע מהאש הגדולה שיש בהתגלות מלכות ה'.

והתרועה בשופר כמוה כעקדת יצחק בן אברהם, שכמוה ממש, מוסר בה כל איש ישראל את נפשו ורוחו לכבוד ה', ומעלה את עצמו על מזבח האש הגדולה, אותה אש אשר החטאים יראים ממנה, ואומרים – "מי יגור לנו אש אוכלת מי יגור לנו מוקדי עולם", הוא שמח בהופעתה ואומר בלבו – הלואי תופיע ותזרח מלכותו, ויתגלה בהדרו על עולמו, ואם תאכלנו האש הגדולה הזאת, הרי נפשי מסורה לו בשמחה, ובלבד שיתגלה כבודו בעולמו.

ויש לדקדק כן במזמור צז שבתהילים, שם נאמר בתחילה "ה' מלך: תגל הארץ ישמחו איים רבים", אולם לאחר מכן, כאשר "אש לפניו תלך ותלהט סביב צריו האירו ברקיו תבל", אז נאמר – "ראתה ותחל הארץ הרים פדונג נמסו מלפני ה'". אבל ציון, גם לאחר שהארץ חלה והרים כדונג נמסו מפני פחד ה' ומהדר גאונו, נאמר בה – "שמעה ותשמח ציון ותגלנה בנות יהודה למען משפטי ה'". וזאת, משום ששמחתה של ציון אינה שמחה על הצלחתה שלה, אלא על "כי אתה ה' עליון על כל הארץ מאד נעלית על כל אלהים". וזה יקר לה מכל טובה, עד כדי שהשמחה בזה גוברת אצלה על הפחד שיש בהופעת מלכות ה'.

וחז"ל אמרו, שהתרועה מזכרת מפני שהיא נעשית בשופר של איל, והיא מזכרת אילו של יצחק. ולכאורה יפלא, וכי האיל הוא הראוי להזכר, הלא עקדת יצחק עצמו, היא המעלה הגדולה, עליה נאמר "עתה ידעתי כי ירא א-להים אתה" (בראשית כב יב), והאיל לכאורה הוא פרט שולי בסיפור העקדה.

ובאור הדבר⁶, שמן העקדה לבד, מוכח רק שאברהם ביטל את רצונו כלפי רצון ה', וכפה את עצמו לעקוד את בנו מפני ציווי ה', אך עדיין לא נראה בה, שאברהם היה מלא בתשוקה וחפץ למסור את נפש בנו לקרבן לה'. רק הקרבת האיל מוכיחה את עוצם התשוקה והחפץ שהיה לאברהם בהעלאת בנו לעולה, עד כדי שכשנצטווה שלא להקריב את בנו, היה כביכול מוכרח להעלות תחת בנו קרבן אחר.

וכאברהם כן אנו, התרועה בשופר, מורה הרבה יותר מביטול והכנעה לרצון ה', היא מראה את השמחה שיש לנו זרע אברהם, בגילוי מלכות ה', גם כאשר בגילוי כזה, אש לפניו תלך ותלהט סביב צריו.

התפילות על גילוי מלכות ה'

והנה כל עוד עמד ההיכל על מכונו וישראל על אדמתם, וכבוד ה' נגלה בארץ, לא היתה עבודת יום ראש השנה אלא רינה ותרועה ושמחה, על כך שגם בשנה הבאה עלינו לטובה, עומד ה' לגלות את כבודו, בהרימו את קרן ישראל, ובהכנעת כל אויביהם מסביב. אמנם מעת אשר בעוונות נסתר כבוד ה', ועמו ונחלתו בשפל ישבו, הבינו

חז"ל שלא די עתה לשמוח בגילוי כבוד ה', שהרי הוא נסתר. ומוכרחים אנו לצרף אל השמחה בגילוי כבוד ה' [שבוודאי ישנו בצורה נסתרת בכל שנה] גם תפילה וזעקה, שהכבוד הזה יתגלה בהודו והדרו, ויתן ה' פחדו על כל העמים, וימלוך לבדו בכבוד בהר קדשו.

וכן היא דרכם של חז"ל בכמה מקומות, שמן התורה צריך ליתן שבח והודיה על איזו טובה, שכאשר טובה זו נעדרה, צרפו אליה חז"ל בקשה, שתתגלה טובה זו במלואה.

כעין זה מצאנו בברכת המזון, שדרשו חז"ל מן הכתוב "על הארץ הטובה" – 'טובה – זו ירושלים', שמן התורה יש לברך לה' על כך שהוא בונה ירושלים, שבכך ארצנו נעשית טובה באמת, וכאשר חרבה ירושלים, סדרו חז"ל בברכה זו בקשה על בנין ירושלים. וכן מצאנו בברכת הגאולה בליל פסח, שכאשר שבנו ונשתעבדנו לאומות העולם, סדרו חז"ל בברכת הגאולה גם בקשה על כך שה' א-להינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים, בהם נודה לו על גאולתנו.

וכן בראש השנה, אף שמן התורה, עיקר העבודה היא שמחה על כבוד ה' המתגלה, כאשר בעוונות לא זכינו שיהיה הגילוי שלם, צרפו חז"ל לעבודה זו גם את עבודת התפילה והבקשה על גילוי זה, שיתגלה בשלמות.

ואף את התרועה עצמה, שמשמעותה העיקרית במקרא היא תרועת שמחה במלכות ה' המתגלית, צירפו חכמים אל התפילות של בקשת התגלות המלכות, ותקנו לתקוע אותה על סדר ברכות הבקשה של מלכויות זכרונות ושופרות. ובה נתנו גם לתרועה עצמה גוון של תפילה וזעקה, גנוחי גנח וילולי ליל. והתרועה שבשורשה היא שמחה על גילוי כבוד ה', כאשר כבוד ה' נכסה מאוד, הרי היא מעצמה הופכת לזעקה לה' גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה?⁷

הבקשות לזכות בדן ביום זה

ומכל האמור יתבאר, מפני מה לא סדרו לנו חכמינו מסדרי התפילות בקשות לזכות בדן ביום זה. וזאת, מכיון **שכל עבודת היום היא שיעמיד האדם את רצונו במלכות ה' גבוה יותר מרצונו בהצלחותיו האישיות, וישמח בהתגלות מלכות ה', אע"פ שבפן האישי אפשר שהוא ינוק מכך.** ואם כן, העמדת עיקר היום על בקשות פרטיות, היא בבחינה מסוימת הריסת עבודת היום, והמשקיע בבקשות פרטיות ביום זה ומעמיד את עיקר רצונו ביום זה בהצלחתו האישית, אחר-כך כאשר יבוא להריע בשופר ולשמוח במלכות ה', אפשר וחלילה יאמר עליו – "בפיו ובשפתיו כבדוני, ולבו ריחק ממני" (ישעיה כטי ג).

ודווקא על ידי העבודה של החיבור למלכות ה' והתשוקה לגילוייה, עליה נצטוינו בתורה, אנו נזכרים לטובה, וזוכים בדן, ועל כל הסברות שיסבור האדם איך יזכה בדן, ועל כל הסגולות והעצות שיחדש בזה, על כולנה נאמר 'רבות מחשבות בלב איש, ועצת ה' היא תקום' – היא העצה הטובה⁸ של התרועה בשופר, והשמחה במלכותו, שעל ידה נזכר לפניו לטובה, ונזכה לכל טוב, ובה עלינו לדבוק.

וה' ישמע לקול תרועתנו ולסדר מלכויותנו, וכנגד קול תקיעתנו, בשופר גדול יעננו, ובאו האובדים בארץ אשור והינדיחים בארץ מצרים, והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים. אמן וכן יהי רצון.

6 זה שמעתי מהגר"א זילברמן שליט"א.

7 ומידיד נפשי הרב פסח הלפרין שליט"א, שמעתי מקור נפלא לכך במקרא, שבמלחמת יהודה וישראל אמר אביה לירבעם, (דברי הימים ב יג יב-טו) – והנה עמנו בראש ה' – להים וכהניו וקצצרות התרועה להריע עליכם בני ישראל אל תלחמו עם ה' א-ל – ה' אבותיכם כי לא תצליחו". כאן רואים, שהתרועה היא תרועת ניצחון ובטחון כנגד האויבים. ואחר-כך נאמר – "ויברעם הסב את המאזן לבוא מאחריהם ויהיו לפני יהודה והמאזן מאחריהם. ויפנו יהודה והנה להם המלחמה פנים ואחור ויצעקו לה' והכניסו מחצצרות". כאן, כאשר המלחמה חזקה עליהם והיו בצרה גדולה, אז זעקו לה, והתרועה הפכה להיות חלק מהתפילה. ודפח"ח.

8 היו גדולים שטענו, שאדם שאינו בדרגה זו, שגילוי מלכות ה' חושבה לו יותר מצרכיו, הרי כשהוא מתמקד בה ולא בצרכיו, הוא עושה שקר בנפשו, ודובר שקרים לא יכון לנגד עיניו יתברך. אמנם לפי מה שנתבאר, שעבודה זו של השמחה במלכות ובקשת גילוייה, יסודה במצות התורה על התרועה, קשה לומר זאת, שהרי אי אפשר לומר, שמי שאינו בדרגה הראויה, יבדה לו חג חדש מליבו ויתן ליום זה צורה אחרת ממה שצוותה עליו התורה, כשם שאי אפשר לומר שאדם זה יפטר לגמרי ממצוות התרועה [אותם גדולים שטענו כן, להדיא הבינו את מצות התרועה באופן אחר. ואכמ"ל]. גם מבחינה נפשית נראה, שאדם שנכשל בניסיונות כאלו ואחרים, מפני שהחלקים הנמוכים שבנפשו מתגברים עליו במהלך הגשגה והימים האפוריים – כאשר הוא מעמיד את עצמו בבהירות מול השאלה, האם הנני מבכר את גילוי מלכות ה', או את טובתי האישית, אזי מתעוררת בליבו נקודת הקודש הפנימית של מסירות הנפש, והוא מוסר עצמו בשמחה על קדושת ה' באמת ובתמים. וכן ראינו רבות בניסיונות של מסירות נפש, שפעמים רבות עמדו בהם גם יהודים שבמהלך חייהם לא היו מן הצדיקים, וכדברי חז"ל על יוסף משיטא ויקום איש צרורות.

9 כלשון הזה"ק (ח"ב עק 19) – "והוא סטרא אחרא קיימא קליפא תקיפא דלא יכיל לאתברא בר בהוא עיטא קודשא בריה הוא יחיב לישראל, וכתבי תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו".

יודעי תרועה בארץ ישראל

הרב חיים לנדו

שבו נהרג גדליה בן אחיקם. ומי הרגו – ישמעאל בן נתניה הרגו, ללמדך ששקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית א-להינו".

וכבר הקשו המהרש"א ועוד, שהיו צדיקים רבים שמתו ולא קבעו על שמם יום צום, ומבאר שעל-ידי כך התפזרו וגלו כלל ישראל מארץ ישראל, ועל כך נקבע הצום.

דבר זה לכאורה מפורש בפסוקים, דהנה כמבואר בירמיהו פרק מ והלאה, שנבוכדנצר השאיר את גדליהו בן אחיקם לראש לבני ישראל בארץ ישראל, ואמר גדליה לכלל ישראל שישארו בארצם – "וישבע להם גדליהו בן אחיקם בן שפן ולאנשיהם לאמר אל תיראו מעבוד הכשדים שבו בארץ ועבדו את מלך בבל ויטב לכם". ישמעאל בן נתניה התקנא על כך שגדליהו קבל את המנהיגות ורצה להורגו, והזהיר יוחנן בן קרח את גדליהו מכך והוא סרב להאמין, וכן מבואר – "ויחנן בן קרח אמר אל גדליהו בסתר במצפה לאמר אלכה נא ואכה את ישמעאל בן נתניה ואיש לא ידע למה יככה נפש ונפצו כל יהודה הנקבצים אליך ואבדה שארית יהודה" (ירמיהו מ טו), ולהדיא רואים, שעיקר הדגש והאסון במותו של גדליהו היה ממה שנפצו כל יהודה ואבדה שארית יהודה.

וכ"כ הרמב"ם בפרקה הלכה ב מהלכות תעניות – "יום שלישי בתשרי, שבו נהרג גדליה בן אחיקם ונכבית גחלת ישראל הנשארה וסבב להתם גלותו", וכ"כ עוד מן הפוסקים.

ואולי יש גם לראות זאת מרמזת דברי חז"ל בנדרים יב. ושבועות כ. – "אמר הריני שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו, כיום שמת בו רבו, כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם, כיום שראיתי ירושלים בחורבנה", והביאו דווקא את הצום של גדליהו להסמיכו לענין האבלות על ירושלים בחורבנה.

יצא, שעיקר ענינו של תענית החודש השביעי הוא על פיזור וציאת כלל ישראל מארצם שנשארה שוממה [נמצאנו למדים, כי הצום והאבלות בי"ז בתמוז הוא על חורבן ירושלים, ובט' באב הוא על חורבן הבית, ובג' בתשרי הוא על חורבן ארץ ישראל].

והנה בשעה"כ דרושי ר"ה דרוש ב איתא בזה"ל – "ובזה יתבאר לך ענין צום הריגת גדליהו בן אחיקם ביום הג', כי הנה יש אל הבינה והדעת שבה יתרון בבחינה אחת על שאר השבע ספירות תחתונות שבה, והוא מה שנתבאר, כי כל הגבורות אע"פ שאינם מחלקם מתקבצות כל הגבורות שם ויורדת שם, אלא שהם שם בתורת פקדון בלבד. ונמצא, כי ביום הג' מתקבצות כל הגבורות שם בבניה שלה והדינים גוברים ותקיעת שופר כדי למתקן, אין בו כשני ימים הא' ולכן בו ביום נהרג גדליה בן אחיקם, ולהיות כי גם בדעת שבה יש בה ג"כ קיבוץ הגבו' והתגברותם שם, לכן כשחל יום שלישי בשבת נדחה תענית צום גדליה ליום רביעי".

ואין לי עסק בנסתרות, אך גם מבלי להבין את עומק דברי קודשו, מבואר בדבריו שמה שקורה בראש השנה – קורה כעין זה גם ביום ג' בתשרי. ומכיון שאין בו פעולת השופר שתמתיק את התגבורות הדינים, לכן בו ביום נהרג גדליהו בן אחיקם, והיינו שנחרבה ארץ ישראל. מבואר אם כן להדיא, שהפועל הישיר ממה שקורה בראש השנה אילולי השופר – משליך ישירות על ארץ ישראל. ממילא פשוט, שגם מה שקורה בראש השנה והשופר שייכים לעניינו של ארץ ישראל, וכמבואר נמי בפסוקים ובדברי הזהר הנ"ל.

וכן בדרושי יום הכיפורים דרוש ה מובא – "ודע, כי חותם היסוד נקרא 'ציון', וחותם המלכות נקרא 'ירושלם' כנודע, כי היסוד נקרא נקו' ציון

מובא בויקרא רבה כט ד – "אמר רבי יאשיה, כתיב: 'אשרי העם ידעי תרועה', וכי אין אמות העולם יודעים להריע, כמה קרנות יש להן, כמה בוקינוס יש להם, כמה סלפירגסי יש להם, ואמרת: 'אשרי העם ידעי תרועה', אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים, והופך להם מדת הדין למדת רחמים, אימתי – בחדש השביעי".

והנה בזהר לכאורה כתוב דבר אחר, וז"ל (פנחס דף רלא) – "פתח ואמר – 'תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו'. 'תקעו בחדש שופר', מאי 'בחדש' – דא בי דינא רפיא, דאקרי חדש. 'בכסה' [כס דעלמא עילאה, כ"ס ה' דא פחד יצחק דאיהו כס למלכא עילאה, תו 'בכסה'] – דא דינא קשיא, פחד יצחק. דינא דאתכסייא תדיר, דלאו איהו דינא באתגלייא. כי חק – דא דינא רפיא. ו'משפט' [דא דינא קשיא] – דא דינא ברחמי. ותרווייהו אינון כחדא. בגין כך תרין יומין, ותרווייהו ברזא חדא. 'אשרי העם ידעי תרועה' וגו', לא כתיב 'שמעי', או 'תוקעי תרועה', אלא 'יודעי תרועה'. בגין [ס"א כגון] חכימין דדיירין באורא דארעא קדישא, אינון ידעי תרועה. רזא דתרועה, כמה דכתיב 'תרועם בשבט ברזל'. מאן עמא כישראל, דידיעין רזין עלאין דמאריהון, למיעל קמיה, ולא תקשרא ביה. וכל אינון דידיעין רזא דתרועה, יתקרבו למיהך באור פניו דקודשא בריך הוא. ודא אור קדמאה דגניז קודשא בריך הוא לצדיקייא, ועל דא אצטריך למנדע לה".

[תרגום: פתח ואמר – 'תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו'. 'תקעו בחדש שופר', מהו 'בחדש'? זה בית דין רפה, שנקרא 'חדש'. 'בכסה' – [כסא של העולם העליון, כסא של אות ה', זה פחד יצחק שהוא כסא למלך העליון. עוד 'בכסה'] – זה דין קשה, פחד יצחק. דין שמתכסה תמיד, שאין הוא דין בגלוי. 'כי חק' – זה דין רפה. ו'משפט' – [זה דין קשה] – זה דין ברחמים. ושניהם הם כאחד. בגלל זה שני ימים, ושניהם בסוד אחד. 'אשרי העם ידעי תרועה' וגו'. לא כתוב 'שמעי', או 'תוקעי תרועה', אלא 'ידעי תרועה'. בגלל [כגון] החכמים שדרים באויר של הארץ הקדושה, אלו יודעי תרועה. סוד של התרועה, כמו שכתוב 'תרעם בשבט ברזל'. מי עם כישראל, שיודעים סודות עליונים של רבונם, לעלות לפניו ולהתקשר בו. וכל אלו שיודעים סוד התרועה, יתקרבו ללכת באור פניו של הקדוש ברוך הוא. וזה האור הראשון שגנו הקדוש ברוך הוא לצדיקים. ועל זה צריך לדעת אותה].

ויש כמובן להבין מה הכוונה, שהדרים בארץ ישראל הם 'יודעי תרועה', ונשאל גם אנו כחז"ל במדרש – וכי בחו"ל אי אפשר ללמוד את סוד התרועה, וכמו-כן הרי ישנם בארץ ישראל אנשים שאינם יודעים את סודות השופר.

אלא שמבואר בדברי הזה"ק, שהישיבה בארץ ישראל לכשעצמה שייכת באופן ישיר לסוד השופר, ונסה בעז"ה להבין עד כמה שידנו מגעת.

וכמובן, מיד נזכרים אנו בדברי חז"ל שדורשים בכמה מקומות (ברכות נה, ראש השנה ז. ח. טז: ובספרי פרשת עקב) את הכתוב "תמיד עיני ה' א-להיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", על ראש השנה. ובפרקי דרבי אליעזר פרק יט מובא – "שבעה ארצות ברא הקדוש ברוך הוא, ומכולן לא בחר אלא ארץ ישראל, שנאמר 'תמיד עיני ה' א-להיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה'.

ועוד קשר ישיר מוצאים אנו בין יום ראש השנה לבין ארצנו הקדושה, דהנה מובא בגמרא ראש השנה דף יח: – "צום השביעי – זה ג' בתשרי,

שהוא יותר רחמים מירושלם, שהוא דין כנז' בס"ה, וזה סוד 'חומת בת ציון הורדי כנחל דמעה' כו, ו'על חומתין ירושלם הפקדתי שומרים' וכו' כנ"ל, כי חותם הם אותיות חומ"ת, ונמצא כי יש 'חומת ציון' ו'חומת ירושלם', והם סוד חותם בתוך חותם הנזכר בדברי רז"ל.

וכאמור, הגם שאין אנו מבינים את עומק דבריו הגדולים, אבל פשוט שאין בחכמת התורה ובפרט בחכמת האמת דברים במקרה, ואם החתימה נקראת ע"ש חומת ציון וירושלים, בהכרח שישנו קשר עמוק ומהותי ביניהם, ובפרט שהוא ממשיך שם ואומר - "זוה סוד" וכו'.

ויש לנסות להבין השייכות שיש בין ראש השנה ויום הכיפורים לארץ הקודש.

והנה, חז"ל בזוהר דורשים - "מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", בארץ - היינו בארץ ישראל, אז אנו גוי אחד, ששם מתגלה היחוד, וז"ל הזוהר בפרשת אמור דף צג - "תא חזי מועדי יי' אשר תקראו וגו'. לזמנא כלא לאתר חד, ולאשתכחא כלא בשלימו, ברזא דאחד. ולמהוי ישראל (בזווגא חדא) לתתא גוי אחד בארץ. תינח קודשא בריך הוא בכנסת ישראל דאקרי אחד, ישראל לתתא דאינון זמינין כגוונא דלעילא, במה יקרון אחד. אלא, בירושלים דלתתא, יקרון ישראל אחד. מנא לן. דכתיב גוי אחד בארץ. ודאי, בארץ הם גוי אחד, עמה אקרון אחד, ולא אינון בלחודיהו. דהא ומי כעמך ישראל גוי אחד סגי ליה, אבל לא אקרון אחד, אלא בארץ, בזווגא דהאי ארץ כגוונא דלעילא. ובגין כך, כלא קשיר דא בדא בזווגא חדא, זכאה חולקיהון דישראל.

[תרגום - באראה, מועדי ה' אשר תקראו אתם וגו'. לזמן את הכל למקום אחד ושימצא הכל בשלמות בסוד של אחד, ולהיות ישראל (בזווג אחד) למטה גוי אחד בארץ. נניח שהקדוש ברוך הוא עם כנסת ישראל שנקרא אחד - ישראל למטה שהם מזמנים כמו שלמעלה, במה יהיו נקראים אחד אלא בירושלים של מטה יקראו ישראל אחד. מנין לנו? שכתוב גוי אחד בארץ. ודאי, בארץ הם גוי אחד, עמה הם נקראים אחד, ואינם לבדם. שהרי ומי כעמך ישראל גוי אחד מספיק לו, אבל לא נקראו אחד אלא בארץ, בזווג של הארץ הזו כמו שלמעלה. ומשום כך הכל קשור זה עם זה בזווג אחד. אשרי חלקם של ישראל].

הרי שמבואר שגילוי יחודו בעולם היא בארץ ישראל בדווקא, וע"ע בזה בדברי קודשו של הרמ"ד וואלי במדבר עמוד קיח שמרחיב בזה.

והרי ענין השופר כפי שמלמדנו רבנו הרמח"ל הוא לעורר את הנהגת היחוד שתפעל להזכיר לפניו זכות אבות, והיא סותמת פי המקטרג, ומכלה את כח הרע בעולם, וכמש"כ בדרך השם - "והנה צונו הקב"ה לתקוע בשופר והכונה בו להמשיך בהנהגה ברחמים ולא בתקוף הדין ולערבב הקטיגור שלא יקטרג...". והוא סוד הרחמים הגמורים שמגיע בהנהגת היחוד, כמו שמבאר בדע"ת אות קלח וז"ל - "בשעה שהקב"ה מביא במשפט יצוריו, הנה כוונתו המסותרת אינה אלא לרחם ולהטיב, לפעמים אם יראה שאין כח בנשפטים לסבול המשפט - יפנה אליהם ברחמים, ויניח ידו מן המשפט לגמרי, והוא ענין 'עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים'".

וכן ממשיך שם בדרך השם ואומר - "ואמנם פרט הענין - היחס אשר לתקיעת השופר עם המשכת הרחמים תלוי בשרשי ההנהגה ויסודותיה כפי הדברים האמיתיים שלה, והכונה בזה באמת לעורר אבות העולם להתחזק בזכותם לעורר את הרחמים ולפייס מדת הדין ולהגביר הטוב על הרע ולכפות כחות הרע וליטול הכח מהמקטרגים, ולהתכוין שישתמש האדון ב"ה מרוממותו **להנהיג בשליטת יחודו** ולעבור על פשע".

וכ"כ בתקט"ו תפילות לרמח"ל תפילה צ"א וז"ל - "זוה תקיעה שעולה ביושר לקראת יחודך אחד יחיד ומיוחד ומיד הולך לתקן כל קלקוליהם של ישראל, שיאמר בהם 'ביום חבוש ה' את שבר עמו'".

ואם כן הדברים מבוארים להפליא שכיון שהנהגת היחוד מתגלה היא בארץ ישראל בדווקא דגוי אחד בארץ כתיב, א"כ פעולת השופר שעניינה להעביר את הנהגה מכסא דין לרחמים, והיינו להנהגת היחוד שפועלת

בסוד הרחמים הגמורים, מתעוררת היא דווקא מכוחה של יושבי ארץ ישראל בתקיעתם בשופר, וכדברי הזוה"ק.

והרי זה עיקר תוקפו של יום כדברי הרמח"ל במאמר החכמה שביים זה הקדוש ברוך הוא עומד בבחינת מלך בעולמו ואמנם בזה צריכים אנו להתחזק כי זה כל טובנו וכל תוקפנו, וענין המלכויות שביים הזה וכדברי חז"ל אמרו לפני מלכויות בכדי שתמליכנו עליכם הוא הוא בירור הנהגת יחודו בעולם שהוא מלך עליון ואת אשר ברצונו לעשות יעשה ואין כל אחד שיוכל לעכב ממנו לעשותו.

וגדר מלכות ה' כבר אמר ישעיה (כד,כג) "כי מלך ה' צ-באות בהר ציון ובירושלים".

ולכן שפיר אנו מבינים שלא רק השופר בעצמו שייך לגילוי יחודו אלא זה כל תוקפו של יום, ולכן מובנים דברי האר"י שעצם ענינם של ימי ראש השנה וכל עשרת ימי תשובה כולל יום הכיפורים שייכים לעניינה של ארץ ישראל, והיינו פעולת יחודו בעולם שמוכנה להתגלות דווקא בארץ ישראל. וכמובן שהוא גם שייך להמשך המועדים של החודש השביעי שחז"ל דרשו (ויק"ר כט,ט) 'ירחא דשבועתא', החודש שבו השבועה שלו פועלת בעולם שהיא היא הנהגת יחודו הפועלת מכח השבועה גם בלא מעשינו, דהרי חז"ל דרשו שגוי אחד בארץ על הפסוק מועדי ה', והיינו שבמועדים מאיר הארת יחודו בעולם, והוא שייך בפרט בארץ הקודש, ורואים זאת להדיא שבשביל דרישת ציון תקנו נטילת לולב גם בגבולים, מבואר שגם סוכות שכנגד בנין המשכן - המקדש כנגד ביאת כלל ישראל לא", שייך כמובן דווקא בארץ ישראל.

וכאמור א"כ המקום הראוי ביותר לתקיעת השופר ולכל החודש השביעי, הלא הוא בארצנו הקדושה כמבואר בזוה"ק ששם מתגלה יחודו ית', ויש לפרש את דברי הזוהר שהוא מכיון שאדם שחי בארץ ישראל תוך הבנת התהליך הא-לוהי שקורה בשיבת ישראל לארץ ישראל לקראת הגאולה השלמה שהולכת ומתקדמת בצעדי ענק, ומבין שהשכינה צריכה לשוב לארץ ישראל ולכן הוא בונה את ביתו בארץ ישראל ומציב בכך את גבול האלמנה, הרי הוא השותף הגדול למגמתו ית' בעולם, והוא האדם ששותף להנהגת היחוד הפועלת בעולם, ולכן אותם היושבים בארץ הקודש מתוך הבנה זו, הם הם 'יודעי תרועה'.

יודעי תרועה. בגין חכימין דדיירין באורא דארעא קדישא. אינון ידעי תרועה.

ובזה נבוא להתחזק עד כמה נאה וטובה תפילת הימים הנוראים בארץ הקודש, הרי מלבד שבכל השנה אין מקום טוב יותר מאשר בארץ ישראל, שכאשר כוספים אליה מתקנים את חטא מאיסת המרגלים שמאסו ארץ חמדה, הרי עיקרו של יום ראש השנה הוא השופר - 'יום תרועה' - שמלמדים אותנו חז"ל, שהוא פועל דווקא מכוחם של יושבי ארץ ישראל, ואיך אפשר לעזוב את ארץ ישראל ולתקוע שופר בארץ נכריה? וכמה כח לזכות בדין יש מתפילה בארץ הקדש [במיוחד כאשר מכוונים ומתכוונים לכך] וכמה אפשר לפעול תיקון הנפש בה, שהרי הוא יתברך מוחל עונות ביום דין, וזהו זמן היחוד. ובדאי ימחול עוונותינו ויכבוש במצולות ים כל חטאותינו, ובפרט לאוהביו יושבי ארץ ישראל - גוי אחד בארץ - כאשר באים ביום הדין עם היודעי תרועה ועם הכלי שבו פועלים אנו להיכתב בספר החיים, שהוא פועל בארץ ישראל דווקא, ועל-ידי כך נכתבים לחיים, מתפללים אנו בארץ אשר עיני א-להינו בה, ששם הוא מקום הדין, ושם כאמור הוא מקום המלכות, ובזכות זה נזכה לשנה טובה ומתוקה.

הקפות שניות לשמחת תורה תשפ"ד

הרב חיים מאיר אינהורן

פתיחת ההיכל

אתה הראת לדעת כי ה' הוא הא-להים אין עוד מלבדו. עדיין לא השלמנו את ההקפות השניות של תשפ"ד, כיון שנכנס לו יום טוב של שמיני עצרת, ושמחו ישראל בתורת א-ל, נכנסה שמחת התורה, נכנסה, ועד עתה לא יצאה, לפי שעם שחר של יום הקדוש הזה, משעיר באו, שעירים מהר פארן, ונמצאו עם נושע בה' במצוק, ולא הספיקו להוציא החג לפי כבודו, ועדיין חסרה התיבה שבה ספר תורה, את אותן ההקפות הראויות לה לפי כבודה, חסר ספר תורת משה, עוד כך וכך נשיקות של צאן קדשים אשר פיהם מלא סוכר לכבוד התורה, ואין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים.

וכדי להשלים את שמחת התורה, יש לנו להתבונן, כי מאת ה' הייתה זאת, מלחמת שמחת תורה שעדיין עמנו, תפקידה להביאנו ל'שמחת עולם'. כי אם חיתו יער קראוהו על שם ביזוי בית חיינו 'מבול אל אקצה' - עמים הר יקראו, הרי שהאמת היא בהפך, כאשר עזר מצריו תהיה, אזי קטורה נשים באפיו בבית המקדש, ואם המה מעמידים את המלחמה לומר, כי אין לישראל חלק ונחלה בארץ הקודש, הרי שבסוף יכירו כל באי עולם, כי רכב שמים בעזרך, ים ודרום ירשה, ואתה על במותימו תדרך. מלחמה זו אף מחדדת את ההבנה, ולפיה המוסר הגויי של מלכות הזלה, בלתי ניתן עוד להכלה. גם שאר חלקי הארץ שעדיין בידי הערלים, מחכים לנו, ארץ דגן ותירוש, לבנון ושריון, מנגב מקדם ומים. מהנילוס עד הפרת ממלכת כהנים אחת, במהרה בימינו, והמטרה היא: כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים.

הקפה א'

אנא ה' הושיענה נא, אנא ה' עננו ביום קראנו בתורתך, יום שישיראל עמך קבעוהו כל כולו לשגב אהבת קריאת תורתך, יום קוראך לא נאמר אלא **יום קראנו**, כי 'שמחת תורה' אינו דין מדאורייתא, אין על זה שום פסוק בתורה, גם לא בנביאים ולא בכתובים, אין גם דין כזה מדרבנן, אינו בש"ס, וגם לא בירושלמי ובחז"ל. הרי זה **יום קראנו** - אנחנו, כלל ישראל - אנחנו עשינו אותו! יום זה כל כולו מנהג ישראל הוא, ממסד ועד טפחות. כיון ששמענו ישראל מה שאמר אביהם שבשמים - 'בבקשה מכם, עשו לי סעודה קטנה כדי **שאהנה** מכם', ומי כעמך

ישראל זרע **אברהם** אוהבי, חפצים להראות אהבתם, וכיצד יחבק בשר ודם למי שהוא אש אוכלה אש? מחבק יהודי את ספר התורה, אילת אהבים, כולה שמותיו הקדושים. ואיך ינשק ערל שפתיים, למי שנשיקות פיהו אינם דמות הגוף? לא הגענו אל פיו, נגיע אל היוצא מפי כבודו, והיא יעלת חן, שישו ושמחו בשמחת תורה, הקב"ה - אנחנו אוהבים אותך!

אם אבינו שבשמים רוצה שנעשה 'שמחת תורה', האם ניתן היה לצוות על כך? לא ולא, איזו משמעות יש למי שמנשק כי הוא חייב? איזה חיבוק מקבלים ממי שמצוה עליו? איזה ריקוד זה, כאשר הוא בא כ'דין?' רק אנחנו יכולים לתת את האהבה, וכבר אמרו חסידים הראשונים, שתכלית ימים הנוראים וכל ירח האיתנים הוא שמחת תורה, עד שאמרו שהוא תכלית השנה כולה. ומפני כי תכלית כל הציוויים משמעות כל המצוות, להגיע אל הרצון הפנימי. ראש השנה אינו סוף הרצון, יום הכיפורים אינו התכלית, התכלית היא כאשר הרצון הופיע מלבנו ורצינו בעצמנו - "שמעתי שאותו היום שנתן משה ספר התורה לבני לוי... באו כל ישראל לפני משה ואמרו לו - משה רבנו, אף אנו עמדנו בסיני וקבלנו את התורה ונתנה לנו, ומה אתה משליט את בני שבטך עליה, ויאמרו לנו יום מחר לא לכם נתנה, לנו נתנה, ושמח משה על הדבר, ועל זאת אמר להם **היום הזה נהיית לעם**" וגו' היום הזה הבנתי שאתם דבקים וחפצים במקום" (רש"י דברים כט, וראה בהערה לשון הזהב של המלבי"ם ושם נמצא כל יסוד המאמר הזה).

מסקנה: **התכלית הוא**, להגיע לרצון הפנימי, ותכלית כזו בלתי ניתן לצוות עליה, כי נשיקה בציווי אינה כלום, ולכן עם ישראל עצמו, הוא יחדש את מנהגי היום ותהלוכותיו, ואבינו שבשמים שמח על הדבר, ואומר לנו - 'היום הזה נהיית לעם'.

מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי.

הקפה ב'

זכור הנולד בבשורת יקח נא מעט מים, מסלסל הש"ץ בקול ערב בתפילת גשם, 'ושחת להורו לשחטו לשפוך דמו כמים', ממשיך החזן לבוש הקיטל כבימים הנוראים להתחנן. 'אנא, אל תמנע מים', מזכיר

1 ז"ל המלבי"ם על הפסוק 'היום הזה נהיית לעם' (דברים כט) - 'להבנת הפרשה נקדים ההבדל שבין ברית הר חורב, שהוא מעמד הר סיני, ובין ברית ערבות מואב. והוא, כי במעמד הר סיני לא היה ההתעוררות מצד בני ישראל לקבל התורה, אלא מצד ה' ששלח את משה להגיד להם דברים טובים, כמו שבא בארץ בפרשת יתרו, וה' נראה להם בהר סיני בקולות וברקים וענן כבד שתהיה נשרשת בהם היראה, כמ"ש 'ויאמר משה... ובעבור תהיה יראתו על פניכם בלתי תחטאו'... אבל ברית ערבות מואב, שהיה אחרי שאמר משה כל דברי התורה שכתבנו לעיל, שנתלהבה נפשם להתדבק בה' וקבלו על נפשם בחשק נפלא לקבל... שכן דרך העושה מאהבה כשישמע צווי מואהבו, הוא משתדל לדעת תכלית חפץ אוהבו המצוה ומה תועלת ימצא במעשה הזה למען יוכל למלאות כל חפץ אוהבו [עיין מסילת ישרים פרק יח בבאור מדת החסידות ד"ה הנה שרש החסידות]. לא למען דעת אם יש טעם לחפץ הזה יעשה ואם לא יעשה... כי עד עתה היו במדרגת בניים לה', ועתה נעשו במדרגת עם ה' וה' מלכם. **היום הזה שסיים משה משנה התורה**. נהיית לעם לה' א-להיך בעצמך **קבלת עול מלכותו באהבה ודבקות** כנ"ל שעי"י משנה התורה נכנסו לברית ערבות מואב... לכן צוה אחרי שאתם עובדים מאהבה צריכים אתם ראשית לשמוע בקול ה' ולהבין תכלית חפץ ה' במעשיכם... שאחרי שקבלתם באהבה לשמוע מצות ה' לכן תראו שתכינו את הדברים שיתחייבו בהם ע"ד משל מי שיש לו בגד בת ד' כנפות מחויב בציצית. אבל יכול לעשות רק ג' כנפות. **וכן כמה מצוות יכול לעשות דבר שלא יחויב בהם**. אבל זה לא יעשה רק העובד מיראה, שכל מה שיוכל להפקיע את עצמו ישתדל לזה. לא כן העושה מאהבה ישתדל להפך, שיבא לקיים רצון אוהבו, וזה הוא שאמר 'היום הזה נהיית לעם לה' א-להיך', שבעצמך נעשית לעם לה'. לכן 'שמעת בקול ה', שתשתדל להכין הדברים המחייבים למעשה המצוות, ואח"כ יעשית את מצותיו ואת חוקיו... כי בני ישראל במדבר היו במדרגת בניים לה' מפני כי היו מיועדים לקבל התורה, ומקבלי התורה צריכים שיתנהגו מה' רק בהשגחה נסיית, שלא יצטרכו לעבוד שום עבודה גשמית, רק שאכלו את המן שהוא לחם אבירים ולשתות מים מבאר חפרוה שרים בארה של מרים, וענן ה' עליהם יומם ולילה בעמוד אש, שאי אפשר להיות במדרגה כזו רק המכונים בשם 'בנים'. ומפני שהיו במצרים משוקעים בעמקי הקליפות ועלולים לחטוא. ומקבלי התורה צריכים להיות מנוקים מכל חטא וקורבים לה'. לכן היה נצרך שיהיה בין ה' וישראל איש הבינים... וזה היה רק כשהיו ישראל במדרגת 'בנים' בשביל קבלת התורה. אבל אחרי שגמר משה את משנה התורה ולא יתחדשו עוד להם חוקים ומשפטים. ויבואו **תיכף לארץ ישראל ויעבדו שם בענינים גשמיים**. ויתנהגו רק **בנהגה נסיית הקרובה להנהגה הטבעי**. ויקראו רק 'עם ה', וה' מלכם... ובזה יתבארו הכתובים בפרשת ברכה - 'תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב. ויהי בירשון מלך' וגו'. שפירושו כאשר תורה צוה לנו משה, שסיים כל דברי התורה מורשה לקהלת יעקב כירושה, שאין רשאי לחדש עוד שום דבר. אז 'יהי בירשון מלך' - הקב"ה נעשה להם למלך וזה עמו. ומבאר מתי המליכו אותו עליהם - 'בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל' לשמוע ממושה את כל משנה התורה. אז **נתלהבו באהבתו** והמליכוהו עליהם, כמ"ש לעיל 'את ה' האמרת, וה' האמריך להיות לו לעם סגלה'."

לנו כי היום הזה, בימי הקדמונים בחו"ל היה יום עם אופי של ימים נוראים, יזכור, תפילות על חיים ומים, עוד לא הגיעו הפתקאות, קיטל ופיוטים על גשם, כך שבחו"ל בשמיני עדיין ממשיכים את המנהג הישן, ורק ביום השני מגיע החידוש של הריקודים, אך **עיקר החידוש של היום הזה הוא דווקא בארץ ישראל**, כאשר עם ישראל יוצק תוכן חדש לתוך עיצומו של יום 'שמיני עצרת', עד אשר חג העצרת עצמו נקרא הוא בפי העם **'שמחת תורה'**. פנים חדשות באו לכאן – יום גילה, יום רינה, יום דיצה, יום חדוה.

יותר מכך, בארץ הקודש, חלף תקנת חז"ל של סדר הקריאה בשמיני [כפי שכתוב במגילה לא. שקוראים בפרשת ראה], ובמקום הקריאה בענייני החג, קוראים 'זאת הברכה!' גם את ההפטרה שנינו להפטרה אחרת לכבוד סיום התורה – 'יהי אחרי מות משה'.

זכינו בדורנו, כאשר קרוב לרוב יושביה עליה, כך שרוב חוגגי שמחת תורה הם כאן, שכמעט ולא נותרה בעולם ההתייחסות הישנה ליום שמיני, נמצא גודל כח המנהג של עם ישראל למלא ברוח חדשה את קדושת היום, שיהיה גדול יותר מכל הימים, לקבוע את הלכותיו, לסלול את מסילותיו, ובכך הוא מקיים את עיקר תפקידו, בכך הוא מראה אהבתו הגדולה. ראוי לה למצות אהבת ה' להיות בארץ האהבה, שאין חוצה לארץ כדאית לה. **שכינה הקדושה בתוכנו, זכותיה דעקדת יצחק עמנו, ושם נשמח כולנו בבוא לציין ברננה.**

הקפה ג'

טוב ל' תורת פיך מאלפי זהב וכסף.

כלל **ישראל** מכובד בהקפה, לתת כבוד לתורה, ולעשות עמה את יום חגה במקומה, ואם אמרו 'כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה', כל שכן כאשר שבים ישראל לארץ, אין לך כבוד התורה גדול מזה, ותנו כבוד לתורה, וכבר אמרו רבותינו ז"ל במדרש (בראשית רבה טז ד) – "וזהב הארץ ההיא טוב" (בראשית ב' ב) – אלו דברי תורה, שהן נחמדיו מזהב ומפז רב, מלמד שאין תורה כתורת ארץ ישראל ולא חכמה כחכמת ארץ ישראל, 'שם הבדולח ואבן השוהם' (שם) – מקרא, משנה ותלמוד ותוספתא ואגדה". וכן שנינו בברייתא דקנין תורה – "אמר רבי יוסי בן קיסמא – פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם אחד, אמרתי לו: אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה". על אחת כמה וכמה שזכינו עתה בימינו בארצנו הקדושה, שחזרה תורה אחר אכסניה שלה לשוב לארץ הצבי, אשר שם חכמי התורה היקרים מזהב, ושם הבדולח עולם התורה יקר מפנינים, מי הוא אשר מעלה על דעתו לעשות שמחת תורה במקום אחר? וזהב הארץ ההיא טוב! ולא לחינם יצא, שעיקר החידוש של שמחת תורה הוא בארץ ישראל, כי שם מקום האהבה, שם מקום התורה, שם מקומם של ישראל, ושם מקום השכינה.

אמרו חז"ל **במדרש** (במדבר רבה כג ז) – "אמר הקב"ה חביבה עלי ארץ ישראל יותר מן הכל, למה – שאני תרתי אותה, להודיעך שאין חביבות כארץ ישראל, אמר לו הקב"ה למשה – הן הארץ חביבה עלי, שנאמר 'ארץ אשר ה' א-להיך דורש אותה תמיד', וישראל חביבין עלי, שנאמר 'כי מאהבת ה' אתכם', אמר הקב"ה – אני אכניס ישראל, שהן חביבים עלי, לארץ ישראל, שחביבה עלי". ובדיוק **כמו בשמחת תורה**, שאת האהבה רק אנו יכולים לעשות, **כן הוא באהבת ארץ ישראל** – "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו", ופירש רש"י ז"ל **"כי רצו – אהבו, אף את אבניה ואת עפרה"**. והרד"ק הוסיף – "כי עבדיך ישראל רוצים

ומחבבים אבני המקום ההוא ועפרה נשאה חן בעיניהם, מאוד יתאוה להשיב אליה... מתאווים לנשק אבניה, 'ועפרה יחננו' על דרך משל, כמו שמחונן אדם הדבר הנאהב. ויש מפרשים – ירצו ויאהבו אבניה ועפרה **לקיים את בנינה**". וכן מנהג ישראל משנים קדמוניות לנשק בפה ולחבק אבני ועפר ארצנו הקדושה – 'ר' אבא מנשק כיפי דעכו, ר' חנינא מתקן מתקליה, ר' חייא בר גמא מיגנדד בעפרה, שנאמר 'כי רצו' וכו'" (כתובות קי"). "גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ ישראל ומנשקין אבניה ומתגלגלין בעפרה, וכן הוא אומר 'כי רצו' וכו'" (רמב"ם הלכות מלכים ומלחמות פרק ה הלכה ט), ואתה שואל – האם יש 'הלכה' שחייבים לנשק חול? לחבק אבנים? אין הלכה, אבל מי פתי לא רוצה לקבל נשיקה חזרה מאבן של ארץ ישראל?

לשמחת תורה בארץ ישראל במצב של 'רצו עבדיך את אבניה, יש משמעות של תכלית, והיא האהבה שיכולה להגיע רק מאתנו. ובזוה"ק (במדבר קיח) – "שמחו את ירושלם וגילו בה כל אהביה' – דחדוה לא אשתכח אלא בזמנא דישראל קיימי בארעא קדישא דתמן אתחברת אתתא בבבלה". והנה, אם בדיוק בזמן הפלאי הזה קפץ פרא המדבר לנעוץ זוהמת טינופו, הלא דבר הוא! "א"ר יוחנן: איי לה לאומה שתמצא בשעה שהקב"ה עושה פדיון לבניו. מי מטיל כסותו בין לביא ללביאה בשעה שזקקין זה עם זה" (סנהדרין קו). וכבר נהגו ישראל בשירת 'צוה ישועות יעקב, ומזליתו חזי שהיא תפילה נוראה אודות גויים רעים שרוצים להוריש ישראל מארצם, והקב"ה באהבתו, לא על ידי כוחנו ועוצם ידינו, אלא בשמו מושיענו מידם, שנאמר – "אתה ידך גוים הורשת ותטעם... כי לא בחרבם ירשו ארץ... כי ימינך וזרועך ואור פניך כי רציתם, אתה הוא מלכי א-להים, **צוה ישועות יעקב בך צרינו נגח בשמך נבוס קמינו, כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני כי הושיעתנו מצרינו ומשנאינו הבישות**" (תהלים מזד).

צוה ישועות יעקב.

הקפה ד'

משה אמת ותורתו אמת, אך כיצד זה יתכן, כי באמצע היום השמח ביותר בשנה, חידשנו לקרוא את הקריאה העצובה ביותר, על מיתת איש הא-להים? והרי כל קריאה זו היא רק חידוש של כלל ישראל ואינו מן הדין כלל, כי אפילו בחו"ל ביום תשיעי, שהיו קוראים 'זאת הברכה', הלא היו מסיימים קריאת היום טוב, לפני מיתת משה? **ללמדך**, כי לפעמים בשביל שמחת התורה, עלינו לקרוא גם דברים עצובים, ולעיתים הדרך לסיום הגדול של התורה, עובר דרך קריאה כאובה. תפקידנו בעת הזאת לראות, כי מיתת משה, דווקא היא זו המגלה כי 'יהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה', ולשמוע את ההפטרה – 'יאמר ה' אל יהושע משה עבדי מת, ועתה קום עבור את הירדן! קח איתך את כל ה'משה עבדי מת', ומתוך כך 'ועתה קום עבור את הירדן אל הארץ אשר אנכי נתן להם לבני ישראל'. באמצע שמחת תורה תשפ"ד, הייתה לנו קריאה עצובה, אמנם מהולה בהשגחה גלויה, אבל היה עצוב, ללמדך שהיחס צריך להיות – 'ועתה קום עבור את הירדן'. שמחת תורה, מלמד אותנו כמה חשוב החלק שלנו באהבה, אולם מלחמת שמחת תורה, קוראת לנו לממש את החלק הזה! ההבנה עד כמה מסוכן המוסר הגויי, מקדם אותנו לדרוש ניהול על פי תורה, ואילו הנסיון שהראה מה עושים גויים מיותרים בארץ, מביא למסקנה על החשיבות שיש בכל חלק ממנה. ואולי המלחמה הזו, היא זו שתוביל אותנו לעשות בעצמנו מעשים של 'ועתה קום עבור את הירדן', בדרך לשמחת התורה השלמה.

2 ואפילו על המנהג שהתקין רב האי גאון בחו"ל להפטיר הפטרה זו בתשיעי, כבר תמוה בעלי התוספות שם כיצד אנו עוברים על דין הגמרא, יתר על כך עוצמת המנהג בארץ ישראל, שקבעו הפטרה זו בשמיני עצרת עצמו.

וזאת, כי כמו שהתחלנו לעשות עם אהבת התורה ביום שמחתה, לעשות הקפות. והרי בדרך כלל הקב"ה הוא מקיף ומסובב אותנו, אבל כאן, כשזה מגיע מאיתנו, אנחנו נעמדים בתפקיד המסובב – כך ביחס לחיבת ציון ולחזרתנו לארץ, "כי ברא ה' חדשה בארץ, נקבה תסובב גבר" (ירמיה לא) – "עתיד לברוא חדשה אחר שתשבי בגלות ימים רבים. ומה היא החדשה – כי נקבה תסובב גבר, שדרך העולם שהאיש מחזר ומסובב אחר האשה, וכן אמרו רז"ל – בעל אבדה מחזר על אבדתו, ואז הנקבה תסובב אחר אישה, כלומר שישוּבו בני ישראל אל ה' – א-להיהם ויגאלם, וכן אמר בנבואת הושע – ז'אחר ישוּבו בני ישראל ובקשו את ה' א-להיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים" (רד"ק).

וכמעטנו בראשונה באהבת תורה, להקיף הבימה שבה הס"ת, מלמדנו שמחת תורה – עשו כך אף באחרונה – "סובו ציון והקיפוה, ספרו מגדליה, שיתו לבכם לחילה, פסגו ארמנותיה", "הציבי לך ציונים".³ שובי בתולת ישראל שבי אל עריך אלה, עד מתי תתחמקין הבת השובבה, כי ברא ה' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר" (ירמיה שם), ורש"י ז"ל כתב – "תתחמקין – תסתרי ממני שאת בושה לשוב אלי...הנה חדשה נבראת בארץ, שהנקבה תחזור אחר הזכר לבקשו שישאנה". לעיתים ה'ועתה קום' אומר להסיר את הבושה – "מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוז לי" (שיר השירים ח). "בעבור שיש בגלות עובדי השם ושומרי המצות בצניעותם, מתאיים לשמור המצות בפרהסיא, ושתשוב השכינה כאשר היתה בתחלה" (אבן עזרא), "גם לא יבוז לו. שלא יחשבו שיהיו מעשי ליוהרא" (ספורנו). עד מתי תתחמקין? מתי ההקפות של 'סובו ציון והקיפוה?' אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חייו עד כאן הקפה ד'.

הקפה ה'

ותחזינה עינינו בשוּבך לציּון ברחמים.

שורש שמחת תורה נעוץ ביום ברכות משה, שכאשר רצו ישראל את התורה מעצמם, אזי אמר עליהם משה – "היום הזה נהיית לעם". והנה זה הפסוק עצמו אימתי נאמר? ביום בו נכנסו ישראל לארץ, כמבואר בפשוטו של מקרא. כך התחבר לו פשוטו של יום שבו נאמר 'ועתה קום עבור את הירדן' עם הדרש של 'נהיית לעם' שנדרש על יום 'משה עבדי מת', וכך אף התמזגו להם ההקפות של סיום התורה, תורת ה' תמימה, לתוך הסיבובים של דרישת ציון, של סובו ציון והקיפוה.

כי מי הוא זה, ואיזה הוא, אשר הנהיג את שמחת תורה בארץ ישראל? הקריאה שינה מדין הגמרא, וההפטרה החליף? בדקו זאת חוקרי דברי ימי העתים, עד שהעלו בידם כי היו אלו רבותינו בעלי התוספות, שהנהיגו לעלות לארץ ביד חזקה, לקומם הריסות עולם, המה תלמידי הריצב"א ורבי יחיאל מפאריס, והר"ש משאנץ והר"י מלוניל, ועמם שלוש מאות גדולי התורה בעלי התוספות, אשר העניקו חמה בקומתם, הקימו את הישיבה בעיה"ק עכו, ויצרו בכמה דברים את המנהג וההלכה בארץ הקדש.⁵ וכך נותנת הסברה, שרק קבוצה כזו של גדולי ישראל, יכלו לעשות שינוי גדול כזה, ומוכרח שהיו אלו גדולים שכבר נהגו קודם לכן בשמחת תורה, ורק מפני הדבר הזה הנהיגו לשנות דינים, כפי שראינו בפוסקים כמה דברים שהתירו לשנות הדין רק מפני

3 מקור הלימוד הגדול להבדל בין מצוות חו"ל שמקיימים רק בגדר ציונים.

4 אברהם יערי – תולדות חג שמחת תורה.

ההלכה שכבוד התורה ושמחתה דוחה, כגון טיפוח וריקוד ביום טוב, ובפרט בא"י שהוא יו"ט מדאורייתא, ורק בא"י אף יכול לחול בשבת

ומה גרם לכל גדולי ישראל הללו, שמפיהם אנו חיים, לעזוב במסירות נפש מקום תורה בצרפת, ולבוא לארץ לא זרועה? וכבר נתפרסם הדבר, שהם היו ראשוני דורשי ציון בטהרה, ומסרו נפשם על הדבר הזה – "רבינו יחיאל דפריש ז"ל אמר לבוא לירושלים, הוא בשנת שבע עשרה לאלף השישי, ושיקריב קרבנות בזמן הזה!" (כפתור ופרח פרק ו). ובכת"י⁶ לתלמיד הריצב"א כתב – "ולאחר שנתישבו בירושלים חכמים מארבע רוחות וחסידים ויראי השם, ויגלה משיח ביניהם...ואל יעלה על לב אדם לומר, שייגלה מלך המשיח על ארץ לא טהורה...ואל ישגה אדם לומר שייגלה בארץ ישראל בין הגוים...אלא דבר ברור שיבא בארץ ישראל...ואשרינו אשר נתקיים מקרא זה, כי רוח ממרום מתערה על הכשרים לעלות לציּון ואל יעלה על לב אדם לומר במצרים נגאלו אבותינו ביד רמה ובזרוע נטויה ובשפטים גדולים. עוונותינו גרמו לנו אלה? וכאשר ירבה הקהל בארץ ישראל ויתפללו בהר הקודש ותעל שוועתם השמימה ויגלה מלך המשיח ביניהם, וקיבץ שאר נדחי גלויות".

והם הם הדברים, היא אהבת שמחת תורה, לעשות מה שאיננו חייבים, אלא אוהבים, היא העליה הזו לארץ, אשר רוח ממרום מתערה על הכשרים לעלות לציּון, לרצות אבניה ולחונן עפרה, היא תאוות לבם "להקריב קרבנות בזמן הזה". שאלת: האם יכול להיות שאנו פטורים? שלא חייבים? לך תעשה עוד הקפה מסביב לבימה!

ומפליא לגלות כי גם מרן הבית יוסף שעלה לארץ בעלית גדולי ישראל המשמעותית הבאה בתור – גם הוא עלה לארץ בערב שמחת תורה! האם זה היה התאריך? איני יודע. מה שברור, שכאשר כתב את הלכות חול המועד סוכות, עדיין כתב כדרכו, וכמו הטור, את הלכות חוץ לארץ, וציין בסוף, שבארץ ישראל עושים מה שעושים, ואילו בהלכות שמיני עצרת (סי' תרסח) כתב, וז"ל – "שחרית מוציאין שלשה ספרים, וקורין באחד מ'זאת הברכה' עד סוף התורה, ובשני 'בראשית' עד 'אשר ברא א-להים לעשות', ובשלישי 'ביום השמיני עצרת', ומפטירין 'זיהי אחרי מות משה'. ובמקום שעושים שני ימים טובים אין מוציאין ביום הראשון אלא שני ספרים". ותמה הבאר הגולה – "הבית יוסף לא הביא מהיכן יצא לו דין זה, ולע"ד צ"ע מסתמא דתלמודא". ושמה רמז יש בדבר – "גדול יום הגשמים כיום קיבוץ גלויות" – גדול יום שמתפללין בו על הגשמים, לקיבוץ גלויות, ותערב לפניך עתירתנו כעולה וכקרבן, אנא השב שכינתך לציּון וסדר העבודה לירושלים, ולמען זכות אהרן קדושר, השב כהנים לעבודתם.

והשב את העבודה לדביר ביתך ולירושלים.

הקפה ו'

וידעו כי אתה ה' לבדך עליון על כל הארץ.

ומה יקרה אם חלק מהארץ לא יהיה בידינו? הרי העיקר שאנו בארץ ישראל, וכי לבנון זה מה שחסר לך, בדיוק הכמה מטרים של עזה, זה בדיוק מה שאתה צריך? הן ברור ששאלה כזו אינה מגיעה מאהבה. כמו אוהב כסף שלא ישבע כסף, אוהב תורה לא ישבענה, כך המרגיש בלבו 'אהבה וחן' ל'ציּון כלילת יופי' – חש רעב לירושלים, לבו לבית אל ולפניאל מאד יהמה, הוא מתגעגע לחברון, מבחור קבריין, תאב לשכם,

5 ראה לדוגמה בעל המאור ביצה ג – "זאינו חייבין לשמור כ...א יום אחד בין בר, ה' בין בשאר ימים טובים, וכן נהגו לעשות בארץ ישראל כל הדורות שהיו לפנינו עד עתה חדשים מקרוב באו לשם מחכמי פרויניציאה והנהיגו לעשות שני ימים טובים בר"ה", וכתב הרשב"א בשו"ת חלקו ו תשובה סט – "מנהג מכל חכמי ארץ ישראל וכל חכמי בבל, השואלים שאלה, לא יחתום בה שום אדם, וכך אומרים: יורונו חכמי עכו משאלת כך וכך".

6 כתב די דרמשטט Or.C. 25

7 ועל הדבר הזה תפסוהו למהר"ם מרוטנבורג ושמורה בתפיסה עד יום מותו, כאשר ניסה להצטרף עם תלמידיו לעליה הגדולה הזו לארץ הקדש.

משתוקק לטבריה, חבר של בני ברק, עומד בראש שניר וחרמון, חולם על כלת לבנון, ונכסף מראש אמנה על מעונות אריות על הררי נמרים, ונכסף לרדת דמעיו על הררייך.

ומה יעשה הקב"ה? כיצד יגרום לנו לשוב לכבוש גם מקומות אלו? וכלת לבנון גם היא מתגעגעת אלינו. כיון שכך, היות ועוד כמה איברים מארצנו היפה מסורים בידי זדים, מנערת היא אותם מעליה. אם כך מתחילים המה להשתבש, ולהזיק, עד שאין לנו בררה אלא לכבושה, אזי תגל הארץ, ישמח הר ציון, תגלנה בנות יהודה, והמה - הרשעים אשר אמרו נירשה לנו את נאות א-להים - מתמלא פניהם קלון, יבשו ויבהלו, ומגיעים לתיקונם, וידעו כי אתה ה' לבדך עליון על כל הארץ⁸.

מהנאה לגלות, כיצד בה בפרשה שהוספנו לנו לקרוא בתורה בשמחת התורה⁹, עם גמרה של תורה, אכן בולטת כל כך חיבתו של משה לכל איבר מאיבריה, עד שזה מופיע כעין חתימה יפה - 'ועל משה... ראש הפסגה אשר על פני ירחו, ויראהו ה' את כל הארץ את הגלעד עד דן, ואת כל נפתלי, ואת ארץ אפרים, ומנשה, ואת כל ארץ יהודה עד הים האחרון, ואת הנגב, ואת הככר בקעת ירחו עיר התמרים עד צער, ויאמר ה' אליו, זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה, הראתיך בעיניך" (דברים לד). ובהפטרה שחידשנו - רב האי, כאמור, בחו"ל, ובעלי התוספות הוסיפו אפילו בארץ ישראל - אומר הקב"ה ליהושע "כל מקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכם נתתי. מהמדבר והלבנון הזה, ועד הנהר הגדול נהר פרת, כל ארץ החתים, ועד הים הגדול מבוא השמש יהיה גבולכם". אף יוסף הצדיק, שחיבב את הארץ, חמד מקום לשבטו עוד מחלקי ארצנו הקדושה - "ויאמר אליהם יהושע, אם עם רב אתה עלה לך היערה, ובראת לך שם בארץ הפרזי והרפאים כי אף לך הר אפרים" (יהושע יז). ובזכות יוסף הצדיק, אפרים ומנשה, לכה לישועתה לנו, מהים עד הנהר, לא ירש כל בן נכר.

הושיעה את עמך וברך את נחלתך.

הקפה ז'

בא יבוא צמח בשמחת תורה - כיון שדרשנו לציון, רצינו אבניה, חפצנו בכל אבר מאבריה, אנא ה' עשה את שלך, ושלח לנו בן דוד עבדך, לגלות קץ משיחך, והיא היא תכלית סוף תיקון הגלות כמו שכתב הספורנו - **"כי רצו עבדיך את אבניה"** על היפך דור המדבר שמאסו בה, כאמרו - "וידעו את הארץ אשר מאסתם בה" (במדבר יד). וכשאנו אוהבים בלי חיוב, רק כי כן דרך האוהבים, אזי "אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה **כי בא מועד**". "והחכם הכוזרי פירש **אתה תקום** - מתי? **כי רצו** - כלומר כי ירושלם תבנה כשיכספו ישראל לה תכלית הכוסף, עד שיחננו אבניה ועפרה" (רד"ק שם).

ואז, כשנגמור לכסוף לכל האברים האבודים, הכל יהיה אתנו, מה אז? אז, אז האהבה רק מתחילה, אז מקבלים תאבון ליכל מקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכם נתתי. כשהלכנו בדרכו של יוסף לחבב את הארץ, אז בא דוד, והרמב"ם מביא זאת כראיה מרכזית לביאת המשיח (הלכות מלכים ומלחמות פרק יא) - "אף בערי מקלט הוא אומר: **ואם ירחיב ה' א-להיך את גבולך**... ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה" (דברים יט). ומעולם לא היה דבר זה, ולא צוה הקב"ה לתוהו". אין חובה לכבוש שמה, וזו גם לא מצוה, הרי זה הוא שקראוהו רבותינו ז"ל 'מלחמת הרשות'. ומפני מה דווקא זהו המקום, שלימדנו בו תורה על משיח? הן הן הדברים, שהרי כיבוש כזה הוא רק אחרי שגמרו לכבוש את כל ארץ ישראל בגבולותיה, וכבר גמרו לקיים כל המצווה כולה, ועכשיו יש

8 לזכור לכוון על כך בשירת וידעו שבהקפות.

9 שהרי אפי' בחו"ל שכן היו קוראים בזאת הברכה ביום תשיעי, היו מסיימים בואתה על במותימו תדרך.

השתוקקות בלי חיוב, רק אהבה להרחיב את הארץ, ואם ירחיב ה' את גבולך, זהו משיח, כי בא מועד!

אם כך אתה קורא את סיום התורה, הרי שזו קריאה שמחה מאד, כי אם משה לא יכנס לארץ, הרי שהארץ תבוא אל משה, ירחיב ה' את גבולך, ברוך מרחיב גד. אם נלך בדרך חיבת הארץ שלימדנו משה, לחבב כל חלק וחלק, מהגלעד עד דן, ואת כל נפתלי, הרי שנגיע מהר מאד אל משה. "אם אפל לאפי עלי ארצך וארצה אבניך, אם אחנן את עפרייך" הרי ארץ ישראל כבר בדרך אל הר העברים, והר ההר, אשר שם שני אורים גדולים מאיריך ומוריך, כי שם חלקת מחוקק ספון.

נא הקם מלכות דוד ושלמה, בעטרה שעטרה לו אימו כנסת ישראל כלה קרואה בנעימה.

הכנסת הספר תורה

שאו שערים ראשיכם ויבוא מלך הכבוד.

שמחת תורה, הוא הסוף, סיום התורה, אבל הוא גם ההתחלה. אנחנו מסיימים את התורה כדי להתחיל אותה מיד מהתחלה, אף סופו של שמחת תורה תשפ"ד, הוא התחלה, להתחיל מבראשית, וסופו נעוץ בתחילתו. סוף התורה בחיבת ארץ ישראל של משה רבנו, הוא גם הקדמה, הוא גם התחלה לבראשית, מה טעם פתח בבראשית, משום 'כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים', ויבוא מלך הכבוד.

ובמעגל השנה, שמחת התורה הוא סוף השנה הקודמת שמיסיימים קריאתה, הוא סוף לסוכות תקופת השנה, והוא ההתחלה, והוא כנגד סוף הימים, סוף אחרית הימים, תכלית אתה הראת לדעת', ויראהו ה' את כל הארץ עד הים האחרון', ודרשהו רז"ל - 'אל תקרי הים האחרון אלא הים האחרון', תכלית השנה, תכלית העולם 'לאהבה את ה' א-להיך בכל לבבך ובכל נפשך'.

לא לחינם לא נתנה התורה מצוות מיוחדות ליום שמיני, ליום האחרון, לא ריק הוא הדף על איזה מאורע נוסד החג, עם ישראל עוד לא סיים את הסיפור, עוד נכוננו ליום הזה עלילות, הדף לא ישאר חלק, עוד יהיה הרבה במה למלא את היום טוב הזה, עוד נאהב הרבה, עוד נשמח הרבה, בוא יבוא צמח, ואם ירחיב ה', ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד, ישכן ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש, אף שמינו יערפו טל, ממגד שמים מטל ומתהום רבצת תחת, וממגד תבואת שמש וממגד גרש ירחים, ומראש הררי קדם וממגד גבעות עולם וממגד ארץ ומלאה, וחיי עולם נטע בתוכנו.

ובזכות שמחת הרגל בפני עצמו הזה, ובזכות עייפות הרגליים בריקוד של מצוה, תזכנו חי עולמים, ל'סובו ציון והקיפוה' בעקבי הרגלים, ויהיו רגלינו אנו, תאוות מדרך כף רגל, חלום הדורות - כל המקום אשר תדרך כף רגלכם לכם יהיה, ולרגל תעלינו בבנינו ובתיקונו, ושם נעלה נראה ונראה באהבה.

לשנה הבאה בירושלים הבנויה!

הרב בצלאל גינז

ומביא גואל... למען שמו באהבה

והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וכאז האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחויו לה' בהר הקדש בירושלים

"שאם תהיה הגאולה באמצעות זכות ישראל, יהיה הדבר מופלא במעלה, ויתגלה הגואל מן השמים במופת ואות כאמור בספר הזוהר. מה שאין כן כשתהיה הגאולה מצד הקץ ואין ישראל ראויין לה, תהיה באופן אחר, ועליה נאמר (זכריה ט) שהגואל יבוא עני ורוכב על חמור... שיקום שבט אחד מישראל, כדרך הקמים בעולם דרך טבע, על דרך אומרנו (דניאל א) 'זשפל אנשים יקים עלה'."

[ויש להעיר, שבספר חפץ חיים על התורה פרשת בא מובא שכשהחפץ חיים שמע על הצהרת בלפור [שכידוע, מי שפעלו על האנגלים להצהיר הצהרה זו היו וייצמן וחבריו, שהיו רחוקים משמירת תורה ומצוות], הראה את האור החיים הנ"ל].

גם המלבי"ם על הפסוק (שמות יבמ) "ליל שימורים הוא לה' שימורים לבני ישראל לדורותם", כותב בסגנונו של האור החיים, זו"ל:

"רבי אליעזר אומר בו [בניסן] נגאלו [במצרים], ולעתיד לבוא נגאלים בתשרי. שכבר אמרו: זכו - זוארו עם ענני שמיא כבר אנש אתי. לא זכו - עני ורוכב על חמור. שאם יזכו, תהיה הגאולה נסית באותות ובמופתים. ואם לא יזכו, יהיה על-ידי נסים נסתרים קרוב אל הטבע. ותשרי מצין הסדר הזמני לפי הטבע והמערכת שבו נברא העולם והטבע, ומציין הגאולה שתהיה בדרך הטבע. וניסן מצין ההנהגה הפלאית, כי בחדש זה הפליא נסים ופלאות, והגאולה שתהיה בו, הוא הגאולה ע"י אותות ומופתים, וזה יהיה אם יזכו. ואם לא יזכו, תהיה הגאולה בתשרי בדרך קרוב אל הטבע, ואין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד".

ברית עולם

והנה, כחלק ממטרת הבריאה, ש'נתאוהה קב"ה להיות לו דירה בתחתונים, גם עלה ברצונו שדירה זו תהיה על-ידי ישראל עם קדשו, בארץ ישראל ובבית המקדש. ו"מחשבתו של ישראל קדמה לכל דבר" (בראשית רבה א ד) וישראל עלו במחשבה עוד לפני מעשה הבריאה בששת ימי בראשית שנבראו בדיבור של הקב"ה, ואילו ישראל קדמו [לא רק בזמן, כי אם גם במעלה] בבחינת 'מחשבה', שהיא קודמת, ובמעלה על בחינת 'הדיבור'.

והקב"ה כרת ברית עם האבות ונשבע להם [עם כל אחד לחוד] ואחר-כך עם כלל ישראל בהר סיני להיות לו לעם.

וענין כריתת ברית הוא שאינה מתבטלת לעולם ואינה תלויה בשום דבר.

(עיי' רמב"ן בראשית פרק טו פסוקים ז, ח, וכן במקומות רבים).

וכ"כ הגר"א (אדרת אליהו, שמות לד י) על הפסוק "זיאמר הנה אנכי כרת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות..." (שמות לד י) - "והוא קיום ההבטחה אשר לא תופר, כי בכל הדברים החטא מונע, מה שאין כן בקיום הברית".

וכ"כ הגר"ר יצחק אייזיק חבר (תלמיד הגרמ"מ משקלוב, תלמיד הגר"א) בספרו 'שיח יצחק' עמ' ע"ז: "ומובטחים אנו, שיקוימו כל הבטחות הנביאים וכל היעודים, ולא נירא שמא יגרס החטא ח"ו, כמו שחשבו זולתנו [הנוצרים]... כי מאחר שכל היעודים נאמרו בשבועה אצלו יתברך, כמ"ש בפרשת האזינו 'כי אשא אל שמים ידי' כו', וכתב 'נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו אם אתן את דגנך וכו', וכן בדניאל - זירם ימינו אל השמים וישבע בחי העולם כי למועד' כו', וכל מה שהוא בשבועה אין תלוי בתנאי, רק כמ"ש רז"ל שעל כרחם ישובו ישראל...".

וכן כתב רמ"ד וואלי (איכה עמוד קפ"ט, על הפסוק ד טו) - "והשוטים האלו [הנוצרים] אינם יודעים שאי אפשר לא שנינו העם ולא שינוי הדת, כלא מחד קרא - "לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה". רישיה

בענקבות המאמר "מורדים ופושעים או כל אשר בשם ישראל יכונה" שהתפרסם בגיליון עז של 'קדושת ציון', הגיעו תגובות רבות, שנראה בין דברי כולם, שהנושא מעורר דיון ומצריך המשך בירור ועיסוק. ננסה להרחיב בדברים מנוקדת מבט נוספת.

ומביא גואל... למען שמו באהבה

תחילה נשאל שאלה, המצריכה הסבר.

מצד אחד, פסוקים רבים בתורה מראים, כי הקשר של עם ישראל עם הקב"ה מותנה בשמירת המצוות, ובהעדד קשר זה אבד סיברם ובטל סיכויים. כך אנו אומרים לכאורה בכל יום בפרשת 'והיה אם שמוע' ובכל פרשות התוכחה, ועוד ועוד.

מאידך, מצאנו ביחזקאל (פרק לו, בו מפטירים בפרשת פרה), שהקב"ה יגאל את ישראל גם אם לא יחזרו כלל מדרכם הרעה.

"בן אדם, בית ישראל יושבים על אדמתם ויטמאו אותה בדרכם ובעלילותם. כטומאת הנדה הייתה דרכם לפני. ואשפוך חמתי עליהם על הדם אשר שפכו על הארץ ובעלילותיהם טימאוה. ואפיץ אותם בגויים ויזרו בארצות כדרכם ובעלילותם שפטתים. ויבואו אל הגויים אשר באו שם ויחללו את שם קדשי, באמור להם עם ה' אלה ומארצו יצאו". וכתב רש"י שם בפסוק כ, זו"ל: "השפילו את כבודי. ומהו החילול? באמור אויביהם עליהם עם ה' אלה ומארצו יצאו, ולא היה יכולת בידו להציל את עמו ואת ארצו". ממשיך הנביא - "ואחמול על שם קדשי אשר חללוהו בית ישראל בגויים אשר באו שמה. לכן אמור לבית ישראל כה אמר ה' א-להים לא למענכם אני עושה בית ישראל כי אם לשם קדשי אשר חללתם בגויים אשר באתם שם. וקדשתי את שמי הגדול המחולל בגויים אשר חללתם בתוכם... לא למענכם אני עושה נאום ה' א-להים יודע לכם, בושו והכלמו מדרכיכם בני ישראל".

העולה מהדברים, שהגאולה לא מגיעה בגלל שאנו ראויים לה, אלא למען שמו הגדול, וכמו שתקנו לנו חז"ל בתפילות כל יום "ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה".

ושגורים בפי כולם דברי האור החיים (ויקרא כה כח) - "ואם יראה האדון כי אין כח בעם לסבול חבלים עוד, ורבו חטאייהם למעלה ראש, ואפס בהם כח הסבל, והיה ממכרו עד שנת היובל, שהוא זמן המוגבל לגאולה בעתה, ואז זייצא ביובל ושב לאחוזתו. כי קץ הגלות ישנו אפילו יהיו ישראל רשעים גמורים ח"ו".

וכן ברמח"ל בדעת תבונות (סימן לו):

"זאת נחמתנו בענינו, כי לא על מעשנו יפקוד ולא לזכותנו ימתין, או מחסרון מעשים יחליפנו ח"ו. אלא מפני השבועה אשר נשבע לאבותינו והברית אשר כרת. הנה אפילו אם לא יהיה זכות בישראל - כשיגיע עת מועד יום נסתם בלבנו, הנה על כל פנים יושיענו ודאי. כי אדון כל הוא, ויכול לעשות כן כשהוא רוצה".

ולמדנו, שישנם שני מהלכי גאולה - מהלך אחד כאשר ישראל זוכים לפי מעשיהם, ומהלך שני ואחר, כשאין להם זכות, שאז הגאולה תבוא על כל פנים, כהיא מטרת הבריאה, שחפץ הקב"ה להיות לו שכניה בתחתונים [תנחומא תרומה] ולא תתכן אצל הקב"ה, חלילה, קלקול בתכנית [טעות בפס יצור] 'כי לא אדם הוא להנחם'. והבריאה חייבת לבוא אל תיקונה, וכמו שבאר באריכות רבנו הרמח"ל בתחילת 'דעת תבונות'.

וזהו שאמרו חז"ל (סנהדרין נט) על הפסוק "אני ה' בעתה אחישנה" - "זכו-אחישנה, לא זכו - בעתה". וכן כתב האור החיים (במדבר כז):

ה' - חזון - תש"ח - תל אביב - 80 - 15

דקרא - על שינוי העם, שלא יתכן בשום פנים, לפי שכבר נאמר "הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם", רוח הקדש מצווה: 'לא אחלל בריתי...' "

הדברים מפורשים בדברי גדולי הדורות, ונביא חלק מהם.

כתב המהר"ל (דרך חיים על אבות ה'ז)

"וי"ל ג"כ, כי מה שאמר 'כל אהבה שאינה תלויה בדבר אינה בטלה לעולם', באלהודיע תקות וביטחון ישראל בגלות. שאי אפשר שתהיה האהבה בטלה לעולם. שהרי האהבה שהש"י אהב ישראל, לא היתה תלויה בדבר כלל. ומאחר שאין האהבה תלויה בדבר, אין האהבה בטלה. ודבר זה נראה, כי הכתוב אומר "ויאמר ה' אל אברהם לך מארצך" וגו'. והקשה הרמב"ן ז"ל בפי' החומש, כי לא סיפר הכתוב מעלת אברהם וצדקתו שבשביל אותו צדקות הגיע אליו הדיבור... וראוי היה שיקדים תחילה מעלת אברהם וצדקתו [כמו אצל נח], כי למה נגלה אליו הדיבור, ועדיין לא ידענו מעלתו? ופרשנו, כי אברהם היה ראש יחוסי, ובו היתה הבחירה אשר בחר ה' יתברך בישראל כדכתיב (נחמיה ט ז) - "אתה הא' אשר בחרת באברהם" וגו'. ואם כתב תחילה צדקות אברהם, היה עולה על דעת אדם, [ש]בשביל צדקות אברהם, בחר בו ובוזרעו אחריו. והיה אהבה תלויה בדבר, הוא הצדקות. ועכשיו שבניו אינם צדיקים, בטלה האהבה. אבל עתה, שלא הקדים לומר צדקות אברהם, ור"ל לא בשביל שום צדקות בחר באברהם ובוזרעו. רק שבתר באברהם ובוזרעו מצד עצמם, ולא בשביל דבר שהיה אפשר לומר, שכאשר בטל אותו דבר בטלה האהבה".

מצאנו כמו-כן בספר העיקרים (מאמר שלישי פרק לז):

"כנה הכתוב אהבת ה' יתברך אל ישראל בשם 'חשק'. אמר (דברים ז ז) "חשק ה' בכם ויבחר בכם". ושם 'חשק' יאמר על הפלגת האהבה בלי טעם. כמו שאהבת האיש אשה מיוחדת מזולתה, אע"פ שהיא [זולתה] נאה הימנה, יקרא 'חשק', להיותה בלי טעם. אמר הכתוב (בראשית לד ח) - "שכם בני חשקה נפשו בבתכם". כלומר, אף-על-פי שהוא מוצא אחרת נאה ממנה. וכן אהבת ה' יתברך את ישראל היא כחשק בלי טעם. וכל ספר שיר השירים מיוסד על חקיו זה החשק אשר בין ה' יתברך וכנסת ישראל, כדוד החושק עם הרעיה החשוקה בלי שום טעם, ולזה הוא שקרא הכתוב את האהבה הזו 'סגולה'. אמר הכתוב (דברים יז ט) - "כי עם קדוש אתה לה' א-להיך בך בחר ה' א-להיך להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה. לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם". ובאור זה, כמו שהסגולה תמצא דיבוקה במיון[ה] לא תפרד ממנו, ואינה נמצאת בו לא מצד הכמות ולא מצד האיכות, כן האהבה הזאת ענין סגולה. דבק [הקב"ה] באומה, לא מצד הכמות כי 'לא מרבכם' וגם לבאר שלא היתה מצד האיכות, אמר במקום אחר (דברים ט ה) - "לא בצדקתך וביושר לבבך... כי עם קשה עורף אתה". אבל האהבה הזאת היא כחשק בלי טעם, אלא עניין הנמשך לרצון החושק".

ומובן, שהעולה מכך הוא, שהבחירה והברית שבחר וכתר הקדוש ברוך הוא עם ישראל אינה תלויה במעשיהם, ואינה בטלה לעולם, ולכן בהכרח שגם הגאולה בוא תבוא גם כשאנשים ראויים,

וכמו שהבאנו לעיל מהרמח"ל והאור החיים, וכמו שהבאנו מדברי רי"א חבר ז"ל.

הכרחיות הגאולה - מצד הברית ולמען שמו

ולאחר כל הדברים והאמת הנ"ל, חזרנו שוב לשאלה עליה אנו דנים, כיצד תתכן המציאות הנרקמת לעינינו, בה הקדוש ברוך הוא מחזיר את ארץ ישראל לעם ישראל ומקבץ את עמו ישראל לתוכה ומפריח את שממותיה שעמדו בגלות, והכל בנסים נפלאים ועצומים שממשיכים עשרות בשנים, וכל זה עבור ועל-ידי 'מורדים ופושעים' [כביכול, שכבר בארנו באר היטב במאמרנו הנ"ל, שאין הגדרה זו מתאימה כלל למציאות]. וזה בשונה מעם ישראל שנכנס לארץ ישראל על-ידי יהושע תלמיד משה רבנו ע"ה, שהיו צדיקים גמורים, והוזהרו ב"ידעתי כי אחרי מותי כי השחת תשחיתו" ו"כ"י תוליד בנים ובני בנים... והשחתתם...". שהוזהרו על החורבן והגלות, אבל לאלו שבדור האחרון שהגיעו לכתחילה במצבם הרוחני הירודה - מה שייכות אזהרות אלו?

אבל לאחר כל הנ"ל למדנו, שמצד כריתת הברית והבחירה שאינה תלויה בדבר, הדבר יתכן ואף **מוכרת**, כי דבר אחד מדבריו לא ישוב ירקם למען שמו הגדול באהבה!

ולמי שצועק, הרי "כל האומר הקב"ה ותן יותרו מעוהי", יעיין בבקשה במקור דברי האור החיים הנ"ל בפרשת בהר, ויראה שהרבה גבה הקב"ה בחובו ע"י היסורים במשך הגלות, וכן הוא ברבים מדברי גדולי ישראל במשך הדורות, וכמובא בדברי הש"ס משמואל' [ויגש תרע"ז], שכתב:

"קבלה בידינו מרבותינו הקדושים, שמעתה נפטרנו ממלחמות גוג ומגוג. ואחר קיבוץ גלויות ישבו ישראל במנוחה על אדמתם לעולם, שכמו שבמצרים קושי השעבוד השלים לארבע מאות שנה, כן בגלות זה להיפוך, שאריכות הזמן השלימה לקישי השעבוד ורעות רבות וצרות שהיו מעותדות לבוא על שונאי ישראל. וע"כ אריכות הזמן השלימה, ושוב לא יהיה חבלי לידה כ"כ קשים עד בלתי אפשר לסבול.

שוב נכון שיגמר המירוץ לגמרי בעודנו בגלות, וכשיתקבצו הגלויות לא נצטרך עוד לשום מירוץ. ואל תתמה שישתנה ממה שכתוב מפורש בכתוב, שהרי במצרים מפורש בכתוב ארבע מאות שנה, ואע"פ קושי השעבוד השלים ונחסר מהם ק"ץ שנה. כן הוא הענין במלחמת גוג ומגוג" גם הרמח"ל כותב [אוצרות רמח"ל עמ' ג"ו], שהפסוקים נביאים המורים על כך שרבים לא יזכו לגאולה - אינם רלוונטים לגאולת 'עתה'. וז"ל:

"... שכשהגאולה באה בתחילת הגלות... וישראל לא סבלו עדיין די ספוקם... באותו הזמן נאמר 'אחד מעיר ושנים ממשפחה'. אבל כשהגאולה באה בסוף הגלות, אז אין עוד מורא ורעדה כלל... ואז הגאולה היא גם לרשעים שבישראל, וזה שמורים לכל בני ישראל - לכל דייקא".

ונזכה כולנו ליעוד הגדול שהובטחנו ע"י הנביא ירמיה (לא ז) -

"הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ, במ עור ופסח [אפילו הנוחשלים שבהם לא אמאס' - רש"י] הרה ויולדת יחידו, קהל גדול ישובו הנה".

1 הערת המערכת: וכן מפורש בזהר הק' פרשת אחרי מות דף ס"ז ע"ב "תאנא בכל זמנא דיישראל בגלותא אי אינון זכאין קב"ה אקדים לרחמא עלייהו ולאפקא לון מגלותא. ואי אינון לא זכאין מעבכ לון בגלותא עד הוא זמנא דאתגזר וכד מטא זמנא ואינון לא אתחזין קב"ה אשגח ליקרא דשמייה ולא אנשי לון בגלותא ה"ד זכרתי את בריתי יעקוב וגו'". וכן כתב הרמב"ן בספרו המיוחד על הגאולה 'ספר הגאולה לרמב"ן' ובשירת האזינו כתב וז"ל "יאמר הכתוב כי היה במדת הדין להיותנו כן בגלות לעולם... ויורה זה כי בגלותנו עתה תמה זכות אבות ואין לנו הצלה מיד העמים רק בעבור שמו הגדול ית' נענין שאמר ביוחזקאל (כ"א מד) וקבצתי אתכם מן הארצות אשר נפוצתם בהם ונקדשתי בהם לעיני הגוים וידעתם כי אני ה' בעשיתי אתכם למען שמי לא כדרכיכם הרעים וכעלילותיכם הנשחתות בית ישראל וכן נאמר עוד (שם פסוק ט) ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים וגו' ולכן הזכיר משה בתפלתו (במדבר יד טו) ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר וגו' והשם יתברך הודה לו בזה ויאמר ה' סלחתי כדברך והטעם בטענה הזאת אינו כרוצה להראות כחו בין שונאיו כי כל הגוים כאין נגדו מאפס ותוהו נחשבו לו אבל השם ברא את האדם בתחתונים שיכיר את בוראו ויודה לשמו ושם הרשות בידו להרע או להטיב וכאשר חטאו ברצונם וכפרו בו כולם לא נשאר רק העם הזה לשמו ופרסם בהם באותות ובמופתים כי הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים ונודע בזה לכל העמים והנה אם ישוב ויאבד זכרם ישכחו העמים את אותותיו ואת מעשיו ולא יסופר עוד בהם ואם אדם יזכיר כן יחשבו כי היה כח מכחות המזלות והכוכבים וחלף ועבר והנה תהיה כונת הבריאה באדם בטלה לגמרי שלא ישרא בהם יודע את בוראו רק מכעיס לפניו ועל כן ראוי מדין הרצון שהיה העולם שיהיה רצון מלפניו להקים לו לעם כל הימים כי הם הקרובים אליו והיודעים אותו מכל העמים"

"כי אשא אל שמים ידי" - "על הגאולה העתידה יבטיח... והנה אין בשירה הזאת תנאי בתשובה ועבודה רק היא שטר עדות שנעשה הרעות ונוכל ושהוא יתברך יעשה בנו בתוכחות חימה אבל לא ישבית זכרנו וישוב ויתנתן ויפרע מן האויבים בחרבו הקשה והגדולה והחזקה ויכפר על חטאתינו למען שמו אם כן השירה הזאת הבטחה מבוטאת בגאולה העתידה על כרחן של מינין (הנצרים)" וכן כתב להדיא מרן הגרי"ז בחידושיו על התורה פרשת בא, שגאולת אחישנה היא בתנאי שישונו בתשובה, אך גאולת בעיתה, היא לעת קץ גם לא ישובו בתשובה.

בעקבות הספר הקדוש 'אם הבנים שמחה'

להגאון רבי ישכר שלמה טייכטל זצוק"ל הי"ד | חלק י"ז | ליקט: הרב בצלאל גנז

רבנו משיב על שאלה שנשאל, שדבריו אינם עולים בקנה אחד עם דברי רבותיו וגם לא עם דברי עצמו שכתב בזמנים קודמים. בספרנו עמ' 299

וכנת אוסיף בעזה"י עוד ראייה על אמיתת דברינו, מרבנו הקדוש בעל השל"ה בפרשת לך לך (תורה אור בהג"ה), שבאר את דברי רש"י (בראשית יב) שכתב על 'מארצ' (שם פסוק א) - 'והלוא כבר יצא משם עם אביו ובא עד לחון, אלא כך אמר לו - התרחק עוד משם וצא מבית אביך' עכ"ל רש"י ז"ל. וכתב רבנו השל"ה, וז"ל: 'הקב"ה ידע באברהם שמקיים כל התורה כולה ואפילו כל דברי רבנו, ובוודאי היה מחמיר בכל החומרות, ואפשר שהיה מחמיר ג"כ שלא יעלה לארץ ישראל לדור שם בקביעות, לקיים דברי רב יהודה בכתובות (ק"י), האומר - 'העולה מכבל לא"י עובר בעשה, שנאמר (ירמיה כז כב) 'בבלה יובאו ושם יהיו עד יום פקדי', ועניני אברהם אבינו היו כולם רומזים על העתידות אף שעדיין לא היו, על כן צוה הקב"ה מתחילה שיעקור דירתו ממקומו הראשון שהוא בבבל, ובא לחון שאין לה דין בבל, ומאחר שהיה דר בחון, אז אמר לו הקב"ה - צא והתרחק עוד, כי אז מותר לך לעלות לא"י, כי רב יהודה לא אסר אלא לעלות מבבל לא"י משום דכתיב 'בבלה יובאו ושם יהיו' וגו', אבל משאר ארצות מותר לעלות לא"י. ואין להקשות מה היתר היה לילך מבבל לחון, מאחר דכתיב 'בבלה יובאו ושם יהיו' וגו', ואם אסור לילך לקבוע דירה בא"י - ק"ו לשאר ארצות. וי"ל, שזה היה להצלת נפשות, כי אין סומכין על הנס מאחר שהושלך לכבשן האש. זהו רומז - צא והתרחק עוד, כדי שיקבע תחילה דירה בחון ואח"כ יעלה משם לא"י, עכ"ל.

הרי דאם דאברהם אבינו היה מחזיק באיסור עשה דרב יהודה, דאסור לצאת מבבל לא"י וכל שכן לשאר ארצות, עם כל זה הכריחו השי"ת לצאת מבבל ולא להשאר עוד שם, יען שבא שם בסכנת נפשות שהושלך לכבשן האש, אם כי הצילו ה', אך כיון דההצלה היתה בדרך נס, אסור לו השי"ת להשאר עוד שם והכריחו ה' להתרחק משם ולילך לא"י. ואף דיש איסור עשה בהליכה משם שהיה בבבל, דכתיב 'בבלה יובאו ושם יהיו' וגו', אך כיון דלהצלת נפשות יחשב לו בהליכה משם היה מותר לו לצאת, דפיקוח נפש דוחה כל האיסורין שבתורה, כדילפינן (יומא פה): מקרא (ויקרא יח ה) ד'וחי בהם' ולא שימות בהם. כיון דהצלתו היתה בדרך נס ואין סומכין על הנס מכאן ולהבא, על כן היה אסור להשאר עוד שם משם ולהלאה, כיון שבא פעם אחת בסכנה מדי היותו שם.

ואף שאחר הנס שאירע לו באור כשדים, היו הכל חרדים ויראים ממנו, והכירו בו שאיש א-להים הנהו, ושהשגחה עליונה משגחת עליו בעין פקחא, וכולם היו מגדלים ומנשאים אותו עד למעלה ראש, כמבואר כל זאת במדרש (עי' אוצר המדרשים - אברהם אבינו, ועי' זוהר ח"א ע"ז): ואם כן תו לא היה חשש שיוכפל לו סכנה כזאת לבוא שנית בסכנת נפשות, עם כל זה כיון דקיי"ל (קידושין לט): דאין סומכין על הנס, והוא בא שם פעם אחת בסכנה, אסור לו ה' יתברך להשאר עוד שם, והליכתו משם להצלת נפשות יחשב.

וכבר כתב רבנו השל"ה בדבריו שם (אות יח), דעניני אברהם אבינו כולם רומזים על העתידות, על כן הורינו כזה על בניו אחריו, שאם באו בפעם אחת במקום שישבו שם בסכנת נפשות וניצולו, שוב אסור להם

בא אלי אחד ובידו ספר פתוח, ואמר לי שארשה לו להראות לי מה שכתוב בספר הקדוש הלזה. נטלתי הספר מידו וראיתי שהוא הספר 'דברי יחזקאל' מרבנו הקדוש משינאווע ז"ל, והראה לי דעת רבינו איש א-להים בענין בנין ישוב הארץ, שאין דעתו נוחה מזה לעבוד שדות בארץ ישראל, רק לראות לחזק ישוב הארץ בהרבות לשלוח שקלי קודש ליושבים על התורה ועל העבודה עד ירים ה' קרננו וישוב שבותנו במהרה בימינו, עכ"ל תו"ד שם בסוף הליקוטיו.

והשבת לו כן: דע מה שכתב רבנו החתם סופר בחידושיו לחולין (ז), וז"ל - דעיקר שימוש התלמידים אצל רבם הוא לדמות מילתא למילתא, וז"ל הרא"ש [הובא בכ"י בבדק הבית ביו"ד סי' רמב] - וי"ל דעכשיו נמי אין כל מעשה בא בגמרא, אלא שמדמה מילתא למילתא, ואיכא למיחש שמדמה מה דלא דמי, עכ"ל שם. ועל זה נהגו כשאדם מחדש דבר, אומרים בלשון אשכנז - 'גלייך' או אום גלייך, פירוש - דומה או אינו דומה, שהדמיון עולה יפה או אינו עולה יפה. והיות הסברות עמוקות ודקות כחוט השערה לחלק בין זה לזה, ועי"ז יתראו כמה קושיות שיודע לחלק ביניהם מה שהיה בעיני התלמידים דומין זה לזה, יבוא רבו וחקרו שאין זה דומה, ומורה להתלמידים הסדק שבין זה לזה, וזה הוא חילוק שהיה רב מראה לתלמידים החילוק וההפרש בין הסברות שהיה נראה להם כמושכל הראשון שהם דומים זה לזה, ומזה למדו דרך האמת בהוראה, עכ"ל הקדושים הצריך לעניננו.

הרי, דעיקר ההוראה בדבר הלכה למעשה תלוי בדמיון מילתא למילתא, שיהא דומה ממש להא שרוצה ללמוד ממנה לנידון שלפניו שיהא דומה לו ככל תנאיו ופרטיו, ואם יש שינוי ביניהם אף בהפרש מעט אף דקה מן הדקה - כבר נשתנה הדין ואין למדין זה מזה. ועל כן, אם היו תלמידים שלא שימשו די צרכם וחשבו שהדברים דומין זה לזה ורצו ללמוד דבר מדבר, בא חכם וחקרו והראה להם בעליל שדמיונם אינו עולה יפה, ובטל הדין שדנו בתחילה לאסור או להתיר. ואחר שהקדמתי לך דבר זה העיקר בהוראה, אשיב לך על המציאה שחשבת למצוא סתירה לכל דברי מדברי הספר הקדוש הנ"ל שהראית לי.

ד בני, כי דברי רבנו משינאווע הללו אינם חדשים לי, וכבר לעיל בפרק שלישי (אות ו) רמזתי עליהם וחלקתי בין זמנו לזמננו, ושאין ענין חיינו - כוונתי זמן היותנו שאנו חיים בו - דומה לזמן וענין שהיה הוא ז"ל חי בו, וכתבתי לעיל בזה הלשון: וכן מה שכתב רבינו הקדוש משינאווע בסוף ספרו דברי יחזקאל, הוא מדבר משעתו שהיה לישראל פה בגולה מנוחה, אבל לא כן עתה בזמנינו, שניטל מאתנו כל חיותנו ממש, גם רבינו החתם סופר ואהבת יונתן ורבינו משינאווע יודו שזה הוראה מן השמים, שנעזב את ארצות הגולה ונקומה ונעלה אל ארץ אשר ה' א-להינו דורש אותה ושזה רצונו כעת, עכ"ל שכתבתי שם. ועיין שם (פרק שלישי אות ד-ו) מה שהארכתי להוכיח, שכל מה שאירע לנו בזמננו הוא הוראה מן השמים לכך, לשוב אל ארץ חמדתינו. עכ"פ הרגשתי מעצמי כהמציאה שמצאתי וחלקתי בהדמיון שרצית לדמות מילתא למילתא, והראיתי לדעת, שאינם דומים זה לזה, וממילא אין למדים משם לנידון שלפנינו, ודברי מוצקים כראוי להלכה ולמעשה.

להשאר עוד שם במקומם, רק מוכרחים להתרחק משם ולילך לארץ ישראל. כן יוצא מדברי רבנו השל"ה הנ"ל.

ונתה נדון במה שלפנינו, הנה כללות ישראל שבמלוכות האירופא בחלקים שנפלו תחת השפעת צר הצורר הידוע, בא בסכנה גדולה כזו אשר לא נהיתה מהיותם בגלות - מהם הרגו, מהם שרפו, מהם הפשיטום והעמידום ערומים, ושתו הרבה כוסות התרעלה אשר לא יספר מרוב, והוא על הכלל כולו יצא לכלות אותם ח"ו, ובעוונותינו הרבים עלה בידו להוציא זממו ברובא דמינכר כידוע, ולא נשאר אלא חלק המעט, וגם זה המעט שנשאר בחיים הוא ממש נס גדול, והוא כאחד מהנסים שעשה הקב"ה בעמו ישראל, כי אותו רשע חרק שיניו גם על אותו שארית הפליטה שהשאיר ה' יתברך ממש על פי נס, ותמיד היו תלויים ועומדים בסכנה ליפול במכמרו ח"ו, ולא בפעם אחת באנו בסכנת נפשות. וזכור אני מהפחד והבהלה שהיה בתחילת הקיץ הזה במחנה העבריים פה במדינה, בעת שהצר הצורר היה נוגש על האדון שר המיניסטער לפתור פה שאלת היהודים, וידוע איך הוא פתרון שאלה זו אצלו, לשלחם לארץ גזירה שקורץ 'דעפורטייערען' [גירוש, הגליה] ח"ו, ותוצאות מעשה ה'דעפורטייערונג' ידוע לכל מה הוא, וכן היה רוצה לעשות גם כן עם היהודים שבמדינה זו ארץ הגר [הונגריה], והיה נוגש ודוחק על שר הנ"ל לכלות מעשהו כן, והיה נשמע במדינה שהאדון המיניסטער היושב ראש בבית המחוקקים יטיף שיחה בבית המחוקק בענין זה ואז יגלה דעתו בפתרון שאלה זו. ואימה וחשכה גדולה היתה נופלת על כל פנים מבני ישראל, והיינו נמצאים אז בסכנה גדולה, אם לשבט ח"ו או לחסד, ולא היה חסר רק כתיבת קולמוס אחד שם בפתרון שאלת היהודים, והיה נחתם גזר דין של ישראל ח"ו. וכמו שאמרו במדרש ילקוט תהלים [רמז ת] בפסוק "גער חית קנה" (תחלים סח לא), דבביאת המשיח ירצה מלכות רביעית [שהיא אדום] להביא דורון למשיח, אמר הקב"ה לגבריאל - 'גער חית קנה', מאי 'גער חית קנה' - אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יונתן, אמר ליה הקב"ה לגבריאל, גער בחיה שכל מעשיה נכתבים בקולמוס אחד, עכ"ל. היינו מיט איין פעדערשטריך האט ער בעזיעגעלט דאס לאאז דעס יודענטומס [= בהינף קולמוס אחד החתים את גורל העם היהודי], ולולי שה' עשה לנו אז ממש נס גדול שנתן בדעת השר ואדון הנ"ל שאמר שגם הם יפתרו שאלת היהודים כן כמבוקש מצד הצורר הנ"ל, רק ימתינו בזה עד אחר המלחמה, ולולי נס זה כבר ח"ו אבדנו כולנו. וכן מאז ח"ו מרחפת עלינו אימה ופחד, כאשר אנו רואים כעת בשעה שאני כותב טורים הללו, שכל החשובים של מדינתנו עושים השתדלות לברוח מכאן לארץ ישראל מפחד הסכנה מחמת המציק, ואינם מביטים על מה שמפילין בזה ליבן של ישראל, כאשר שומעין מההמון שמרננים ואומרים - החשובים בורחין, ומה יהיה עמנו. ועיין מדרש רות (רבה א ד), שמהאי טעמא נענש אלימלך, מפני שהפיל את לבן של ישראל בברחו מהצרה, עיי"ש. ותקוותינו חזקה לה', שיצילנו מידו גם להלאה, אבל הכל יודעין, כי באנו בסכנות נפשות לא בפעם אחת, וה' הצילנו ממש בדרך נס, ואחר שכן - מחויבין לעשות כמו שהורה לנו אבינו הזקן, להתרחק עוד מכאן ולילך לארץ ישראל, משום דנוגע להצלת נפשות, ואין סומכין על הנס.

ואחר שהצעת ליפניך כל אלו הדברים הנ"ל, תאמר לי ידידי, האם שייכים דברי רבינו משינאווע ז"ל - שכתב שם שאין לנו לילך לארץ ישראל עד ירים ה' קרנו וישוב שבותנו בב"א - לזמנינו, אחר שכל יתר הפליטה הנשארים, הכל יודעים שהיו בסכנה תמיד והצלתם מידו הוא ממש נס גדול ומופלא, נמצא דאנו מחוייבים להתרחק מפה ולילך לארץ ישראל, כמו שהורה לנו מעשה דאברהם אבינו הנ"ל, דרמז רק עלינו, וכן"ל.

נמצא, דאין אנו רשאים להמתין עוד פה, רק אנו מעצמנו מחויבים לעשות ההתחלה בזה, ואז יבוא לנו הסיוע מן השמים, וכמו שהיה באברהם אבינו, ככתוב בזהר שם (ח"א עז), מובא בשל"ה שם (אות יד), ודברי רבנו משינאווע נאמרים בעת דישאל היו יושבים פה בהשקט ובמנוחה, אבל לא על עת קשה כזו, כשנים שעברו עלינו.

דהגע בעצמך, הנה ידעת וגם שמעת מהנעשה עם הרב הקדוש בוצינא קדישא חסידא ופרישא, רבי ישעי'לע קראקאווער, בנו הצעיר של רבנו מצאנז ואחיו של רבינו משינאווע ז"ל, שהיה טמון וחבוא בעיר באכניא אצל קראקא עם איזה מאות או אלפים נפשות ישראל, ופה בעיר הבירה היו מתעסקין בהצלתו להביאו לכאן, וכל הון בוז יבוזו לעסק הצלתו, ולא הספיק השעה ונטרפה לו שם השעה ונהרגו כולם על קידוש השם, ארץ אל תכסה דמם, וכן דם של שאר אלפים ורבות מישאל שנשפכו, וזכותם יעמוד לנו לומר לצרותנו די. וכדברי האור החיים הקדוש בפסוק "כי ידין ה' עמו ועל עבדיו יתנחם" (דברים לב לו), וזה לשונו הקדוש: 'כי ידין ה' עמו, פירוש - יעמיד כמשפט כוסות התרעלה אשר עכרום, ויראה הצרות שעברו על הצדיקים - מהם הרגו, מהם שרפו, מהם הפשיטום, ובשביל הצדיקים אשר נצטערו יתנחם. והוא אומר ו'על עבדיו יתנחם', פירוש בשבילם יתנחם לומר - די צרות הגלות, עכ"ל הקדוש. ואמן כן יאמר ה' גם בזמננו, שהכל ממש נתקיים בנו עתה בימינו.

ונתה תאמר נא לי ידידי, בהרב הקדוש רבי ישעי'לע הנ"ל שהיה יושב שם בבאכניא בסכנה גדולה כאשר הוכיח סופו על תחילתה שנטרפה לו שם השעה, ואלמלי היתה לו שם שעת הכושר להימלט משם לארץ ישראל, והיה עושה שאלה אצל הרב הקדוש משינאווע אם ילך לארץ ישראל או יתעכב עוד שם עד שירים ה' קרנו וישוב את שבותנו במהרה בימינו, הכי יש אפילו צל ספק, שרבנו משינאווע היה משיב - פשיטא ופשיטא, שלא ימתין שם אפילו רגע כמימריה, רק ימלט על נפשו וילך לארץ ישראל, דהוא לא אמר דבריו על זמנים כאלו שבאו עלינו שנוגע להצלת נפשות.

וכמו כן הוא גם אצלנו, דכיון דהיינו בסכנה ונמלטנו בדרך נס, שוב גם אצלנו להצלת נפשות יחשב, וכמו דהורה לנו מעשה דאברהם אבינו הנ"ל, דעלינו היתה מרמזת, וכמו שכתב רבנו השל"ה, וה' יתברך מצוה לנו להתרחק ממקום כזה דהיתה מסוכן לנו, ומוכרחין אנו לילך לארץ ישראל.

ובמה שכתבתי פה יתורץ היטב מאד מה ששמעתי שרבים הרוצים להבאיש ריחי בענין התפעלותי כעת כעסק העלייה לארץ ישראל, מהמכתב שנדפס ממני בספר 'תיקון עולם', שהוציא הרב הקדוש ממונקאטש ז"ל, ששם גליתי דעתי נגד העלייה, ועתה אני אומר הפך דברי משם. וכהנ"ל מתורץ היטב, שאז בעת כתיבת מכתבי הנ"ל, היה עת של מנוחה והשקט ולא הגענו לסכנת נפשות ולא היה נוגע להצלת נפשות, אבל עתה שנשתנו העתים, נשתנה גם הדין, וכדברי רבנו השל"ה הנ"ל.

וזולת זה, כבר כתבתי בפתיחת ספרי זה, שמעולם לא ירדתי לעומק הדין של הלכה זו, ועתה אחרי שלנתי בעמק הלכה זו ראיתי באמת, שטעות היתה בידי, ואעשה כהרבה מרבותינו בש"ס (עי' שבת סג), ב"ב קכז), שאמרו והודו - 'דברים שאמרתי לכם טעות הם בידי', ומצינו גם כן בפוסקים, שאח"כ חזרו ממה שהורו כתחילה, ודו"ק. וה' יביאנו אל הר קדשו, בב"א.

וכתבתי וחתמתי אלו הדברים אור ליום ד', ד' דעשי"ת שנת אשדת לפ"ק, פה עיר הבירה בודאפעסט יצ"ו.

נסיון רוב יושביה

הרב משה מלוביצקי

יח עם רבבות עמך בית ישראל המתענגים על גליונות 'קדושת ציון' נוטפי עסיס צוף אהבת ה', תורתו, עמו, ארצו ונחלתו, נשאתי אף אני לתוך מאמרו המאלף של הרב חיים איינהורן בגליון האחרון, מאמר העוסק בסוגיית 'רוב יושביה עליה' ואשר מסקנתו רבת המשמעות והחידוש היא, שאנו נמצאים כבר על סף היותנו בגדר רוב יושביה עליה, ואנחנו לא נדע אם אנו עדיין עומדים מצדו החיצון של הסף, או שמא כבר עומדות הן רגלנו מצידו הפנימי.

ואז, בסוף המאמר, מובאת המסקנה, ובתוכה נחבאת לה אל הכלים הערת שוליים 'מפוצצת':

'זה ממש חשוב לבוא לארץ, כל אחד ירגיש את עצמו שיכול להיות שהוא, הוא זה שעושה כאן 'רוב יושביה עליה' פעם ראשונה, מאז גלות עשרת השבטים. יהודי! אל תוותר על זה!'

'זכמובן; גם לפרות ולרבות בארץ ישראל, חוץ משאר מצוות התלויות בה. אמא אולי ילד זה, שאת כה מצטערת עליו, הוא הנסיך של 'רוב יושביה' - כתמר אשת יהודה שהיתה מטפחת ואומרת: גואלים אני מעוברת!'

והנה, לפנים בישראל, כאשר היה עולה בידו של מחבר ספר חידוש שראוי להסב אליו את תשומת לב המעיין, היה מסמנו ומפנה אליו תמונת יד עם אצבע מזדקרת: **בינתיים נשתנו העיתים ונתחלפו הזמנים, אין משתמשים עוד בתמונת היד, כי אם בהדגשת הכתב או בהטייתו, או בהוספת קו תחתון.**

לכל זה וליותר מכך ראוייה היא ההערה, ראוי הוא המושג:

'נסיון רוב יושביה'

ובאמת שזהו הרה"ג ר' חיים אלופי ומיודעי, לא ידעתי מה היה לו, מרגלית טובה היתה בידך ובקשת לאבדה מאתנו בכיסויי ובהסתרה שבתוך הסתרה? הרק אך כך דבר ה', הלא גם בנו דבר, ומדוע זה סברת להשתיק את בת הקול ולהצניעה בהערת שוליים.

לא בהערת שוליים מקומה, ראוייה היא למאמר בפני עצמו, יהיו שיאמרו לגליון נושא, ואולי אף לספר קריאה שיעורר את תשוקת בנינו מנעוריהם, גם כי יזקינו לא יסורו ממנה: 'נסיון רוב יושביה'.

אבל גם ממקום מחבוא מפוצצת היא ההערה בכל העולם כולו.

הא לך לשון המדרש (מדרש שמואל ג ד): **'רבי ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק אמר, בכל יום ויום היתה בת קול יוצאה ומפוצצת בכל העולם כולו ואומרת, עתיד צדיק אחד לעמוד ושמו שמואל. וכל אשה שהיתה יולדת בן היתה מוציאה שמו שמואל.'**

יוצאת בת קול ומפוצצת בכל העולם: עתיד ילד אחד להיוולד בארצנו הקדושה, היום או מחר, מחרתיים או אתמול ושמה שלשום, והוא אשר יכריע את כף המאזנים, ועל-ידו יהיה רוב עם ישראל שרוי בארץ ישראל, על-ידו תהיה כל עסה המגולגלת בארץ הקודש מחויבת בהרמת ראשיתה אל הכהן מהתורה: וכל אשה שיוולדת בן בארץ הצבי לוחשת באוזנו: אולי זה עתה, אולי זה אתה! נסיון הדורות, נסיון החלומות, הדמעות, הכיסופים והשיירים! אתה! ומכל נשות העולם, אני היא אמן המאושרת!

וברוח הימים הנוראים הקרבים, צפים מאליהם דברי הרמב"ם המרטיטים (תשובה פרק ג הלכה ד): **"צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב. וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב. חטא חטא אחד, הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה. עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה, שנאמר (משלי י כה) 'צדיק יסוד עולם' - זה שצדק הכריע את כל העולם לזכות והצילו."**

זה הוא התבלין שמציע הרמב"ם כנגד היצר הרע - ראה עצמך ועולמך שקולים, חרדים ועוצרים נשימתם לראות את אשר תעשה, האם תחריב חלילה את העולם בטפשות וברשעות אחת, או שמא תושיענו ותצילנו בחכמתך ובבחירתך הטובה.

ובכן, כאלפיים וחמש מאות שנה מאז גלות עשרת השבטים, עומדת ארצנו הקדושה המתנחמת ומתפיסת בקיבוץ בניה לתוכה, לחזור למעמדה ואיתנה, לשוב להיות אם הבנים שמחה. נטויה היא הכף, והמציאות היא אכן, שכל אחד יכול להטותה. היש לך בת קול מפוצצת מזו? ובאמת, שכבר קדמה הגמרא והלכה בנתיב זה, לעורר את היחיד וללמדו, כי בזריזותו לדבר מצוה יוכל להביא את הגאולה ולהשרות את השכינה בישראל, ואלו דבריה (יבמות סג - דס) - **"אמר רבי אסי - אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, שנאמר (ישעיה נז טז) 'כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי'. תנו רבנן - 'זבחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל' (במדבר י ל) - מלמד שאין השכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבות ישראל. הרי שהיו ישראל שני אלפים ושני רבבות אחד וזה לא עסק בפריה ורביה, לא נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מישראל?."**

אשרינו, מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו, שאנו גרים בארץ הקודש, אשר כל משעוליה ואיריה מוליכים למקום אחד, מנתבים אל עשית רצון ה' וקרוב הבאת העולם אל תקונו במלכות ש-די.

אוי להם ליהודי הנכר יושבי האדמות הטמאות, אשר כל פינה בחייהם מלאה סתירות ולבטים. הלא מצד העניין של 'הציבי לך ציונים' וגם למען קרוב הגאולה, עליהם לעסוק בפריה ורביה, אולם מצד שני איך אפשר ללדת לבהלה ילד אשר הוא תוגת אמו כנסת ישראל, ילד שעלול להכביד ולהכריע את כף הגלות ולגרומ, חלילה, להיות מיעוט יושביה עליה. ועוד, מאחר וכל מצוות אסירי חוץ לארץ אינן אלא כהכנה לשובם ארצה, איך יעלה על הדעת שיקיימו מצוה שכל כולה מכשול ואבן נגף בפני תהליך שיבת ישראל לארצו ושוב ה' ציון.

אין להם אלא להאחז בדברי הגמרא (בבא בתרא ס) - **"דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לישא אשה ולהוליד בנים, אלא הנח להם לישראל, מוטב שהיהו שוגגין ואל יהיו מזידין."**

אמנם, אם רק תשכילו, אם רק תזכו, תעלו ארצה ברנה, אתם נשיכם וטפכם וכל אשר לכם, ומי יודע, אולי בדרך כף רגלכם על רגבי ארצנו הקדושה, תכריעו את הכף, ותהפכו אתם בעצמכם באותו הרגע המאושר, לנסיכי רוב יושביה.

1 ומאת ה' היתה זאת, שנתקיים בו ככותב נ'אה דורש ונאה מקיים, כאשר באותו גליון עצמו מופיעה ברכת מזל טוב מאת המערכת אל הרב איינהורן לרגל הולדת בנו זלמן נחמיה הקטן, אשר גדול יהיה, הקרוי על-שם אבי סבו הגר"ז גולדברג זצ"ל, אשר המאמר אודות רוב יושביה סובב הולך סביב דעתו בנושא.

2 והנה מה מתקו דברי החיד"א (מדבר קדמות מערכת השי"ן אות ו), ז"ל: **וכד הוינא טליא שמעתי מהרב המובהק כמהר"ם מזרחי זלה"ה בעל פרי הארץ שפירש בזה מה שאמר הכתוב (תהילים צט ו) 'משה ואהרן בכהו וישמואל בקוראי שמו קוראים אל ה' הוא יענם', דיש לדקדק מאי קאמר 'בקוראי שמו', ופירש ז"ל במה שאמרו רז"ל, שכל אותם שנקראו שמואל בעבור הבת קול, הגם דלא כיון עליהם הבת קול, אלא על שמואל בן חנה, כולם נתנבאו, והם חבל נביאים שנתנבאו בזמן שמואל (שמואל א'). וזה שאמר 'ישמואל בקוראי שמו', פירוש במה שנקראו בשמו שמואל בעבור הבת קול, הגם דהבת קול לא כיונה עליהם, עם כל זה אהניא להו קריאת שם שמואל לבד להיות נביאים, וזה שאמר 'בקוראי שמו', בזה שנקראו בשמו לבד, קוראים אל ה' והוא יענם. עכ"ל. כן יתן ה' לכל הקוראים בשם נסיכי רוב יושביה, יקראו אל ה' והוא יענם.**

3 ראה רש"י - דברים לב ג.
4 וכלשון הספרי (עקב מט) - **"אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוצה לארץ, היו מצוינין במצות, שכשתחזרו לא יהו עליכם חדשים, משל לאדון שכעס על אשתו ושולח לבית אביה, אמר לה - הוי מתקשטת תכשיטים, שכשתחזרי לא יהיו עליך חדשים, וכן אמר ירמיה (לא ט) 'הציבי לך ציונים' - אלו המצוות שישאל מצוינין בהם."**

הורשת האויב הערבי היושב בבית המקדש

הרב חיים דויזוביץ

סקירת 'משא בערב'

אנו ממשיכים בסדרת המשאות שניבא ישעיהו על אומות העולם, ולאחר שנשא משא קצר על 'דומה', נושא ישעיהו את משאו על 'ערב', הלא הוא - 'מְשָׂא בְעֶרֶב' (כא יג). גם כאן נפרש תחילה את הנבואה על פי מוכנה הפשוט, בטרם נתבונן בפתרונות חזיונותיה.

תחילה מתאר הנביא את חורבן ערב כפי שהוא משתקף בסביבתה - 'בַּיַּעַר בְּעֶרֶב תְּלִינוּ אַרְחוֹת דְּדָן', שהם מן האומות של בני חם (בראשית יז), או מן הלאומים שיצאו מקטורה (שם כה ג), שהם נוודים בארצות המדבר, והוא אומר להם שכאשר תגיעו ל'ערב', לא יהיה לכם היכן ללון כיון שתחרב כולה, אלא 'ביער' אשר 'בערב' תלינו.

כיון שתחרב ערב, יגלו יושביה בארצות המדבר, ועל כן מצוה הנביא - 'לְקִרְאת צְמֵא הַתִּיּוּ מִיָּם' - הביאו מים לפליטי ערב, ואליכם 'יִשְׁבִּי אֶרֶץ תִּימָא' אני מצוה כן, מאחר שבעבר ערב 'בְּלָחְמוֹ קִדְמוּ נִדְד' (יד), נהגו לקדם את הנוודים במדבר בלחם. וכל זאת מצוה הנביא על יושבי ארץ תימא, 'כִּי מִפְּנֵי חֲרָבוֹת נִדְדוּ, מִפְּנֵי חֲרָב נְטוּשָׁה, וּמִפְּנֵי קִשְׁת דְּרוּכָה, וּמִפְּנֵי כְּבֹד מְלַחְמָה' (טו).

אחר כך בפרשה נפרדת, מדגיש הנביא כי החורבן של ערב עומד להתרחש סמוך להתגלות הנבואה על אודותיו - 'כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהֵי בְּעוֹד שְׁנָה כְּשֵׁנִי שְׂכִי וְכָלָה כָּל כְּבוֹד קִדְר' - [מלאומי ערב, על שם בנו השני של ישמעאל (בראשית כה יג)] וְשָׂאָר מִסְפַּר קִשְׁת גְּבוּרֵי בְּנֵי קִדְר יִמְעָטוּ כִּי ה' אֶל־לֵהִי יִשְׂרָאֵל דְּבַר' (טז-יז).

ישיבת הערבים במקום המקדש לאחר תחילת הגאולה ונפילתם לאחר החזרה בתשובה

למרות שהנביא אומר מפורשות, שהנבואה תתקיים קרוב לימי אמירתה, הרי שמדברי חז"ל אנו למדים שהיא מכוונת גם לאחרית הימים,

'בַּיַּעַר' שהוא מקום המקדש - 'בְּעֶרֶב תְּלִינוּ' - הערבים לנים ויושבים בו. ומדגיש, שמדובר בבני ישמעאל שהם 'אַרְחוֹת דְּדָנִים', כפי שחז"ל (בירושלמי שם) דרשו זאת, כמו 'דודנים', כיון שבני ישמעאל הם בני דודים לבני ישראל.

ומזהיר הנביא את הערבים היושבים בארצות ערב וישמעאל, אשר 'תימא' הוא אחד מבני ישמעאל (בראשית כה טו), שקרובה מפתם לבוא, והוא משום שהזמנים השתנו, ומעתה 'לקראת צְמֵא הַתִּיּוּ מִיָּם' - מקרא זה מתפרש בדברי חז"ל (תענית ז) על התורה, והיינו שבני ישראל הולכים ושבבים לה' וצמאים לתורה, ולקראתם הביאו את התורה כדי להרוות צמאונם. וכן 'בְּלָחְמוֹ קִדְמוּ נִדְד', כלומר, בלחמה של תורה קדמו את הנוודים מן הגלות חזרה לארץ.⁶

הנביא הולך ומסביר מדוע נקרא ישראל החוזר לארצו בשם 'נִדְד' - 'כִּי מִפְּנֵי חֲרָבוֹת נִדְדוּ מִפְּנֵי חֲרָב נְטוּשָׁה וּמִפְּנֵי קִשְׁת דְּרוּכָה וּמִפְּנֵי כְּבֹד מְלַחְמָה'. כלומר, ישראל נוודים לארצם בגאולה האחרונה בגלל מלחמות כבדות ונוראיות במקום מושבותיהם בגלות, כפי שתיאר גם יחזקאל בנבואתו על מלחמת גוג ומגוג - 'מִיָּמִים רַבִּים תִּפְקַד בְּאַחֲרֵית הַשָּׁנִים, תָּבוֹא אֶל אֶרֶץ מְשׁוּבַת מַחֲרָב, מְקַבְּצַת מַעֲמִים רַבִּים, עַל הַר יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיָה לְחֶרֶב תָּמִיד, וְהָיָה מַעֲמִים הוֹצֵאָה וְיִשְׁבּוּ לְבִטָּח כְּלָם'. 'משוובת מחרב' היינו שיושביה שבו אליה בגלל החרב שאכלה בהם, כמו שפרש בתרגום יונתן (שם).

כיון שישאל שבים לתורה ולה' א-להיהם, מתריע הנביא בפני יושבי קדר הערבים המצרים להם ולנים בבית מקדשו, שקרובה נפילתם ושבירתם - 'כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהֵי בְּעוֹד שְׁנָה כְּשֵׁנִי שְׂכִי וְכָלָה כָּל כְּבוֹד קִדְר, וְשָׂאָר מִסְפַּר קִשְׁת גְּבוּרֵי בְּנֵי קִדְר יִמְעָטוּ כִּי ה' אֶל־לֵהִי יִשְׂרָאֵל דְּבַר', וזאת לקראת בנין המקדש הממשמש ובא, שיבנה במהרה בימינו, אמן.

וזה לשון פרקי דרבי אליעזר (פרק ל) - "היה רבי ישמעאל אומר - שלש מלחמות של מהומה עתידין בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים, שנאמר 'מִפְּנֵי חֲרָבוֹת נִדְדוּ', ואין 'חרבות' אלא מלחמות! אחד 'בַּיַּעַר בְּעֶרֶב', שנאמר 'מִפְּנֵי חֲרָב נְטוּשָׁה'. ואחד בים, שנאמר 'מִפְּנֵי קִשְׁת דְּרוּכָה', ואחד בכרך גדול שברומי, שהוא כבד משניהם, שנאמר 'מִפְּנֵי כְּבֹד מְלַחְמָה', ומשם בן דוד יצמת, ויראה באבדן של אלו ואלו, ומשם יבוא [בן דוד] לארץ ישראל".⁷

אם נתבונן בהקשר משא זה, במיקומו לאחר 'משא דומה' שבו התבאר שהגאולה העיקרית מובטחת מכל מקום, והשלמתה תהיה על ידי התשובה, כפי שהתבאר במאמר הקודם, ומאחר שנבואת 'משא בערב' מכוונת גם היא לאחרית הימים, הרי שניתן להבחין כאן בסדרי הגאולה. ניזכר⁸ נא במאמרים הראשונים בסדרה זו, שם התבאר בהרחבה, שכאשר הגאולה באה רק בגלל ההבטחה, שהיא כאשר ישראל הם במצב של 'לא זכו', והם אינם נגאלים אלא כיון שהבטיחנו ה' א-להינו שלא יטשנו, א"אז הם נגאלים תחילה בממד הגשמי, אחר כך מתחיל תהליך של שיבת ישראל לה' א-להיו, ורק אז נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים. יתכן, כי בדרך זו תתפרש כמין חומר גם נבואה זו, כשהיא מקבלת משמעות ייחודית לאור המציאות המתקמת.

הפסוק הראשון בנבואה זו היא - 'מְשָׂא בְּעֶרֶב בַּיַּעַר תְּלִינוּ אַרְחוֹת דְּדָנִים'. בתלמוד ירושלמי (תענית פרק ד הלכה ה) פירשו משמעות 'ביער', שהכוונה ל'יער הלבנון' שהוא בית המקדש (ראה יומא טז), והכוונה היא כי אלה שהיו לנים ושוהים במקדש, לנים כעת בערב בדרכם גלות בבל.⁹

לפי דרך המדרש, המייעד את הנבואה גם לאחרית הימים, יתפרש המקרא על עת הגאולה הבאה במצב של 'לא זכו', והמקרא מתאר, כי בימים אלה, בטרם שבים ישראל בתשובה, עדיין

1 יצוין, כי "חֲרָב" [חָרַב] בערבית פירושו "מלחמה".
2 הארבעה ספרו 'מעייני הישועה' (מעייני איתור ח) כותב על מאמר זה - "אפשר לומר, שאחרי אבדת הנוצרים על ידי הישמעאלים, יבוא עוד הישמעאלים על ארצות הנוצרים ויגיעו עד רומי ויחריבוה... כי שתי מלחמות הראשונות בים ובשדה [התינה] כאשר יהיו סמוך לירושלם, ואחר חרבן הנוצרים בכללותם, אז יעשו הישמעאלים על ארצם כמו שהנוצרים עשו על ירושלים". יעוין שם.
3 כדברי המדרש הידוע (תנחומא יתרו ח) - "אמר רבי יהושע בן לוי, כשהגלה נבוכדנצר הרשע את ישראל לבלב, היו כפותים ידיהם מאחוריהן, נתונים בשלשלאות של ברזל, והולכים ערומים כבהמות. כיון שעברו על בני ישמעאל, אמרו להגמונות שעליהם, עשו עמנו חסד ורחמים, והעבירונו על אחינו בני ישמעאל דודנו, וכן עשו. יצאו בני ישמעאל לקראתן, הוציאו להן פת מלות, וציר עמה, הביאו נודות רקים וצבעום במים, ותלאום בשערי אהליהם. כשראו ישראל כך, נתישבה דעתן, היו סבורין שהן מלאין מים. אמרו להן, אכלו פת תחלה, ואחר כך נביא לכם מים, אכלו את הפת, באו ואמרו לא מצאנו מים, והן נושכין בשיניהם באותן נודות, ונכנסו רוח חמה לתוך מעיהם ומתים, שנאמר 'משא בערב בערב יבוער בערב תלינו ארחות דדנים', מהו 'משא בערב', משאי קשה על בני ערב אמר להן, כזה 'ארחות דדנים' [כן] דרכן של אחין לקבל בני דודיהן? בנוהג שבעולם, הבא מן הדרך מקדימין לפניו לחם ומים, שנאמר 'לקראת צמא התיי מים', ואתם, 'יושבי ארץ תימא', בלחמו קדמו נודד, ואתם אין אתם יודעים 'כי מפני חרבות נדדו מפני חרב נטושה מפני קשת דרוכה מפני כובד מלחמה".
4 יצוין, כי חז"ל (תענית שם) מקבילים פסוק זה אל הפסוק הנאמר בנחמת 'עניה סערה' - 'הוי קל צמא לכו למים ואפשר אין לו כסף לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלאו כסף ובלאו מחיר יין וחלב' (ישעיהו נא א). במאמרנו למען ציון לא אחשה' בקונטרס 'נחמו נחמו עמי' על שב דנחמתא, התבאר כי פסוק זה מבטא את הקריאה הראשונה לעם הצמא לדבר ה' לשוב אליו ואל התורה, ושהיא סוללת את הדרך להשלמת הגאולה בקומתה הגשמית והרוחנית, שבמרכזה בנין המקדש, כפי שהתבאר שם.
5 כמו שנאמר - 'לכו לחמו בלחמי וישתו ביינן מסכת' (משלי טו ה), ראה תגינה יד.
6 אפשר, כי 'בלחמו' מתפרש גם במשמעות 'מלחמה', והוא קובלנא על הערבים שהם 'יושבי ארץ תימא', כי תחת אשר יקדמו את פני ישראל הנווד חזרה לארצו בכבוד ובהכנעה, קבלו אותו במלחמה.
7 יתכן, שזוהו גם הסבר מדוע הם נגאלו במצב של 'לא זכו', כי גאולה זו באה כאשר 'ראה ה' את עוני ישראל מורה מאד ואפס עצור ועזוב ואין עוזר לישראל' (מלכים ב יד טו), כמבואר בשירת האזינו - 'כִּי דִין ה' עֲמוֹ וְעַל עֲבָדָיו יִתְנַחֵם כִּי יִיָּאֵה כִּי אֶזְלַת יָד וְאָפְסָ עֲצוֹ וְנָעוּב' (דברים לכו לו), וכפי שהתבאר בהרחבה במאמרנו בסדרה זו (גליון ו - ניסן תשפ"א).
8 מתאר-זמן זה יתפרש כנראה רק אחר שיתקיים, כמו מרבית תיאורי הזמן שבדברי הנביאים, כמו ארבע מאות שנה של גלות מצרים, שבעים שנות גלות בבל, ועוד כיוצא בהם.

דרישת ציון

אני באופן אישי מתעסק [ועכ"פ מאוד מתעניין] זה זמן רב בעניינים שמשמש חופסים לענייני קדושת ציון, אבל לא לגמרי ברור לי האם באמת מדובר באותה דעה.

אשמח לדעת זאת. אם יש מישהו שאני יוכל לברר את זה אתו - אשמח לעשות זאת.

י.ד., אלעד.

הרב מיכאל שפירא

במענה לשאלת הרב י.ד., האם קדושת ציון מקדמת שיטה מסוימת באופן מעשי, או שהיא רק מציפה את העניין ולה' הישועה? אנסה לענות בסיפור:

מספר בזכרונותיו הרב יצחק מאיר לוי ז"ל, נשיא 'אגודת ישראל': זוכרני אסיפה סגורה ומצומצמת אחת לפני פתיחת הכנסיה הגדולה הראשונה בחדר מיוחד, בה השתתפו החפץ חיים, מו"ח האדמו"ר מגור, האדמו"ר מטשורטקוב, האגון רבי חיים עוזר, רבי יעקב רוזנתי, הרב ד"ר פנחס כהן ואנוכי. אני זוכר בין השאר, כי החפץ חיים אמר שאגודת ישראל אינה צריכה לדבר על אחרים, אלא על עצמה. הוא לא מסכים, אמר, להגדרה של 'מזרחיסטים' 'ציוניסטים' ו'בונדיסטים', אלא ההגדרה צריכה להיות: 'יהודים קרים כקרח', 'יהודים קפואים', 'יהודים פושרים', 'יהודים חמים', ו'יהודים לוהטים'... (הובא בספר 'הכנסיה הגדולה', עמ' 30, ובנסח אחר קצת הובאה אמרה זו בכתבי הגרמ"מ שוליינגר).

לעני"ד באמירת קודש זו ממרנת החפץ חיים טמון לקח עמוק, והרבה יש ללמוד ממנה. החלוקה הידועה במחוזותינו בין קהלים שונים ושיטות שונות, עם כל צד האמת שבדבר, הרי במבט גבוה מאספקלריא מרוממת כשל הכון הגדול זצ"ל, נראית אחרת לגמרי. שם, אין מדידה לפי קהילה, מגזר או עדה מסוימת אליה השתייך בחייו. שם החלוקה היא: כמה בער לך כבוד שמים? כמה ענין אותך היהדות שלך? התורה הקדושה? האם יהדותך, חייך היהודיים היו בגדר 'פושרים' כבינוני, לא לכאן ולא לכאן, או שמא התעלית מעל שטף השגרה הזורמת, שמא בער בך משהו שלא נתן מנוח, האם היית 'חס' לקב"ה? ואולי יותר מכך, גם היית 'בווער' למלך? או שמא, ח"ו התקררת, נתת לתאוות לבך לסחוף את אישיותך מטה, והצטננת, וגם בזה יש דרגות - 'קפוא' ו'קר כקרח'...

לעני"ד, המייחד את ידידי ופעילי 'קדושת ציון', שכידוע אין כולם מאוגדים באותה מסגרת קהילתית, עדתית ומגזרית, אלא היא חתר-פרופיל של כלל העדות והמגזרים של יראי ה' כפשוטו ממש - אשכנזיים וספרדים, ליטאים וחסידים, בעלי תשובה עם חרדים בני הישוב הישן מכמה דורות, עולים חדשים וותיקים וכן יהודים יראי ה' שאינם רואים צורך להיות מקוטלגים - המאגד את כולם יחדיו הוא הנקודה הזו - יהודים בווערם.

אין שום שיטה מסוימת המשמשת כ'מצע' ל'אנשי קדושת ציון' [אם יש כזו הגדרה...]. אחד הגיעי לשם מיאם הבנים שמחה, ואחד מה'חומש רש"י' שלו... זה מכתבי הגר"א זצ"ל ואחר מספרי מאורי החסידות. אבל דבר אחד מאחד את כולם - היציאה מאזור הנוחות, הנכונות לעשות דבר נגד הזרם, נגד הנטייה הטבעית, נגד היצר הרע

הציונות ברחה מה' ויהי סער גדול והאניה חשבה להשבר. אך הפתרון לא יהיה לברוח שוב מלפני ה'. הפתרון יהיה לדעת שהסער הגיע בדיוק בגלל הברירה הזו.

התרשישים אליהם מנסים לברוח נמצאים בכל פינה. הם נמצאים ברצון להקים מדינה ככל העמים. ליצור עץ מנותק משורשיו. והם נמצאים גם בעצימת העיניים, בשינה בירכתי הספינה. [שינה ממש אמרו - מלאה בחגיגות קדושות ומרוממות, בבין הזמנים מלא אטרקציות, ובפוליטיקות פנימיות עסיסיות].

"כי האדם חושב כמה פעמים לייאש את עצמו שאין יכול לתקן בשום אופן ועל כן יתנהג תמיד באופן אחד, ואם יגזור עליו הקדוש ברוך הוא למות ימות. אבל טעות הוא, שסוף דבר יהיה, כל מה שהקב"ה רוצה מנפשו שיתקן מוכרח הוא לתקן, ויבוא עוד פעם ופעמים לעולם הזה ובעל כרחו יוכרח לתקן, ואם כן למה לו כל העמל למות ולסבול חיבוט הקבר ושאר צרות ולחזור עוד הפעם, וראיה מיונה, שהקב"ה רצה מאתו שילך וינבא, והוא מייאן בזה ונס לים, מקום שלא ישרה עליו עוד השכינה לנבאות כידוע, וראינו שנטבע בים ונבלע בדג והיה שם במעיו כמה ימים, ולפי הנראה בודאי לא יכול להתקיים דברי ה' יתברך, ומכל מקום ראינו שסוף דבר היה שרצון ה' יתברך נתקיים וילך וינבא. כן הוא האדם בעניניו. וזהו שאמרו בבות - 'זאל יבטיחך יצרן שהשאלו בית מנוס לך, שעת כרחו אתה נוצר וכו' " (משנה ברורה, שעה"צ תרכ"ו).

כן היא גם האומה בעינינו. סוף דבר רצון ה' יתברך יתקיים, שאין יכולים לברוח מה' יתברך. סוף דבר רצון ה' יתברך נתקיים - ומליוני יהודים מארצות הגולה מתגוררים בארץ נחלתנו. סוף דבר רצון ה' יתברך נתקיים - נטעו כרמים בשומרון, וירושלים פרוזת יושבת וילדים וילדות משחקים ברוחבותיה.

סוף דבר רצון ה' יתברך נתקיים - והתורה שגלתה לארץ שנער חזרה לארץ הצבי, ומציון יוצאת תורה.

ואין יכולים לברוח מה' יתברך. השבר הגדול של הציונות הוא הסער הגדול בים. הסעסע החברתי - הקטסטרופה הגדולה - היא האניה שמחשבת להשבר. ובשלנו הסער הגדול הזה. כי אנו בורחים מלפני ה'.

זה הזמן לדרישה הטהורה. לדרישת ציון. לא לרדת ולברוח לתרשיש. כי אם ללכת ולקרוז את הקריאה אשר ה' דובר אלינו - קומו ונעלה ציון.

ל'קדושת ציון' יש השקפה סדורה? משהו מעשי? או רק הצפת העניין?

שלום וברכה.

רציתי לשאול האם ל'קדושת ציון' יש איזה השקפה סדורה?

כלומר, האם 'קדושת ציון' באה לקדם איזו השקפה סדורה על העניין, או שהיא בעצם מציפה את העניין הכללי של ישוב ארץ ישראל מדינה על-פי תורה וכו' מכל מיני זוויות?

ניתן לשאול זאת כך - האם יש משהו מעשי ש'קדושת ציון' מקדמת?

מה הפועל יוצא של כל הדיבורים הללו? האם 'קדושת ציון' מנסה לקדם איזו אג'נדה ברורה ומעשית, או שמא היא מעונינת באופן כללי מאוד להציף את העניינים הללו, ולה' הישועה.

ממה אנו בורחים?

בס"ד

לכבוד הגליון הנכבד קדושת ציון,

אשמח אם תוכלו לפרסם את מאמרי הרצו"ב. בתודה עמוקה על הבמה החשובה,

ראובן ליינער

תרשישים

ביום הכיפורים בשעת מנחה, אנו מקבלים מסר משמעותי ביותר הנוגע למצוות היום, מצוות התשובה. יונה נביא ה' אינו חפץ לקיים את נבואת ה', אז הוא בורח תרשישה. אם הוא יהיה מחוץ לארץ הקודש, על האדמה הטמאה, כך סבר, לא יצטרך לקיים את הנבואה. אולם יד ה' וההשגחה העליונה טופחת על פניו, והמסקנה שיוצאת היא, שמגזרת ה' יתברך לא ניתן לברוח. כדי להבין בשל מה הסער, אצרך כאן דברים שכתב פוליטיקאי ידוע, ואלו דבריו:

"בתשפ"ד הקיץ הקץ על חלום הלאומיות האזרחית הציוני שלנו. בתחילת השנה חטפנו את אם כל הפוגרומים שלהם הורגלנו כקהילות בגלות. ומיד התברר, שלמרות כל חיל האוויר, הטכנולוגיה המתקדמת ומפעל הטקסטיל - אין אנו מסוגלים להגיב כאומה ריבונית. בעוד חודש ימנו החטופים שנה במנהרות, ויישובי הספר שנה לגלותם מביתם. כמה דקות מהגבול נמצא אויב נחות מכל בחינה, והחטופים נרצחים לאיטם בזה אחר זה והגולים מתייאשים מהשיבה לביתם. למה? כי הניסיון הציוני נכשל. אין דבר כזה 'אומה יהודית אזרחית' על בסיס טריטוריאלי בלבד, ולכן גם לא יכולה להיות לפיקציה הזו מדינה. אם אחדם טיבי ישראל, אז אין דבר כזה ישראל. ואם בגן הילדים הישראלי אין יותר אבא של שבת ואמא של שבת וגם אסור להגיד 'שבת שלום' כי זו הדתה, אז אין דבר כזה 'ישראליות'. וכשהלא-אומה הזו פגשה את השבעה באוקטובר, התברר סופית שחזרנו להיות קהילה. וקהילה לא מנצחת מלחמות, קהילה פודה שבויים..."

אני מאמין, שאלו מילים לא פשוטות עבור אותו פוליטיקאי. לא קל לאדם לברר בצורה כה גלויה וחד משמעית על התנפצות החלום שעל ברכיו נולד וגדל. הוא בודאי מכוון לתהליך עמוק יותר, לנסות לחלום שוב, לטוות אקספרימנט חדש. אבל כעת הוא בקו השבר. הקטסטרופה הנוראית אליה מושכים גורמי קיצון בחברה הישראלית מאיימת להחריב כל דבר בנוי. נורא. הוא מדבר על אומה יהודית אזרחית על בסיס טריטוריאלי בלבד. שזו פיקציה.

זו דמותה של הציונות החילונית, וכיום ניתן לקבוע כי היא קרסה בקול רעש גדול ומדמם.

מאידך, יהיו בציבור החרדי אולי מי שייגידו - 'אמרנו לכם, אולי גם יתלו ברחוב תמונות של רבנים עם כמה ציטוטים. על הדרך ישכחו אלו את המשך המסקנה של אותם אלו שאמרו, שציונות בלי יהדות אין לה קיום, אבל גם אמרו שהדרך היחידה היא לעשות זאת על פי תורת ה'. אם כי קשה לי להאמין שיהיה מי שיתלה מדועות עם דמותו של הולכת העברי, עם מסקנה - אילו הייתה מדינה ההולכת בשם ה', לא היינו נופלים לפי פחת גשמית כזו, כשעל פחת רוחנית, על חילונית דורנו, מי בכלל מדבר.

אך איפה הניסיון להבין את דבר ה'?

כשיונה ברח תרשישה מלפני ה', היה סער גדול והאניה חישה להישר. וידע הוא, כי בשלל הסער הגדול הזה.

הייתה שם מסקנה ברורה:

מפני ה' לא בורחים.

של 'ראש קטן', ועצימת העין אל מול המלעיגים מעבודת ה'.

יש מדרש ידוע על אברהם אבינו: 'משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה זו בלא מנהיג? הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו אני הוא בעל הבירה. כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקדוש ברוך הוא ואמר לו אני הוא בעל העולם' (בראשית רבה ט א).

כל אדם ברגע מסוים, מגיע לרגע הזה של ראית הבירה דולקת, אולם רק אחד היה תמה, דורש ומבקש - 'תאמר שהבירה הזו בלא מנהיג?? ועליו מציץ בעל הבירה ואומר - אני הוא.

אצטט כאן קטע קצר מתוך ביאורו הנרחב של הסה"ק נועם אלימלך בפרשת העקדה: **'אברהם אבינו ע"ה כאשר אמר לו השם יתברך קח את בנך כו' והעלה לעולה. היה מתחיל לבו לבעור כגחלת אש ושלחבת'** [יעו"ש כל הבאור העמוק ואכמ"ל]. יהודי של 'קדושת ציון', כאשר הוא פותח סידור

בבוקר ואומר - 'צו את בני ישראל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, אֵת קֶרְבְּנֵי לַחֲמֵי לְאִשֵּׁי רִיחַ נִיחֻחַי תִּקְטְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְמוֹעֲדוֹ' - לבו מתחיל לבעור! הכיזד, כיצד זה כבר קרוב לאלפיים שנה אנו קוראים פסוק זה, מצוה קדושה זו, משננים אותה בכל יום קודם התפילה - ועדיין איננו עושים? ולא רחוקים אנחנו, קרובים מאד, מרחק נגיעה... האמנם, לא נוכל כבדך אבינו?? כי רחוקנו ממך בעוונותינו, עד מת? זה המאחד של 'אנשי קדושת ציון', אֲשֶׁר נִגְעוּ-לָהֶם בְּלֶבָם (שמואל א' ו).

להודות על הזכות אבל להבין שיש גם חושך

לכבוד רבני המערכת ה"ו

אודות מאמרו של הרב מלובצקי שליט"א (גליון 77 - שמור את חודש האביב) - מאמר נפלא! ב"ה - אכן, ההודאה על חלקנו בארץ חמדה, ובדור הגאולה, צריכה להיות עמוד מרכזי בכל

החיים שלנו. ראוי לציין, שהרב בנדר זצ"ל - כנראה הכי גדול בברסלב בדור הקודם - אמר שכל התבודדות צריכה להתחיל בהודאה על הזכות להיות בארץ הקודש, וק"ו לחיות בירושלים ת"ו.

אבל יחד עם זאת, אני לא רואה סתירה מהותית בהבנה שאנו חיים מבחינה מסוימת גם בדור חשוך מאוד, ה' ירחם. [ברור שישנה סתירה - אבל ככה זה היהודות שלנו בהרבה דברים]. זה לא אומר לרטון על הענין, אבל זה כן אומר להתבדל, ולבחון כל צעד שלנו ביחס לאחינו הטועים [וגם הטועים בתוך המחנה שלנו].

אדרבה, אני רואה את זה בתור הנקודה המבדילה אותנו בין המחנה הדתי לאומי, שממעט לצעוק [ביחס לחרדים] על שמירת עיניים, התבדלות, אקדמיה ושאר הנושאים העומדים על האגנדה החרדית.

ה' יתחנו תמיד בדרך האמת והטוב והשלום. **הישעו.**

פיה של ארץ ישראל

קומות רבות, ואולי כמה הרים ברקע עם חציבות ועם כבישים ופסולת בנייה. אין לו המרחב שהיה פעם, גם לא האויר, וזאת משתי סיבות - א. זיהום אויר. ב. ברגע שיש בנינים רבים גבוהים וצפופים, הם חוסמים את משב הרוח הטבעי שהיה אמור להיות במקום. זו גם הסיבה לכך שבעבר היה פחות צורך במזגן... [בנוסף לכך שהבגדים שלבשו אבותינו יותר התאימו לאקלים בארץ].

מי שרוצה מוזמן לתור בארץ ביהודה ושומרון, בצפון ובגולן ולהנות מהיופי האמיתי של ארץ ישראל. מה שהיום מוכרז כשמורת טבע או מוכר כאזור פסטורלי בארץ היה בעבר נחלתם של רוב תושבי הארץ. העיר היהודית העיקרית, הייתה העיר ירושלים, כשמטרת מציאותה כעיר הייתה מרכז רוחני יהודי. שם שכן בית המקדש, בית המלוכה, הסנהדרין, הכניס, לייים וישראלים מיוחסים, ולשם הנתקבץ כל עם ישראל בהמוניו שלש רגלים בשנה.

עוד נתון משמעותי - כיום אין יכולת המרחב וההליכה שהייתה פעם. כל מקום מוקף בגדרות של כל מיני תחומים ואזורים, כמו גם בכבישים, מה שמגביל את יכולת התנועה החופשית והמודעת. אנו לא חיים את המרחב כמו שחיו אותו בעבר. בעבר, יהודי בארץ ישראל - כל ארבע רוחות השמיים היו פתוחות בפניו. הוא חש את המרחב בצורה שונה וטובה בהרבה מאיך שאנו חשים אותה כיום.

סוף דבר: כיום אנו בכלל לא מכירים וחיים את נופי ארץ ישראל כמו בעבר.

אולם זאת זכינו, והתקיים בנו דברי דוד המלך ע"ה - "אין פרץ ואין יוצאת ואין צווחה ברחובותינו", ש"בה יש שלווה בבתינו החרדים לדבר ה', בצורת החיים שלנו שאיננו רודפים אחרי מותרות ובצע כסף, ובשלום במחוזותינו בזכות שמירה עליונה ודרך התורה שמטיבה ומוליכה אותנו בדרך של שלווה ושלווה.

בברכה, שמואל פרץ

גם ים המלח רחוק הרבה מהמפלס שלו בשנים קודמות.

ועל כל זה יש להוסיף, שבאמת המציאות שהייתה בזמנים קודמים, בהם עם ישראל היה על אדמתו, אינה כמו היום. חז"ל מדברים אודות היבול הרב והאיכותי שהייתה הארץ מוציאה, ואמנם גם כיום יש יבול טוב בארץ ישראל [ולצערינו הוא מיוצא לחו"ל ואנו משלמים על היבוא של פירות מחו"ל לכאן]. עם כל זה, אין זה שווה למה שהיה בזמנים קדומים.

וכאן אני מגיע לנקודה העיקרית - צורת המגורים שלנו כיום שונה ביותר מצורת המגורים של אבותינו. החקלאות ועבודת האדמה, שבעבר היו נחלתם של כל משפחה, נעדרת לגמרי מחיינו. משמעות הדבר, שאין חיבור לטבע. וזאת, כי עבודת האדמה אינה רק העבודה הטכנית בפועל, אלא היא מלווה בתפילה לצמיחת היבול בשמחה בקצירת היבול ובחיה אותה חווה רק מי ישל לו שדה. אמרו חכמים - כל מי שאין לו קרקע אינו אדם, וגם מעגל החיים של האדם נע סביב זה. בתקופות בהן לא היו עבודות אדמה, כגון בחדשי החורף, היה האדם נח ומתעסק בענייניו האחרים. עבודת האדמה, לפחות בחלקן, לא דרשו טיפול אינטנסיבי יום יום, כמו להבדיל העבודות המלאכותיות של היום. גם עצם החיבור של האדם עם השדה והאדמה נתנה לו יציבות ורוגע.

כיום, הישוב היהודי בארץ מתרכז בהרבה באזור רצועת החוף (גוש דן והסביבה), כשבעבר, רוב הישוב היהודי היה באזור ההר [ושמעת, כי שמונים אחוזים מהסיפורים בתנ"ך התרחשו באזור ההר].

צורת המגורים כללה בתים צמודי קרקע, כשלכל אחד הייתה נחלת אבותיו סביב ביתו. לא היו צריכים מבנים רבי-קומות צפופים, המאבדים את המרחב ואת החיבור לטבע ומצריכים מערכת שלמה של צורת חיים מלאכותית.

כל אחד מעמנו כיום הגר בעיר - הנוף של ארץ ישראל שהוא מכיר זה בנינים צפופים עם

כיום אנו בכלל לא מכירים

רציתי לחדד כמה עניינים שלא הובהרו מספיק לדעתי במאמר האם ארץ ישראל היא היפה ביותר (גליון 76).

הכותב שם העלה מספר טיעונים על כך שיש לכאורה מקומות יפים יותר בעולם כדוגמת שווייץ.

בין דבריו כתב, כי ארץ ישראל היא נורמלית, ומה שאנשים מחפשים בחו"ל זה דברים לא נורמליים. נופים אלה - יפים לראותם באופן חד-פעמי, אך אינם באמת מתאימים לחיים ולמגורי קבע, ולא ניתן לבסס שם חיים איכותיים. לדוגמה הובא, ששווייץ - הריה אמנם מאוד יפים בקיץ כשבכל המקומות חם ושם יש מזג אויר נעים עם נוף ירוק ופורח וטבע הבריאה, אך בחורף לא ניתן לחיות שם אם לא צמודים לחימום.

עוד העלה שם שאלה, איך יכול להיות שבחוץ לארץ יש אזורים שיש בהם יופי שקט, דבר שלא נמצא בארץ, ועל זה ענה, שיש בזה בוודאי גם חסרונות, כדוגמת תשובת הגמרא פסחים על שאלתה "מפני מה אין פירות גינוסר בירושלים... מפני מה אין חמי טבריא בירושלים".

לדעתי, יש עוד מה להוסיף דברים שלא נאמרו במאמר.

קודם כל, אין זה סוד, שמבחינת הטבע של ארץ ישראל, מה שהיה בעבר אפילו לפני מאה שנה - רחוק ממה שקיים היום.

מה שהיו שהכתירו בתואר 'הריאות של ארץ ישראל' - יער הלבנון, כבר שנים רבות שהוא אינו מה שהיה בימי קדם, מלבד מספר מצומצם של עצים עתיקים. נחלים רבים שהיו בעבר בארץ אינם מתקרבים למצבם בעבר, [יש תמונות של נהר הירדן מהתקופה הבריטית, בה נראה המפלס גבוה בכמה מטרים טובים מהיום], רבים אחרים יבשו או נוצלו לצרכים טעשייתיים, הכנת רחוקה הרבה מהמפלס שלה בעבר [גם כיום שהיא כאילו מלאה - זה לא מדויק, כי מצד שני היא גם סגורה ואינה מוליכה מים לירדן כבעבר].

אויבי ה'

יותר מפעם אחת יצא לי לדבר עם ידידים על ערבי פלוני שנהרג וכדומה, והפטרתי לתומי בלשון הפסוק - 'כן יאבדו כל אויביך ה'.' נשאלתי בפליאה -

אויבי ה' למה?

בשלמא 'אויבינו', אבל אויבי ה' - מהיכחי תיתי? והרי אינם עובדים עבודה זרה... אמרתי: וכי עבודה זרה היא העבירה היחידה?...

ואתה על במותימו תדרך

לכבוד 'קדושת ציון',

רציתי להעלות את הנושא של אויבי ה' מול עמ ה'.

הייתי סבור שאחרי חצי שנה של מלחמה, כי הענין יהיה ברור יותר אצל יראי ה', אבל לצערי לא כך היה.

אמרתי להם: שמתם לב? אויבך! ומשנאך!
למה הם נקראים כך? בגין 'עבודה זרה'...? ממש
לא.

הסיבה היא: "על עמך וערימו סוד ויתעצו על
צפוניך. אָמרו לָנוּ וּנְכַחֲדֵם מְגוֹי וְלֹא יִזְכָּר שֵׁם
יִשְׂרָאֵל עוֹד".

ולמי שעדיין תמה – מדוע אויבי ישראל 'זכו'
לתואר אויבי ה' ומשנאו – הרי אסף ממשיך ברוח
קדשו ומסביר –

"כִּי נִעְצָו לִבְ יַחֲדוּ, עֲלֶיךָ בְּרִית יִכְרְתוּ.
לֵאמֹר: מִי שֶׁמָרַע לְיִשְׂרָאֵל – נִלְחַם בַּקַּב"ה
בְּכַבּוֹד וּבַעֲצוּם!

פעם אחרת ספתי בהנאה על עליונות מסוימת
שהזדמנה לי בס"ד, לעיני הערבים ימ"ש, שהושפלו
באיזה מעמד. דברתי על גאווה יהודית.

אמרו לי [בניגון של 'סדר מוסר']: אתה מדבר
מתוך מידות רעות, גאווה ורשעות...
אמרתי להם: זה הרי פסוק מפורש (דברים לג)

- 'אֲשִׁירֶךָ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ עִם נוֹשָׁע בְּיָדוֹ מִגֵּן עֲרֹךְ
וְאֲשִׁיר חֶרֶב גְּאוֹתְךָ וְיִכְחָשׁוּ אֲיֹבֶיךָ לָךְ וְאָתְּךָ עַל
בְּמוֹתֵימוֹ תִּדְרָךְ!

כמוכן, אמרו לי: הכוונה לדרוך על במות של
עבודה זרה...
אמרתי להם: תהיו בריאים. במות של עבודה זרה
צריך לשבור, לא לדרוך עליהם. תקראו את הפסוק
מתחילתו.

וגם, תראו במגילה (ט.ז.): "כי סליק [מרדכי, על
הסוס] בעט ביה [בהמן]. אמר ליה לא כתיב לכו
(משלי כד ז) 'בנפל אויבך אל תשמח'?" [כנראה גם
המן דאג למידת הגאווה שבצבצה אצל מרדכי...]

אמר ליה: הני מילי בישראל, אבל בדידכו כתיב
(דברים לג כט) 'זאתה על במותימו תדרוך!'
מסתבר, שהבעיה מתחילה הרבה קודם. לא

בהכרת האויב, אלא בהכרת עצמנו ומעלתנו.
לדאבונו, בשנות הגלות היינו טרודים
בהישרדות בסיסית – וממילא שכחנו את מעלתנו
ואת תפקידנו הלאומי כעם ה'.

אם אנחנו לא מייצגים את הקב"ה בעולמו –
באמת אין סיבה שהאויב יקרא אויב של ה'. גם אין

לנו היתר לשמוח במפלתו, מאי חזית דדמא דידך
סומק טפי...!

ומשכך, אנשים מסרבים להאמין – עד כדי כך?
האם באמת עם ישראל בכללותו מייצגים את
הקב"ה בעולמו? האם אכן המלחמה בעוה היא
מלחמה בה'?

אני חושב, שצריך לחדד את הנקודה שוב ושוב:
עם ישראל אמור להוביל את העולם כולו אל
תכליתו – כבוד ה' ומלכותו. מי שפוגע בהם – פוגע
ב'חייילים' של הקב"ה. העליונות שלנו על אומות
העולם היא בסיסית ומובנית בסדר העולם מאז יום
מתן תורתנו הקדושה, שאז נאמר 'אֶתְּם תִּהְיוּ לִי
מִמְלַכֶּת פְּלִינִים וְגוֹי קְדוֹשׁ'.
העולם כולו, וקל וחומר שלומי אמוני ישראל,
חייבים להכיר בזה בהקדם.

למרות שאינני נמנה על 'חסיד' האגודה, סבורני
שגליון 'קדושת ציון' הוא המתאים לעסוק בענין זה,
ואשמח אם תחדדו את הדברים כדרכה של תורה.
ובמהרה יקויים בנו:

"בְּעֵת הַיּוֹם אֲבִי אֶתְּכֶם וּבְעֵת קִבְּצִי אֶתְּכֶם כִּי
אֶתְּן אֶתְּכֶם לְשֵׁם וּלְתִהְיֶה לְכָל עַמֵּי הָאָרֶץ, בְּשׂוֹבֵי
אֶת שְׂבוּתֵיכֶם לְעֵינֵיכֶם אֲמֹר ה'".

ברכה
זבולון בן יעקב, בני ברק

שאלה שאינה קשורה בפוליטיקה
במדור 'בית המדרש' בגליון 76, תחת הכותרת
'בלי כל זיקה לציונות', הבאתם דברים שמישהו
אמר על הגאון רבי מרדכי סאוויצקי זצ"ל, שהיה
נערץ על חוגי העדה החרדית ודומיהם. להלן
ציטוט מתוך 'דעת תורה' שכתב הר"מ סאוויצקי
זצ"ל בשעתו, כאשר נתעורר רעיון הסכמים עם
מצרים והחזרת שטחי סיני.

"החזרת שטחים לערבים, היא שאלה שאינה
קשורה כלל בפוליטיקה או בחשבונות אחרים, זה
פשוט ענין של סכנת נפשות. נסיגה מטריטוריות
תסכן את חייהם של שלשה וחצי מליון יהודים

[באותם ימים, זה היה מספר היהודים בארץ
- א.א.], ועל כן אסור לעשותה, אסור להחזיר
שום שעל. אסור לסגת אפילו ק"מ אחד אם
יגרום סכנה לישראל. אין לתת אמון בשום גוי,
וחס ושלום להעמיד פניהם בסכנה יהודי אחד על סמך
הבטחה שלהם שרוצים בשלום. אפילו הערבים
שמתארים אותם כמתונים, מוכנים להשמיד
להרוג ולאבד כל יהודי היל"ת.

**אין הערבים מבחינים בין יהודי מהישוב הישן ובין
יהודי מן המחנה החילוני. יתרה מזו - הערבי שנא
הרבה יותר את היהודי החרדי שומר תורה ומצוות,
כי הוא יודע שיהודי חרדי מקשר את ארץ ישראל עם
התורה והקב"ה - זה כעצם בגרונו *.** בשנת תרפ"ט,

כאשר הערבים ערכו פוגרום ביהודי חברון הי"ד,
לא היה לזה כל קשר עם ענין הציונות, כי אם
היה זה ביטוי לשנאה ואנטישמיות. על כן אסור
להיתפס לנאיביות ולתת אמון בגויים אלו.

דעתי זו אינה קשורה כאמור לעמדה פוליטית
כל שהיא, כי אם לדעת תורה. יש האומרים
שאסור לנו להרגיז את כל העולם נגדנו, והריני
לשאול אותם - איזה עולם, העולם שראה
ש-6 מליון יהודים עולים על המוקד ושתק?!

וגם הוויתורים שעשו עד עתה בהחזרת דברים
חינויים, הרי הם בכלל סכנת נפשות. זהו פסק
ברור.

(פורסם ב'אלגמיינער זורנאל' ניו יורק תשל"ט, ספר גדולי
ישראל על החזרת שטחים' עמ' 76).

הרב יהודה אפשטיין

* עובדה זו מוכחת מהעובדה,
שבכל הקריקטורות האנטישמיות
המתפרסמות חדשות לבקרים ברחבי העולם
הערבי כנגד מדינת ישראל ויחסינו, כלפי
הערבים, תמיד מוצגים הישראלים בדמויות
של יהודי חרדי כמיטב המסורת האנטישמית
הנאצית באירופה, ולא כישראלי חילוני טיפוס.

שלא יעלו בחומה

מביא האחכה לו' את לשונו של הגאון רבי ראובן
בספרו 'בעיות הזמן' עמוד 34 [בהוצאה המורחבת
של 'בעיות הזמן' שתחת ידי, הוצאת נח, בני
ברק, תשמ"ח, נמצאים הדברים בעמוד ס"ח]

- "בהסברת ההתנגדות לציונות היה גם נימוק,
שבזה היו מסייעים לעבור על השבועה שלא יעלו
ישראל בחומה (כתובות ק"א)... והנה לא אדבר אם
היתה בכאן העברה על השבועה לפי המצב שהיה
אבל הא ודאי שההשתתפות בממשלה אין בהן
משום העברה". הרי שלא החליט שעברו על
השבועה.

למעשה, בעמוד 342-343 מביא האחכה לו'
דברים חיוביים על קיום המדינה מהרב אליעזר
וולדענברג בשו"ת צ"צ אליעזר חלק י סימן
א. ברם האחכה לו' טוען, שהצ"צ אליעזר אינו
מביא - שם או בשום מקום אחר - הא"ך קיום
המדינה יכול להיות מותר - הרי ישנה השבועה
שלא יעלו בחומה. אולם צריך לדעת, כי הצ"צ
בהחלט הסביר את דעתו, וזה לשון קדשו בחלק 2
סימן מן פרק יב: "בירור הלכתי על חובת מצוות
העליה לארץ וההתחללות בה כמשנה - חובה בארץ
קום המדינה... מצוות העלייה וההתאחדות בארץ
מתחלקת לשתיים: א) מצווה כללית - חובה
כללית על עם ישראל במרוכז לבוא ולהתנחל
בארץ... ב) מצווה פרטית - חובה פרטית על
כל אדם מישראל באשר הוא שם לעלות ציונה
ולהאזן בה. המצווה הכללית נפסקה עם חורבן
מקדשנו, גלותנו מן הארץ וניטול הכבוד מבית
חיינו עד שעת סקידה, ולא זאת, אלא שהושבענו
על כך שלא לעלות בחומה כדאיאת בכתובות
ק"א. ונשארה איפא רק המצווה הפרטית על כל
אדם מישראל כגוף נפרד. וכך מסביר בעל פאת

לב שממש לא כך הם פני הדברים, לדוגמה,
הספר מרבה לצטט מדברי הגרי"ז מבריסק אשר
היה נגד הקמת המדינה. אולם בעמוד 241 מביא
מספר תשובות והנהגות, חלק ב' או"ח סימן ק"מ,
בזה הלשון: "בשנת תרצ"ז דנו בכנסיה [הגדולה
[של אגודת ישראל] על הקמת מדינה מחולקת...
והגרי"ז זצ"ל כעס ורגז מאוד שדנו בזה בשעה
שיש בזה ר"ל גרם שפיכות דמים. ושאל אותו
הגרי"א קלמנוביץ זצ"ל מה אכפת לו כ"כ, עד
שרוגו בקולו קולות, הלוא הבריטים בלאו הכי לא
מתחשבים ברבנים. והביא את הגמרא בסנהדרין
כו, דחזקיה חשש שהקב"ה אזיל בתר רוב, רק
אמרו לו 'קשר רשעים אינו מן המנין' - משמע,
שאם אינם רשעים, נוטה הקב"ה לגבייהו. ולכן
טען אז ואמר - הרי בכנסיה התאספו רוב גדולי
הדור והקב"ה נוטה בתר רוב, והרי הסכימו על
עצם המדינה, רק חלקו אם מותר לוותר על
חלקי ארץ ישראל. ואמר אז [בשנת תרצ"ז] -
חוששני שיתקיים, שהרי אינו קשר רשעים, והם
מן המנין" - ע"כ שמעתי ונרשם אצלי מפי בנו
הגרי"ד זצ"ל. ע"כ 'האחכה לו'. הרי לך מנייה
וביה ראייה מוכחת מדברי הרב מבריסק, שרוב
גדולי ישראל, רוב גדולי הדור! - הסכימו על עצם
הדבר להקים מדינה.

בדרך אגב, דבר זה סותר את מה שטענו חסידיו
סאטמר בפרסומים שונים, שהטוב בכנסיה
הגדולה היו נגד עצם הקמת המדינה.

גם בעמודים 325-326 כתב האחכה לו',
שגדולי ישראל שהתירו להשתתף בבחירות,
סברו שעצם קיום המדינה אסור מטעם שלוש
השבועות שבכתובות דף ק"א. הוא כותב, שכן
היה דעת רבי ראובן גרוזובסקי. ברם, בעמוד 317

הערה בהלכות מדינה

לכבוד אגודת קדושת ציון ה' עליהם יחיו,
שלום וברכה,

רציתי להעיר, כי הגיע לידי הספר 'אחכה לו'
של רבי ירמיהו כהן מניו יורק. הספר, שנכתב
בלשון הקודש ואנגלית, בא לחזק את דעת
היוזאל משה, ומביא הרבה רעיונות שנפוצים
בבתי המדרש האלו.

צורת הספר היא, שבתחילה הוא מביא מקורות
בענין הגלות, ואח"כ דן בענין שלוש השבועות
שבכתובות ק"א.

אח"כ הוא מביא את דעת גדולי ישראל
מתחילת תקופת הציונות עד דורנו. ויש שם
נקודה שעליה רציתי להעיר, כי הוא טוען שם
שלא היו גדולים בעד הקמת מדינה, ואינו מדבר
כעת על הבעיה של מדינה שלא מתנהגת לפי
התורה, אלא על עצם 'הקמת מדינה', שזה מה
שמפריע לו. והרי כמוכן, שאותם גדולים שהתירו
את הקמת 'מדינת ישראל' למרות הבעיות שהיו
בוזא, בוודאי מסכימים על הקמת מדינה שבאמת
תלך בדרך התורה.

אמנם, גם הוא מודה שהיו רבנים שהיו בעד
הקמת המדינה, אבל לדבריו לא היה 'גדול'
שהתיר [את שמות הרבנים שהתירו הוא מונה
בעמוד 373]. הוא אפילו מביא את דעותיהם של
גדולי ישראל שהתירו עליה המניית כשיש על
זה רשות והאומות, שלא כדעת היוזאל משה.

והוא גם מביא שהיו גדולים שהתירו להשתתף
בבחירות, שלא כדעת היוזאל משה. ברם, לדבריו,
אף הם הודו שעצם קיום המדינה אסורה. אך מה
ששמתי לב, שאפילו בתוך הדברים עצמם, שמים

השולחן בהלכות ארץ ישראל סימן א... [שכתב] אמנם אינה מצוה כללית לכל ישראל בגלות החל הזה, אלא מצוה על כל יחיד לדור שם. מתוך הדברים האמורים כשלעצמם, ביכולתנו כבר לעמוד על המבחן לכפילות חובת העליה ומצוותה מאז קום המדינה, כי הרי ענין השבועה שלא יעלו בחומה פירושה שלא יעלו יחד ביד חזקה, וכפירוש רש"י בכתובות שם. ואם כן, לא היה זה אלא קודם שפקוד פוקדנו בפקודה הגדולה, שאז עליה כללית גדולה הייתה... עליה בחומה ביד חזקה... אבל מאז פקד אותנו ד' לטובה ליתן לנו שם ושארית בארץ קדשו, להיות אדונים בה, ונתן בלב אומות העולם המאוחדות, כלכורש בשעתו, להשיב לנו הגולה בחלק מארצנו ושערי הארץ נפתחו לרווחה... אם כן הרי לא חל ממילא יותר על עלייה כללית דבר השבועה שלא יעלו בחומה, ופג תקפה, כיון שזה כבר לא מתפרש בעיני שום אחד כעליה בחומה... ואם כן, נתחדשה במצוות העליה גם החיוב על כל בית ישראל ועל כל קיבוץ יהודי הנמצא אי שם בתפוצות לקום במרוכז ולבוא ולהתחיל בארץ חמדתנו. עכ"ל הציף אליעזר.

הצי"א מדבר בענין השבועות בחלק י בעמוד יג בסימן א בסוף אות לה ובמלואים בעמוד רמט-רג. ובמלואים כתב באמצע דבריו: "ועוד זאת מברר האבני נור שם, שאם יותן רשות לכל ישראל לעלות, לא יחשב 'בחומה', כי 'בחומה' פרש"י 'ביד חזקה', וגם י"ל דאם יותן רשות לכולם יחשב פקודה... ולפי"ו יוצא, דמאז שניתן רשות כזאת, פגו בכלל תוקפם של שלוש השבועות ואזהרותיהן, בהיות וכבר היתה פקודה" - עכ"ל הצי"א. ועיין שם מה שדן בענין השבועות. רוב דברי הצי"א נמצאים גם בכרך ג' של "ארץ ישראל בספרות התשובות" בפרק א.

בהחלט גם מומלץ מאוד ללמוד את ספרו המכונה של הצי"א 'הלכות מדינה' על קיום מדינה ע"פ תורה, ובע"ה אדם עם ישראל ירצה, הרי שהקב"ה יזכה אותנו לממש את זה שכל המדינה תתנהל אך ורק עפ"י רצונו יתברך, ונזכה כבר להפטר מהשאלה הזו, מה משמעותה של מדינה יהודית שלא מתנהגת כמו יהודית, ונזכה לגאולה שלמה במהרה.

הרב אלימלך טייטלבוים

הערת המערכת:

פינונו למחבר הספר 'אחכה לך' לקבל את תגובתו למכתב, הנה היא לפיכך:

לכבוד אגודת קדושת ציון,

יישר כחכם שנתתם לי ההזדמנות להשיב על המכתב של הרב אלימלך טייטלבוים בענין ספרי 'אחכה לך'.

מה שאמר הרב מבריסק שרוב גדולי ישראל הסיכמו על עצם הקמת המדינה, זה היה בשנת תרצ"ז אצל הכנסיה הגדולה שהיו דנין על הצעת ועדת פיל שהבריטים ימסרו חלק מהארץ ליהודים בדרכי שלום, ורק באופן כזה היה צד להתיר, לפי שהיו המפרשים 'בחומה' - בדרכי מלחמה וכיבוש, ואין כאן כיבוש הואיל והארץ היתה מסורה להם במתנה מהאומה המושלת שם. אבל על מדינה בדרך מלחמה כמו שהוקמה באמת בשנת תש"ח, שהבריטים עזבו את הארץ לפני הציונים והערבים, וכל דאלים גבר, אינו מוכרח שהיה אף אחד מן הגדולים האלה מסכימים. ואלה שבאמת התירו אפילו בדרך מלחמה הם הרשימה של 9 שמות שהבאתי שם בעמוד 373.

כנראה שהרב טייטלבוים ראה רק את המהדורה האנגלית של הספר 'אחכה לך' שיצא לאור בשנת תשע"ח, ולא את המהדורה בלשון הקודש שיצאה לאור בשנת תשפ"ג, שם הוספתי קצת חומר, ושם יש לי 12 שמות של רבנים שהתירו את המדינה כמו שהיא. וציינתי שעדיין הם המיעוט. וגם ציינתי - זוהי הנקודה העיקרית - שכולם כתבו דבריהם לאחר שנת תש"ח בתורת הוראה בדיעבד או לימוד זכות על דבר שהיה כבר קיים בין כך ובין כך, ולענ"ד אין לזה

כל כך תוקף כמו מי שעומד קודם המעשה ומתיר אותו לכתחילה. והשאלה נשאלת: אם באמת יש מקום להתיר הקמת מדינה בדרך מלחמה, למה לא היה שום גדול או פוסק שנתן היתר על זה קודם המעשה?

לענין אם היה באמת רוב גדולים שבכנסיה של תרצ"ז בעד המדינה, זה אינו ברור כלל, ובספר 'אחכה לך' הבאתי גרסה אחרת בדברי הרב מבריסק, שאמר - "אם רוב של גאונים וצדיקים יחליטו בעד הקמת מדינה יהודית, ע"ז הנני דואג ומצטער וחושש דילמא ח"ו נטיה דעתיה דקוב"ה בתר רובא." לגרסה זו, היה הרב מבריסק מדבר קודם סיום הכנסיה ולא קבע מה הוא דעת הרוב.

ואפילו לפי גירסת הרב שטרנבוך, הנה אמר - "הרי בכנסיה התאספו רוב גדולי הדור, והקב"ה נטה בתר רוב, והרי הסיכמו על עצם מדינה, רק חלקו אם מותר לוותר" - ומשמע כאילו כל הגדולים שהיו שם (שהם רוב גדולי ישראל) הסיכמו על עצם המדינה, אבל אנו יודעים שהיו הרבה מהם שהתנגדו, כמו שהבאתי מ'הפרדס' שם: "האספה דנה שבע שעות, ומלחמה גדולה התנהלה באספה זו, ונסחו החלטות, ונלחמו על כל קוצו של יוד. הרב ווסרמן, הרב קאטלער, הרב ראטענבערג מאנטוורפן, רבני טשעכין, ואונגארין, היה בדעתם לדחות כל ההצעה על דבר הקמת מדינה יהודית, ואף משני עברי הירדן, ואף אם תהא בנויה על יסודות הדת, מפני שזהו כעין כפירה באמונת ביאת המשיח, ובפרט שמדינה יהודית קטנה זו תבנה על יסודות הכפירה ונמצא שם שמים מתחלל. טענו כנגדם האדמו"רים מביאאן, סדיגור, הרב צירלסאן, נשיא הכנסיה, הרב לעווין מרישא, ראש מועצת גדולי התורה, הרב סעראצקין, כי אפשר להסכים לפי חוקי התורה להקמת מדינה יהודית בחלקה של ארץ ישראל, בלי לכפור על ידי כך באמונת ביאת הגואל", הרי שאינו ברור מי היו הרוב. והרב שטרנבוך עצמו מביא שם ש"הגר"א ווסרמן והגר"א קוטלר זצ"ל רצו לעזוב כשנראה סכנה שסיכמו לשלטון ציוני". ואם נאמר בכונת הרב מבריסק שרובם של הגדולים שבכנסיה היו בעד מדינה, ונתקבלה דעתם למעשה, א"כ אינו ברור שהם היו רובם של גדולי ישראל שבעולם, שהרי אם תצרף דעת המיעוט שבכנסיה עם שאר גדולי ישראל שבעולם, אולי היו הרוב נגד המדינה. ואולי י"ל, שלא סיפרו לפנינו על הפרטים, רק אמרו אתם שהמועצת הסיכמו על מדינה.

לענין דברי הצי"א אליעזר בחלק ז' סימן מ"ח, אמנם כאשר כתבתי המהדורה באנגלית עדיין לא ראיתי אותם, אבל במהדורה בלשון הקודש הבאתי דבריו, ומינתי אותם בין מתירי המדינה כמו שהיא. אך הערתי שם שאין דבריו מובנים, שהרי מצד אחד הוא טוען שהאיסור לעלות בעם רב בזמן הגלות היה פן יאמרו אומות העולם שאנו עושים עמהם מלחמה לכבוש את הארץ. ומצד שני, הוא אומר שלאחר שכבשו הציונים את הארץ ונפתחו שערי הארץ לרווחה, כבר אין איסור לעלות. והשאלה צועקת - מי התיר את עצם הכיבוש? אם העליה היתה אסורה מפני שנראה ככיבוש, קל וחומר שהכיבוש עצמו אסור. ואולי הוא אסור, שהכיבוש נעשה ברשות רוב האו"ם והם מכריעים נגד המיעוט וכי, אבל טענה כזאת היה לו לכתוב בפרוש, בפרט שהיא טענה קשה מאד להבין, שהרי סוף כל סוף היתה מלחמה והיה כיבוש, ולא הועיל רשות האו"ם לזה כלל.

את הספר בלשון הקודש אפשר להשיג אצל חנות "שער הספר" בירושלים או אצל "אברמוביץ ספרים" בבני ברק. ויעזור ה' שנוכה לכוון אל האמת בתורתו.

ירמיהו קאהן

הרב בצלאל גזן:

קשה להבין מה הנפקא מינה בדיון שוב ושוב מה היתה דעת גדולי ישראל לפני מאה שנה...

אפשר אמנם להשיב על דבריו של הא"חכה לו', כמו העובדה שגם גדולי ישראל שהתנגדו בתרצ"ז לא השתמשו כלל בטענה של 'עליה בחומה', אלא שזה מעין כפירה בביאת המשיח, שזה ענין אחר שלא קשור לעליה בחומה [והאמת שגם זה לא היה עיקר הטענה אלא זה שהמדינה הולכת להתנהל שלא ע"פ תורה]. אבל כאמור, אין בזה היום תשפ"ד כל נפקא מינה למעשה.

המציאות היא, שהקב"ה כבר 'הכריע' בענין - א. הוא החזיר את ארץ ישראל לידי עם ישראל. ב. הוא קיבץ לכאן חזרה חלק גדול מכלל ישראל [חציו, ואולי רובו] [הערת המערכת - ראה בענין זה את מאמרו של הרב חיים מאיר אינהורן, 'רוב יושביה עליה', בגליון הקודם (79) עמוד 13]. ג. ארץ ישראל היא מקום התורה הגדול והמכריז בעולם.

ד. על-פי תורה, יש אחריות וערבות הדדית מכל יהודי ביחס לחבריו [כולל אלו שעדיין אינם שומרים תורה ומצוות] לשמור עליהם ברוחניות ובגשמיות.

ה. חורבן הישוב בארץ ישראל יהיה אסון נורא בגשמיות ורוחניות.

ו. כל זה עשה הקב"ה דווקא על-ידי אלו שהנהיגו את עם ישראל ללא תורה וללא שהכניס את הקב"ה בתכניתם [אמנם הוא 'כנס לתכנית' בעל-כרחם].

ז. בלי הסכמת הקב"ה, הדבר לא יכל להצלח, כי אין בחירה לבטל את עונש הגלות, הפיזור של עם ישראל וקללת שממת הארץ שהקב"ה קבע בחורבן מפני חטאינו [כמו שאין בחירה לנבאיים לבטל את גזרת המבול או פיזור דור ההפלגה או גלות מצרים. אמנם הנבא יוכלו סיפית לנסות להתנגד כמו מתנגדי נח בתיבה ובני אפרים שהקדימו לצאת והמעפילים, אבל היא לא תצלח. ואילו הציונים, שכביכול מרדו באומות ועלו בחומה לפני מאה שנה [לשיטתנו הם לא עשו כן, אבל כאמור אין בזה נפקא מינה אחר מאה שנה], עשו והצלילו בצורה ובזמן קצר שלא היה מימות עולם כלכלית ובטחונות, עד שאומות העולם עומדות בתור ללמוד מהם הצלחתם [ונתקיימו הם ובניהם ובני בניהם, שרובם ככולם עדיין יהודים ושם ישראל נקרא עליהם, מקיימים ברית מילה ומזוזות בפתחיהם ואינם אוכלים 'דבר אחר' ונישאים כדת משה וישראל] והכל רק בניסים בכל רגע ורגע כפשוטו ממש, שהקב"ה עשה להם כל הזמן למרות כפירתם. ולא נתקיים בהם עונש השבועות להתיר דמם כאילות השדה. ואילו אלו שלא נשמעו להם לעלות לארץ ישראל ונשאר בחו"ל, מה עלה בהם?

לכן, כל הדיון בזה הוא מיותר ואין בו נפקא מינה. והדיון היחיד שנוגע למעשה כיום הוא רק אודות החובה המוטלת עלינו היום בבוקר, שהוא החזרת עם ישראל וארץ ישראל לדרך התורה.

הרב משה מלוביאצ'יק:

לכבוד מע"כ מחבר ספר 'אחכה לך', השלום והברכה.

הנה ראיתי מה שכתב נגדו הרב טייטלבוים, וכל דבריו אמת וצדק, ומה נפלאותי בראותי את רומע"כ, שבמקום להודות על האמת ולכתוב 'דברים שכתבתי לפניכם - טעות היתה בידי', התאמץ בכל מאמצי כוחו להצדיק את דבריו, והעלה חרס בידי, כאשר רואה הרוואה.

הנה מעמ"כ כתב בספרו, ושב וכתב בתשובתו שלפנינו, שמתירי המדינה הם מיעוט. עד עתה לא טרח להביא ראיה לדבריו. לעומתו, הרב טייטלבוים הביא גברי רבא דאסהידו עלה, שרוב גדולי ישראל הסיכמו להקמת המדינה, הלא הם הרב מבריסק, בנו והגר"מ שטרנבוך - ששלושתם ממתנגדי המדינה, אולם הודו

על האמת שרוב גדולי ישראל תמכו בהקמת המדינה.

ומעלתו ביקש לדחות את דבריהם בכמה דרכים:

א. הדין שעליו דנו בכנסיה הגדולה היה להקים מדינה בהסכמת האומות ובלא מלחמה, ואילו בתש"ח עזבו הבריטים את הארץ לפני היהודים [שהוא מכנה אותם 'הציונים'] והעריבים וכל דאליים גבר, ולכן אין הנידון דומה לראיה.

והנה רעיון זה גם הביאו להתפלא על דברי הציץ אליעזר, ואנכי גברא קא חזינא, מילתא בטעמא לא קא חזינא. הבריטים שלטו בארץ מכה מנדט שניתן להם ע"י חבר העמים, מנדט שמטרתו היתה לבסס את התשתית למדינה היהודית שתוקם לאחריו. בתום תקופת המנדט, עזבו הבריטים את הארץ לטובת מימוש הבית היהודי הלאומי כמתוכנן. מחשבות הזדון של הבריטים, שהיו רוצים להשאיר בארץ לולי אולצו ע"י המחחרות היהודיות לברוח, ופעולותיהם שנעשו מתוך רצון ותקווה לתת יתרון כח לכנופיות הערביות בארץ לאחר עזיבתם, אינן מעניינות ואינן משפיעות על העובדה, ולפיה הארץ ניתנה ליהודים בהסכמת האומות. ואכן, תוך זמן קצר מהכרזת המדינה, הכירו מדינות רבות בעולם במדינה שהגשימה את רצונן והצבעתן תקופה קצרה קודם לכן באו"ם. גם העובדה, ולפיה כנופיות ערביות ומדינות ערביות הכריזו מלחמה נגד הסכמת רוב האומות, אינה משנה מאום. הנה יש בידי ספר, 'עזרא' שמו, ובו מתואר כיצד הכנופיות שהיו בארץ בעת שיבת ציון ע"פ הסכמת כורש, נלחמו בכל עוז ביהודים האמללים השבים לארצם. האם סבור מר, שלאור זאת הם נחשבו לעולים בחומה? הלא היא הסכמת כורש שעליית עזרא נחשבה כעליה בהסכמה, רשות ושלוש מלכות.

ובאמת, כל דבריו אינם אלא דברי תימה, אטו לטפשים ישים חלילה את מרן ורבנן מתכנסי הכנסיה הגדולה, שסברו שהעריבים המסתננים לארץ יקבלו בדברי שירות ותשבחות את היהודים השבים לארצם ומקימים מדינה? ולדבריו, האם לא ידעו ולא שמעו על הפרעות שכבר התחוללו בארץ שנה קודם לכן בעקבות המלחמה העזה שניטשה בין העריבים ליהודים? אין זאת אלא, שסמך על כך, שהקורא המבולבל לא ישים לבו לכך, שהכנסיה הגדולה התכנסה כבר לאחר שהעריבים התחילו במלחמתם ביהודים. אולם האמת הפשוטה היא, שת"ח ותש"ח היינו הך, וכל כינוס של כנסיה זו עמד בצל מאורעות תרצ"ו, כאשר עלתה ההצעה לחלק את הארץ בין היהודים לעריבים, ומסקנת המועצת הייתה "הארץ הקדושה אשר הקב"ה הציב גבולותיה בתורה הקדושה נתונה לעם ישראל עם עולם, וכל ויתור שהוא על אדמות הקודש הנתונה לנו ע"י הקב"ה בגבולותיה אין בו ממש".

[ושמא אכן קמו דברי הגר"ז ומחמת פסק גדולי ישראל אפשר השי"ת את הקמת המדינה].
ב. לפי גרסה אחרת לא קבע הרב מבריסק מה הרוב.

ג. גם אם רוב מתכנסי הכנסיה הגדולה תמכו בהקמת המדינה, עדיין אין זה מוכיח שרוב גדולי ישראל תמכו בכך, כי אולי אם נצרף את מיעוט המתנגדים בכנסיה לעוד גדולים שלא השתתפו בה, נגיע לרוב המיוחל שהתנגד להקמת המדינה. מלבד מה שכל דבריו הם על דרך י"ש להקשות בדוחק, הנה אני באשרי ובעושרי, איני רואה מקום להקשות אפילו מדוחק. ראשית, כבודו הלא קבע שרוב גדולי ישראל התנגדו להקמת המדינה, ולזה בודאי לא נמצא מקור זולת נטיית ורצון לבו, וכל מה שיש לדון זה האם יש לנו עדות שרוב גדולי ישראל תמכו בהקמת המדינה, או שמא יש לדחות בדוחק. א"כ, טרם אכלה לדבר, כבר יש טענה עליו מדוע כתב שרוב גדולי

ישראל התנגדו להקמת המדינה, וכבר יש תביעה עליו לחזור בו.

ולעצם הדברים, אין צורך לעשות מחלוקת בין הגרסאות, כי שתיהן מתפרשות באופן אחד. הרב מבריסק נשאל למה לו לצעוק בקולי קולות על הדבר מאחר ובכל מקרה הבריטים אינם מצפים למוצא פיו, ותשובתו היתה שחשוב לו מאוד לנסות ולהטות את דעת גדולי הדור שהתכנסו באותה כנסיה, מכיון שמשמים אכן מתחשבים במוצא פיהם. הרי אומר, לפי שתי הגרסאות הוא קוה שיצליח להפוך את דעת המתכנסים, ולכן צעק בקולי קולות, גם לפי הגרסה השנייה. ניתן להניח, שאם הוצרך לצעוק בקולי קולות, אות היא שראו, כי דעת הרוב נוטה נגדו, ולפי שתי הגרסאות לא נודע מעולם שהוא אכן הצליח להפוך את דעת אי מי מהמתכנסים, ובכגון דא, לא שמענו ראייה אלימתא היא. עכ"פ, מכיון שדבר זה ברור לנו לפי שתי הגרסאות, שצעקותיו נצעקו בומן שקוה עוד להשפיע על המתכנסים, לא מפליא הוא נוסח הגרסה השנייה שהביא -

"אם רוב של גאונים וצדיקים יחליט בעד הקמת מדינה יהודית", ואין ממנה סתירה לעדות הגרסה הראשונה, שלפיה הוא עצמו קבע בהחלטיות, כי רוב המתכנסים תמכו בהקמת המדינה. וזאת, כי כונת הגרסה השנייה היא, שאם הרוב שמשכים כעת בעד הקמת מדינה יהודית ישאר איתן בדעתו ולא יושפע מצעקותיו, אזי אכן יוקבע משמים, ואדרבה, גם מגרסה זו נראה בודאי, שלא לשוא צעק בקולי קולות, כי אם מחמת שראה שדעתו היא דעת מיעוט, ותלמד הגרסה השנייה שהיא קצת סתומה, מהגרסה הראשונה, שהיא מפורשת להדיא. גם מה שכתב, שאולי אם נצרף את מיעוט המתנגדים בכנסיה לגדולי ישראל אחרים שלא היו באותו כינוס, שמא תטה הכף לכף חובה נגד הקמת המדינה, כמה חלושים דבריו. א. הרב מבריסק הרי לא סבר כך, והוא התייחס לאספיה זו כאספיה שבשמים יכריעו ע"פ רוב המתכנסים בה. ב. ובאמת סברה פשוטה היא, שאין סופרים אלא את העומדים למנין, ואם התכנסו רוב מנין ובניו של גדולי ישראל, שגם נבחרו לבטח כשליחי וצאי מי שנבצר ממנו להשתתף, ישבו ודנו ועמדו למנין, אין לך אלא בית דין שבימין, ומי הוא זה ואיזה הוא, אשר נשאר בביתו ויבקש להצטרף למנין, אין אלו אלא דברי תימה. ג. וגם, מהיכתי תיתי לומר, שאמנם רוב המתכנסים בכנסיה הגדולה תמכו בהקמת המדינה, אולם רוב היושבים בביתם התנגדו, עד שבצרוף רוב המתנגדים מהיושבים בביתם אל המיעוט המתכנסים, יושג רוב נגד הקמת המדינה. אין אלו אלא דברי נביאות של שקר ובבחינת הרוצה לשקר ירחיק עדותו.

וכאן השואל שואל, כל זה שנכנס למשכן עצמו, למה לו? כדי לסתור את דברי הרב מבריסק? כדי להנצל מהצורך להודות, שאין שום מקור בעולם, ולפיו רוב גדולי ישראל התנגדו להקמת המדינה, ולכל היותר בדוחק גדול מאוד ניתן לומר, שכולי האי ואולי, שאין זה ברור בהחלט שרוב גדולי ישראל תמכו בהקמת המדינה? הלא בודאי אין זה מצילו, כי גם אחר כל דבריו, ודאי אין לו מקור לומר, שרוב גדולי ישראל התנגדו להקמת המדינה.

ומה שכתב על דברי הציץ אליעזר, עשה עצמו כשואל ומשיב בדבריו, שאינו מבין דבריו, ואז אזר כגבר חלציו לנסות להצדיק את דבריו על דרך שמא ואפשר, זו לשונו: "ואולי הוא סובר, שהיכבוש נעשה ברשות רוב האו"ם והם מוכריעים נגד המיעוט" וכי - לא ידעתי מה אולי הוא, וכי דבריו שהובאו ע"י הרב טייטלבוים אינם מדברים בעד עצמם, הלא זו לשונו המובאת בדברי הרב טייטלבוים: "אבל מאז פקד אותנו ה' לטובה ליתן לנו שם ושארית בארץ קדשו, להיות אדונים בה, ונתן בלב אומות העולם המאוודות, ככורש בשעתו, להשיב לנו הגולה בחלק מארצנו ושערי

הארץ נפתחו לרווחה... אם כן הרי לא חל ממילא יותר על עלייה כללית דבר השבועה שלא יעלו בחומה, ופג תקפה, כיון שזה כבר לא מתפרש בעיני שום אחד כעליה בחומה".

ומה שהוסיף לטעון, זו לשונו: "אבל טענה כזאת היה לו לכתוב בפרוש, בפרט שהיא טענה קשה מאד להבין, שהרי סוף כל סוף היתה מלחמה והיה כיבוש, ולא הועיל רשות האו"ם לזה כלל". כבר הראית לדעת, שהוא אכן כתב זאת בפרוש, ואין זו טענה קשה להבין, ובודאי אין זו טענה קשה 'מאוד' להבין, אלא הם דברים פשוטים מאוד - הכנופיות יושבי הארץ אינן יכולות לעכב ואין התנגדותן נחשבת כלום אל מול רשיון האומות, כמו שלא נחשבה כלום בימי עזרא ונחמיה, וכמדומני שגם ספר עזרא [הכולל גם את דברי נחמיה] ניתן להשיג בכתובות שציין מר.

הכותב עש"ק פנחס... בקנאו את קנאתי, בקנאה גדולה לאמת ולארץ הקודש, מתוך נסיון להדבק במדותיו של מקום, שאמר - "קנאתי לציון קנאה גדולה" (זכריה ח ב)

בנין המקדש וחידוש העבודה

לכבוד אגודת קדושת ציון הנכבדה,

ראיתי בגיליונכם הנפלא שאתם מרבים לעורר על חובתינו לחדש את עבודת המקדש והקרבנות, רציתי לברר האם זה מתיישב גם עם דברי הגר"א הידועים שהשבועה "שלא יעלו בחומה" פירושה שלא לבנות את בית המקדש.

ברכה

זאב רבינוביץ

ביתר עילית

הרב חיים לנדו:

לפני שדנים בעצם הדברים יש להקדים יסוד פשוט וברור, שכיון שנצטוונו בתורה בפירוש 'ועשו לי מקדש' שוב אין כח אפילו ביד הנביא לעקור מצוה זו, ולכן אם יש בידי כלל ישראל אפשרות מעשית לבנות את המקדש לא יתכן שעלה על דעת שום חכם מעולם שאין לעשות כן מאיזה טעם שלא יהיה, וכל הנידון הוא בנקיטת תחבולות כדי לעורר את האפשרות לבנין המקדש שבזה כיון שאין חיוב מן הדין יש מקום לשאלות הנ"ל.

ולעיקר דברי הגר"א נראה בבירור שאין כוונתו שלא לבנות המקדש כלל אלא שלא לבנותו בכח מלחמה וכיבוש (כמו שפי' בספר 'קול התור' פ"ו אות ב), שהרי מצאנו בדברי תלמידיו שנקטו לדבר פשוט כדברי הירושלמי (מע"ש פ"ה ה"ב) שביהמ"ק קודם למשיח, כמו שכתב בספר מעייני הישועה ז"ל: "וקבלתי מאבי המנוח נ"ע שקבל מהגאון החסיד גדול מרבן שמו רבנו הקדוש אליהו מוילנא זצוק"ל, שאם נשוב בתשובה טרם יבא קבוץ גלויות, יקוים נבואת ישעיהו (נד, ז) וברחמים גדולים אקבצך... ודע שאין אנחנו רשאים להתקבץ ולבא לירושלים לבנות הבית בלי רשיון ממלכי האומות" "עוד קבלתי מאבי נ"ע שקבל מהגאון הנ"ל אם מלכי הגוים יקבצו נדחי ישראל ויהיו לעור לבנות הערים הנחרבות, יבטל ה' כל הנבואות הרעות אשר דבר עליהם... ואם יעשו המלכים הטובה הגדולה והזאת ליתן כבוד לה' ולפאר בית מקדשו... יהיו בטוחים שלא יבא עליהם שום רע", ודבר זה היה מקובל ומפורסם בקרב הפרושים תלמידי הגר"א כמו שהעיד ר' יעקב לעווי (המגיד ה' תמוז תרכ"ז): "בארץ ישראל מוסכם אצל כולם כי בטרם יבא המשיח, גאולה תהיה לנו ע"י רשיון מלכי האומות יר"ה ויבנה בית מקדשינו כאשר היה בימי בית שני ונקריב קרבנות, ואח"כ יתגלה משיח צדקנו א"ס [אמן סלה]".

משפחה והעמיד י"ב שבטי י-ה [וכמובן - אף לאברהם נאמר, שתיקון העולם יבוא ממשפחתו, אך הוא עצמו - לתיקון העולם כולו פנה, ואכמ"ל] והרחיב את משפחת ה' באהבה.

וכן מצנינו, שבניו נקראו לגביו 'אחים', ככתוב "ויאמר לאחיו לקטו אבנים" (בראשית לא מז) ופירש"י שהם בניו, ומשמעות הדבר, שראה יעקב את ה' כאב המשפחה, וכולם בה אחים. ולא את בניו בלבד ראה כאחים, אלא את כל האדם, כמו שכתוב שאמר לרועי חרן - "אחי מאין אתם" (שם כט ד), וכן "ויזבח יעקב זבח בהר ויקרא לאחיו לאכול לחם" (שם לא נד) ופירש"י שהם רעיו שהיו עם לבן. ולא רק אדם הנברא בצלם א-להים, אלא כל הטפל אליו - חמל עליו והחשיבו כחלק מהמשפחה הגדולה, אשר נקרא שם ה' עליה, כמו שכתב האור החיים, שיעקב עשה דבר חדש בחמלתו על המקנה, מה שלא עשה אדם לפניו, שעד אז היו משאירים את המקנה בתוך גדרות צאן חשופים לחמה ולמטר. והוסיף האוה"ח, שמפני חידוש זה, קרא למקום 'סוכות'.

ונראה להסביר הדבר, שחמלת יעקב על מקנהו לא באה משום רחמים על בעלי חיים [אף שגם זה דבר ראוי], אלא שראה אותם כחלק ממשפחתו. על-כן הסמיכה תורה יובין לו בית - ולמקנהו עשה סוכות. כיוצא בכך מצנינו במשל כבשת הרש, שאמר הנביא על הכבשה "ותהי לו כבת" (שמואל ב יב ג). ועל-אף שמשל הוא, מכל מקום דוד לא ידע שהוא משל, ונמצאנו למדים שמצוי היה, שבחמלת ישראל על מקניהם, יראום כבני בית. וכן בשבת נצטוינו "לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך" (שמות כ י), וכן בשמיטה - "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול" (ויקרא כה ז).

בעוד אברהם הלך בדרך ה' בענין ה' החסד וההטבה לזולת, הרי שיעקב ראה את עיקר דרך ה' באהבה, אחוה, משפחתיות, קשר ושיוכיות. ואומר הכתוב - "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו" (מכה ז טז), הרי שאברהם ענינו חסד, ויעקב - אמת [וכל תיבת 'אמת' שבתורה, שמעתי מידו נפשי הרב רפאל ספייער שליט"א לפרש, שהיא הנאמנות]. "אשר נשבעת לאבותינו" - עיקרה ביצחק, שענינו המחויבות המוחלטת לה' כשבועה, ולא נזכר שמו, כי בטל הוא לגמרי לה', ואפרו צבור על-גבי מזבח.

ומעתה, ענין הסוכה - אפשר שאינו מקום העומד בפני עצמו, אלא נטפל לבית, כשם שנטפלת הבהמה לאדם. וזוהי זכינו לסוכות, שענינם שה' שוכן בביתו, ולנטפלים אליו עושה סוכות, שישכנו עמו יחד, וזהו "בסוכות הושבתי" - ולא בבתיים או באהלים, שישאל במדבר היו נטפלים לאהל ה' וחנו בסוכות סביבו, כביכול כצאן שאין להם בית בפני עצמם, אלא שוכנים סביב בית אדונם, אך הוא באהבתו מצל עליהם בסוכתו, כיון שלוקחם לו לבנים. וכן כתוב בישעיה (סג יד) - "כבהמה בבקעה תרד רוח ה' תניחנו, כן נהגת עמך לעשות לך שם תפארת", ונאמר "נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן" (תהלים עו כה). וכן לעתיד לבוא הוא אומר - "וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם זרע בהמה" (ירמיה לא כו) - ועיי"ש פרש"י - "הטובים והסכלים שבהם אני אזרעם כולם להיות זרע שלי, זרע אדם זרע בהמה תרגם יונתן - אקיימנו כבני אנשא ואצלחינו כבעירה שאין עונותיה נפקדין עליה" - כלומר משום ששלי הם.

וכן מצנינו, שהיה ענן ה' על המשכן, ככתוב - "כי ענן ה' על המשכן" (שמות מ לח), וממנו היה נמשך על כל מחנה ישראל, ככתוב "ועננך עמד עליהם" (במדבר יד יד), וכן לעתיד לבוא הוא אומר - "וברא ה' על כל מכן הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן ונוגה אש להבה לילה, כי על כל כבוד חופה וסוכה תהיה לצל יומם מחורב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר" (ישעיה דו ט) - כלומר, לא על המקדש לבד ישכון ענן ה', אלא על כל מכן הר ציון.

ונצטוינו לדורות בזמן האסיפה, שלא נראה את עצמנו כנפרדים וכאוספים היבול לבתינו, אלא כיושבים בסוכות סביב משכן ה', ועיקר השמחה היא בדבר זה. ומשום כך עיקר השמחה בסוכות היא בנטילת ארבעה מינים בשמחה, ככתוב "ולקחתם... ושמחתם לפני ה' א-להיכם שבעת ימים" (ויקרא כג מ). [וראו לציון, כי במטבעות שהטביע המלך בר-כוזיבא, נתן צורת ארבעה מינים, שהם גאוות ישראל בקרבתם לה',

כתב הטור באו"ח סימן תיז - "דשלת הרגלים כנגד שלשה אבות. פסח - כנגד אברהם, דכתיב 'לושי ועשי עוגות', ופסח היה. שבועות - כנגד יצחק, שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק. וסוכות - כנגד יעקב, דכתיב ביה 'ולמקנהו עשה סוכות'". והנה יש להתבונן, מה השייכות בין מצה דפסח שנצטוינו בה מחמת החפזון ללושי ועשי עוגות, ומה ענין השופר לאילו של יצחק, ואיך מצות הסוכה שנצטוינו בה 'למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים' נקשרת לסוכות שעשה יעקב אבינו עליו השלום למקנהו.

והנראה, כי שלושת הרגלים הם כנגד שלש צורות של אהבה והשגחה של ה' יתברך על ישראל, ושלש צורות של יחס בין ישראל לאביהם שבשמים.

פסח ענינו מדת החסד, באשר ישראל מצדם לא היו ראויים, כמו שאמרו 'הללו והללו...', אלא שבגודל חסדיו שמע אל נאקתם וזכר בריתו לגאלם. וזכו לזה בזכותו של אברהם, שהכיר את בוראו מהתבוננותו בבריאה, ועיקר עבודתו היתה ללכת בדרכיו, וכן כתוב - "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת אחיו ושמו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" (בראשית יח יט), וגלה חסד הבורא יתברך לכל באי עולם, והחזיק במדת החסד. ומצנינו דבר זה מפורש בפרשה ד'לושי ועשי עוגות', ושם מפורשים כמה לשונות של זריזות ומהירות - "וירץ לקראתם", "וימהר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי שלש סאים", "ואל הבקר רץ", "וימהר לעשות". ומדד ה' יתברך לזרעו כמדתו, למהר לגאול עמו בחפזון, שלא להמתין רגע, וגלה להם דרכי טובו, ככתוב "יודיע דרכיו למשה לבני ישראל עלילותיו" (תהלים קג ז).

בשבועות נתנה תורה, ומתן תורה ענינו, שכל חייהם של ישראל קדושים לה' אל-היהם, ועל כל פרט ופרט מן החיים יש מצוות, חקים ומשפטים, שלא כבני נח, שלא נצטוו אלא במצוות כלליות. ומה נובע גם כן, שכמו שאנו מדקדקים בכל פרט בחיינו שיהיה לרצון לפניו - כך הוא יתברך משגיח עלינו בהשגחה פרטית נפלאה על כל פרט ופרט. וזכינו לזה בזכות יצחק, שנעקד על-גבי המזבח ומסר כל מציאותו לקרבן לה'. ותפס במדה זו, שאחר שלמד מאביו על מציאות הבורא יתברך ודרכיו, הבין בדעתו שאין מהות האדם אלא להיות שייך לה' יתברך לגמרי, ושלא ישאר חלל ריק ופנוי מעבודתו והדבקות בו. וזכינו לברית שכרת עמנו, שעל ידנו יתגלה שמו הגדול בעולם, ואנחנו כסא כבודו ומקום גילוי מלכותו, ככתוב אחר העקדה - "בי נשבעתי" (בראשית כב טז), כלומר בעצמי. אשרי און שומעת דבר זה מפי המקום ברוך הוא!

והנה בענין יעקב, כאמור שייכותו עם חג הסוכות נלמדת ממקרא שכתוב (בראשית לג יז) "ויעקב נסע סְכֵתָה וַיָּבֵן לוֹ בַּיִת וַלְמִקְנָהוּ עֶשֶׂה סֶכֶת עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמְּקוֹם סְכּוֹת. אמנם יש לעיין מה ענין עשיית הסוכות למקנהו. ועוד יש להתבונן, מה החשיבות הגדולה בעשיית יעקב סוכות למקנהו, עד שעל כן קרא שם המקום 'סוכות', ולא קראו 'בית' על-שם בית שעשה שם לעצמו. והנה מצאנו בפתחתא דאיכה רבה (כד), שבעת החרבן, כשבאו אבות העולם לבקש רחמים על בניהם ולהזכיר זכותם, הזכירו אברהם ויצחק את זכות העקדה, ואילו יעקב פתח ואמר - "רבנו של עולם! לא עשרים שנה עמדת בבית לבן, וכשיצאתי מביתו פגע בי עשו הרשע ובקש להרוג את בני, ומסרתי עצמי למיתה עליהם, ועכשיו נמסרו ביד אויביהם כצאן לטבחה לאחר שגדלתים כאפרוחים של תרנגולים וסבלתי עליהם צער גידול בנים, כי רוב ימי הייתי בצער גדול בעבורם, ועתה לא תזכור לי זאת לרחם על בני!".

משמעות הדברים, שיעקב הכיר שמאחר ודרכי ה' הם הטבה וחסד, כאשר לימד אברהם, ואין מציאות האדם אלא למענו יתברך כאשר לימד יצחק, אם כן צירוף ויחוד אלו הענינים הוא האהבה והברית, שבהם מתאחדים יחד ההטבה והכבוד, שכבוד ה' הוא טובת ישראל וטובת ישראל הוא בהתענגם על ה', והוא ענין בריאת האדם, שיהא בן ברית ובנו של ה', והבריאה כולה עומדת כרעיתו, כביכול ברא לו ה' יתברך משפחה באהבתו. ולכך, באברהם מצנינו שקרא לכל באי עולם, ואילו יצחק היה יושב בית ומתבודד בעצמו, ויעקב חבל נחלתו מצד אחד לא פנה לכל העולם, ומאידך גם לא פנה לעצמו, אלא הקים

בהיכלו. כי יצפנני בסכה ביום רעה יסתירני בסתר אהלו בצור ירוממני" (תהלים כו ד-ה).

ויום רעה' בהכרח קודם גילוי הכבוד בשלמות הוא, ויסוכה' ו'אהל' - בנין עראי הם, אלא שסמוכים הם לבית ולהיכל. ובסוכות אנו אומרים בתפילה 'אני והו הושיעה נא' ופרשו תוספות (סוכה מה. ד"ה אני והו) - "דמשם בן ע"ב הם, והא דאמרינן שמות אלו, משום דכתיב 'ואני בתוך הגולה' (יחזקאל א א), וקרא דכתיב בירמיה (מ א) 'והוא אסור באזקים' - כביכול הוא בעצמו, כלומר שיושיע לעצמו". והיינו כמו שנתבאר, וכולל ישראל וה' במלה אחת - זה בגילוייה וזה בפנימיותה [וראו לעיין בדבר, שמעולם לא נאמר בתפילה אחד משמותיו הנסתרים אלא כאן, מפני שכשאנו נמצאים יחד עמו, נוכל לדבר עמו ביחוד בשמות הנסתרים, מעין מה שנהגו לומר ביום הכיפורים 'ברוך שם' בקול רם].

ואמרו - "נשבע הקדוש ברוך הוא לא אבוא בירושלים שלמעלה עד שיבואו ישראל בירושלים שלמטה (זוהר ויקרא טו, וכע"ז בתענית ה. עד שאבוא בירושלים של מטה. והתבונן בזה) לגודל האהבה והמשפחתיות, שקרא כל אחד ב'בן', וקרא לכלל האומה 'רעיה' ו'אחות' וכל לשון חבה. ואפילו יחידה נקראו 'אחים' ו'רעים' למקום, כדכתיב "למען אחי ורע"י" (תהלים קכב ח), ונאמר "רעך ורע אביך אל תעזוב" (משלי כו י - ועיין שמות רבה כו, ועיין שבת לא. וברש"י). וראה, שמהותה של העליה לרגל היא אחוות ישראל והמשפחתיות, כמו שכתוב בשיר המעלות, שנתיסד על העליה לרגל לירושלם הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו - "ששם עלו שבטים שבטי י-ה עדות לישראל להודות לשם ה'... למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך למען בית ה' א-להינו אבקשה טוב לך" (תהלים קכב). ונאמר עוד - "שיר המעלות לדוד הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" (שם קלג א), ובפשוטו מדובר בעליה לרגל, שיושבים שבטי ישראל יחד. ובפנימיות הענין כתב רש"י, כשישב הקב"ה בבית הבחירה, עם ישראל הקרויין אחים ורעים ויהיה גם הוא יחד עמהם.

וכל ענין בחירת מקום אחד לשמו, הוא שיבואו כל ישראל לעבדו יחד כאיש אחד חברים, ולא יקריב כל איש מהם בכל מקום אשר ישר בעיניו בפני עצמו. ויהי רצון, שכפי שזכינו לראות, שהחלו ישראל לשוב לירושלים שלמטה ומתקבצים ועולים אליה במועדיה, כן נזכה שיתקיים בנו מקרא שכתוב - "ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל" (דברים לג ה), ונראה את כבודו, שכינתו ומלכותו שבים אלינו, ונעלה ונראה ונשתחוה לפניו, ונעשה קרבנות חובותינו תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן ככתוב בתורתנו על ידי משה עבדו, והוא ישמח בנו, ככתוב - "יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו" (תהלים קד לא) [מעשיו' - אלו ישראל, ככתוב "ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר" (ישעיה ס כא)]. ואנחנו נשמח בו, ככתוב - "ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם" (תהלים קמט ב), ונאמר - "הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך" (שיר השירים א ד), ונאמר - "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו" (תהלים קיח כד).

ובהם מצטרפים ישראל עם כל הבריאה לרנן יחד לה', כמו שאמרו "אז ירננו כל עצי יער" (תהלים צו יב, וכעין זה בדברי הימים א טז לג) - אלו ארבעה מינים" (ויקרא רבה ל). וכן אמרו, שרומזים הם לשמותיו של ה' ורומזים לכנסת ישראל (שם). ויש להאריך בזה הרבה, ותן לחכם ויחכם עוד].

ואמנם, עיקר דבר זה אינו שייך אלא כשהוא יתברך שוכן בבית הגדול והקדוש שנקרא שמו עליו, וכל ישראל עולים לרגל ועושים סוכות סביב בית ה' ושמיים בו, וזהו עיקר השמחה בחג הסוכות, שבו מגיעים לשלמות בדבקות עם ה' יתברך. אך בזמן הזה, שבעוונותינו חרב ביתו ושמים היכלו ושועלים ובנות יענה מיללים בחצרותיו, הרי שבת משוש לבנו נהפך לאבל מחולנו, ואיך נשמח עוד בחג? אמנם נאמנים כל פקודיו, סמוכים לעד לעולם, עשויים באמת וישר, ואם נצטוונו על השמחה, הרי שלעולם יש לנו לשמוח בצורה זו.

ויש לעיין עוד, שכתב הטור (א"ח סימן תרכה), שמה שנצטוונו לעשות סוכות בחדש השביעי הוא מפני שהוא זמן הגשמים, ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ולישב בביתו, ואנחנו יוצאים מהבית לישב בסוכה, ויראה לכל שמצות המלך עלינו לעשותה. וידוע, כי דברים אלו שייכים ביותר בארצות גלותנו, שמצוי בהם בחדש השביעי הקור הגדול והגשמים, מה שאין כן בארץ ישראל, שאף שלעיתים יורדים גשמים בחג, מכל מקום שייכת בהחלט מציאות, שיהיה אדם שמח בסוכתו העשויה מפסולת גורנו ויקבו בסוף האסוף. אלא שבא רבנו הטור לגלות לנו דרך השמחה בחג, מפני שהחג הוא הזמן המיועד לנו לישב עם ה', והזמן בו אנו מתיחדים עמו בסוכה. ובזמן שבת המקדש קיים ואנו רצויים לפניו, הרי ודאי שלא יורדים גשמים בחג, אלא אנו יושבים נטפלים לביתו ושמיים עמו, וכן כתוב בספר עזרא (נחמיה ח טז) - "וַיֵּצְאוּ הָעָם וַיְבִיאוּ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם סֹכֹת אִישׁ עַל גִּגְוֹ וַבְּחִצְרֹתֵיהֶם וַבְּחִצְרוֹת בֵּית הָאֵל-לְהִיִּם וַבְּחִצְרוֹת שְׁעַר הַמַּיִם וַבְּחִצְרוֹת שְׁעַר אֶפְרָיִם. וַיַּעֲשׂוּ כָל הַקְּהָל הַשְּׂבָיִים מִן הַשְּׂבָיִם סֹכֹת וַיִּשְׁבּוּ בְּסֹכֹת כִּי לֹא עָשׂוּ מִיָּמֵינוּ יָשׁוּעַ בֶּן נֹן בְּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַהוּא וַתְּהִי שְׂמֵחָה גְדוֹלָה מְאֹד". ובזמן הגלות, כיון שאין לו בית, אף אנו אין לנו בית, ונצא מבתינו ונהיה עמו יתברך בסוכה שענינה חוץ לבית ולא כסוכה הטפלה לבית, ונשמח בו שהוא חלקנו, ועמו אנחנו בכל נדודיו, והוא עמנו בכל נדודינו.

וכשנבוא להתבונן בזמננו אנו, שהוא מעורב ומעורב, הנה גדל הכאב מאד - היאך יתכן שאנו נשב בבית אבנים, ובית ה' חרב! ואמנם, כאן אין הבית חרב בקבע, אלא עראי, ואנחנו מצפים לראות אותו הולך ונבנה, ואם כן אין סוכתנו כסוכת זמן הבית, שנשב סביב ביתו, ואף אין סוכתנו כזמן הגלות, שנשב עמו בחוץ, אלא הוא יתברך דומה למלך הבונה את ביתו ויושב סמוך למקום הבנין, ואנחנו יוצאים עמו להשתתף בבנין. ולעת עתה עושים סוכה קטנה סמוך למקום הבנין ושמיים בה יחד על הבנין, וכן הוא אומר - "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר

"לשכנו תדרשו ובאת שמה" כאשר עם ישראל ידרוש, אז הוא יקבל

הרב פנחס זלצמן
ראש כולל ש"ס זרע שמשון באסטאן
ביתר עילית

וכן מצינו זה בבני יוסף, שמכח תשוקתם לארץ ישראל, עד שהרע בעיניהם שתסוב נחלה, כמו שאמרו. הנה על-ידי כך המשיכו הציווי מה' לא 'תסוב נחלה ממטה למטה' כנ"ל. ואם לא היה תשוקתם כל כך, לא השיגו הציווי בזאת. וכן מצינו כדומה לזה בענין פסח שני, במאמר האנשים הטמאים שהיתה תשוקתם גדולה מאד לעשות הפסח, ומקירות לבבם צווחו - 'למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה''. על-כן נעתר להם ה' ונתן להם מצות פסח שני. כי על-ידי תשוקתם הנכונה לפני ה', המשיכו הלכות חדשות הנ"ל. הנה כמוהם אם תגבר התשוקה בלב איש מביני ישראל אל הארץ ובנין בית המקדש, הלא חיש מהר יעתר להם, כי הלא בנוי ועומד הוא למעלה, רק שצריך לבקש עליו להורידו, כמ"ש 'לשכנו תדרשו ובאת שמה'.

הוי אומר, שהדרך להביא את ה'שמה' היא רק באופן אחד ויחיד של 'לשכנו תדרשו', שאז נגיע ל'ובאת שמה'.

לְשִׁכְנו תְּדַרְשׁוּ וּבֹאֵת שָׁמָּה (דברים יב ה).

מבאר בעל התפארת שלמה, שהדרך להגיע ל'שמה', היינו לבית המקדש, עוברת דרך 'לשכנו תדרשו'. עם ישראל צריך 'לדרוש', וכאשר הוא יפתח את הפה וידרוש, אז הוא יקבל. וזה חלק מלשונו בפרשת מסעי:

"כי הנה צריך כל איש להשתוקק בכל לבבו על ארץ ישראל וקדושתה, כמ"ש 'שאלו שלום ירושלים', ציון דורש אין לה' - מכלל דבעי דרישה. וענין התשוקה היא מועלת בעצמה על הגאולה העתידה במהרה בימינו. והנה ההתעוררות הלזה של תשוקת הארץ כשתהיה באמת מעומק הלב, שידאיב באמת בנפשו על כבוד ארץ הקדושה - הנה בזה מעורר למעלה הרחמים והרצון על הגאולה במהרה, כמ"ש 'שאלו שלום ירושלים' - על-ידי כך 'ישליו אוהבך', במהרה בימינו.

נעתיק עוד חלק מדבריו: "וכמ"ש דוד המע"ה, שהתעורר מעצמו על בנין בית המקדש ויעתר לו ה' כמבואר בכתוב, ועל שם זה נקרא 'דביר ביתך' - לשון 'דבור', שצריך לבקש מה' יתברך עליו להבנות במהרה, וכל המתאבל על חורבן ירושלים זוכה ורואה בנחמתה, כי כל האומר כן באמת בתפלה - 'ולירושלים עירך ברחמים תשוב' - הנה פועל באמת זה למעלה על קירוב הגאולה כנ"ל. והוא שכתוב - 'ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם, על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת'. שיש להבין למה תלה הכתוב דוקא בדור האחרון, ולא ישאלו זה קודם לכן, אך הנה כמו שבארנו, כי הדור ההוא אשר יתנו עיניהם ולבבם לשאול על זה והם ידאבו על חורבן הארץ וירושלים כנ"ל, וע"י תשוקתם ודאבון נפשם על הארץ הנה יתעוררו הגאולה, והם יהיו **הדור האחרון קודם הגאולה** כנ"ל, והוא שכתוב 'ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים' וגו' - עיין שם ברש"י. והבין".

רק לאחרונה חווינו את נפלאות ה' יתברך במתקפת החיזבאללה שתוכננה, ובמתקפת הנגד. נשים לב, שהכל כתוב בדברי חז"ל. כותב בעל הטורים בפרשת עקב על הפסוק 'המסות הגדולות וכו' (דברים ז טו), שבפסוק זה ישנן כל אותיות הא-ב-ב-חוף מהאות ב'. וזאת, כי הפסוק רומז לנו, שאת כל המסות הגדולות ואת כל הניסים שנעשו במצרים, הקב"ה יעשה לנו פעם נוספת בגאולה העתידה.

ואל תשיבני את הטענה הידועה, שהרי זו מלכות רשעה ציונית, ואיך הקב"ה יעשה להם ניסים. כי ידועים דברי המלבי"ם במיכה (ד ה) על שלשת שלבי הגאולה, שבשלב הראשון תתחלנה הגלויות להתקבץ, ואחר כך יגיע שלב של **"הממשלה הראשונה"**, בדיוק כמו שקוראים לזה היום. ורק אחר כך יהיה "ממלכת לבת ירושלים", שימלוך מלך המשיח בממלכה קבועה. אז אני מעדיף להאמין שהקב"ה מתכנן הכל, מאשר לחשוב כמו חלק מהקנאים, שהקב"ה רח"ל 'נרדם' וקמה לו מדינה לא מתוכננת מבלי שישים לב, רח"ל מהאי דעתא.

אז הקב"ה עושה איתנו ניסים ונפלאות כל הזמן, גם בתוך המלחמה ובתוך כל המצב. אבל מה אנחנו רוצים לעשות? לארגן טיסות מסודרות לאומן שלא יופרעו מהמלחמה באוקראינה, או לארגן הכנסת אורחים פה ושם, כאילו כל מה שאנחנו רוצים זה רק לשמר את מה שהיה? הגיע הזמן שינגדיל ראשי, זה לא אמור להשאר כך לנצח. יש מקום הרבה יותר חשוב ומצופה לנו, ועל המקום הזה אתה עצמך מתפלל באומן או בחצר האדמו"ר או בשיבה - 'והעלינו לציון עירך ברינה', אז אולי באמת נבין שזה הפתרון האמיתי, ונבקש את זה באמת.

חז"ל הקדושים אומרים לנו, שהשלב הבא שיהא עלינו לעשות באחרית הימים, הוא ברור ומוגדר. על הפסוק בהושע פרק ג - "אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' א-להיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים", אומרים חז"ל את דברי רשב"י, שעם ישראל מאס בשלשה דברים בימי רחבעם - במלכות שמים במלכות בית דוד ובניין בית המקדש. ועליהם "אמר רבי שמעון בן מנסיא: **אין מראים סימן גאולה לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן**".

אז אין מה לעשות. התפקיד שלנו הוא "לשכנו תדרשו ובאת שמה", "ואמר הדור האחרון", הדור שבינין שזה הפתרון האמיתי. ובכדי שנגיע לזה אומרים לנו חז"ל מה עלינו לעשות, וכאן התפקיד הוא פשוט וברור, פשוט לא להתבלבל, אלא לקיים את מאמר חז"ל ולדרוש את שלושתם.

עומדים אנו בימי הרחמים והסליחות, ומלאים בקשות כרימון, אך עלינו להתחזק בעיקרו של יום, **לפתוח את הפה ולבקש מרבש"ע את הפתרון האמיתי לכל המצב: מלכות שמים, מלכות בית דוד ובנין בית המקדש**. יכול להיות שבתחילה זה יראה לך מוזר, מה זה הדברים האלו בדיוק? ומה זה קשור אלי? אבל אין ספק שתתחבר, כי הנביא אומר שזה יקרה, אז זה יקרה. אין לנו שום פתרון אחר, כי אם "אחר ישובו בני ישראל ויבקשו את ה' א-להיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים".

ידיעות חשובות ויקרות לזמנים אלו בענין צער השכינה | ארץ ישראל שורשה בתורה | ונתן לך ה' שם לב רגז

הרב ניסים ישראל נחמני
מח"ס שיח ישראל ועוד
בית שמש

נביא כמה ידיעות חשובות והקדמות יקרות, שמהן נוכל להבין ולהשיג מעט מהתקופה היקרה שאנו נמצאים בה. וכולן בבחינת 'תן לחכם וחכם עוד'.

בענין צער השכינה

א. כתב בהקדמה לספר 'באתי לגני להגה"ק ר' ששון מזרחי זצוק"ל [ח"ד אות יח] בשם הגאון המקובל רבי אליהו מני זיע"א, ידידו של רבינו יוסף חיים זיע"א בעל הבן איש חי בספר מעיל אליהו [על תיקון חצות דף כט ד"ה וכן יעשה וכו'] - "שמעתי, שבדורות אלו אין לישיב על הקרקע ולעשות כסדר הזה [בתיקון חצות], לפי שכבר נעשה עילוי לשכינה בבחינת מים נוקבין" - ע"ש. דהיינו, שאע"פ שתיקון חצות צריך לאומרו בישיבה על הקרקע, משום שהשכינה נמצאת על הארץ, מרוב צערה על עם ישראל, ותיקון חצות עיקרו הוא להצטער ולהתאבל יחד עם השכינה הקדושה, אבל מגלה לנו הגה"ק רבי אליהו מני זיע"א, שבדורות אלו אין צורך לישיב על הקרקע בעת תיקון חצות, כי לשכינה יש כבר עליה. והוא חידוש עצום ונורא.

וכן מובא בספר מציון אורה [ח"ב עמ' ד] - "ושמעתי מעשה בשם הגרי"ח בעל בן איש חי, שפעם ישבו בסעודת חנוכת הבית או ברית יצחק בליל הברית, והגיע חצות, ואז חכם אחד הלך להלך וחלץ מנעליו וישב וקונו וכו', ולעומתו חכם אחד לא עשה כן, אלא נשאר על מקומו בכסאו, וגמר כל סדר תיקון חצות. ע"כ שמעתי הסיפור. ואמרו, שחכם זה שישב על מקומו היה הגרי"ח בעצמו" - ע"ש. ודברים אלו הם נחמה גדולה לנפש דואבת בצער השכינה.

ויתכן לומר, דעיקר צער השכינה הוא על מקומה שהוא ארץ ישראל, שהיא שוממה, וכפי הנוסח שאומרים בנחם "ואת העיר החרבה והבזויה והשוממה, מבלי בניה היא יושבת וראשה חפוי כאשה עקרה שלא ילדה". משמעות הדבר, שבנוסף לצער של 'ציון' - שהיא השכינה - על חורבן בית המקדש, יש לה גם צער על העיר ירושלים, שחרבה

ושוממה מבלי בניה. והנה עתה הגיע עת דודים, וכבר בזמן רבי אליהו מני והבן איש חי, הגיעו יהודים להתישב בארץ הקודש - הן התיישבות הספרדים לאחר גירוש ספרד ופורטוגל, והן תלמידי הגרי"א [בשנת תקס"ח] ותלמידי הבעש"ט [בעיקר בשנת תקל"ז] ועליות תימן, שהגיעו הנה כבר בשנת תרמ"ב, וכבר אז ירושלים וארץ הקודש כבר לא היתה כה שוממה מבלי בניה, "ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה, ואני שכולה וגלמודה, גלה וסורה, ואלה מי גדל, הן אני נשארתי לבדי, אלה איפה הם" (ישעיה מט טא). ועל-אף שעדיין עיקר חסר מן הספר - בית קדשנו ותפארתנו - אבל איך יבנה בית המקדש, כשירושלים עצמה שוממה, בבחינת 'כלים שאני עושה, להיכן אכניסם?'. ובפרט בזמננו, שב"ה ירושלים וכל ערי ישראל נפוצות מרוב יושב, בית שמש מתרחבת בלע"ה, עפולה עלית, טבריה עלית, ורובם ככולם שומרי תורה ומצוות.

[הערת המערכת: מעין זה מטו משמיה של הגה"ק רבי דוד צבי שלמה מלעלוב (ר' דודל) שהחודש חל יום פטירתו (ה' אלול, תרע"ח) "רבינו אמר: על הגלות ישנם מספיק אנשים שיאנחו, בני ארץ ישראל מחוייבים לשמוח על שזכו בה גם בזמן שהאומה כולה בגולה" (הובא בתפארת בית דוד עמ' קלב), וכן הביא דבריו אלו הגה"ק רבי אברהם מנחם דנציגר כ"ק האדמו"ר מאלכסנדר ז"ע באמרי מנחם מטו"מ (מפרשת שלח אות ח) "בני ארץ ישראל מחוייבים לשמוח על שזכו לישיב בה גם בזמן שהאומה כולה בגלות, לפי שא"י תמיד עיני ה' א-ל' בה, ששורה בה אור אלקותו ית', וכבר נאמר עוז וחדוה במקומו. ומחמת זה יכולים להוושע בא"י, שכל ההשגחה פרטית של השי"ת על ישראל היא דרך ארץ הקודש. וצריך לידע כי טובה הארץ מאד מאוד, ולא להיות ח"ו בעצת מרגלים, להוציא ח"ו דבת הארץ רעה ה' ישמרנו"] ראוי לציין כי ר' דודל אף היה זה שהעניק הסכמה חמה לילקוט קרית ארבע, שיו"ל מחדש ע"י קדושת ציון וכתב, "קונטרס ילקוט קרית ארבע" קבוצת מאמרי חז"ל המפליגים בשבח קדושת המקום הקדוש הנורא הזה, להלחיז לבב אוהב ויראי השם באמת

שוחר תושיה לחמוד ולכסוף מקום חמדת אבותינו הקדושים זיע"א, ולשים עינם ולבם אל המקום הזה, להשתדל בהגדלת הישוב בגופם ונפשם ומאודם."]

ארץ ישראל שורשה בתורה

ב. איתא במסכת תמורה דף טז: - "גופא - אמר רב יהודה אמר שמואל, שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה וכו'. במתניתין תנא, אלף ושבע מאות קלין וחמורין וגזירות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה. אמר רבי אבהו אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו, שנאמר (יהושע טו יז) 'וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב'. פירש"י: 'וילכדה עתניאל - לקרית ספר, ומאי 'קרית ספר' - הלכות".

הנה פשוטו של מקרא בספר יהושע (טו טז-יז) מיירי בלכידת עיר ושמה קרית ספר. ואם כן עולה התמיהה, הלא אין מקרא יוצא מידי פשוטו, ומה השייכות של הדרש - שמוסב על מה שהחזיר עתניאל את ההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה, לפשוטו של מקרא - שמדבר בלכידת קרית ספר.

ומביא בזה הערבי נחל' (פר' שלח דרוש ב) בזה"ל: "שמעתי מחכם אחד לבאר פסוקי יהושע (טו טז-יז) ושופטים (א יא-ג), שאמר כלב בבואו אל דביר: 'וְיָשֶׁם דְּבִיר לְפָנִים קְרִית סֶפֶר. וַיֹּאמֶר קָלֵב אֲשֶׁר יָכָה אֶת קְרִית סֶפֶר וְלָכְדָה וְנָתַתִּי לוֹ אֶת עֵקֶבָה בְּתִי לְאִשָּׁה. וַיִּלְכְּדָה עֵתְנִיאל בֶּן קִנְזִי אֶחָי קָלֵב וַיִּתֵּן לוֹ אֶת עֵקֶבָה בְּתוֹ לְאִשָּׁה. וְקִשָּׂה, לְמַה בְּכָל מְקוֹם שֶׁהֲלַכְו לֹא הָיָה כְבֵד לָהֶם לְכַבּוֹשׁ, וְדַבֵּיר הָיָה כְבֵד לָהֶם עַד שֶׁהוּצַרְךָ כְּלָב לומר 'אשר יכה את קרית ספר וגו' ונתתי לו את עכסה בתי לאשה; ותו, 'ושם דביר לפני קרית ספר' - מאי נפקא מינה איך שמה היה מתחלה; ותו, 'אשר יכה את קרית ספר', הווי ליה למימר 'אשר יכה את דביר', כי למה יזכור שמה הראשון; ותו, 'אשר יכה ולכדה' כפל לשון. ורז"ל אמרו (עיי' תמורה טז) - 'קרית ספר', אלו שיי"ן [צ"ב הגירסא בזה, כי בגמרא איתא שלוש אלפים הלכות נשכחו] הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה והחזירן עתניאל מפלפולו, וזה תמוה יותר, שבאו רז"ל להוציא קרא לגמרי מפשטיה".

ואמר, כי הענין כך הוא - כי מה שכבשו ישראל את הארץ שלא כדרך הטבע, היינו לפי שהתורה היא דפוס העולם ובתורה נברא העולם, וארץ ישראל היא אדוק בתורה, וכל חלק ממנה - חיותה היא מחלק תורה המתיחס אליה, וכאשר קבלו ישראל התורה וקיימוה, נמצא כל חיות ארץ ישראל היה בידם, לזאת כבשוה בלי עמל ויגיעה. והנה נודע, כי שם כל דבר הוא החיות והפנימיות של אותו דבר, כי נפש חיה הוא שמו' (בראשית ב טז). וזהו שאמר הכתוב, כי כשהגיעו אל יושבי דביר: 'וְיָשֶׁם דְּבִיר לְפָנִים דִּיקָא, רצ"ל, 'שם' של 'דביר' - החיות והפנימיות שלו הוא 'קרית ספר'. ואמרו רז"ל - אלו ש' הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה, שזהו היה החיות של אותו המחזו. ממילא, בהגיעם לשם, תשש כחם ולא יכלו לכבוש, בהיות לא היה בידם החיות של אותו המחזו, לכן אמר כלב 'אשר יכה את קרית ספר', דהיינו שיחזיר ההלכות מפלפולו, וממילא 'ולכדה' - שילכד העיר אחרי כן, 'ונתתי לו כו', וילכדה עתניאל בן קנז, כמאמר רז"ל, שהחזירו מפלפולו, ואז לכד המחזו ההוא. עד כאן דברי החכם, ושפתים ישק".

ולפי זה העלה הערבי נחל' יסוד נוסף בענין חלוקת הארץ, וז"ל: "והנה נודע (עיי' זוהר ח"ג עג) דאורייתא וישראל כולא חד, כי ס' ריבוא אותיות לתורה הם ס' ריבוא נשמות, וכל נשמה יש לה אחיזה בחלק התורה המתיחס אליה, ומטעם זה נחלקה הארץ לאנשים בגורל ברוח הקודש, כי כל אחד מישראל - לפי חלק חיות התורה שיש בו, לקח חלק הארץ המתיחס לאותו חלק התורה, ולבאי הארץ נתחלקה, שמיד בהגיע האדם בחיותו ונשמתו לארץ ישראל, זכה תיכף בחלקו בארץ ישראל שהוא מתיחס לנשמתו בסוד עול"ם שני"ה נפ"ש".

יסוד זה הביא הערבי נחל' בפרשת שמות בקצרה, ובתוספת דבר הנוגע לגלותנו החל הזה, וז"ל (שם דרוש ב): "והנה בגלות זה האחרון, הא דאי שיש כמה מקומות שאין ישראל בא שם שום פעם, ואיך יבוררו ניצוצות משם, ואין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף' (יבמות סב), דהיינו בירור כל הניצוצות. אך הענין הוא, עם מה שכתבתי במקום אחר מה ששמעתי לבאר פסוקי (יהושע טו טז; שופטים א יא) וכו', כי מה שכבשו ישראל בקל כל ארץ ישראל, עבור שהתורה דפוס העולם, וכל מדינה חיותה ממסכת אחת וכדומה, ובהיות התורה מסורה אז לישראל ממילא היו כובשין, ולזה אמר: 'ושם דביר, רצ"ל החיות שלה,

לפנים, רצ"ל פנימית שלה היה 'קרית ספר' - אלו ש' הלכות כו', לכן לא היו יכולין לכבוש, עד שהחזירן עתניאל תחלה, ואחרי כן היו כובשין - יעו"ש. נמצא, כי על ידי עסק התורה, יכולים להוציא ניצוצות אף ממקום שאין בא לשם, כי חיות כל המדינות הוא בחלק אחד מהתורה, נמצא בלמדו אותו חלק בתורה מברר ניצוצות מאותה מדינה, ודוקא במצרים היו צריכים להיות שם להוציא, כי לא היה עדיין תורה, משא"כ עכשיו מבררין ע"י התורה מקומות רחוקות גם כן".

ואמנם ב'אמרי פנחס' (תחילת ספר יהושע) מובא, שהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע אמר יסוד זה בשם המגיד ממעריטש זי"ע, וז"ל: "דהנה בתורה נברא העולם, וכל מקום יש לו חלק ושייכות בתורה, וכשרצו לכבוש ארץ ישראל עסקו באותה הלכה ששייך באותו מקום ועל ידי זה כבשוהו, וזה שאמר הכתוב כלפי עי' (יהושע ח ג) 'וילך יהושע בלילה ההוא וילך בתוך העמק', ודרשו (מגלה ג) 'שלא בעמקה של הלכה', דעסקו באותה הלכה ששייך לעי, והכא לא היו יכולין לכבושה, שזה היה שייך לאותן ש' הלכות שנשתכחו באבלו של משה, עד שבא עתניאל בן קנז והחזיר בפלפולו אותן ש' הלכות וכבשהו, וזה 'קרית ספר', פירוש - עיר שצריך לכבושה על ידי ספר ולימוד... ואמר הוא [הרה"ק מקאריץ] נ"י, אפשר שזה היה כוונת רבנים הקודמים כשנתמנו אמרו להם הלכה תוס', כדי שיוכלו לכבוש העיר, ומן הסתם זו הלכה היתה שייכת לאותה העיר, כי הקדמונים ודאי כיוונו לשם שמים".

והנה חידושו של הערבי נחל' הוא חדש ועצום, שכל חלק ונחלה בארץ ישראל יש לו שורש ומקור בתורה הקדושה, ואי אפשר לכבוש את החלק ההוא בלי לכבוש את השורש שלו בתורה.

והנה לעת עתה איכשר דרא, וב"ה יש אברכים חשובים העמלים בעומקה של הלכה בכל חלקי התורה, וביותר בזכות כל מיני ארגונים קדושים כמו מפעל הש"ס, 'קנין הלכה', ש"ס אידן ודרשו, ובפרט לימוד ההלכה בכל חלקי השו"ע, ועל ידי כך יש חלקים בתורה שלא היו לומדים אותם כלל, ולא היו נוגעים בהם או שלא היו עמלים בהם ולא היו עושים בהם קנין גמור. אבל עתה, כפי המציאות שנראית או בעתיד הקרוב, שכבשו את כל עזה כמעט, ובמהרה בימינו תתישב על ידי יהודים [וכמובא בהפטרות פרשת וישלח בחזון עובדיה - 'וַיִּרְשָׁו הַגִּבּוֹר אֶת־הָעָרַי עֵשׂוֹ וְהַשְּׂפִלָּה אֶת־פְּלִשְׁתִּים'. ובירמיהו פרק מו - 'בָּצָא קְרָחָה אֶל עֵשָׂה נְדָמְתָה אֲשָׁקְלוֹן שְׂאֲרִית עֲמָקָם עַד מְתֵי תַתְּגוֹדְדִי']. ובהכרח, פשוט וברור שהוא רק מכח לימוד התורה בעמקות ובקנין, באותו חלק בתורה ששורש חלק זה בארץ ישראל נעוץ בו. ויש עוד להאריך. ודו"ק. ותן לחכם וכו'.

ונתן לך ה' שם לב רגז

ג. איתא בנדרים כב. - "עולא במסקיה לארעא דישראל איתלוו ליה תרי בני חוזאי בהדיה, קם חד שחטיה לחבריה... קא תמה רבי יוחנן, מכדי כתיב - 'ונתן לך ה' שם לב רגז בבבל כתיב'. א"ל - ההוא שעתא לא עברנא ירדנא". ופירש הר"ן - "עבר הירדן לא נתקדש להבאת העומר ולמקצת קדושות". ויתכן לומר, שהילב רגז' הוא האופן המיוחד בעובדא ההוא שפרע לו בית השחיטה, דהיינו שאמנם גם בארץ ישראל יתכן מקרה רצח, אבל לא באופן אכזרי כזה. ועיי' בספר עיניים למשפט, שכתב דברים נפלאים, ותוכן דבריו, שר' יוחנן - שהיה מרא דארעא דישראל ומרא דתלמודא דא", והיה מזרעו של יוסף שהיה מחבב את הארץ, וכפרוש רש"י בפרשת מטות לגבי בנות צלפחד, הוא שתמה - 'איכא סבי בבבל', שהישיבה בארץ ישראל דווקא היא המארכת ימים ואורך ימים בימינה, גם כאן היה תמה, שאנשים מוכנים לעזוב את כל מה שיש להם, ולצאת מארץ העמים ולבוא לארץ הקודש בהתקשרות רוחנית לקיום מצוה רבה השקולה ככל המצוות יחד עם גדול הדור, ופתאום יקום ויהרגוהו במיתה משונה? לב רגז שכזה לא יתכן בארץ ישראל. על כך השיב עולא, שהמעשה היה לפני שעברו את הירדן, 'ואלמלי היה צועד רק צעד אחד לתוך אוירה של ארץ ישראל, כי אז נתבטל רגוזו והיה נהפך לאיש אחר".

ובסוף דבריו, באר ע"פ דברי הספה"ק החרדים [מצוות התלויות בארץ ישראל פרק ב], שכתב לבאר מה שכתוב בתורה ריש פרשת כי תבוא - "והיה כי יביאך" - 'והיה' לשון שמחה, כי כתב הרמב"ן במנין תרי"ג מצוות, שבכל עת ורגע שהאדם בארץ ישראל, הוא מקיים המצוה זו, וידוע שעיקר שכר המצוה על השמחה גדולה בה כדכתיב "תחת אשר לא עבדת את ה' א-להיך בשמחה". אם כן, צריך היושב בארץ ישראל להיות שמח תדיר במצוה התדירה באהבתו אותה. ע"ש.

וביאר שם עפ"ז, דלהכי אין 'לב רגז' בארץ ישראל, כי השמחה בקיום המצוה מבטלת את הרגזנות, ולא עוד, אלא שהשמחה גופא היא מתוך סגולתה המהותית העצמית של הארץ. וכתב המהרש"א - "כי היצר הרע שולט בחו"ל יותר מבארץ ישראל והכעס הוא ממדות היצר הרע... אבל בבואם לארץ ישראל, אם יעשו עוד רעות כזאת, ראוי לענוש יותר אחר אשר שאין היצר שולט בהם כ"כ בארץ ישראל".

ובזה ביאר הגאון ר' שלמה קלוגר בס' חכמת התורה (בפרשת מקץ), שמשום כך אמר יעקב לבניו - "קחו מזמרת הארץ בכליכם" (בראשית מג יא), שכיון שראה יעקב שהשליט הוא ירא שמים, וכפי שהעיד על עצמו, שאמר 'את הא-להים אני ירא', אמר אם כן, מה שכעס כל כך על האחים, כי כנראה משום שחו"ל גרמה לו שיש לו לב רגז, וא"כ כשיאכל פירות ארץ ישראל, אולי יתמלא לבו ברחמים, כי ארץ ישראל מוציאה את הלב רגז שבאדם, וכדברי הב"ח על הנוסח "ונברכך עליה בקדושה ובטהרה", דבפירות דארץ ישראל נמשך קדושה מארץ ישראל העליונה. וזהו שאמר "ואל ש-די יתן לכם רחמים לפני האישי", ע"י סגולת פירות דארץ ישראל יניח לו את הלב רגז שבו.

ויש לבאר באופן נפלא, דהנה פירש רש"י בס"פ לך לך עה"פ "והייתי להם לא-להים" (בראשית יז ח), דהיינו בארץ ישראל, שכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו א-לוה, ועד"ז כתב בס' החרדים [שם] לבאר מה שכתוב 'והיה כי יביאך' - "והתחיל בתיבת 'והיה', הוא אחד משנים עשר צירופין של השם הקדוש, רמז כי הדר בארץ ישראל דבק בה,

הפך הדר בחו"ל, היינו ישראל שדומה למי שאין לו א-לוה". ובמס' נדרים שם אמרו, שכל הכועס - אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו, ולהכי בארץ ישראל, ששם הוא עיקר מקום השראת השכינה, אין כ"כ לב רגז. וכמו"כ י"ל לענין עבר הירדן, שאינו ראוי להשראת השכינה, וכפי שהארכנו לעיל בס"ד בפרשת ואתחנן.

[ולפ"ז אולי יש להוסיף לפרש, דהנה אמרו שם בנדרים - "רב נחמן בר יצחק אמר: כל הכועס בידוע שעונותיו מרובין מזכותיו". ובה יש לפרש בס"ד, שזהו שאמרו (בסוטה יד.) על משה רבנו - "וכי לאכול מפריה הוא צריך? אלא אמר - הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל, אכנס אני כדי שיתקיימו על ידי". והנה ראה משה רבנו, שמה שגרם לו שלא יכנס לארץ, הוא משום שכעס על עם ישראל, שאמר להם "שמעו נא המרים" (במדבר כ י), וכפי שפרש רש"י (בפרשת מטות עה"פ "ויקצף משה על פקודי החיל" (שם לא יד.), שכיון שכעס בא לידי טעות, וא"כ משה בעונותו הגדולה רצה להכנס לארץ ישראל, כי בארץ ישראל אין לב רגז, ומשום שעיקר הכעס הוא משום שעונותיו מרובים על זכויותיו, אבל כיון שבארץ ישראל מקיימים את כל המצוות התלויות בארץ, וממילא איכא מצוות יותר בארץ ישראל מאשר בחו"ל, ממילא יש פחות מציאות בארץ ישראל שיהיו עונותיו מרובים מזכותיו. וזהו שאמרו - "הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימים אלא בארץ ישראל". וע"י בזה בס' אור הצבי דרוש א לסוכות [אות לא].

גלות הערב רב ואתחלתא דגאולה - הילכו שניהם יחדיו?

הרב ישעיהו הלוי
מודיעין עילית

פעמי גאולתנו, עודנו שקועים בגלות קשה ואמיתית - 'גלות הערב רב' תקרא. ואתה עתה הסכת ושמע.

'עודנו' - היינו אנחנו, אנחנו בעצמנו ובפנימיותנו, מצד נשמותינו החצובות מתחת כסא כבודו יתברך. 'בגלות' - היינו גלות השכינה הקדושה, אם נשמותינו.

ופירוש ענין גלות השכינה כך הוא - השכינה היא הימצאות הנהגת קדושת ה' בפועל בעולם. והיינו שהקב"ה סידר לעצמו מערכת חוקים ומידות שבהם הוא רוצה להנהיג את עולמו ולהשפיע אליו, וכאשר אכן העולם ראוי לכך ומידות אלו הן הפועלות ושולטות בגלוי, הרי העולם מושפע שפע רב ומתקדש קדושה גדולה. אמנם, פעמים שנאמר 'ואנכי הסתר אסתיר פני', ואז אין חוקים אלו פועלים בעולם בגלוי אלא בסתר ובהחבא, שהקב"ה מגלגל ומסבב דברים כדי שיתוקן העולם ויתקדש לעתיד לבוא על ידי מעשי הצדיקים של עתה, ובין כך ובין כך יתמלא עונשם של צדיקים ותתמלא סאתם של רשעים, והכל כאשר לכל מכוון ומונהג בהנהגה ישרה, אך נעלמת בעצה עמוקה מעיני כל חי.

נמצאת אומר, שלעולם השכינה נמצאת בעולם, שהרי הנהגת ה' ודאי היא שפועלת הכל ומלכותו בכל משלה, אלא שפעמים השכינה גאולה וגלויה, ופעמים שהיא גולה ונחבאת במסתרים.

והבן היטב עומק הדברים. כי כאשר ישראל גולים לבין האומות, הלא עדיין בני א-ל חי הם ולא יצאו חלילה מתחת ידי אמם הקדושה. וכאשר נמסרו בידי האומות שתשלוטנה בהם, הרי השכינה, שהיא כאמור מציאות הנהגת ה' בעולם, צריכה ל'התלבש' ולהתעלם בתוך מלכות האומות השולטת בהם ומתוך כך להנהיג את ישראל, אם לטוב ואם למוטב. וזאת, כי כל מה שיעשו האומות לישראל - הלא באמת בתוכיות הדברים, רק השכינה היא שעושה הכל. וזו היא גלות השכינה, שהיא גולה ממש בתוך האומות.

אכן כמה צער ודאבון לב יש בגלות זו, כי תחת שירבה כבודו של מקום בהיות השכינה מנהגת את ישראל במקומה ומשפעת להם רוב טובה וקדושה, הרי 'כבודי לאחור לא אתן', שיהנה זר מקדושתו של מקום, ולכן מצמצמת אז השכינה במאוד מאוד את השפעתה ואינה משפעת אלא כדי קיומם של ישראל, וההנהגה שהיא מנהגת אינה גלויה וניכרת, עד שדומה כביכול עזב ה' יתברך את עולמו, חלילה.

תרעומת רבה נשבה בין כותלי גליונות אלו על אותם המכנים את היותנו בארץ ישראל 'גלות'. היתכן, שאחר טובותיו הרבים של מקום עמנו, אשר הסיר מעלינו עול מלכויות שהיו רודים בנו ומכלים אותנו ואת ממוננו, וזיכנו במה שלא זכו אבותינו זה אלפי שנים - לעלות לארץ ישראל ביד רמה, להתקדש בקדושתה לאכול מפריה ולשבוע מטובה - היתכן שאחר כל זאת נכפור בטובתו וכאחד הנבלות נדבר לאמר - 'עודנו בגלות אנחנו?'

אכן טענה טובה ואמתית. ודאי הוא, שדבר נורא ואיום הוא לכפור בטובתו של מקום. ולא עוד, אלא שחובה עלינו להודות ולהלל ולשבח את בוראנו על כל מה שעשה עמנו, ובפרט בנסים אלו שעשה ועושה עמנו, לקבץ נפוצות ישראל מארבע כנפות הארץ ולקיימם על אדמתם אשר הנחיל לאבותינו, להודיע ולהגלות שאין עוד מלבדו, ודבר א-להינו אשר הבטיחנו בתורתו - 'ושב ה' א-להיך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' א-להיך שם' - יקום לעולם, כי הוא א-להי אמת ותורתו אמת, ובנו בחר באמת.

ובאמת יש לומר, שבבחינת מה, נס זה אשר עשה א-להינו בהשיבו אותנו לנחלת אבותינו הוא הגדול שבנסים שנעשו לישראל מאז היו לגוי, שהרי אין נס זה דבר שנעשה לשעתו ובמקומו, אלא נס שמקיף היסטוריה של אלפי שנים, שכן נס זה מגלה על כל משך הגלות המר, כי באמת לא נעזבנו ולא נשכחנו, ולא המיר א-ל חי דברו, רק הוא לבדו עשה עמנו כמו שהבטיחנו לדוננו על עונותינו ולגלגל אותנו בנפוצות הארץ, ותוך כדי שהגלות ממררת את חיינו, הרי הוא מסבב שינויים ותהפוכות עצומות בעולם כולו, אשר תכליתם נועדה לקיים את הבטחתו להשיב בניו לגבולם. וכמו כן, לא על השגחתו לבד מודיע נס זה, אלא אף על אמיתת תורתו שאינה משתנה, ועל עמו וארצו שלא בטלו ולא יבטלו מקדושתם, וכאמור.

על כן ודאי מצוה גדולה היא לספר ולהודיע, ובתוך רבים לשנן שבח זה. ומה כל תכלית האדם בעולמו, אלא לגלות ולהודיע כבוד בוראו. וזו פשוטה ואינה צריכה לפנים.

מכל מקום, כנים הדברים, כי לא באנו עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה, מנוחה - זו שילה, ונחלה - זה בית עולמים שיבנה במהרה בימינו. ואכתי עבדי אחשוורוש אנו, אחר רע וראש. ואם כי ודאי שהחלו

מהם התערבו בנשמות ישראל. ובאמת הדברים מוכחים מן הגמרא ומהמדרשים, ודברי הזוהר והמקובלים מלאים מזה, וכפי שציין הוא עצמו שם. וכפי המבואר בזוהר ומפרשיו שם, אותם בני הערב רב, ובפרט המין הקשה שבכולם, הנקרא 'עמלקים', הם הם ראשי העם ומנהיגיו בדור האחרון, אך מפני שקצר המצע מהשתרע, לא נוכל להרחיב במובאות מדבריהם, רק נבאר בקצרה את העולה מהם והשייך לנושא המאמר שאנו עוסקים בו.

הנה בגמרא נדרים (כ:) אמרו על הכתוב (יחזקאל כ לח) "וברותי מכם הפוטעים והמורדים ביי", שאלו בני ט' מידות אשר לידתם נמשכה על ידי זיווג שאינו הגון. ובאר הרמב"ם (איסורי ביאה פרק כא הלכה יג), שאותם בני - יסורי הגלות בוררים אותם ומוציאים אותם מכלל ישראל. משמעות הדבר, שמסגולת הזיווג המקולקל הוא להמשיך על העובר נשמה מנשמות הערב רב², ועל אלו שנמשכו נשמותיהם משם הובטחנו שיבררם הקב"ה ויוציאם קודם הגאולה השלמה מכלל ישראל.

והנה, כאמור, יש בערב-רב אלו חמשה מינים, והגרוע שבהם הם הנקראים 'עמלקים', זד יהיר לץ שמו ולא ירא א-להים, שאלו אין להם חלק בקדושה כלל, ועליהם נאמר 'תמחה את זכר עמלק'. והם החצופים עזי הפנים ראשי העם בדור האחרון, וכמו שאמרו חז"ל "בעקבתא דמשיחא חוצפה יסגי". ומתוך שהם מתערבים בישראל ומקבלים מהשפע המוכן לישראל, נמצא כח בכל כוחות הטומאה להתגבר ולשלוט בישראל ולהצר להם. וכאשר ניתנה להם הממשלה בעם ישראל ומלכות נהפכה למינות וכפירה, גלתה השכינה ביניהם, וזוהי הגלות אשר אנחנו בה – "גלות הערב רב".

ואף גם זאת, אין בעובדה קשה זו להמעיט כלל מגודל הנס האמור בגילוי אמיתת השגחתו יתברך עלינו לאורך שנות גלותינו ואמיתת תורתו הקדושה, אלא להוסיף עליו. וזאת, מכיון שבגלות השכינה בין הערב רב, מתאמתים אף דברי חז"ל בתורה בעל פה, כי בעקבתא דמשיחא חוצפה יסגא ומלכות תהפך למינות וכו' ככל האמור בבירייתא השנויה בסוף סוטה, ועוד הזכירו זה במקומות הרבה מן הזוהר כנ"ל, וכל דבריהם כגחלי אש מתקיימים לעינינו כיום הזה. ודי בזה להעיר הלבבות לחזק בדקי האמונה והבטחון בתשועה הגדולה שתבוא במהרה בימינו, ולבלתי תפול רוחנו בעצת העמלקים האוחזים בידם מנהג אבותיהם הרעים לקרר ולצנן וללגלג על כל הניסים הגלויים באומרם 'אך מקרה הוא' או 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה', רח"ל.

קעת נשוב לבאר את ענין האתחלתא דגאולה, ובתוך כך נבאר יותר את ענין הערב רב, ומפני מה ניתנה להם השליטה הגדולה בעקבתא דמשיחא.

תחילת הגאולה נקראת 'פקידה'. דבר זה מבואר היטב בדברי רבותינו הגר"א והרמח"ל ומיוסד על המקראות ומדרשי חז"ל. הגדיל לעשות רבנו הרמח"ל, אשר על פי ציווי עליון כתב מאמר מדברים שנגלו לו ברוח הקודש מיוסד על עמקי סודות התורה, ובו באר דבר זה מקצתו בגילוי ורובו ברמזיה, וקרא שמו 'מאמר הגאולה'.

'פקידה' היא זכירה בלב, בפה או במעשה, הנעשית לשעתה ופירותיה עומדים לאחריה. 'וה' פקד את שרה' – זכרה וצווה לה פקודת ישועה. וכמו כן, 'פקד יפקד א-להים אתכם', 'פקד פקדתי אתכם'. וכן בפה, המזכיר את שמות המנויים בפיו בכדי למנותם נקרא 'פוקד' העומד על הפקודים. ובמעשה, אדם הפוגש את חברו לשעה, הרי הוא 'פוקד' את חברו, ובאותה שעה הוא מוסר ביד חברו ציווי הנקרא 'פקודה' או איזה חפץ הנקרא 'פקודין'.

וביותר, שהלא תכלית שכינת הנהגתו בתחונתו היא להעלות את ישראל ושאר העולם אחריהם ממדרגת החולין של העולם הזה ולקדשם קדושה גדולה, וגבגלות השכינה והסתלקות שפע הקדושה התורה הולכת ומשתכחת דור אחר דור, ואין לנו שיוור אלא התורה הזאת, הם נגלות התורה ושריד מועט לבחינת פנימיותה, שכל זה הבל הוא לפני תורה של משיח, כהבלא דגרמי העומד על עצמות הגוף השדוף והמרוט מכל בחשכת הקבר לפני הנשמה ברוב כוחה. ונמשך מזה שהחסידות האמיתית, התלויה בהשגה אשר ממנה באה אהבת ה' ויראתו באמת, תחסר מאוד בעולם ולא תמצא אלא בשרידיים אשר ה' קורא. ומי ישער הצער שיש בזה אליו יתברך, אשר כל תאוותו כביכול להשתעשע עם נשמות הצדיקים, ולעומת זה הצער והצרה הגדולה שיש בזה לנשמות ישראל אשר כל תאוותם להדבק בבוראם, ובעיקר לנשמות רועי ישראל, משה רבינו ע"ה אשר מסר נפשו למעננו ונשמות המשיחים עמו.

עתה, אחר שבארנו במקצת את מושג ה'גלות', נבוא לבאר מושג ה'ערב-רב', ולאחר מכן נבאר בע"ה את מושג האתחלתא, וכיצד הדברים תלויים אלו באלו.

דברים מפורשים בענין הערב-רב כתב בספר לשם שבו ואחלמה (הקדמות ושערים ש"ו פ"ה) וזה לשונו:

דע, כי גם בישראל עצמן, הנה לא כל מי שאנו רואים בעינינו שהוא מזרע ישראל הוא ראייה שהוא מבני אברהם יצחק ויעקב ושבטי י-ה ומע' נפש דבית יעקב ומס' רבוא שיצאו מהם, שהם צבאות ה' המיוחדים לשמו, אשר רק עליהם נאמר 'כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו', ורק עליהם נקרא ה' א-להי ישראל, ורק עליהם נאמר 'בנים אתם לה' א-להיכם', ורק עליהם אמרנו (לעיל שם י"ה) שהם בטוחים כולם על השארות הנצחית שהוא לתחית המתים ולחיי העוה"ב... כי ע"י חטא עץ הדעת הנה לבד ממה שיצאו עובדי האלילים בעולם, עוד התערבו הרבה מהם בישראל גם כן. ואמרו בתיקונים (תיקון ט), כי התערבו בישראל ה' מינים אשר סימנם הוא נג"ע ר"ע, והם נפילים ג'בורים עינקים רפאים ע'מלקים, וכל אלו הה' מינים בכלל נקראו בשם ערב רב (וע' בזה"ק בראשית כה א, כו ב, כז ב, כט רע"א. משפטים קכ ע"ב. פנחס רלו א-ב, תצא רעו רפ"ב. בהעלותך קנר רע"ב. תשא קצא וכל הענין שם. ובדברי הרב [האר"י ז"ל] בשער הפסוקים פ' שמות בארוכה הרבה), והם התערבו בישראל, ויש בינינו הרבה מהם, וכמ"ש בגמרא ביצה (לב:) 'הני מערב רב קא אתו'. והגם שאמרו בקידושין (ע"א) שמשפחה שנטמעה נטמעה והם כשרים לעתיד לבא, עם כל זה הנה כל אלו שהם מנשמות הערב רב, שהם גלגול שלהם, יש חילוק גדול ביניהם לבין אלו שהם ישראל גמורים. והוא כמ"ש שם [בגמ' קידושין (ע"ב)] 'מעלה יתירה יש בין ישראל לגרים, דאילו בישראל כתיב בהו 'והייתי להם לא-להים' [ואח"כ] 'והמה יהיו לי לעם', שהוא ית"ש מקרב אותם בתחילה, ואילו בגרים כתיב 'מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאום ה' והייתי לי לעם', [ואח"כ] 'ואנכי אהיה לכם לא-להים', כי אין מקרבין אותן מן השמים, אלא אם כן הן מקרבין עצמן תחילה להיות טובים (כן פ"י רש"י שם). וכן הוא בכל אלו שנשמותיהם הן מערב רב, כי הגם שנולדו מישראל, הנה הם לא יזכו לכל יעודים העתידיים אשר לימות המשיח ולחיי העוה"ב, רק אם יהיו ראויים לכך מצד המעשים טובים שלהם, אבל בלא זה הנה יכלו גם הם בכלייה גמורה ככל רשעי אומות העולם... ואמרו בזוהר (ח"א כ"ה) שעל נשמות הערב רב לא ביקש נח רחמים, ונאמר בהם 'וימחו מן הארץ', משום שעליהם נאמר 'תמחה את זכר עמלק' [וכאמור לעיל], שאחד ממיני הערב רב נקראים עמלקים. י"ה].

הרי דבריו ברור מללו, שרבים מזרע ישראל אשר כפי הדין וההלכה הרי הם כישראל לכל דבריהם, באמת מצד נשמותיהם אינם כלל מבני אברהם יצחק ויעקב, ועל כן נקראו 'ערב רב', משום שרבים

1 קהלת רבה א ח: "תורה שאדם למד בעולם הזה הבל היא לפני תורתו של משיח".
2 אמנם, אף שבדאי קלוקל הזיווג פוגם בעובר, איו זה מוכרח שעל ידי זיווג מקולקל תמשך נשמה מהערב רב, ואם נשמת ישראל נמשכה מזיווג זה יש בכוחה לתקן את פגמה על ידי מעשה. ובאמת כמה נשמות גדולות ועצמות נמשכו מזיווגים כאלו כידוע, ואכמ"ל. וכמו כן יש סיבות אחרות הגורמות שתמשכה נשמות ערב-רב אף מזיווגים הגונים. וכאן המקום להדגיש, שבדאי אין בידינו שום אפשרות לדון איזה אדם מזרע ישראל כערב רב ומחמת כך לדנו כמי שאינו יהודי, שהרי אף רבי אלעזר בר"ש שאמר 'קוצים אני מכלה מן הכרם' היה מהסס לבדוק את עצמו נכשל במעשיו אלו ולא עלתה בחינתו אותם כהוגן, וכמבואר בגמרא בבא מציעא (ס"ג), ומכל שכן לאזובי הקיר אשר כמונו, שאין לנו אלא דעת חכמים האומרים 'יבוא בעל הכרם ויכלה את קוציו'.

וכן הוא בגאולה - בעת שעלה הרצון לפניו לגאול את ישראל, הנה ירד ונגלה למי שנגלה ופקד את שכינתו ואת משיחו ומסר בידם מה שמסר להכין את עמו לגאולה השלמה שתבוא בעתה ובשעתה. וכסדר הזה מצאנו בגאולת מצרים, שתחילה נאמר 'ותעל שועתם אל הא-להים מן העבודה', ואז 'ויזכור א-להים את בריתו... וידע א-להים', וידיעה זו היא הפקידה, ובאותה שעה נגלה למשה בסנה וצוהו ציווי ראשון על הגאולה, וכמ"ש בסמוך 'ומשה היה רועה' וכו'.

והנה פקידה זו בגלות האחרונה נעשתה קודם שנת ה"א ת"ק ליצירה, ודבר זה גלוי למתבונן בכתבי החסיד רמח"ל, במאמר הגאולה הנ"ל ובתיקונים שלו, וכן מבואר בכתבי רעו ותלמידו ר"מ"ד וא"ל, שהשתתף עמו בתיקוני השכינה אשר עשו בחבורתם הקדושה להזמין תיקוני הגאולה³.

וכמה פעולות גדולות פעלה הפקידה בשעתה, ומנאן רמח"ל במאמר הגאולה. ואחת מהן היא 'קימת השכינה מן העפר', והיינו שהשכינה "מתחזקת בעצמה אף על פי שהיא בין הקליפות, כי עדן לא יצאה, אבל אינה כבראשונה משפלת עצמה ומתבוססת כביכול בצערה, כי עתה לקחה אדר הממלכה, ולא חסר ממנה רק הגילוי, להראות את כל העמים ואת כל השרים את ממשלתה שתראה בעת הזכירה [-התמידית, שתהיה בעת הגאולה השלמה. י.ה.] במהרה בימינו".

וביאור דבר זה כפי הנראה ממקומות אחרים בכתבי המחבר, שעד הפקידה הייתה הממלכה נתונה בידי אומות העולם והשכינה הייתה גולה ביניהם כדי לקיים את ישראל בגלותם להצילם ולהשפיע להם השפע הצריך לקיומם, אך בעת הפקידה לקחה השכינה את כח הממלכה להתחזק ולפעול ממקומה שבין הקליפות כדי להכניע את האומות ולשבר את כוחם ולהכין בפועל את גאולתם של ישראל. אמנם כל זה נעשה בהחבא ואינו מתגלה עד לעתיד לבוא בעת הגאולה השלמה שאז, יראה כמה הגדיל ה' לעשות עמנו.

והנה נודע, ששברון הקליפה תלוי במילוי סאתה, והוא כאשר יושפע לה שפע גדול ושליטה מרובה והיא תזיד להרשיע בו, עד שלא יהיה לה פתחון פה כלל לדרוש עוד איזה שפע מן הקדושה, ואז יבוא קצה, וכמ"ש "לפני שבר גאון". ונודע, ששלוש קליפות הן: ישמעאל, עשיו וערב רב. ומידותיהן הן התאוה לישמעאל, הכעס והרציחה לעשיו, ופריקת העול והחוצפה לערב רב. ומטעם זה, הערב רב הם הקליפה הדבקה בישראל, שהרי יראת ה' היא העומדת כנגד הכעס והתאוה להכניעם, ולעומת זאת פריקת העול היא המחזיקה אותם. וזהו הרע שנדבק בנשמות ישראל מפני חטאו של אדם הראשון, לבטל מהם יראת ה' ועל ידי כך להשליט עליהם את הקליפות החיצוניות, שהן כח התאוה וכח הכעסני.

עתה, כשנתבונן בדברי ימי העולם מאז ימות הפקידה ואילך, נראה כמה הדברים הולכים בסדר ישר ומכוון. עם מילוי סאתם של אומות העולם, ובפרט בימי השואה הנוראה אשר פקדה את עמנו, תכף נשבר עול הגויים מעל צוארנו⁴, ועל ידי תהליך הגלובליזציה ושאר השינויים שעבר העולם בכלל ועמנו בפרט מעת הפקידה והלאה, מיד נעשה קיבוץ גלויות מכל הארצות.

והנה קיבוץ גלויות זה הוא ראשית בנינם של ישראל כעם בארץ ישראל, וכמו שמבואר בפרוש בנבואת יחזקאל בענין העצמות היבשות (יחזקאל ל"ו), שתחילה יפתח ה' את קברות ישראל, והיינו שיפרוק מעליהם את עול הגלויות אשר היו ישראל חשובים למתים ביניהם [וכפי שהזכרנו לעיל, שכל הקדושה הנשפעת לישראל בזמן הגלות משולה להבלא דגרמי העומד על העצמות בעת המיתות], ויקבצם לארץ ישראל כאשר הם עדיין בבחינת 'עצמות', ורק לאחר שיבנו ויעלו בשר וגידים בארץ ישראל - אז תבוא רוחו של משיח ותפיוח בהם להחיותם.

3 והנה במאמר הגאולה שם מבואר, כי על שעת הפקידה נאמר 'בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבתי עד ה' א-להיך ושמעת בקולי', שפסוק זה נאמר לפני יושב וקיצצך מכל העמים. והוא כפי המבואר על פסוק זה בזוהר חדש (ח"א מ) - "ידאי יחזרון בתשובה רישי כנישתא או חדא כנישתא, בזכותם יתכנס כל גלותא". וכבר נודע, שבעת זו נעשתה תשובה גדולה בעירו של רמח"ל, ויותר מכך בישיבתו עם תבורתו הקדושה כמבואר ב'יתקטיו תפילות' וב'תקנות הישיבה'.

4 ואף אותם שנתרו מאחור בין האומות כבר אין יד האומות תקיפה עליהם כלל כפי שהיה מקודם לכן.

5 ועם שלא נמצא ביאור זה בדברי המפרשים, כבר כתב הרמב"ם סוף הלכות מלכים, שכל אלו הדברים לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו - הרי שהעיקר בבאור כתובים אלו הוא באורם כפי העובדות אחר שהתהוו.

נמצא, שבתחילת זמן קיבוץ הגלויות, בהיות ישראל בחינת 'עצמות', כבר נשבר כח השליטה של האומות, וכיון שהשילה השכינה מעליה את קליפות עשיו וישמעאל, נגלתה בתוקפה קליפת הערב רב הדבקה בישראל, והגיע זמנה לקבל ממשלה ושליטה על ישראל עד שתתמלא סאתה ותשבר, וכאשר תשבר היא, ישברו עמה כל הנותר מכל הגויים הזונים אחריה להחציף ולהיזד ולהגביר הכפירה ועזות הפנים בעולם, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא במהרה בימינו.

עם האמור, יש לבאר את נבואת יחזקאל (כ לד-לה) אודות 'מדבר העמים' ובאיזה אופן היא מתקיימת. הנה שם מתאר הנביא בקצרה את אופן קיבוץ הגלויות כך:

"והוצאתי אתכם מן העמים וקבצתי אתכם מן הארצות אשר נפוצותם עם ביד חזקה ויבזרוע נטויה ובחמה שפוכה. והבאתי אתכם אל מדבר העמים, ונשפטתי אתכם שם פנים אל פנים. כִּאֲשֶׁר נִשְׁפַּטְתִּי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם בְּמִדְבַר אֲרָץ מִצְרָיִם כִּן אֲשַׁפֵּט אֶתְכֶם נְאֻם אֲ-דְנִי ה' [קרי: א-להים]. והעברתי אתכם תחת השֶׁבֶט והבאתי אתכם בְּמִסְרֵת הַבְּרִית. וברותי מִכֶּם הַמְרֻדִים וְהַפְּשָׁעִים בִּי, מֵאֲרָץ מִגְוֵיָהֶם אוֹצִיא אוֹתָם וְאֶל אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבֹאוּ, ויִדְעֻתֶם כִּי אֲנִי ה'".

כאמור, 'המורדים והפושעים' הם הערב רב. ולפי האמור בנבואה זו, מקום בירורם הוא 'מדבר העמים'. משכך נראה, שמדבר זה הוא ארץ ישראל בזמן חורבנה מקדושתה, והקיבוץ האמור בנבואה זו הוא הקיבוץ הנזכר לעיל בהיות ישראל בבחינת עצמות המתים. ועל דרך שכינה הכתוב את ירושלים בחורבן מקדשה 'מדבר', וכמ"ש 'ציון מדבר היתה', אף נחלת השבטים בזמן זה תקרא 'מדבר העמים'⁵. והנה אחר החמה השפוכה תכלית הקללה אשר באה עדינו בשנות הזעם, באו ימי הבירור הללו, אשר תכליתם היא שלטון הפושעים והמורדים, הפרדת כל הנשמות הרעות השייכות לחלקם מכלל ישראל, ושבירת המורדים והפושעים במילוי סאתם עד שלא יותרו כלל, כי אם אותם אשר עברו תחת השבט ובאו במסורת הברית, כי אל 'אדמת ישראל' בחיותה ובצמיחתה לא יבוא ערל וטמא עד אחד.

אחר הפקידה שנעשתה בגאולת מצרים, נצטווה משה - "לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אליהם ה' א-להי אבותיכם נראה אלי... לאמר פקד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם". הרי למדנו, שהנרצה לפניו יתברך הוא שלא להעלים רז זה, ואדרבה - להודיע ולגלות כי פקד את עמו. ואף שעדיין רוב העם אינם שומעים מקוצר רוח ומעבודה קשה, לכל הפחות ראוי לחכמי ישראל והמעטים אשר נבדלו מהמון העם לעבוד את ה' ולשרתו לשמוע ולהאמין, ובפרט אחר האותות הרבים שנעשו לעינינו.

ופרי ידיעת רז זה, ראשונה הוא חזיון בדקי האמונה והבטחון, כאמור. ויתר על כן מבואר בגמרא כתובות (קיא.) ממה שנאמר "בלבל יהיו ושם יהיו עד יום פקדי", וממה שנאמר "השבעתי אתכם בנות ירושלים... אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ", שלא הזהיר הקב"ה את ישראל שלא לדחוק את הקץ כי אם 'עד יום פקדי' ויעד שתחפץ. אך אחר שנפקדו וכבר עלה החפץ לפניו לגאול את עמו, הנה מצוה עליו לעורר את האהבה לעלות לארצנו בחומה, לדחוק את הקץ, ולהפציר לפניו, כי ימהר ויחיש גאולתנו השלמה לתת רוחו בקרבנו ונחיה, וידעו הכל כי ה' הוא הא-להים ואין עוד.

3 והנה במאמר הגאולה שם מבואר, כי על שעת הפקידה נאמר 'בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבתי עד ה' א-להיך ושמעת בקולי', שפסוק זה נאמר לפני יושב וקיצצך מכל העמים. והוא כפי המבואר על פסוק זה בזוהר חדש (ח"א מ) - "ידאי יחזרון בתשובה רישי כנישתא או חדא כנישתא, בזכותם יתכנס כל גלותא". וכבר נודע, שבעת זו נעשתה תשובה גדולה בעירו של רמח"ל, ויותר מכך בישיבתו עם תבורתו הקדושה כמבואר ב'יתקטיו תפילות' וב'תקנות הישיבה'.

4 ואף אותם שנתרו מאחור בין האומות כבר אין יד האומות תקיפה עליהם כלל כפי שהיה מקודם לכן.

5 ועם שלא נמצא ביאור זה בדברי המפרשים, כבר כתב הרמב"ם סוף הלכות מלכים, שכל אלו הדברים לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו - הרי שהעיקר בבאור כתובים אלו הוא באורם כפי העובדות אחר שהתהוו.

חובת ההודיה לה' על מתנת הארץ

משא הגאון רבי יצחק ברנד בועידת 'קדושת ציון'

מה ההתחייבות? יש דין בתורה - "לא תחנם". אסור לתת חלק של ארץ ישראל לגוי. ברגע זה, שהקדוש ברוך הוא גלגל בנסים גדולים שאנו זוכים לכבוש יותר שטח, האיטור של 'לא תחנם' חל על כל השטח. כל השטח שהקב"ה נתן לנו, והוא חלק מארץ ישראל - חל עליו דין של 'לא תחנם', אסור לתת אותו לגוי. וזה לא רק לא תחנם, אלא גם איסור מוסר. יש דין, שאדם שנותן אפילו פרטה של יהודי לגוי - הוא עובר על איסור של מוסר, רחמנא ליצלן. דבר זה שייך אפילו באדם פרטי שנותן לגוי, כל שכן במה ששייך לכללות עם ישראל, ושעליו נכרתה הברית של הקדוש ברוך הוא עם אברהם אבינו שנתן לנו את ארץ ישראל. מי שנותן את זה לגויים רחמנא ליצלן, עובר על 'לא תחנם' ועל מסירה, וכל שכן כשמגרש יהודים. התורה אומרת, שכשה' נותן לנו את ארץ ישראל - צריך לגרש את הגויים. והם לדאבוננו עושים הפוך, לא רק שלא מגרשים את הגויים, אלא שמגרשים את היהודים משם רחמנא ליצלן...

מה שאנחנו ראינו לאחרונה - הוא דבר פלא. לפני כמה שבועות הגיע הרשע המרושע של אירן ימח שמו וזכרו - שבינתיים התפגר - והוא זרק המון טילים על ארץ ישראל. הוא רצה פשוט להחריב את ארץ ישראל, והקדוש ברוך הוא עשה נסים גדולים, שלא פגע אפילו ביהודי אחד. אני זוכר עוד דבר כעין זה מזמן מלחמת המפרץ, כשעיראק זרקו שלושים ותשעה טילים, ורק אחד פגע ביהודי מחלל שבת. ולעומת זאת לצערנו עכשיו - במלחמה בצפון ובדרום, אנחנו רואים שלפעמים פוגעים ולפעמים לא פוגעים. זה לא מה שראינו עם איראן ועיראק, שלא פגעו באף יהודי. פה, רחמנא ליצלן, יש מלחמה קשה כבר יותר מ-8 חודשים ולא רואים את הסוף, מה ההבדל? למה איראן לא יכלה לפגוע, בעוד בצפון ובדרום לפעמים פוגעים ולפעמים לא? בוודאי, זוכים לחסדי ה', אבל עם זאת

קבלת התורה בשבועות, שקודם צריך לבסס את עם ישראל ואחר כך אפשר לתת להם את התורה. מזה אנחנו רואים, שכיבוש ארץ ישראל הוא היסוד של עם ישראל. במלחמת ששת הימים, שאותה אנו מציינים כעת, באו כל האומות מסביב ורצו להשמיד את כל עם ישראל בארץ ישראל פשוטו כמשמעו, טף ונשים. והקב"ה עשה שני סוגי ישועות. ישועה אחת - שהציל את עם ישראל בנסים גדולים למעלה מהטבע, ודבר שני - שהקב"ה הוסיף על הכיבוש של עם ישראל הרבה שטחים. תחילה עזה וסיני, ואחר-כך כל השאר, ועיקר הענין, מה שהכי חשוב - זה ירושלים עיר הקודש

והמקדש. לפני זה היה בידינו רק מערב ירושלים, אבל העיר העתיקה ומקום המקדש היו ביד הירדנים, הגולן היה בידי הסורים, רצועת עזה ביד המצרים ויהודה ושומרון ביד הירדנים. והקדוש ברוך הוא גלגל, שכבשו את כל זה בששה ימים בנסים גדולים. הכיבוש הזה - זה דבר שמחייב.

אין זו רק ישועה גרידא, עליה אנו צריכים להודות לקדוש ברוך הוא, כשם שאנו אומרים בכל יום 'נודה לך'... על ארץ חמדה טובה ורחבה' וכל ברכת המזון בנויה על הודאה לה' על מתנת הארץ. "ואכלת ושבעת וברכת את ה' א-להיך על הארץ הטובה אשר נתן לך" - זו מצות הודאה, אבל זו לא רק הודאה, זו גם התחייבות.

כבוד הקהל הקדוש הזה,

אנחנו עומדים עכשיו לפני חג השבועות. הפסוק שקוראים, שהוא עיקר הענין של מתן תורה הוא "אנכי ה' א-להיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים". יש פסוק מקביל שקצת דומה לפסוק הזה שכתוב בפרשת לך לך, שהקב"ה אמר לאברהם אבינו - "אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה". הקב"ה אמר לאברהם אבינו - דע לך, בשביל מה הוצאתיך מאור כשדים - בין אם נפרש שזה מהכבשן ובין אם נפרש שזה עיר שנקראת אור כשדים - שהמטרה היא לתת לך את הארץ הזאת לרשתה - כיבוש ארץ ישראל. וזה לפני הפסוק של 'אנכי ה' א-להיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים' שזה קבלת התורה. כל ספר בראשית מדבר בעיקר על ארץ ישראל, ואחר-כך ספר שמות מדבר על קבלת התורה. למה הענין הזה של ארץ-ישראל קודם לקבלת התורה? הפשט הוא שכל המהות של אברהם אבינו זה ארץ ישראל. ארץ ישראל זה המהות של עם ישראל. בלי ארץ ישראל אין עם ישראל. הקדוש ברוך הוא רוצה לתת את התורה לעם ישראל, אבל בשביל זה צריך קודם שיהיה מושג של עם ישראל! אם אין מושג של עם ישראל - אין למי לתת את התורה! והמושג של עם ישראל נבנה על-ידי ארץ ישראל. זה מה שה' אומר לאברהם אבינו, שהוא הבסיס של עם ישראל, הוא האב, שם מתחיל המושג של 'יהודי'. ה' אומר לו דבר ראשון - "אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה". זה הבנין של עם ישראל. אחר-כך, כשיש מציאות של עם ישראל - אז "אנכי ה' א-להיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" - יש למי לתת את התורה.

ואפשר למצוא רמז גם בדורנו לכיבושים של ארץ ישראל. שני כיבושים היו - בתש"ח ובתשכ"ו, ושניהם התרחשו בחודש אייר, ובכך מתקדמים לענין של

בועידה המרוממת שהתקיימה למרגלות בית חיינו ערב ראש חודש סיון, נאמרה תפילה על הגאולה, אשר רבים נוהגים לאמרה בעת האחרונה מתוך כיסופים לכינון בית חיינו והעמדת הקשר של האומה עם בוראה כמתכונתה הנכונה. כאשר התפילה מלווה במעשים המקרבים תשוקה זו אל המעשה, כפי דרכה של 'קדושת ציון', היא מקבלת מימד משמעותי הרבה יותר, ונאמרת בכוונה מרובה, וכמאמרו של החבר למלך כוזר [בסוף ספר הכוזרי] 'כי ירושלים אמנם תבנה כשיכספו בני ישראל לה תכלית הכוסף עד שיחוננו אבניה ועפרה'.

נוסה הפילה לבקשת הגאולה
כפי שהתפשט בין שלומי אמוני ישראל בזמן האחרון כס'

בקשת גילוי כבוד מלכות שמים

אָבִינוּ מלכנו, גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה והופע והנשא עלינו לעיני כל חי ותמלוך אתה הוא ה' א-להינו מהרה לכרך על כל מעשיך כהר ציון משכן כבודך וכירושלים עיר קדשך ככתוב ברכבי קדשך: ימלך ה' לעולם א-להיך ציון לדור ודור, הללוהו-ה:

בקשת מלכות בית דוד

רְבוּנוּ של עולם, הלא נדענו כי בוחר אתה בכך ישי, ובכך, שמחנו באליהו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבא ויגל לבנו, ככתוב: ועבדי דוד מלך עליהם, ורועה אהר יהיה לכלם וכמשפטי ילכיו וחקתי ישמרו ועשו אותם: וישבו על הארץ אשר נתתי לעבדי ליעקב, אשר ישבו בה אבותיכם, וישבו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד עולם, ודוד עבדי נשיא להם לעולם (חוקאל לו):

בקשת בנין בית המקדש

וְעַתָּה שמע א-להינו אל תפלת עבדך ואל תחנוניו והאר פניך על מקדשך השמים למען ה' (וינאל ט): אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד: בנה ביתך ככתחלה וכגון מקדשך על מכונו והראנו כבגינו ושמחנו כתחנונו והשב שכניתך לתוכו והשב פהנים לעבודתם וליויים לשרים ולקמרים והשב ישראל לגויהם ושם נעלה ונראה ונשתחוו לפניך בשלש פעמי ונבלינו ונודה לך שיר חדש על גאלתנו ועל פדות נפשנו: כרוך ה' לעולם אמן ואמן: יהיו לדצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגאלי:

הודאה להשי"ת על שמירתו עלינו לכל אורך שנות הגלות המר

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו: יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר: ומאצרות קבצם ממזרח וממערב מצפון ומנים: ויזכר להם בריתו וינחם כרב חסדיו: ויתן אותם לרחמים לפני כל שוביהם: ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים ולא נעלתים לכלתם להפך בריתי אתם כי אני ה' א-להיהם: הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו:

תפילה להשי"ת, שיזכו כל ישראל לשוב ולבקש בלב שלם את ג' הבקשות

אָנָּה ה' מלא רחמים רחם נא עלינו, ותן בלבנו ובלב כל עמך ישראל לשוב אליך באמת ובלב שלם כאיש אהר בלב אהר, ויבקשו אותך ה' א-להינו, ואת מלכות בית דוד משיחך, ואת הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו:

ככתוב: אחר ישבו בני ישראל ובקשו את ה' א-להיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים: ה' א-להים צ-כאות השיבנו האר פניך ונשענה: ומהר לגאלנו גאלה שלמה למען שמך: הלא אתה תשוב תחנינו ועמך ישמחו בך: הושיענו ה' א-להינו וקבצנו מן הגוים להדות לשם קדשך להשתבח בתהלתך: לאהבה את ה' א-להיך לשמע בקלו ולדבקה בו כי הוא חידך וארך ימיו: לשבת על הארמה אשר נשבע ה' לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם:

מי שמודה לה' על הנסים ועל הכיבוש - הוא לא מסוגל לתת את הארץ לגוי, משום שהוא יודע שהקדוש ברוך הוא נתן אותה לנו. אבל מי שלא מודה לקדוש ברוך הוא ולא מייחס לזה שום ערך - הוא עלול למסור את זה. יש כאלו שמהפכים את היוצרות, ואומרים שמי שמודה לקדוש ברוך הוא - הוא לא בסדר, צריך לבדוק אחריו, ומי שלא מודה - הוא הצדיק, הופכים את היוצרות!
אבל באמת, אלו שלא מודים לקדוש ברוך הוא - הם חשודים רחמנא ליצלן למסור את ארץ ישראל לגויים! וזה המסר שלנו - צריך להודות לה' ולהלל, ולא רק להודות, אנחנו מחויבים גם לתקן את החטא הנורא שגרשו את היהודים מחלקים שונים בארץ, ולכבוש את כל ארץ ישראל, וכמובן - גם מקום המקדש צריך להיות בידי ישראל, שבקרוב נוכל לבנות את בית המקדש, במהרה בימינו אמנ!

ציון, להגיד שהנסים שהקדוש ברוך הוא עשה לנו בששת הימים - הם קיום הברית של הקדוש ברוך הוא עם אברהם אבינו, ועל זה אנחנו אומרים כמה פעמים בתפילות ובכל מקום - 'שנשבעת לאבותינו. יש כאלו מדברים על 'שלוש שבועות' שלא למרוד באומות וכיוצא בכך, אבל שוכחים שיש שבועה שנשבע הקדוש ברוך הוא לאבותינו לתת לנו את הארץ! אנחנו הרי אומרים את זה בכל יום - "אתה הוא ה' הא-להים אשר בחרת באברהם והוצאתו מארץ כשדים ושמתו שמו אברהם. ומצאת את לבבו נאמן לפניך ונדרת עמו הברית לתת את ארץ הכנעני החתי האמרי והפרזי והיבوسی והגרגשי לתת לזרעו ותקם את דברך כי צדיק אתה". זו השבועה, שה' נתן לנו את הארץ, ומי שנותן אותה לגוי - הוא מחלל את השבועה!

הלא כבר גרשו מאה אלף יהודים בצפון ובדרום מבתיהם. מה קורה פה? אפשר להגיד הסבר, אמנם קשה לומר באופן מוחלט, אבל בתור סברה אפשר להגיד - מקום שהיה ביד יהודים כמו עזה שהיתה בידי יהודים, וגם בצפון, בדרום לבנון - אף שלא היו שם ישובים יהודים, אבל זה היה תחת שלטון הצבא - משם מצליחים לפגוע. מסרו את עזה, החריבו אותה, גרשו יהודים, מסרו לגויים, בצפון נתנו ללבנון... מקום שהיה בידי ישראל ונתנו לגויים - משם זורקים טילים. לפעמים פוגעים לפעמים לא פוגעים, אבל באופן כללי זו מלחמה קשה, מה שאין כן מאיראן ומעיראק, שזה לא ליד יהודים, לא עברו שם על 'לא תחנם' - אז לא יכולים לפגוע! מזה נוכל לדעת מה זה לתת חלק מארץ ישראל לגויים... מי מסר חלקים אלו לגויים? מי שלא מאמין שהקדוש ברוך הוא נתן אותם לנו! ולכך באנו בכינוס זה של אגודת 'קדושת

האילן פורח מהיסודות

הגאון ר' ישעיה חשין זצ"ל, צאצא של תלמידי הגר"א (ראש המלמדים בת"ת עץ חיים), כותב בסוף ספרו "דברי ישעיהו": צריכים כל בית ישראל לדעת שכל הענין הזה (של סיפורי בנין הארץ) הוא אינו רק ענין של זמן העבר, לא רק לשם סיפורי דברים על מה שהיה בימים קדומים. צריכים לדעת שהאילן קיים ופורח רק על **יסוד שורשו**. **השורש הגדול של הישוב עד כה ועד ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו**, הוא תלמידי הגר"א ותלמידי הבעש"ט, שהם הם שיסדו והקימו את יסוד הישוב במסירות נפשם ומתוך סכנות נוראות. **בזכות השורש הנשגב הזה תלוי כל קיום הישוב והרחבתו**. שכחה חמורה ומכוננת שהיתה ועודנה ביחס ליסודות הבנין, גורמת לחשוב שהבנין שתול על יסודות חול, כאילו ראשית היישוב היה בעליות הרבה יותר מאוחרות, שלא חרתו על דגלם את כוונות הקודש של מייסדי היישוב. **זכרון היסודות האמיתיים נחוץ כדי לשער נכונה את מהותו של היישוב**. יסודתו בהררי קודש, והחול אך נטפל אליו **מאוחר יותר**.

(מהכריכה האחורית של הספר)

גדולי ישראל בונים את ארץ ישראל

בגיליונות הקרובים נביא סיפורים על גדולי ישראל שהתעסקו בבניין הארץ, מתוך הספר החדש **נחלת יעקב - חמישים פרקים על גדולי ישראל שבנו את ארץ הקודש** (ניתן להשיג ברשת יפה נוף).

השריד מהעליה החסידית הראשונה

העתיק של רבי מנחם מנדל מוויטבסק שמתחת לבית הכנסת, ורבי אהרן שלח אליהם ספר תורה שסיים לכתוב, תיבה ועמוד תפילה מעץ.

בית הכנסת העתיק של חסידי קרלין בטבריה

בשנת תרל"א החלו בניית בית הכנסת מעל ביתו של ר' מנחם מנדל, ונעצרו כעבור זמן קצר בשל חובות. בצר להם יצאו שוב, בשנת תרל"ג, שליחים לחצרות קרלין סטולין ולקהילות החסידים ברחבי פולסיה וואהלין כדי לגייס תמיכה כספית. רבי אהרן מקרלין חתם עם בנו, רבי אשר (השני) מסטולין, על קול קורא בתמיכה במפעל. בינתיים, התפללו החסידים בביתו

בית רבי מנחם מנדל מוויטבסק קרדיט: Bukvoed 3.0 CC BY SA

חסידות קרלין

חסידות קרלין הייתה פעילה מראשיתה ביישוב בארץ ישראל. רבי יעקב בנו של רבי אהרן הגדול מקרלין, עלה לארץ ישראל **בסביבות שנת תק"ל** והקים את הגרעין החסידי הראשון בארץ. חסידי קרלין הקימו קהילה ענפה בטבריה. בשנת תרכ"ט הם החלו לפעול למען רכישת הבית של רבי מנחם מנדל מוויטבסק במטרה לשקמו. שליחים נשלחו למזרח אירופה כדי לגייס משאבים למטרה זו. בשנת תר"ל רכשוהו במצוות רבם, רבי אהרן (השני) מקרלין. כאשר הגיע שטר הקניה לאדמו"ר מקרלין שמח מאוד, ואמר שיש פסק מהרה"צ משפיטובקא זצוק"ל, אשר מי שקנה חלק בארץ ישראל, אפילו כשיבוא משיח לא יוכלו לקחת זאת מאיתו.

וזה חלק מלשון המכתב: **לאחינו בית ישראל... באתי בדברים היוצאים מן הלב, שיתנדבו בלב ורוח נדיבה, מרוב חיבת הקודש, שקדושה לשעתה ולעתיד לבוא, ארץ אשר ה' דורש, וכל תפלות ועליות כלל אחבי' וכל המעשים והדיבורים והמחשבות הקדושים, הכל דרך סולם מוצב ארצה - דרך ארצנו.**

ובעזה שי"ת מצאו מקום מנוחה לקיבוץ חברים מקשיבים לקול תורה ותפלה,

1 בשל המספר הקטן יחסית של העולים בעליה זו ועוד כמותה, עליות אלו אינן נמנות על ידי ההיסטוריונים כעלייה החסידית הראשונה, וכעלייה הראשונה נחשבת עליית החסידים משנת תקל"ז.

חסידיים ואנשי מעשה - בנין הארץ

במדור זה נשתדל להביא סיפורים על יהודים שחיבת הארץ בערה בעצמותיהם, והשתדלו הרבה מאוד בבנין הארץ. מתוך הספר החדש נחלת יעקב.

במקום דריסת רגלי הצדיקים הקדושים אשר בארץ המה, בכלל ובפרט אדמת הקודש מקום קבוע לתפילה, מקדוש עליון הרב הצדיק ושמו קודש מנחם צוקללה"ה אשר ידיו הקדושים יסדו מקום הקודש, בעזה"ש עלה בידי אנ"ש לקנות המקום הקדוש שלא זכה בו אדם. עד הנה עזרם השי"ת. ועדיין צריכים לעזר אחב"י, מחמת שעלה בידם הבית בהיבנותו אבן שלמה

גאולת בית הכנסת אור החיים

מגדולי הדור שיכתבו להם מכתב המלצה. כך אנו מוצאים את מכתבו הנדיר והמיוחד של מרן הג"ר יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל, מכ"ז טבת תרפ"ט:

"הנה אך למותר להוסיף ע"ד הרה"ג והצדיקים שליט"א המדברים בשבח יקר תפארת קדושת בית מדרשו וישיבתו של רבינו הקדוש מאורן של ישראל, מרן בעל אור החיים זי"ע ועל

כל ישראל, אשר ממנו תצא תורה לכל עדת ישראל ממזרח שמש ועד מבואו.

ואפריון נמטי' להאי גברא אברהם וינגרטן מחזיק החצר והבית המדרש משנים קדמוניות, אשר מאז ועד היום הנהו שוקד ברוב עמל ויגיעה לקיומו של היכל התורה הזה בתפלה בצבור ובקביעת ישיבה של תלמידי חכמים יראי שמים לילה כיום יאיר כרצון רבינו הקדוש זי"ע, אשר גילה בספריו הקדושים שלא ישובות התמיד, וכעת התעורר ונדבה רוחו בגדול המעשה לגאול את החצר והבית מדרש מידי זרים ולהקדישו לשם מרן צ"ל, מה מאוד שמחתי

ע"ז, לבי לחוקקי תורה ישראל, דורשי תורה ושוחרי תורה ולכל אחינו בית ישראל המתנדבים בעם להיות למשען ולעזר ולסייע בכל האפשר לענין נשגב זה."

ואכן הצליח ר' אברהם וינגרטן לגאול את החצר והבית, והיה מקום לתורה ותפילה עד שנת תש"ח.

כששחררה ירושלים מידי זרים בשנת תשכ"ז מצאו כי הבית נותר בשלימותו, ועם חידוש היישוב היהודי בעיר העתיקה נפתח המקום בשנית כבית כנסת אשכנזי. ומאז ועד היום באים יהודים להתפלל באותו מקום קדוש, שרבותינו הקימוהו בחיבתם הגדולה למקום קדוש זה, שבירושלים עיר הקודש.

(מתוך פרק ט בספר)

סיפורו של 'בית הכנסת אור החיים' בו היתה ישיבתו של האור החיים הקדוש, הוא סיפור מרתק מלא גלגולים של מסירות נפש לגאולת וקדושת ארץ ישראל.

בית הכנסת אור החיים

קבר האור החיים קרדיט: Chesdovi 30 CCBY SA

קבר רבי חיים בן עטר קרדיט: Zeevveez 20 CCBY SA

התחלת בניית בית כנסת זה היתה באלול תצ"ז, על ידי המקובל ר' עמנואל חי ריקי מחבר הספר "משנת חסידיים". בדעתו היה להקים במקום זה ישיבה בירושלים ולבנות חורבה אחת מחורבות ירושלים. במשך שלש שנים בנה מקום קדוש זה, ומחמת חובות שנקלע אליהם יצא לאיטליה להתרים נדיבי לב להחזיק את הישיבה.

כאשר עלה האור החיים לארץ ישראל בסוף שנת תק"א, שהה זמן מה בעכו ואחר כך בטבריה, ומשם עלה לירושלים בשנת תק"ב. שם פתח את ישיבתו בבית מדרשו של ר' עמנואל חי ריקי זצ"ל, בשיא פארה מנתה הישיבה כ-60 תלמידים. לאחר פטירתו של רבי חיים בן עטר המשיכה הישיבה להחזיק במקום במשך כמה שנים, עד שהתקשו לעמוד בדמי השכירות [המקום היה שייך לערבי שהשכירו

ליהודים, שכן עד שנת ת"ר לא הרשו התורכים ליהודים לקנות בתים]. במשך שנים עמד המקום שומם, עד שהועבר לחזקת האשכנזים לאחר שהושכר בידי רבי מנחם מנדל משקלוב [מעניין שר' מנחם מנדל כתב פירוש לספרו של הרב עמנואל חי ריקי - משנת חסידיים].

לאחר שנבנה בית כנסת "החורבה", הכוללים השונים היו מפרישים סכום כסף כדי להמשיך להחזיק במקום לבל ישכנו בו זרים, ובנימי היולוא של האור החיים היו מתכנסים יקירי ירושלים וקובעים בו מקום לתפילתם ותורתם.

בשנת תרפ"ח החליט הערבי בעל המקום למכור את החצר לכל המרבה במחיר. משפחת וינגרטן חפצו לגאול את המקום, וביקשו

רבי ישראל מסטולין האדמו"ר מקרלין

עמוד התפילה ששלח רבי אהרן מקרלין לטבריה

רבי אברהם אלימלך מקרלין

מסע, לפאר בית קדשנו ותפארתנו. מהראוי להיות לעזר ולסעד להם בעין יפה ורוח נדיבה. וע"י מקנת כספם יהיה חלקם בארץ החיים, במקום המקודש בעשר קדושות וכל ביה עשרה וכו'.

רק בשנת תרנ"א הושלמה תקרת בית הכנסת על ידי תרומתו של שמואל זאב שייב וזכה לברכתו של 'הינוקא', רבי ישראל מסטולין.

רבי משה מסטולין ורבי אברהם אלימלך מקרלין, שנספו בשואה, ביקרו מספר פעמים בבית הכנסת העתיק. כאשר רבי אברהם אלימלך נכח במקום בשנת תרצ"ג אמר: "כל אחד יכול להרגיש קדושת הרה"ק הרבי ר' מנחם מנדל זצ"ל ששורה במקום הזה."

השריד ששרד

בית כנסת זה קיים עד היום, בסמוך לכניסה לטיילת בטבריה הסמוכה לכנרת, ליד בית הכנסת חב"ד ובית הכנסת ר' חיים אבולעפיה.

קבר רבי חיים אבולעפיה קרדיט: James Emery 20 CCBY SA

מקום זה הוא השריד כמעט היחיד שנשאר מהעליה החסידית הראשונה, היות ורוב המבנים הישנים של העיר טבריה נהרסו במשך השנים. בבית כנסת זה מתקיימים ג' תפילות גם בימות החול ויש במקום כולל אברכים.

(מתוך פרק י"א בספר)

ברוך שם כבוד מלכותו שכם עיר הברית עיר כתר תורה

הרב מאיר גולדמינץ / חלק ג'

רק לחשוב על כך, זה מרטיט את הנפש. וכך כל ברכה וכל קללה. שאגה עצומה מפי הציבור: א-מ-ן!
ואנו עומדים בהתרגשות במקום בו הדברים התרחשו!

מעמד הברכה והקללה משמעותו קבלת התורה על ידי עם ישראל, ויצירת ערבות בקרב העם. הגמרא בסוטה דף לז: דנה בשאלה כמה ערבויות כל אחד קבל על עצמו, האם ארבעים ושמונה, או שישים ריבוא שלושת אלפים חמש מאות וחמישים, ולא סיימה הגמרא עד שהכריעה כשניהם יחד.

במסכת סנהדרין דף מג: דנה הגמרא האם ומתי כוללת הברית רק את הנגלות, או שמא גם את הנסתרות. את הדברים סיכם רש"י על התורה בפרשת ניצבים (כט כח):

"הנסתרות לה' א-להינו. ואם תאמרו מה בידנו לעשות, אתה מעניש את הרבים על הרהורי היחיד, שנאמר 'פן יש בכם איש' וגו' ואח"כ 'וראו את מכות הארץ ההיא', והלא אין אדם יודע מטמונותיו של חברו, שהן אני מעניש אתכם על הנסתרות, שהן לה' א-להינו והוא יפרע מאותו יחיד, אבל הנגלות לנו ולבנינו - לבער הרע מקרבנו, ואם לא נעשה דין בהם, יענוש את הרבים. נקוד על 'לנו ולבנינו', לדרוש שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן (סנהדרין מג:). **משקבלו עליהם את השבועה בהר גריזים ובהר עיבל, ונעשו ערבים זה לזה."**

אחרי ההגדרה המפעימה שנאמרה בהר עיבל - **"היום הזה נהיית לעם לה' א-להיך"**, שעליה כתבתנו במאמר הקודם, בא מעמד הברכה והקללה בהר גריזים ובהר עיבל, לתת תוקף הלכתי להגדרה הזו - להיותנו עם אחד לה' א-להינו. כל ישראל ערבין זה לזה. 'ערבין' משמעותו, שה' טובע מכל יהודי את מצבו הרוחני של חברו, ובהתאם לכך, כל יהודי יכול להוציא ידי חובה את זולתו.

אכן, בכל שבת, כאשר אבי המשפחה עושה קידוש ומוציא ידי חובה את בני משפחתו מדין 'כל ישראל ערבין זה לזה', מקורו כאן בהר גריזים ובהר עיבל!
כל תפילה, שחז"ל תקנו חזרת הש"ץ כדי להוציא ידי חובה את מי שאינו בקי - מקורה כאן במעמד הברכה והקללה.

כל-קהל ישראל הנששים והטף והגדלך בקרבם". מסדר הפסוקים נראה, שעם ישראל בנה את המזבח בצפון מזרח הר עיבל - מול הדרך העולה מעמק תרצה, במקום אליו מגיעים לראשונה, ומיד אחר-כך המשיך בהליכה רגלית קצרה אל חלקו הדרומי של הר עיבל, ונחלקו השבטים עם הר גריזים למעמד הברכה והקללה.

כאשר חווים זאת בשטח, ההרגשה מרוממת במיוחד!

המרחק בין הר גריזים להר עיבל הוא קטן ביותר. אפשר לנופף לשלום לאיש העומד בהר ממזל. העיר שכם פרוסה תחתנו בין שני ההרים. בעינינו ראינו ובאזנינו שמענו, כי כאשר עומדים על הר גריזים או הר עיבל, אפשר לשמוע את קולות העיר. וכעת לא נותר אלא להפעיל את הדמיון...
אומרת המשנה במסכת סוטה תחילת פרק שביעי - דף לב -

"ברכות וקללות ביצד, כיון שעברו ישראל את הירדן וכאו אל הר גריזים ואל הר עיבל שבשומרון שבצד שכם שבאצל אלונים מורה... ששה שבטים עלו לראש הר גריזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל, והכהנים והלויים והארון עומדים למטה באמצע, הכהנים מקיפין את הארון, והלויים את הכהנים, וכל ישראל מכאן ומכאן, שנאמר (יהושע ח) 'וכל ישראל וזקניו וקטניו ושפטיו עומדים מזה ומזה לארון וגו'. הכפו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה - 'ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה, ואלו ואלו עונין אמן. הכפו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה (דברים כז) 'ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה, ואלו ואלו עונין אמן, עד שגמרוין ברכות וקללות."

אנו עומדים על הר גריזים, ומנסים לשער בדמיונו כיצד עומדים על הר זה שלוש מאות אלף יהודים. לנסות לחשוב שאנו עומדים ביניהם. לידנו עוד יהודי, ועוד יהודי, ועוד יהודי, ועוד יהודי, כך סביבו עומדים המוני בית ישראל כצאן אדם. ומולנו, בהר ממול במרחק קטן ביותר, כמטחווים קשת, אפשר לראות ששה שבטים בשלמותם. ההר מלא וגדוש ברבבות עמך בית ישראל, עומדים דרוכים לשמוע את הכהנים והלויים, כשבאמצע - העיר שכם, אותה אנו רואים תחתנו.

והנה אנו שומעים את הקולות - **"ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה"**. וכעת קול המון כקול ש-די. כל העם עונים אמן. איזה "אמן" זה! שישים ריבוא יהודים יחד! אמן שנשמע קולו בשאגה גדולה מן הציבור כולו, והוא בוקע וקיעים. א-מ-ן!

במאמר הקודם על שכם (חלק ב), עסקנו במזבח בהר עיבל. משם אנו פונים במעבר ישיר למעמד הנשגב בהר גריזים ובהר עיבל.

אמנם בטיול של קדושת ציון סביב שכם (ק"ץ תשפ"ג), היו נושאים נוספים לעסוק בהם כשהיינו בהר כביר, ובע"ה עוד נכתוב עליהם בעתיד, אך מבחינת סדר הדברים, אנו צריכים להגיע במעוף הציפור אל 'מצפה יוסף' שבהר גריזים, ולחוש את מעמד הברכה והקללה במלוא נשגבותו. הפסוקים מחברים את שני האירועים:

בפרשת "כי תבוא" - דברים כז א-י -

"ויצו משה וקני ישראל את-העם לאמר שמר את-כל-המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום. והיה כיום אשר תעברו את-הירדן אל-הארץ אשר-ה' א-להיך נתן לך והקמת לך אבנים גדולות ושרת אתם בשיר. וכתבת עליהן את-כל-דברי התורה הזאת בעברך למען אשר תבא אל-הארץ אשר-ה' א-להיך נתן לך ארץ זבת חלב ודבש כאשר דבר ה' א-להי-אבותיך לך. והיה בעברכם את-הירדן תקימו את-האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל ושרת אותם בשיר. וכנית שם מזבח לה' א-להיך מזבח אבנים לא-תניף עליהם ברזל. אבנים שלמות תכנה את-מזבח ה' א-להיך והעלית עליו עולת לה' א-להיך. וכתבת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' א-להיך. וכתבת על-האבנים את-כל-דברי התורה הזאת באר היטב. וידבר משה והכהנים הלויים אל כל-ישראל לאמר הסכת! ושמע ישראל היום הנה נהיית לעם לה' א-להיך: ושמעת בקול ה' א-להיך ועשית את-מצותו ואת-חקיו אשר אנכי מצוה היום."

מיד לאחר מכן מופיע הציווי על הברכה והקללה (שם יא-יז) -

"ויצו משה את-העם ביום ההוא לאמר. אלה יעמדו לברך את-העם על-הר גריזים בעברכם את-הירדן ששמעו ולי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן. ואלה יעמדו על-הקללה בהר עיבל ראובן גד ואשר וזבולן ונפתלי. וענו הלויים ואמרו אל-כל-איש ישראל קול רם."

קיום המצוה מתואר ביהושע ח ל-לה - **"או יכנה יהושע מזבח לה' א-להי ישראל בהר עיבל. כאשר צוה משה עבד-ה' את-בני ישראל ככתוב בספר תורת משה מזבח אבנים שלמות אשר לא-תניף עליהן ברזל ועליו עלות לה' ויזבחו שלמים. וכתב-שם על-האבנים את משנה תורת משה אשר כתב לפני בני ישראל. וכל-ישראל וזקניו ושפטיהם ויששכר ויהודה וזבולן ונפתלי וראובן ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן ואלה יעמדו על-הקללה בהר עיבל ראובן גד ואשר וזבולן ונפתלי. ואלה יעמדו לברך את-העם על-הר גריזים בעבר-ה' לברך את-העם ישראל בראשונה. והאחריו יברך את-כל-דברי התורה הברכה והקללה ככל-הכתוב בספר התורה. לא-היה דבר מכל אשר-צוה משה אשר לא-קרא יהושע נגד"**

ובראש השנה, כאשר אנו שומעים תקיעת שופר מפי התוקע, והוא מוציא את השומעים ידי חובה, שורשה כאן סמוך לשכם. ואנו בטיולנו זוכים לעמוד במקום הנשגב הזה, ולהתחבר למעמד המופלא שהיה כאן, מעמד שנתן תוקף הלכתי להיותנו עם אחד.

כידוע, בחג השבועות אנו אומרים בתפילה - "חַג הַשְּׁבִיעוֹת הַזֶּה, זְמַן מַתַּן תּוֹרַתְנוּ". מקשים ה'עולם', מדוע הדגישו חז"ל את מתן התורה, ולא קראו לו 'חג קבלת התורה'?

תרוצים רבים נאמרו על כך, והדגש המרכזי, כי קבלת התורה נעשית דבר יום ביומו על ידי כל יהודי.

אך נראה, שבאמת חג השבועות היה רק חג מתן תורה, כי בהר סיני היה רק מתן תורה. קבלת התורה היתה כאן בהר גריזים ובהר עיבל!

בהר סיני, כפה הקב"ה הר כגיגית על עם ישראל, ואמר להם - "אם אתם מקבלים את התורה, מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם (שבת פח.)". כלומר, בהר סיני ה' כפה עלינו את התורה, עד כדי כך ש"מכאן מודעא רבה לאורייתא". בהר סיני ה' נתן אותה. מתי אנו קבלנו אותה?

הגמרא מתרצת - "הדור קבלוה בימי אחשוורוש". אך כפי הדברים לעיל על התירוץ המקובל ב'עולם' לשאלה מדוע שבועות נחשב חג מתן תורתנו ולא חג קבלת תורתנו, נראה שצריך לקבלה כמה פעמים.

ומתי היתה הפעם הראשונה?

כאן - בהר גריזים ובהר עיבל.

כאן הקב"ה לא כפה הר כגיגית. אמנם ה' ציווה, אך לא כפה.

כאן, במקום הזה, אנו מדעתנו ערכנו את המעמד הנשגב שעליו ציוונו ה' יתברך, ובהסכמתנו המלאה קבלנו עלינו את הברית עמו באלה ובשבועה, ללא כפיה כלל. כאן הכרזנו כלפי עצמנו, וענינו כולנו יחד 'אמן', שקולו נשמע למרחקים, כי עוברים אנו בברית ה' א-להינו, וחפצים אנו להיות לעם ה'.

נמצאנו למדים, כי בהר סיני ה' מצדו נתן את התורה, אך קבלתה מצדנו היתה בהר גריזים ובהר עיבל.

אכן, זהו מקום מיוחד, יותר נכון - יחודי!

ומתי זה קרה?

ראינו במאמר הקודם על שכם, כי נחלקו הבבלי והירושלמי, האם מעמד הברכה והקללה היה ביום שעברו את הירדן, או אחרי ארבע עשרה שנה - אחרי שנות הכיבוש והחלוקה.

נראה, כי כל אחד מהמהלכים הללו - יש לו בסיס רעיוני איתן עם לימוד לדורות.

לדעת הבבלי, ברגע שנכנסים לארץ, חייבים לקבל עלינו את התורה מחדש,

ולהכריז על דבקותנו בה בערבות הדדית. כל ישראל ערבין זה בזה. אי אפשר לישון לילה אחד בארץ, לפני שמקבלים שוב את התורה, עם היחודיות של קבלת ארץ ישראל.

נביא שוב את הגמרא שהבאנו בפעם שעברה (סוטה דף לו.) -

"בא וראה כמה נסים נעשו באותו היום!

עברו ישראל את הירדן, ובאו להר גריזים ולהר עיבל - יתר מששים מיל. ואין כל בריה יכולה לעמוד בפניהם. וכל העומד בפניהם, מיד נתרז. שנאמר את אימתי אשלח לפניך והמותי את כל העם אשר תבא בהם וגו'.

ואחר כך הביאו את האבנים, ובנו את המזבח, וסדוהו בסיד, וכתבו עליהם את כל דברי התורה בשבעים לשון, שנאמר באר היטב.

והעלו עולות ושלמים, ואכלו ושתו, ושמחו, וברכו וקללו, וקיפלו את האבנים, ובאו ולנו בגלגל."

כלומר, היה זה יום עמוס שאין דוגמתו. הניסים הגדולים שבמעבר הירדן: בקיעת הירדן, "עודם בירדן אמר להם יהושע", מעבר ארון ברית ה', ועוד.

אם חשבנו שאחרי שהלב גאה מחצית מי הירדן, וכעת ראוי להגיע לגלגל למנוחה ולעכל את האירועים, להקים את המחנה בגלגל, ולהתבונן במשמעות עוברנו את הירדן והכנסנו אל ארץ זבת חלב ודבש, הנביא לא נותן לנו "דווח בין פרשה לפרשה" להכיל את הדברים. כעת מיידית, מצווים אנו לצאת למסע ארוך במיוחד עד להר גריזים והר עיבל.

יהושע אינו מרפה. הוא מריץ את עם ישראל - אנשים, נשים וטף, עם מקניהם וקניינים - את כל עם ישראל ללא יוצא מן הכלל - אל הר גריזים והר עיבל. זה חייב להיות "ביום אֲשֶׁר תַעֲבְדוּ אֶת הַיְהוָה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ". הציווי להזדרז כל-כך מבטא את האמירה הגדולה, ולפיה כיבוש הארץ וחלוקתה חייב להיות בנוי על אדני התורה.

לעומת זאת, סובר הירושלמי, כי האבנים הוקמו ביום שעברו את הירדן, אך מעמד הברכה והקללה התרחש כעבור ארבע עשרה שנים. אם כן, לדעת הירושלמי, ה' נותן זמן להשקיע בכיבוש הארץ ובבנינה, גם אם המדרגה הנוספת של התורה תבוא לאחר מכן - על גבי מדרגת כיבוש הארץ. הדבר דומה למה שאירע ארבעים שנה קודם לכן. כשם שיציאת מצרים קדמה למתן תורה, כך לדעת הירושלמי, כיבוש הארץ וחלוקתה קודם לקבלת התורה המחודשת.

ובמבט נוסף: כל עוד עסוקים במלחמה, "כל ישראל ערבין זה בזה" מעצם השותפות בקרב. אך כאשר הארץ נכבשה, והארץ שקטה ממלחמה, נדרש מעשה מיוחד כדי לחזק את הערבות.

ואולי יש לומר עוד, כי לקראת המשימה של כל שבט בפרטיות לכבוש את נחלתו, במקומות שעדיין נשארו בהם נוכרים,

עומדים אנו ומזכירים ומייצרים את החיבור של העם כולו, לערבות של כולם כלפי כל אחד ואחד.

אפשר להוסיף - ערב הקמת המשכן בשילה, רגע לפני שהבמות נאסרות, נדרשים אנו לאחד את העם להיות לאחד.

כלומר, עד כה, בארבע עשרה השנים שהמשכן היה בגלגל, הבמות היו מותרות. כל אדם יכל לבנות במה לעצמו בחצרו, ולהקריב עליה קרבנות. כעת בונים 'לב' לאומה, את המשכן המרכזי בשילה, אשר אוסר את הבמות כולן, ומאחד את העם כולו סביב ה'לב המקדשי' של האומה כולה. כהכנה לכך, נבנה המזבח בהר עיבל - מזבח שיקריבו עליו רק יום אחד, אך כל ישראל יעשו זאת. ממילא מובן, כי בו יאמר הפסוק הנשגב "היום הָזֶה נִהְיִיתָ לְעַם לְה' אֱלֹהֶיךָ". בנוסף, באותו היום נערך מעמד הברכה והקללה, הנותן תוקף הלכתי לענין, ומקבע את היותנו ערבים זה לזה.

באופן כזה, המשכן יוכל למלא את תפקידו להיות לב לאומה.

בשכם עיר הברית התרחש אירוע מכונן נוסף, המחזק את הברית בין עם ישראל לבין בוראו.

בפרק האחרון של ספר יהושע, יהושע אוסף את כל שבטי ישראל שכמה. שם הוא מגולל את ההיסטוריה של עם ישראל, ומעורר את עם ישראל לעבוד רק את ה'. הדברים שם חדים ביותר: "וְעַתָּה יְרֵאוּ אֶת ה' וְעַבְדוּ אֹתוֹ בְּתַמִּים וּבְאֵמֶת וְהִסִּירוּ אֶת אֱלֹהֵים אֲשֶׁר עֲבַדוּ אֲבוֹתֵיכֶם כַּעֲבַד הַנְּהַר וּבְמַצְרַיִם וְעַבְדוּ אֶת ה'. וְאִם רַע בְּעֵינֵיכֶם לְעַבֵּד אֶת ה' כְּהָרִי לְכֶם הַיּוֹם אֶת מִי תַעֲבֹדוּן אִם אֶת אֱלֹהֵים אֲשֶׁר עֲבַדוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר מַעֲבַד הַנְּהַר וְאִם אֶת אֱלֹהֵי הָאֲמָרִי אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבֵי כְּנָעַן וְאִנֹּכִי וּבִיתִי נַעֲבַד אֶת ה'" (יהושע כד יד-טו)

אך עם ישראל אינו מוותר. הוא מכריז בקול גדול - "וַיַּעַן הָעָם וַיֹּאמְרוּ חֲלִילָה לָנוּ מֵעֲזֹב אֶת ה' לְעַבֵּד אֱלֹהִים אֲחֵרִים" (שם טז). הכרזה זו חוזרת כמה פעמים בפסוקים הבאים. בסופו של דבר יהושע שוב כורת ברית לעם - "וַיִּכְרַת יְהוֹשֻׁעַ בְּרִית לְעַם בְּיָוֶם הַהוּא וַיְשִׁעַם לוֹ חֶזֶק וּמִשְׁפָּט בְּשֶׁכֶם" (שם כה). בדבריו האחרונים של יהושע, הוא מיישם שוב את מהותה של העיר שכם - עיר הברית.

אלא, שכגודל ערכה של הברית, כך גודל סיכונה. דווקא בשכם עומדת ותלויה השאלה האם באמת ישנה ערבות הדדית בעם ישראל. האם באמת אנו עם אחד שאינו ניתן לחלוקה? על כך בע"ה בפעם הבאה.

טיולים בשומרון ובמקומות מרתקים נוספים

ניתן להזמין טיולים לקבוצות או ליחידים אצל המדריך הנודע שלנו הרב מאיר גולדמינץ.

לפרטים ניתן לפנות לדוא"ל:

MEIR9506@GMAIL.COM

או להשאיר הודעה עם פרטיכם בקו האגודה 079-607-3701 שלוחה 9.

קום התהלך בארץ - רשמי טיול

בין הזמנים מנחם-אב תשפ"ד

הטיולים

המיוחדים של אגודת 'קדושת ציון', כבר התפרסמו ברבים. אלו טיולים המשלבים חוויה רוחנית וגשמית כאחד, חוויה של

חיבור לארץ אשר עיני ה' א-להינו בה והכל על טהרת הקודש, באוירה תורנית מיוחדת.

ביום חמישי י"ח מנחם אב, יצאה קבוצה של מגוון בני תורה איכותיים לעבר נחלת שבט יהודה בהרי גוש עציון. אין מלים שיצליחו לתאר את התחושה שחולפת בלבבות לנוכח יופי תכלת השמים הנוגע בפסגות הרי גוש עציון,

הנפלאים של הרב גולדמינץ, אזי מתעצמת החוויה שבעתיים. הרב מאיר מסביר מה אנחנו רואים, והציבור מתענג על המראה המדהים של ארץ חמדה. [ניתן לשמוע את הדברים בקול הלשון [036171111] במדור "לטייל בארץ הקודש - מקומות ומשמעותם" [מס' שיעור 38933504].]

אנחנו ממשיכים אל כפר עציון. בירידה מהכפר אל הישוב בת עין [הנקרא כך על שם המעינות הרבים סביבו], מתחילים מסלול מאתגר סביב חלק מהמעיינות הרבים הסובבים את גוש עציון.

בירידה אל העמק בו נמצא המעיין, אנו מתרשמים מיופיו של הישוב בת עין, ישוב בסגנון כפרי, שבתיו הפשוטים משתלבים בהר הציורי עליו הם שוכנים. חשוב גם לציין, שבדומה לישוב יצהר שבשומרון, הישוב כולו מתנהל ונבנה אך ורק בעבודה יהודית. כף רגלו של גוי אינה דורכת בישוב. מי יתן, ובמהרה יתנהלו כך כל ערי ישראל, ונצא ונתפרנס אך ורק זה מזה. לאחר שביל ירידה מאתגר

פסגות המלאים כולם בפריחה עצומה, יופיה של ארץ חמדה טובה ורחבה, שרצה והנחיל לאבותינו וכעת בחסדו זוכים אנו לרשתה.

באוירה מיוחדת זו, פנינו אל הישוב נווה דניאל [עד כמה שידיעת כותב השורות

מגעת, כנראה אין באמת קשר לרניאל החוזה, שעל פי כל המסורות הידועות לא זכה להקבר בארץ הקודש]. עלינו אל התצפית המדהימה 'מצפור האלף' [המצפור נמצא בגובה 997 מטר מעל פני הים, וביחד עם התצפית בגובה שלושה מטרים שהותקנה על הפסגה, הרי כאן אלף... ואולי בדרך צחות ניתן להוסיף, שלמראה פריחתה המדהימה של ארץ הקודש הנשקפת מהמצפור, ניתן לראות את תחילת התגשמות דברי הנביא - "הקטון יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום"].

מה נהדר הוא מראה נחלת ה' במבט מלמעלה מהים התיכון ועד הרי אדום, במיוחד כשהוא משתלב בהסבריו

אלי עזה - רשמי מסע / הרב משה מלוביצקי

פרוש חדש ועדכני למאמר הכתוב 'כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו', עובר בראשנו: עבדיך הרוצים לבנות וליישב את הארץ בבתי אבן, עליהם לחונן את עפרה, להתחיל מאפס בבקתות עץ על עפר החורשות החשופות, אולם שכרם איתם לראות בנחמה בהורשת האויב ובבנין הארץ.

לצד האוטובוס המאורגן של 'קדושת ציון', מגיעים ללא הרף רכבים פרטיים שפורקים מתוכם עוד ועוד אוהבי ה' החרדים אל דברו שבאים לקיים את מאמר הכתוב 'חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי א-להינו', כאשר בראש הבאים ניצבים גדולי

עם ספר תורה, ארון וספרי קודש, רחבות כינוס מוצללות ומצברים ופאנלים סולאריים לאספקת חשמל מינימלית לחלוצי ההתיישבות. כשאנו מגיעים אל הישוב הזמני שיקבע בקרוב בימינו את מקומו בתוככי רצועת עזה המשוחררת והבנויה, מקדם את פנינו מזג אוויר נח למדי, רוח נושבת בין העצים, והטמפרטורה בצל נעימה.

אנו יודעים היטב, שמזג האוויר הזה אינו שורר כאן כל הזמן. מחרפי הנפש שבאו הנה כדי לקבוע עובדות בשטח, משלמים מחיר אישי כבד. שעות וימים חמים מאוד עוברים עליהם ללא מזגן, תנאי המחיה בבקתות העץ רחוקים מרחק גדול ממה שהשארירו מאחוריהם בבתיהם הנוחים בצאתם למסע הכיבוש, אבל הם מבינים עבור מה הם נלחמים.

יום חמישי אחרון תשפ"ד בקריאת התורה אנו קוראים 'וירשתם אותה וישבתם בה', ולאחר מספר שעות קמים אוהבי נחלת ה' ומיישמים את הקריאה הלכה למעשה.

במרחק קטן מרצועת עזה הכבושה, ניצבת לה נקודת ההתיישבות הנושאת את השם 'אלי

עזה ה', מספר סידורי שמתעדכן עם כל פינוי שהנקודה חווה. בעת שהיא מעתיקה את מקומה, מתעדכן שמה, אלי עזה ב', ג', ד', וכעת: ה'. נקודת ההתיישבות הוקמה מתוך שתי מגמות - מגמה הצהרתית ומגמה מעשית: להכריז קבל עם ועולם על בעלותנו על כל רגב מארצנו הקדושה, ולחזור בפועל 'אלי עזה' ולישבה מחדש ביהודים, כמצות ה' עלינו.

הנקודה משתרעת על שטח רחב ידים בלב שמורת קק"ל בסמוך לישוב יד מרדכי, ובה מספר בקתות עץ למגורים,

אנו מתחילים את סיורינו בהתיישבות חדשה השוכנת באמצע הדרך שבין

מעלה עמוס למיצד. עוצרים מעט לפני הישוב, ויורדים אל שביל בין השדות. לאחר כ-25 דקות של הליכה מאומצת, אנו מגיעים אל ביתו של ידידינו הרב צבי וייס - פנינת חמד בלב השממה.

לנו מעין קר להשיב את נפשנו. המעין 'עין חובלה' בנוי כמקוה במבנה סגור, המתאים למעוניינים לטהר את נפשם בטבילה כהלכתה, ובחוף - ברכת שכשוך המתאימה לילדים. כך, לאחר מסלול ארוך של כמה שעות, אנו

חוזרים מותשים אך מרוצים אל האוטובוס, חוויה מיוחדת התרחשה באוטובוס, כאשר במהלך הטבילה התחלפו כמה ציטויות זו בזו, ובאוטובוס נערך כעין יריד להשבת אבידה, ובו נשמעו קריאות משובבות כגון 'מי החליף תוספות עם קשירה של הגר"א ברמב"ם-בן איש חי'...

עקב הזמן שחלף, המסלול נמשך מעבר למתוכנן, ועל כן הוחלט לוותר על תצפית המשלט הרוסי, בו תכננו לבקר, ולהמשיך ישירות אל הישוב מיצד (או בשמו הרשמי - אספר).

אנו מגיעים למקום והלב מתרונן בראותנו ישוב חרדי על טהרת הקודש בלב הרי גוש עציון, המצטרף לישוב מעלה עמוס השוכן לידו.

מעט, מגיעים אל המעין. הנביעה מתחלקת לשתי בריכות גדולות בשני מפלסים - העליונה מכונה 'עין יצחק', והתחתונה - 'עין דובק'. המקום מוקף בעצי פרי ושלחנות פיקניק, והציבור מתרענן בטבילה במים הנהדרים.

ממשיכים במסלול הררי מתמשך עם נוף נהדר. קטעים מסוימים היו בעבור חלקנו אתגר של ממש, אבל הכל כדאי בשביל הנוף המדהים שעוטף אותנו מכל כיוון. היחודיות במסלול היא, שבחלקו הגדול הוא מוצל בשלל עצי אורן רבים הגדלים לאורך השביל. בנקודה שלפני הירידה למעין הבא, עוצר אותנו שוב הרב גולדמינץ ומסביר קצת על תולדות האזור ועל מספר ישובים יהודיים קדומים שנמצאים בו, ביניהם הישוב היהודי הקדום מימי בית שני, המכונה כפי החוקרים 'חירבת ג'ומג'ום'. הישוב המשיך להתקיים גם לאחר החורבן עוד זמן רב.

אנחנו יורדים אל מעין עין ליבנה, הנמצא ממש בפאתי הישוב בת עין. כאן ממתינה לנו ברכה ממש גדולה ומרעננת, עם אפשרות קפיצה ישר לתוך המים. הציבור משיב את נפשו במים הקרירים ונהנה לקפוץ שוב ושוב. משם אנו עולים בשביל ארוך אל הישוב עצמו, וכמה נהדר לראות, שגם כאן ממתין

ומרבני האגודה, ליווה את הביקור מתחילתו. בענותנותו שיארגנו עבורו הסעה פרטית וביכר לשבת כאחד האדם עם כולם באוטובוס מתוך דיבוק חברים. כבר בדרך, נשא הרב בוסו דברים מרוממים ביותר אודות ישוב הארץ, ועל

ה'בבא סאלי' זי"ע הוסיף סיפורים לכבוד הצדיק. במקום נשא הרב שיעור מרתק על מזמור 'תהילה לדוד', ובירך את הפעילים.

הרה"ג ר' משה פריץ מנתיבות, זעק בכאב כי שורש האסון הוא בזה שלא שמעו לגדולי ישראל שזעקו נגד תכנית העקירה הנפשעת, בעוד שורש התיקון הוא מסירות נפשם של מתישבי אלי עזה, החלוצים שבראש המחנה שבאים לתקן את החטא משורשו ולהשיב את הישוב היהודי לחבל עזה הקדוש, מקום שבו חיו יהודים בזמן שמשון הגיבור ובהמשך הדורות, ואשר בו חיו ונטמנו גדולי עולם כמו המקובל נעים זמירות ישראל רבי ישראל נג'ארה זי"ע.

מה נאוו על הרגבים רגלי צעירי הצאן, ילדים וילדות משחקים ברחובותיה, נהנים ממגוון הפעילויות שאורגנו לכבוד הבאים ביד רחבה, 'קוסם' שמפליא בפעולותיו

התיקון שיש בדבר לחטא המרגלים שהביא את ט' באב, כנגד מאיסה בארץ חמדה, הארץ אשר מאסתם בה, נדרש לחבבה וליקרה, "אין זה עונש" אמר הרב, "שלא באו לארץ, אלא מציאות, מי שלא מכיר בחשיבות המתנה הזו של הארץ לא יכול לקבלה".

כך פייט הרב עם הציבור בשמחה פיוטים לכבוד הארץ הקדושה, וכאשר התקרבו אצל ציון מנוחתו של סביו

תורה שבאו לתמוך ולחזק את המתישבים היקרים ואת מפעלם הנשגב.

הנה מגיע **הרה"ג ר' ישראל בן הגאון רבי יום אברג'ל זצ"ל**, שמח לשמוע מראשי האגודה הקדושה 'קדושת ציון' על מטרות האגודה ופעולותיה, ומכריז - 'חבר אני לכל אשר יראוך, אני אתכם!'. הוא מדבר על קדושת נשמת היהודי, אשר כמו גחלת אש, גם כאשר היא עמומה, מי שיגע בה - יכוה, באשר אש סתרים בוערת בה. כך כל יהודי, בכל עת צרה פונה לאמירת פרקי תהילים, לנתינת צדקה ולילך לחכם שיעתיר עבורו לה'.

הרב קובע מזוזה בפתח בית הכנסת ומרעיף מברכותיו על חלוצי אלי עזה, אשר יזכו בקרוב לחנוך ביתם בלב רצועת עזה הבנויה.

ממרומי גילו, הטריח עצמו **האדמו"ר ממונסטריץ שליט"א** לבוא מירושלים הקדושה לחזק ולתמוך במתישבי אלי עזה, שהתרגשו מהמחווה יוצאת הדופן.

הגאון רבי משה אליהו בוסו, ראש מוסדות מאור ישראל, נכדו של הבבא סאלי זי"ע

הרב וייס מפעיל במקום גרעין נוער, המשלב לימוד תורה עם עבודה חקלאית, ומתגורר במקום עם משפחתו במסירות נפש.

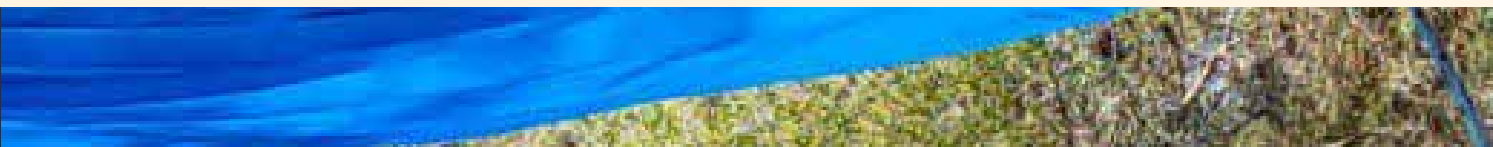
במקום אנו מוצאים מערה החצובה בסלע, המורחבת ככעין אוהל בדואי, ולידו בית שניכר שנבנה בבניה קלה, פינת ישיבה ומעט בעלי חיים.

אנו מתיישבים במערה, מכינים קפה חם מחשמל המיוצר לבד מקולטי שמש, ומאזינים בקשב לרב וייס, המספר מעט על המקום. עד לאחרונה, שכן במקום שבת בדואי שהיצר את רגלי הישובים באזור. במימון זה, הלך וכבש שטח אחד שטח. והנה, בחסד ה', עם פרוץ מלחמת שמיני עצרת, הם נטשו במפתיע את המקום.

כך נוצר צורך לרשת את השטח וליצור רצף יהודי עם הישובים מעלה עמוס ואבי הנחל. הרב וייס, שידי רב לו בדברים אלו לאחר שזכה להקים את חוות 'לכתחילה' השוכנת על יד מצפה יריחו, התנדב לבוא ולהפריח את השממה.

מגדולי הפועלים בהרחבת הנוכחות היהודית באזור, אשר סקר בפנינו את שאר המקומות, שעקב קוצר הזמן לא הספקנו לבקר בהם, ביחד את בית כנסת הרמח"ל, שהיה מראשוני המבנים מחוץ לגדר, ואשר הוקם בסיוע של פעילי 'קדושת ציון', והרב רייבין בראשם.

חזרנו הביתה עם רגליים עייפות מ'קום והתהלך בארץ', אבל עם לב מלא שמחה והתרגשות מהארץ שזכינו לרשת בחסדי המקום, ועדיין צריכים להלחם יום יום לזכות לרשת את כולה כמצוות התורה.

המקמות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן ונתצתם את מזבחתם ושברתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא". אכן, זוהי מצות 'יורשתם', שלא תאמר שמא אקיים מצוות הורשת הארץ בלי לחולל מלחמת דת, מלמדתך תורה שלא כן הדבר, כי אם אדרבה... ולאחר ה'סור מרע' מגיע ה'עשה טוב' של אותם חקים ומשפטים שבאמצעותם מקיימים את מצות הורשת הארץ, והוא לדרוש לציון - "לשכנו תדרשו ובאת שמה".

עייפים ומרוצים, שבים אנו לבתינו בסוף היום, מתפללים ומיחלים ליום בו יזכו כבר לשוב לבתיהם גם מגורשי חבל עזה, ונראה בנחמה.

הקרבתם של חלוצי אלי עזה, ואת דברי הרב **חיים אינהורן שליט"א** שנאמרים בסערת רגשות כנגד נבזותו של עיתון המכונה 'חרדי', שמוסר בהתרפסותו את הר בית ה' לידי הישמעאלים תוך כדי שהוא מסב את שמו ל'אל אקצה'!], והכל במסגרת הבריחה ממלחמת דת. הרב אינהורן מגולל את הפסוקים שמבהירים היטב, כי זה בדיוק מה שהתורה מבקשת מאתנו בהורשת וירשת הארץ - מלחמת דת! הדברים מקבלים משנה תוקף, כאשר בפרשת השבוע מוזכרת המצוה של 'יורשתם אותה וישבתם בה', והתורה מבארת כיצד מקיימים מצוה זו של 'הורשה' - על-ידי שמירת התורה - "ושמרתם לעשות את כל החקים ואת המשפטים"! והולכת התורה ומפרטת לנו מהן המצוות שעליהן מדובר במיוחד - "אלה החקים והמשפטים... **אבד תאבדון את כל**

ורחבת מתנפחים גדולת מימדים. הילדים מתרוצצים בהנאה במרחבי אלי עזה, נהנים גם משפע הכיבוד הקל והממתקים, יורשים את הארץ בישיבתם.

חדי העין שמים לבם, כי גדולי דורנו האחרון מיוצגים כאן על ידי נכדיהם שממלאים את המרחבים, הלא המה הגר"ש אלישיב, הגר"ש אויערבאך, הגר"ח קנייבסקי, הגר"נ גולדברג והגראי"ל שטיינמן זיע"א.

בזמן שבו אנו מקשיבים לדברי הרבנים ומשוטטים ברחבי אלי עזה, הולכת ומוקמת לנגד עינינו בקתת בית המדרש רחב-הידיים שאמור לעמוד לצד בית הכנסת, מוקמת ע"י בוני-בניך.

לפני שאנו פונים לשוב לבתינו הממוזגים עמוסי חוויות, אנו שומעים את דברי הרב **יהודה אפשטיין שליט"א**, שמעלה על נס את

**יִדְעֶתֶם כִּי אֲנִי ה' אֶ-לֵהִיכֶם שָׁכַן בְּצִיּוֹן הַר קֹדֶשׁ
וְהִיְתָה יְרוּשָׁלַם קֹדֶשׁ וְזָרִים לֹא יַעֲבְרוּ בָהּ עוֹד (יואל ד יז)**

**ככל הנראה, עקב כך שעיתונים המיועדים לציבור החרדי
ב"ה לא יודעים ערבית, נשמט מבלי משים הסוף שהוא החלק
החשוב ביותר במכתב:**

**إن حقيقة أن معظم اليهود المتدينين يتجنبون الصعود
إلى الجبل لأسباب دينية هي قضية يهودية داخلية،
وهي في الواقع بمثابة شهادة واضحة على ملكيتنا
للمكان وولائنا لقدسيتها. وبالطبع لا يوجد اعتراف في
هذا بغزوكم الخبيث للمكان المقدس لآله إسرائيل الذي
أعطاه لشعبه المختار حصرياً تماماً**

**העובדה, ולפיה רוב היהודים שומרי המצוות נמנעים
מלעלות להר הבית מסיבות הלכתיות - היא נושא
יהודי פנימי, ודוקא משמשת עדות מובהקת אודות
בעלותנו על המקום ונאמנותנו לקדושתו, וכמובן
שאין בכך שום הכרה בפלישה הזדונית שלכם
למקום המקודש לא-להי ישראל אותו העניק לעמו
הנבחר בבלעדיות מוחלטת.**

■ הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת ■ מרדנו. מרינו דברייך. מרדנו
במלכות שמים. מרדנו במלכות בית דוד. מאסנו בבית המקדש, ושלשתם אנחנו
מבקשים ■ ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלם ■ **עמוד 46**

לומדים אצל יוסף הצדיק

לידיעת הציבור קיים בית מדרש
ממוזג מול קברו של יוסף הצדיק

יש ספרי לימוד ושתיה חמה
פתוח 24 שעות, כמו כן מתקיים
במקום כולל חצות.

לפרטים:

יהודה לב 054-848-3741
או נתנאל שניר ממנהלת קבר
יוסף 156156ky@gmail.com

[ראו תמונת שער בכתבה על שכם,
בעמוד 40]

אגודת 'קדושת ציון' מברכת מקרב לב
את הרב **משנה מלוביצקי**

מראשי האגודה העומדים בעוז ובנבונה ללא מורא וללא חת
ואת נורת בית

לרגל כניסת בנם הבח"ח צבי נ"י בכרית האירוסין
עב"ג למשפחת לוריא

השוכן בירושלים ישכין שכינתו בביתם וישרה ביניהם
אהבה ואהבה ושלום ורעות וזכו לראות יחד עם כל בית
ישראל בכניית החורבה הגדולה שבחורבת ירושלים
בעת שקייים בנו המקרא ומשמש תתן על פלה ישיש
עלך א- להודך בכ"א

יברךך ה' מציון ויראה בטוב ירושלים כל ימי חייך
וראה כנים לבךך שלום על ישראל.

וכן נברך את הסב הנאון רבי **שמואל מלוביצקי** שליט"א
המודריכנו ומחזקנו בכל עת
כי עין בעין יראה בשוכ ה' ציון

לתרומה /

למנוי גליונות הפצה

לתרומה/ למנוי: נדרים
פלוס: 'אגודת קדושת
ציון' | לתרומה בלבד:
בנק מזרחי (20) סניף
459 מס' חשבון 109491
- 'קדושת ציון'

אירועי החג

לשמחת בית השואבה
בירושלים המקודשת
ולאירועי חג נוספים,
יבואו עדכונים בקו
האגודה ובקבוצת
השליחה בדוא"ל

לא רוצים לפספס?

עדכון שוטף על פעילות האגודה בדוא"ל ובטלפון
בדוא"ל: בשליחת בקשה ל-
OFFICE@KEDUSHASTZION.ORG
בטלפון: 079-607-3701

חול המועד סוכות בשער הכותנה

כמדי חג מתקיים מנין ברוב עם מול שער הכותנה
של הר בית א-להינו עם הנץ החמה בכל יום מימי
חול המועד בהשתתפות רבנים חשובים, בנוסף
למנינים הקבועים לשחרית כותיקין בערבי שבתות
ובראשי חודשים. עדכונים על פעילויות בשער
הכותנה ספורים ועוד בחג ובכל השנה בקו המידע
079-607-7476

המעוניין להצטרף למנין לתפילת מעריב בימות
החול בשער הכותנה,
נא להתקשר 052-760-08197, ניתן להשאיר
הודעה. דרוש גם מי שיעזור לארגן את המנין הנ"ל
(אפשרי בתשלום).

מזל טוב לפעיל המסור הבח"ח יהודה ש. על שידוכיו
עב"ג צאצאית לאותו צדיק הגרי"ש זילברמן זצוק"ל

קו קדושת ציון

קו האגודה 079-607-3701

- שיעורים, הרצאות ודרשות, דבר תורה לשבת כל עש"ק (שלוחה 2)
- הנאומים המלאים מהועידה השנתית (שלוחה 3)
- הקלטות מכינוסים שונים (שלוחה 4)
- השארת הודעה לאגודה (שלוחה 9)
- זמני התפילות בשער הכותנה בימי חול המועד
(גם בקו שער הכותנה 079-607-7476)

חדש בקו האגודה!

כל שבוע דבר תורה לשבת
בשלוחה 2

הגרלה

צלמו את הפלקט 'הרחמן הוא יקים לנו' (נמצא בגב הגליון)
תלוי אצלכם בסוכה או בבית, ושלחו לנו עד ר"ח מרחשון,
לדוא"ל DOAR@KEDUSHASTZION.ORG,
ותכנסו להגרלה על הספר החדש 'נחלת יעקב - גדולי
ישראל בונים את ארץ ישראל'.

תמונות עם הפלקט של שנה שעברה:

שמע ישראל - עם (ש)קפה של הבוקר

מאמר אקטואלי יומי

לאור ההתפתחויות הגורליות המתרחשות חדשות לבקרים בחיי האומה
ולאור חסר האדיר שמורגש אצל רבים בהתבוננות אמונית על האירועים
לאור ההשקפה המסורה לנו מרבתינו מעתיקי השמועה אוהבי ה',
עמו וארצו, אשר סללו לנו את דרך דרישת ציון על טהרת הקודש,
נצא אי"ה במיזם של מאמר דעה יומי מאת יו"ד האגודה הרב יהודה
אפשטיין, אשר ישלח בדוא"ל לכל דורש ומבקש.
כך נוכל להטעין את עצמנו מדי בוקר במנה יומית של
דרישת ציון, אקטואלית ומרתקת.

ניתן להצטרף לרשימת התפוצה בדוא"ל:
SHEMA@KEDUSHASTZION.ORG

ויבנו במקרא

הארות, עיונים
והצעות דברים

בביאור סוגיות במקרא
מענייני פרשת השבוע
שנה ד' ראה תשי"ד

בהוצאת
"מבשר ציון"

מערכת גליונות שניי
קהל קדישא שפירושלים
ובגריי ביהמ"ד "אודת אליהו"

דוא"ר: a6262670@gmail.com

היחס אל מקום מקדשנו / מאמר מערכת

וככל שהבן יודע כמה אביו אוהב אותו ועד כמה המקום שבחר מיועד אל הקשר והחיבור שביניהם ולהתייחסותם הבלעדית במעון בו בחר האב לדור באהבה גדולה עם בנו, הרי שכל נימי לבו מתחברים בחיבור של ערגה אל אותו מעון, אל מקום ידידות משכונתיו של אביו.

אמנם כן, בן אוהב, הוא גם בן קשוב. ואם האב, בשל מעשים לא טובים של הבן הרחיקו מעל המקום. אז עליו להיות צייתן ולהנמנע מלבוא. חוסר ציות - על כל המשתמע מכך, יש בו לא מעט קשר אל אחת הסיבות שגרמו בעבר את חורבנו של המקום.

אך גם אם בגופו מנוע הוא מלבוא, הרי שלבו... לבו נמצא שם לגמרי. הוא יבקש ויחפש את כל ביטויי האהבה האפשריים בשביל לגלות בפני האבא את אהבתו אל המקום. נפשו תצא מגעגועים ויכסוף בכל מאווייו ליום בו ישוב להתרפק בחיק אביו - במקום שאין לו ייעוד אחר מלבד זאת - ששם ירעיף עליו האב את כל אהבתו, שם יתייחדו הם ורק הם, שניהם לבדם!

ולבדם, הרי אומר, שזר אינו יכול להכניס ולהשחיל אף לא אצבע קטנה במקום ההתאחדות וההתייחסות ביניהם.

אילו זה יקרה, אילו יראה הבן שאכן נכנסה ולו רק אצבע קטנה שכזו אל תוכני הקשר האישי, הקשר הפרטי שבלעדיותו נצחית היא לעולמי עד. הרי שלבו יתפלץ, הוא לא יוכל לשאת זאת בשום אופן שבעולם. הוא יקנא קנאה גדולה לכבוד אביו על אותה אצבע קטנה שפלשה למתחם אהבתו של האב לבנו יחידו.

ואם זה לא רק אצבע קטנה... אלא כל היד... כל הגוף... גוף שלא סתם זר, אלא הכי זר שיכול להיות, גוף השפל מכל שפלים שבעולם, שלא רק שפלש אל מקום

אחד המקומות בתורתנו הק' בהם ניתן ביטוי רב למשמעות מקום מקדשנו, זהו פרשתנו, פרשת ראה, בה נאמר כמה מצוות יסודיות הקשורות במקדש, ובה גם נשנה פעם אחר פעם אחר פעם, תיאור היחס אל מקומו של המקדש.

כל הלומד את הפרשה, אם אינו עושה זאת חלילה בהעברא בעלמא מבלי לתת לב ודעת אל הכתוב, הרי שבאוזני לבו שומע הוא את הקב"ה מדבר אליו מתוך הפסוקים: דע והבן זאת בני, שמכל היקום אשר בראתי ומכל ארצות תבל שיצרתי, מקום אחד יש לי בעולמי בו בחרתי לשכן שמי שם. תנה בני לבך לי ולא תמוש מדעתך הידיעה, כי מכל האומות, מכל הגוים והלשונות, אתה, אתה הוא ולא אחר, שבחרתי בו להתחבר אליי באותו מקום קדוש - - -

המקום אשר יבחר ה'!

ההתייחסות אל מקום המקדש - כמקום אשר יבחר ה', חוזר בפרשתנו כט"ו פעמים ביחס למצוות השונות. זהו התואר וההגדרה של המקום.

רק מלשבת ולקרא את פסוקי הפרשה בשימת לב, ניתן לדלות סלים של קשר וחיבור ולקבל את המשקל העצום האדיר של יחסנו אל מקום המקדש.

הלא יהודי שאומר כננות ובנאמנות ג' פעמים ביום 'אהבת את ה' אלוך', ואכן משתדל להגביר את אהבת ה' בקרבו, גם אם שומע פעם אחת משפט שכזה - 'המקום אשר בחר ה' זהו לבדו מצית את האהבה שלבנו אל אותו המקום.

כי לאהוב את הקב"ה - זה לאהוב את המקום שבחר, שאוהב, שרוצה.

בן שאוהב את אביו, הוא תמיד חש מזוהה עם אביו, הוא מחובר כליל אל בחירתו, וממילא מחובר בכל לבו אל המקום שאביו בחר.

רבים מקרב יראי ה' חשו באחרונה תחושת מבוכה בדבר היחס אל מקום מקדשנו. מתגובות רבות שקבלנו וכן מדברים ששמענו מתוך השיח הציבורי של יראי ה' (גם מקרב כאלו שלא תמיד מזוהים עם הקו של גליונו) נוכחנו עד כמה חשים רבים מבני התורה ויראי ה' תחושת צורך אמיתית להעמיד את צורת ההתייחסות הראויה והמתבקשת אל מקום תפארתם של ישראל, בלא כל קשר לנושא העליה, אלא לגופו של ענין היחס ואופן המבט של אוהבי ה' אל נחלת א-לוהיהם, צורך שכאמור התחדד לנוכח הבלבול והכאב שחשו רבים. הגענו למסקנה כי אין טוב מאשר להביא מאמר שכבר פורסם ועורר הדים רבים, ואף עלה על שולחן מלכים, אשר בטוב טעם ונעימות מאיר את הנושא, ויחד עם הבעת הכאב השזור בין שורותיו מעמיד בחן ובכבוד את היחס המתבקש אל מקום מקדשנו. הארות והערות על מאמר זה, יש לשלוח רק לגליון המקורי שפרסם את המאמר, היות ולנו אין אחריות לנכתב בו. מתכבדים אנו בזאת להביאו כצורתו מתוך הגליון בו פורסם.

1

בשל עצם ביאתם של זרים - אשר באו נחלתו טמאו את היכל קדשו.

אסונו של מכתב שכזה, עלול להוביל לאסון נוסף - המלמד על הראשון.

שכן לגופו של מכתב, ניתן להצטדק ולומר כי כל עצם שיגורו וכל שליחתו שלא בחשאי אלא בפרסום גדול לעיני כל העולם (שעיניהם נשואות לידע מיהו הבן האמיתי) לא היה אלא בשל סיבות מוצדקות והכרחיות.

טענה היא זו. ברם האסון הגדול יהיה בכך, שאם חלילה למחרת שיגור המכתב, יתהדר משגר המכתב לעין כל - עד כמה התקבל המכתב בסיפוק אצל הבן הזר וישתבח בעצמו בכך שנגרמה קורת רוח מרובה באוהלי ובהיכלי ארמנותיו.

כאן מתעצם הכאב ומתעצמת הבעיה, ועלול הדבר ללמד על תופעה חלילה של 'חלי ולא מרגיש' כי בכלל יש בכך פגיעה ועלבון באבא, ועל חוסר כל מודעות לחילול הקודש שבדבר.

למה הדבר דומה, למצבנו בארץ הקודש בה מתנהלת מלחמה בין יראי ה' ובין רשעי ישראל המבקשים לעקור תורה ומצוות.

הנה, לו יצוייר, שמאיזו סיבה שהיא, אם בשל

לכל-הפחות את הסיבה, את היעדר טהרתו המונעת את כניסתו אל מתחם החיבור והקשר.

אם יציין את היעדר הטהרה, יישמע לכה"פ מבין השיטין דבר הזיקה והחיבור שלו אל המקום. אולם אם חלילה תהא התעלמות מכך, יהא זה לא רק עלבון צורב לאבא, אלא זילות וביזוי כבודו, הלא בכך האבא מתהדר - בבחירה שלו בבן הזה. בבן האמיתי.

חומר זילות כבודו של האבא, עלול להתעצם שבעתיים. שכן מלבד שהאב מתהדר בבחירתו בבן האמיתי, הוא כועס מאד על נוכחותו של הבן הזר.

אם הבן האמיתי אינו יכול לבוא אל אביו בשל חוסר טהרתו, הרי שהזר - טהור הוא?! הלא טמא הוא! אבי אבות הטומאה הוא!

ואם בשל סיבות מסוימות שוגרה איגרת ההתרפסות בפני הבן הזר, הרי מוכרח שיצויין בה כי בשל חוסר טהרה נמנעת הכניסה אל מקום זה. כך, בכללות. אין כניסה לאינם טהורים, מבלי לפרט דת וגזע.

כך לכל הפחות ההתכחשות לרצון האב לא תהא כה קשה וכואבת, כאילו - בנו האמיתי - לא. ואילו אתה - הפולש הזר - שעוד מעיז ומכנה את המקום בשם זר - אתה כן. הלא הכאב הגדול באותו יום מר ונמהר בו גורש הבן האמיתי, לא הסתיים אך בשל גירושו, אלא

הקשר אלא התמקם שם ומכריז באוזני הבן - אתה בכלל לא הבן, אני הבן. כאן הלב אינו רק מתפלץ, הוא מתרסק לגמרי מכאב, הוא שסוע כולו לאלפי סעים על החילול הנורא מאין דומה לו של כבוד אביו, של כבוד המקום אשר בחר.

אם זה לא כך חלילה, אם אין לבו שסוע לגמרי, אם אין הוא מביע שאט נפש מהמצב הטראגי הזה, אז משהו כאן בקשר עם האב לא מסתדר.

מי יודע... אולי חלילה משהו הלחל מאמירותיו של אותו זר ושפל כאילו המקום שלו, אולי חלילה וחס ישנה איזו מידה של השלמה עם האסון המתמשך ומידה מסוימת של הכרה בכך שהמקום אשר בחר האב עבור בנו - נקנה בשינוי השם על ידי אותו זר. עוד עלול חלילה להגיע מצב שלבלדיו של הבן האמיתי, מסיבות שאולי מאולצות, ישגרו ביום מן הימים מכתב לאותו זר בשפתו ובלשונו, ממנו יישתמע מידה של הכרה זו ובכלל לשכוח לציין במכתב במילה, בחצי מילה, ברמז, כי בסופו של דבר המקום מיועד עבורו ע"י אביו.

ומכתב שכזה... הלא זו פגיעה קשה בכל הקשר והיחס. שכן גם אם הבן מגורש עתה ממקום אביו וגם אם מציין זאת במכתבו כי נאסר עליו לבוא, עליו לציין

חששות פיקו"ן או כל טעם אחר, נאלצים יראי ה' להכיר בכך שיש להפעיל תחבורה ציבורית בשבת בכל ארץ הקודש (חלילה וחס) ואף הוכיח הדבר בכתבי העת של ציבור היראים, שכן ההכרח לא יגונה. אלא שלמחרת, נדהמים היראים לקרוא תיאור עד כמה התקבל הדבר בקורת רוח בקרב חוגי השמאל ועד כמה כל ראשי הערב-רב שההכרזה הונחה על שולחנם הביעו סיפוק מההכרזה הברורה. היש עלבון ליום השבת יותר גדול מזה?

היש חילול הקודש גדול מזה?

הלא אם חלילה יארע כן, ילמד הדבר כמה ניתוק וחוסר מודעות יש בהבנה מהי השבת, קדושתה, משמעותה, והיותה אות ברית וחיבור נשגב ונורא עם הקב"ה.

כמו שהשבת היא חלק מה מרכזי ושווי ביהדות ואין מי שיעלה על הדעת להניחו בפני פנינתו של קרן הזווית שביהדות, כך הוא בוודאי ובוודאי מקום המקדש. מי שקידש את זה קידש את זה. זהו אותו הקב"ה, זהו אותה תורה המקדשת אותנו, ויש בה ימים של השפעת הקדושה ומקומות של השפעת הקדושה. אל כולם אנו מחוברים. וחלילה לנו שהיחס אל המקום הקדוש ביותר - יבוא מתוך תחושת ניתוק, כאילו בכלל אין זה לב לבו של ישראל.

שמו תאמר, כן, בוודאי, יום יבוא, ויבנה המקדש, ואז הכל יהיה בסדר... אבל עכשיו... נו, וכי כ"כ צריך לחשוב על מקום המקדש? כ"כ לחמוד אותו? להיות מחובר לשם בכל לב? יתכן אף שב'תת' המודע' המקום הזה מצטייר בכלל כמקום מסגריהם של הישמעאלים. ולא כאדמת קדשנו וכפסגת רוממות העולם. שלא כמו למשל, שריד בית מקדשנו "הכותל המערבי" שהכל חשים את רוממותו הנוראה. את החיבור אליו. ואף ניתן להניח כי אילו היה נידון אם צריך להכיר ב"כותל המערבי" כמקום קדושתם של הישמעאלים ולמסרו בידם, הכל כמל היו נרעשים עד מאוד על הדבר, והיו חשים כאב. כאב אמיתי.

כי אכן קדושת מקום שכינונו נטועה באופן טבעי בלבו של כל בן עם סגולה, רק שמקללת גלותנו ואשר בחטאינו התרחקנו מעל אדמתנו ואין אנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות עדי נזכה להטרה, הרי שנתקבעה תחושת הנתק אל לב ליבה של הקדושה, של מקומה ומקורה בעולם, ואין מתעוררים אל החיבור העצום שצריך לפעפע בלב, בנשמה, אל המקום, גם אם א"א לבוא אליו ברגליו. (כבר היו דברים מעולם. ובשנת תרפ"ט כשדרשו אויבי ישראל שיכירו עם ישראל בכך שהכותל המערבי שייך לישמעאלים, קמה התנגדות גדולה. התנגדות שגם מופיעה במכתב פנימי של חברי הבר"ץ באותה עת [שכיום כבר התפרסם מעט] בה כותבים בסוף הדברים: "ובכלל אם באנו לחשוש אחרי איומי הערבים אין לדבר סוף כי תמיד ימצאו עילה. ואין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים").

זהו אפוא הנושא שמבקשים אנו בזאת לחזק ולהתחזק. את היחס!

את אופן ההתייחסות המביע את החיבור והקשר. שכן גם אם ישנם דברים שמתוך אילוץ נצרכים להיעשות, אך היחס חייב לבוא מתוך חיבור עמוק. חיבור של יקר ללא גבול ותחושת לבב שאין מקום שאנו כה מחוברים אליו יותר מהמקום הקדוש והנורא הזה.

הלא זה המקום אשר עיניו ולבו שם כל הימים. מקום הדום רגליו של הקב"ה. כל המבט אליו, כל העיסוק בו, הדיבור עליו, המחשבות, התחושות, הנדונים

השונים הקשורים בו, הכל חייב להיות תמיד מתוך חרדת הקודש. מתוך חמדת הקודש. מתוך חיבת הקודש והאבת הקודש. ומאידך, מתוך אי השלמה עם חילול הקודש.

ויודגש את אשר הודגש כבר. איננו דנים עתה ביחס לעצם העליה שכבר נאסרה על ידי חכמי התורה. וסמכות היא ביד החכמים לתקן תקנות בישראל ולגדור פרוצדורות, ואין להפך הוראתם. ומה עוד שגם יש בכך ביזוי כבודם, ועל ביזוי ת"ח חרבה ירושלים, ואין לבוא אל בנין עם כלי חורבן. ומה עוד שלא מעט מתבררת צדקת טעם גזירתם, וכשמתגברת העלייה, גם אם יש כאלו שניתן לעורר תודעתם על שמירת כללי הטרה, הרי שמנגד לא ניתן לשלוט בכך, ולא מעט 'עיוגולי פינות' ואי ידיעת ההלכות והגדרים בקרב אנשים ונשים, מביא אל העוון החמור של טומאת מקדש וקדשיו, שחלילה עוד עלול להיפרץ יותר ויותר. (זאת מלבד המסורת שבידנו מרבינו הגה"א בענין אופי הפעולה ביחס למקדש ששונה מכלל א"י וירושלים). אך כאמור לא בזה באנו לעסוק כי אם בנושא צורת ההתייחסות אל המקום שהוא ליבן של ישראל ומכון שבתו של א-לוהינו, ויש להבדיל הבדלה ברורה בין ההתנגדות לעליה לבין יחס החמדה אל מקום חמדתנו.

הנה לנו דוגמא מובהקת לכך, הלא הוא מכתבם של גדולי התורה משנת תשכ"ז, אשר כמה יופי יש בזהב לשונו המביע חמדה ויקר אל מקום מקדשנו, למרות שעוסק בהטלת האיסור לעלות. וכך פותחים מכתבם: "אחר שזכינו בחסדי השי"ת שנה הקודש והמקדש חמדת ישראל נמצא ברשותנו, ורבים מהמון בית ישראל נוהרים לחזות עין בעין את מקום הקדש והמקדש, ויש מהם שנכנסים בשטח הר הבית אשר מדורי דורות אנו מוזהרים ונמנעים מלהיכנס בכל שטח הר הבית כולו פן ניכשל ח"ו באיסור חמור בפגיעה בטהרת המקום הקדוש הזה וכ"ו".

אכן, "לשון חכמים מרפא". כך לימדנו החכם מכל אדם. ומינה נדע, כי אם יימצא לשון שאינו מרפא, הרישות בידנו להבין כי לא נתנסח ע"י החכמים.

את יחס החיבה וביטוי החמדה אל מקום מקדשנו, הלא נדע ונשאב מן באר חיינו, מפסוקי התורה והנביאים והכתובים, מהם שואבים אנו את המבט והם שמעצבים בקרבנו את ההתייחסות הנכונה.

הנה לנו הפסוקים בתהילים, ספוגי החמדה והכיסופים של דוד מלכנו ביחס אל המקום: "כאיל תערוג עם אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך א-לוהים. צמאה נפשי לא-לוהים לא-חי מתי אבוא ואראה פני א-לוהים" (מב). "צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים כן בקודש חזיתך לראות עזך וכבודך" (סג). "מה ידידות משכנותיך ה' צ-באות. נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'" (פד).

אכן נפשו של דוד כלתה, שפירושו, אין לנפשו אפשרות אחרת מאשר להיות בחצרות ה', אם אין לי את חצרות ה' אז כלתה נפשי, אינני עוד, בטלה מציאותי. זהו אותו דוד שלא ישן בלילות כל עוד אין מקום לה'. "אשר נשבע לה' נדר לאביד יעקב, אם אבא באהל ביתי אם אעלה על ערש יצועי, אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה, עד אמצא מקום לה' משכנות לאביד יעקב" (קלב).

צאו וראו את ביטוי החמדה בספר יחזקאל: "אמור לבית ישראל כה אמר ד' א-לוהים הנני מחלל את מקדשי גאון עוזכם מחמד עיניכם ומחמל נפשכם וגו'" (כד, כא). ובהמשך (פס' כה): "ואתה בן אדם הלא ביום קחתי מהם את מעוזם משוש תפארתם את מחמד עיניהם ואת משא נפשם בניהם ובנותיהם"

נשגבים וכבירים הדברים שמלמדנו התרגום במקום, עה"כ 'משא נפשם בניהם ובנותיהם', שם כותב כי בית המקדש שהוא "רגגא דעיניהון וחבוב נפשהון דטב להון מבניהון ומבנתיהון", כלומר בית המקדש יקר וטוב להם יותר מהילדים שלהם. ואם נרצה להמחיש זאת, הרי שלו ציירי כי חלילה נחטף לאדם אחד מילדיו, זו בוודאי תהא עבורו טרגדיה נוראית מאין כמוהו. אך אם נחטף בית המקדש, הטרגדיה גדולה יותר. טוב הוא עבורם יותר מהבנים והבנות שלהם.

מהדברים הללו ומעוד מקומות רבים במקרא, נשאב את ההסתכלות. כך היחס יעמוד במקומו, וכך גם הכבוד שניתן לא-לוהי המקום, יהיה ללא גבול.

הנה, מקום מקדשנו, נמצא חטוף ושבו בידי האומה השפלה. גם אם אין בידינו את הפתרון, אך עצם ההתייחסות של כאב מחד ותשוקה מאידך, זהו כבוד לה' א-לוהינו. ומאידך, אם חלילה ישנה אפילו מידה קטנה של הכרה בחטיפה, כמה חוסר כבוד יש בדבר.

הלא אם ביהמ"ק טב להון מבניהון ובנותיהון, הרי שכל הורה שחלילה נלקח ממנו בנו, יחד עם הצער האדיר, הוא גם מראה לבן את גודל הכאב ואי ההשלמה בשום אופן על נטילתו ממנו.

בסיפורי השואה האיזומה ישנם תיאורים כיצד ניתוק ילדים ועוללים מחיק אמותיהם ולקחום אל המוקד. האמהות צעקו בכל לבם ונשמתם מרוב צער. אמנם הם לא יכלו להשיב את הילד אל חיקם. אך הילד לפחות ראה שאמו מתנגדת בכל ישותה לחטיפתו.

אך אם הילד ישמע שאמו, שאולי בסיטואציה הקיימת נוצרו סיבות כבדות משקל לעשות זאת, פונה היא לנאצי הארור ואומרת, אינני מערערת על שאתה לוקח את בני, או גרוע מכך - מוציאה שלט הכתוב בשפה הגרמנית: נכון לתנונים כרגע, אתה האדם הנכון לקחת את הילד לטפל בו כרצונך. את תחושת הבגידה הנוראית שיחוש הילד - אין שום מילים בעולם שיוכלו לתארה.

מקום מקדשנו, בעוה"ר מתקיים בו בכל יום "שאגו צורדיך בקרב מועדיך". שבו הוא בידי הצורדים השואגים בתונו בסלסוליהם. אולם חמור מכך הוא סיפא דקרא: "שמו אותותם אותות", שביאור הדבר הוא, שהנה לגודל החרפה הישמעאלים באים כביכול עם טענה ניצחת. יש בידנו אות לכך שאנחנו הבן האמיתי ולא אתם. הרי אנחנו כאן, ואתם אינכם כאן. אין לכם חלק ונחלה במקום הקדוש. וא"כ זה לנו האות שאנו הנבחרים. כמה כאב אין סופי יש בדבר, אך כמה חרפה וכלימה נוראה מאין כמותה תהא בכך, שאנו, הבן האמיתי, נבוא ונעניק להם תעודת הכרה באותם אותות.

לא ולא. איננו מכירים בזאת. אנחנו עם בחירו של הקב"ה, אנו זדע אברהם יצחק ויעקב אשר בנו נאמר 'כי יעקב בחר לו י-ה ישראל לסגולתו'. כשם שאיננו צריכים להצטדק בשום שפת לע"ז שהיא על היותנו עם הנבחר, כך אין לנו להצטדק על הבטחתו ית' "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מוכן לשבתך פעלת ה'". משמיעים אנו קבל עולם ומלואו את דבר א-לוהינו אל אברהם אוהבו - 'כי ביצחק יקרא לך זרע'.

וכך הלא ציווהו: "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה", והיא אמרה "גרש את האמה הזאת כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק".

כה יתן ה' שעד מהרה יתקיימו הדברים, ונראה בעינינו ש"ידבר עמים תחתנו ולאומים תחת רגלנו. יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה".

הַהֶרְחָמֹן הוּא יְקִים לָנוּ אֶת סִכַּת דָּוִד וְנוֹפֵלֹת

**אֲנִי מֵאֲמִין בְּאַמוּנַת שְׁלָמָה,
שֶׁזֶאֱת הַתּוֹרָה לֹא תֵהָא מַחְלֶפֶת
וְלֹא תֵהָא תּוֹרָה אַחֲרַת מֵאֵת הַבּוֹרֵא
יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ**

וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֹתַי בְּתוֹכְכֶם

(שמות כה, ח)

מִצּוֹת עֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת בֵּית לֵה' מוֹכֵן לְהִיּוֹת מִקְרִיבִים בּוֹ
הַקְּרִבָּנוֹת. וְחוֹגְגִין אֵלָיו שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה שְׁנֵאמַר
(שמות כה, ח) 'עָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ'... כִּיֹּן שְׁנֵבְנָה הַמִּקְדָּשׁ
בִּירוּשָׁלַיִם נֶאֱסָרוּ כָּל הַמְּקוֹמוֹת כָּלָן לִבְנוֹת בֵּהָן בֵּית לֵה'
וּלְהַקְרִיב בָּהֶן קֶרְבָּן. וְאִין שֵׁם בֵּית לְדוֹרֵי הַדּוֹרוֹת אֶלֶּא
בִּירוּשָׁלַיִם בְּלֶבֶד וּבְהַר הַמּוֹרִיָּה שְׁבָה נֶאמַר (דברי הימים א'
כב, א) 'וַיֹּאמֶר דָּוִד זֶה הוּא בֵּית ה' הָאֵל-לֵהִים וְזֶה מִזְבֵּחַ
לְעֹלֵה לְיִשְׂרָאֵל' וְאֹמַר (תהילים קלב, יד) 'זֹאת מְנוּחָתִי עַד־
עַד'. (רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק א הלכות א, ג)

וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְגו'. צִרִיךְ לַדַּעַת לִמָּה קִרְאוּ מִקְדָּשׁ וְתִכְיַי חָזַר בּוֹ
וְקִרְאוּ מִשְׁכָּן דְּכָתִיב אֵת תְּבִנֵית הַמִּשְׁכָּן. וְנִרְאֵה כִי אֹמְרוּ וְעָשׂוּ לִי
מִקְדָּשׁ הִיא מִצּוֹת עֲשֵׂה כּוֹלֶלֶת כָּל הַזְּמַנִּים בֵּין בְּמִדְבַר בֵּין בְּכַנִּיסְתָּן
לְאַרְץ כּבֶּל זְמַן שִׁיחִיזוּ יִשְׂרָאֵל שֵׁם לְדוֹרוֹת, וְצִרִיכִין הִיוּ יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת
כֵּן אִפִּילוּ בְּגִלְיוֹת אֵלֶּא שְׁמִצִּינוּ שְׁאִסֵּר ה' כָּל הַמְּקוֹמוֹת מִעַתָּה שְׁנֵבְנָה
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כְּאֹמְרוּ (דברים יב, ט) 'כִּי לֹא בָאתֶם עַד עַתָּה אֶל הַמְּנוּחָה
וְאֵל הַנְּחִלָּה', וְלִזֶּה לֹא אָמַר 'עָשׂוּ מִשְׁכָּן', שִׁיחִיזָה נִשְׁמַע שְׁעַל אוֹתוֹ זְמַן
לְבַד נִאמְרָה מִצּוֹה זֶה. וְאַחַר שְׁצוּהָ דֶרֶךְ כָּלֵל אָמַר פִּרְט הַנִּעֲשֵׂה בְּמִדְבַר
שְׂאִינוּ מְקוֹם לִבְנוֹת בּוֹ בְּנִין אֲבָנִים שִׁיעֲשֵׂה מִשְׁכָּן כְּסֹדֵר הָאֹמַר. וְתִמְצֵא
שְׁכָתֵב רַמְב"ם בַּ"א מֵהַלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה - "מִצּוֹת עֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת בֵּית
לֵה', שְׁנֵאמַר 'עָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ' עַד כֵּאן, וְעַמְמוֹ הוּא מִשִּׁינּוֹי הַלְשׁוֹן כְּמוֹ
שְׁכָתֵבְנוּ". (אור החיים שמות שם)

תִּנְא מִשְׁעוֹם ר"ש בן יוֹחָאֵי בְּג' דְּבָרִים מֵאִסּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּימֵי רַחֲבֵנִם
בְּמַלְכוּת שְׁמִים וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד וּבְבֵית הַמִּקְדָּשׁ וְכו' אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן
בֶּן מִנְסִיא אִין מֵרֵאִין סִימָן טוֹב לְיִשְׂרָאֵל עַד שִׁיחִזְרוּ וַיִּבְקְשׁוּ שְׁלֹשְׁתָּן
אַחַר יִשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְקָשׁוּ אֵת ה' (הושע
ג ה) זֶה מַלְכוּת שְׁמִים וְאֵת דָּוִד מַלְכֶּם
כְּמִשְׁמַעוֹ וּפְחָדוֹ: אֵל ה' וְאֵל טוֹבוֹ זֶה
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כְּד"א הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה
(דברים ג כה). (רש"י הושע ג ה, ילקו"ש
שְׁמוּאֵל א רַמְזֵי קו)

